

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

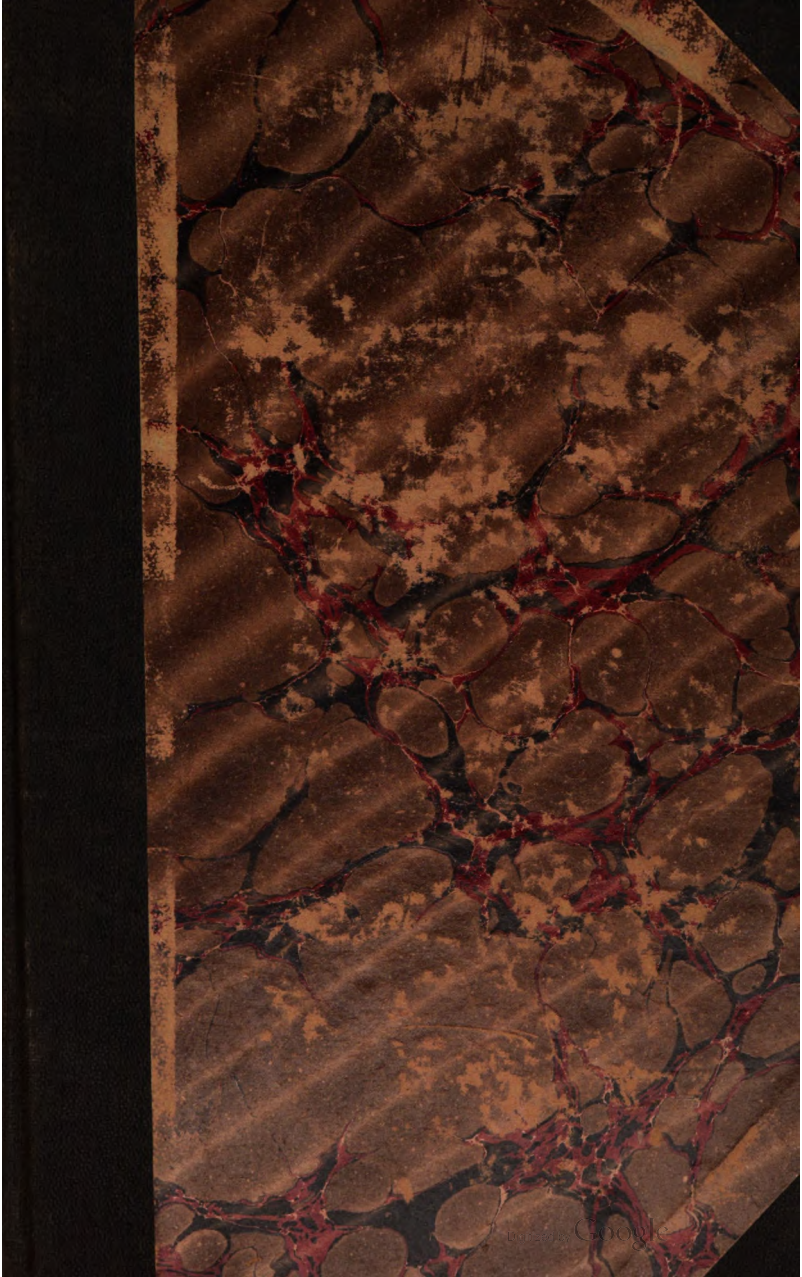
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

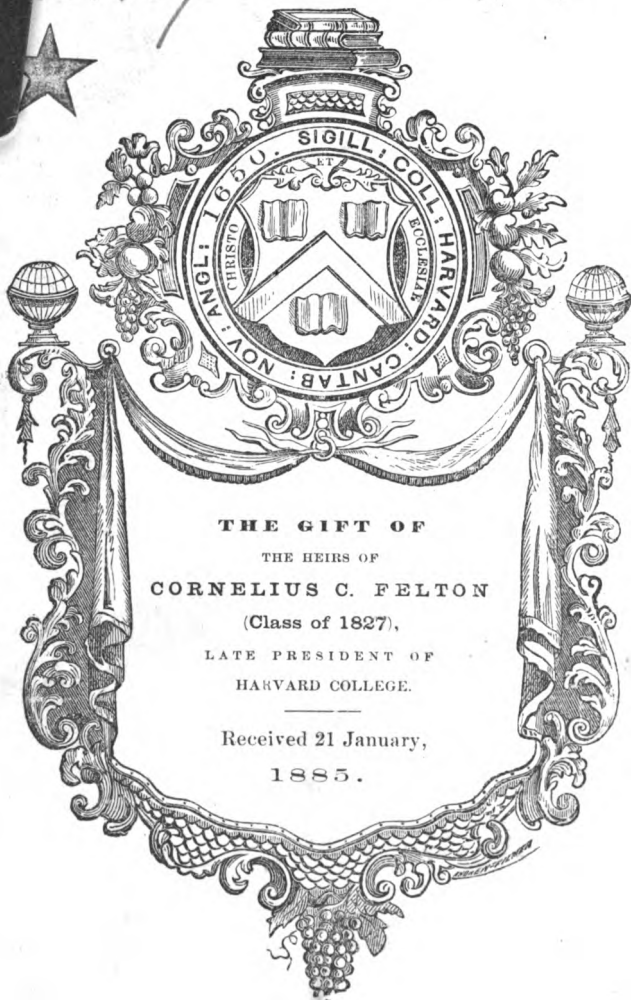
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

28.307

Bd. July, 1885.

Q. HORATHI FLACCI
OPERA OMNIA

**AD OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM
RECENSUIT ET ANNOTATIONIBUS**

INSTRUXIT

IOA. CHRISTIANUS JAHN.

LIPSIÆ
SUMPTIBUS ET TYPIS B. G. TEUBNERI
MDCCCXXIV.

IN COMMISSIS C. H. F. HARTMANNI.

Lh 8. 307

1885. Jan. 21,

Gift of

The Heirs of C. C. Felton.

B E R I C H T.

Dem gelehrten Publicum ist aus frühern Ankündigungen bereits zur Gnüge bekannt, dass ich in Verbindung mit mehrern namhaften Gelehrten eine neue Ausgabe der vorzüglichsten griechischen und römischen Schriftsteller zu veranstalten angefangen habe. Dieses Unternehmen hat auch schon den Beifall sachverständiger Männer, die ihr Urtheil darüber in öffentlichen Blättern (z. B. im *Allgem. Repertorium* 1824. No. I. Bd. I. erstes Heft. No. II. Bd. I. zweites Heft. No. IX. Bd. II. drittes Heft. 1825. No. I. Bd. I. erstes Heft; No. VI. Bd. I. sechstes Heft; in der *Jenaischen allg. Lit. Zeit.* 1824. No. 195., in *Seebode's neuer kritischer Bibl. für das Schul- u. Unterrichtswesen* No. 10. Jahrg. 6. Dasselbst No. 6. 7 u. 9. Jahrg. 7., in der *Leipziger Literat. Zeitung* 1825. No. 28. 29. 30. 161 u. 197., im *pädagogisch-philolog. Literat. Blatte der allgem. Schulzeitung* 1825. No. 6. u. 7., und anderwärts) ausgesprochen haben, in einem seltenen Grade gefunden. Alle stimmen darin überein, dass die aus meiner Presse bis jetzt hervorgegangenen Ausgaben griechischer und römischer Klassiker durch möglichst Berichtigten Text, schätzbare kritische Noten, strenge Correctheit, so wie durch reinen, geschmackvollen Druck und sehr billige Preise sich auszeichnen. Indem ich sowohl diese günstigen Urtheile, als die mir zu Theil gewordene Unterstützung von Seiten des Publicums mit dem lebhaftesten Danke anerkenne, versichere ich zugleich, dass ich mich fortwährend bestreben werde, das Unternehmen in immer grösserer Vollkommenheit auszuführen; und ich darf diess um so mehr versichern, da es mir gelungen ist, nach und nach die Mitwirkung folgender Männer für die Sache zu gewinnen:

Hr. Dr. Baumgarten-Crusius,
Conrect. an der Kreuzschule
in Dresden.

— *Dr. Beier,* Prof. in Leipzig.
— *Dr. Daehne,* Lehrer an der
Stiftsschule in Zeitz.

— *Ludwig Dindorf* in Leipzig.
— *Wilh. Dindorf* in Leipzig.
— *Dr. Gernhard,* Consist. Rath
u. Director. d. Gymnasiums
in Weimar.

— *Dr. Hoffmann,* Adj. an der
Landesschule in Grimma.

— *Dr. Jahn,* Adjunct an der
Landesschule in Grimma.

— *Dr. Kiessling,* Prof. u. Rector
an der Stiftsschule in Zeitz.

— *Dr. Kreyssig,* Professor an
Landesschule in Meissen.

Hr. Dr. Lindemann, Prof. und
Rect. an d. Schule in Zittau.

— *Dr. Matthiae,* Kirchenr. u.
Dir. d. Gymn. in Altenburg.

— *Dr. Meineke,* Director des
Gymnasiums in Danzig.

— *Dr. Passow,* Prof. in Breslau.

— *Dr. Reinhardt,* Rector an
der Schule in Saalfeld.

— *Dr. Reisig,* Prof. in Halle.

— *Dr. Schäfer,* Prof. in Leipzig.

— *Dr. Sillig* in Dresden.

— *Dr. Spitzner,* Director des
Gymnasiums in Wittenberg.

— *Dr. Weber,* Professor des
Gymnasiums in Weimar.

— *Dr. Weichert,* erster Profes-
sor und Rector der Landes-
schule in Grimma.

Von diesen gelehrten und thätigen Männern bearbeitet sind
bis jetzt folgende Klassiker erschienen:

I. Griechische Autoren.

Aeschini's Orationes. Cum brevi annotatione critica edidit
Guil. Dindorfius. Charta impr. 10 gr. Charta angl. 16 gr.
Aristophanis Comoediae, ad optimorum librorum fidem
cum brevi annotatione critica edidit *Guil. Dindorfius*.
II. Vol. Charta impr. 2 Rthlr. Charta angl. 3 Rthlr.
Corpus scriptorum eroticorum Graecorum. Edidit *Franc.*
Passow. Vol. I. *Parthenii erotica*. Accesserunt Antonii
Dionigenis et Iamblichi excerpta.

Charta impr. 8 gr. Charta angl. 14 gr.
Corpus scriptorum eroticorum Graecorum. Vol. II. *Xeno-*
phontis Ephesii Anthias et Habrocome Ephesiacorum libri
V. Recensuit et annotatione critica instruxit *Franci-*
scus Passow. Charta impr. 10 gr. Charta angl. 18 gr.
Demosthenis Orationes. Edidit *Guil. Dindorfius*. III Voll.
Charta impr. 2 Rthlr. 20 gr. Charta angl. 4 Rthlr. 6 gr.
Dionysii orbis terrarum descriptio. Recensuit et annotatio-
ne critica instruxit *Franc. Passow*. Accessit tabula geo-
graphica lapidi inscripta.

Charta impr. 10 gr. Charta angl. 18 gr.
Euripidis Fabulae. Cum annotationibus *Ludovici Din-*
dorfii. II Voll. Charta impr. 2 Rthlr. 4 gr.
Charta angl. 3 Rthlr. 8 gr.
Herodoti Musae. Cum brevi annotatione critica edidit *Aug.*
Matthiae. II Tomi.

Charta impr. 2 Rthlr. Charta angl. 2 Rthlr. 21 gr.
Hesiodus. Cum brevi annotatione critica edidit *Ludov. Din-*
dorfius. Charta impr. 6 gr. Charta angl. 10 gr.
Homeri Carmina ad optimorum librorum fidem expressa
curante *Guil. Dindorfio*. Vol. I. *Ilias*.

Charta impr. 18 gr. Charta angl. 1 Rthlr. 8 gr.
Homeri Carmina ad optimorum librorum fidem expressa
curante *Guil. Dindorfio*. Vol. II. *Odyssea*.

Charta impr. 18 gr. Charta angl. 1 Rthlr. 8 gr.
Isocratis Orationes. Cum brevi annotatione critica edidit
Guil. Dindorfius. Charta impr. 1 Rthlr. 16 gr.

Charta angl. 2 Rthlr. 6 gr.
Isocratis Panegyricus. Cum brevi annotatione critica edidit
Gustav. Pinzgerus. Charta impr. 5 gr. Charta angl. 8 gr.

Plutarchi Vitae. Curavit *Godof. Henr. Schaefer*. Vol. I.
Charta impr. 1 Rthlr. 6 gr. Charta angl. 1 Rthlr. 22 gr.
Sophoclis Tragoediae. Cum brevi annotatione critica edidit
Guil. Dindorfius. Accesserunt trium MSS. lectiones.

Charta impr. 1 Rthlr. Charta angl. 1 Rthlr. 18 gr.

Theocriti, Bionis et Moschi Carmina. Edidit *Aug. Meineke*.
Accedit brevis annotatio critica.

Charta impr. 10 gr. Charta angl. 16 gr.
Thucydidis de bello Peloponnesiaco libri octo. Cum brevi
annotatione critica edidit *Ludovicus Dindorfius*.

Charta impr. 1 Rthlr. Charta angl. 1 Rthlr. 20 gr.
Xenophontis Expeditio Cyri. Cum brevi annotatione cri-
tica edidit *Ludovicus Dindorfius*.

Charta impr. 10 gr. Charta angl. 16 gr.
Xenophontis Historia Graeca. Cum brevi annotatione cri-
tica et Ms. Victoriani varietatibus edidit *Ludovicus
Dindorfius*. Charta impr. 12 gr. Charta angl. 18 gr.

Xenophontis Institutio Cyri. Cum brevi annotatione cri-
tica edidit *Ludovicus Dindorfius*.

Charta impr. 12 gr. Charta angl. 18 gr.
Xenophontis Memorabilia. Cum Ms. Victoriani varietati-
bus edidit *Guil. Dindorfius*.

Charta impr. 8 gr. Charta angl. 14 gr.
Xenophontis Scripta minora. Cum brevi annotatione
critica edidit *Ludovicus Dindorfius*.

Charta impr. 12 gr. Charta angl. 18 gr.

II. Römische Autoren.

C. Iulii Caesaris Commentarii de bello gallico et civili acce-
dunt libri de bello Alexandrino Africano et Hispaniensi,
e Recensione Francisci Oudendorpii. Textum
passim refinxit annotationem criticam adiecit *I. C.
Dachne*. Charta impr. 18 gr. Charta angl. 1 Rthlr. 6 gr.
Eutropii Breviarium historiae Romanae. Editionem cura-
vit *Detl. C. G. Baumgarten-Crusius*.

Charta impr. 3 gr. Charta angl. 6 gr.
Q. Horatii Flacci Opera omnia. Ad optimorum librorum
fidem recensuit et annotationibus instruxit *I. C. Iahn*.

Charta impr. 10 gr. Charta angl. 16 gr.
T. Livii Patavini Historiarum libri qui supersunt omnes, et
deperditorum fragmenta. Editionem curavit, brevem
annotationem criticam adiecit *Detl. C. G. Baumgarten-
Crusius*. Tom. I. Lib. I—X. continens.

Charta impr. 16 gr. Charta angl. 1 Rthlr.
P. Ovidii Nasonis Opera omnia. Editionem curavit, brevem
annotationem criticam adiecit *Detl. C. G. Baumgarten-
Crusius*. Tom. I. Charta impr. 10 gr. Charta angl. 16 gr.
— — Tom. II. Charta impr. 10 gr. Charta angl. 16 gr.
— — Tom. III. Charta impr. 12 gr. Charta angl. 18 gr.
A. Persii Flacci Satirae VI. Cum brevi annotatione edidit
E. G. Weber. Charta impr. 6 gr. Charta angl. 10 gr.

- P. Virgilio Maronis Opera omnia. Ad optimorum librorum fidem recensuit et in usum scholarum edidit *I. C. Iahn*. Charta impr. 18 gr. Charta angl. 1 Rthlr. 6 gr.
-

☛ Das Unternehmen wird übrigens so rasch fortschreiten, als es die auf die Ausgabe jedes einzelnen Autors zu verwendende Sorgfalt nur immerhin erlaubt, und ich werde desfalls allen billigen Wünschen der Interessenten auf das Bereitwilligste entgegen kommen.

Unter der Presse befinden sich:

A. Griechische Autoren.

Aeschyli Tragoediae. — Corpus scriptorum eroticorum Graecorum. Vol. III. — Homeri Hymni. — Platonis Opera. — Plutarchi Vitae. Vol. II - IV.

B. Römische Autoren.

M. Tullii Ciceronis de oratore ad Quintum fratrem libri tres. Brutus s. de claris oratoribus. Orator ad M. Brutum. Topica ad Trebatium. Partitiones oratoriae. De optimo genere oratorum. Cura *Caroli Beieri*.

Q. Curtius Rufus. Recensuit et annotationibus instruxit *C. A. Kreyssig*.

D. Iunii Iuvenalis Satirae XVI. Recensuit et annotationibus instruxit *E. G. Weber*.

T. Livii Patavini Opera. Cum brevi annotatione critica edidit *Detl. C. G. Baumgarten-Crusius*. Tom. II et III.

M. Annaei Lucani Pharsalia. Ad opt. libr. fidem recensuit et brevi annotatione critica instruxit *Iulius Sillig*.

M. Fabii Quintilianii Institutionum oratoriarum libri XII. Cum brevi annotatione edidit *A. G. Gernhard*.

Silii Italici quae supersunt. Cum brevi annotatione edidit *Aug. Weichert*.

P. Terentii Carthaginiensis Afri Comoedias, ad fidem optimarum editionum recognitas, commentario critico - exegetico in difficillimis locis illustratas, una cum disquisitione de arte et ratione Comici edidit *Fr. Reinhardt*.

Tibulli, Albii, Carmina emendatius edita ab *Carolo Reisigio Thuringo*.

Leipzig, im Nov. 1825.

B. G. Teubner.

P R A E F A T I O.

Cum hanc Horatii editionem susceperem, illud potissimum mihi demandatum est, ut scholarum usui accommodatissimam exhiberem. Quod ut rite exsequerer, non tam illud mihi agendum fuit, ut subsidiis criticis undique conquirendis novam horum carminum recensionem proponerem, quam ut editionem pararem, quae ab iis, quae nunc in scholis circumferuntur, non ita multum distaret, textum tamen daret a lectionibus mendosis, quantum fieri posset, maxime purgatum. Fundamentum huius editionis Caroli Feae recoensionem esse volui, remotis tamen lectionibus, quas dederat, haud paucis interpungendique ratione plane mutata. Quamquam enim ille vir ad Horatium edendum paratissimus et permultis subsidiis omnique doctrina instructus accessit et de poeta egregie meritus est; tamen nonnun-

quam ea, quae a prioribus editionibus discrepant, nimis sectatus, melioribus deteriora praetulit. Mireris igitur Iaeckium, qui in editione sua Feam tam temere secutus est, ut etiam menda illius [*incrēpuit, dēprehen- deris* etc. vid. Both. ad Sat. II, 5, 93.] sedulo repeteret. Praestat in hīs editio Tauchnitiana, quae ex Feae textu verbo tenus repetita tamen hos locos emendatos dedit. Praeter Feam tamen reliquos praestantissimos quosque Horatii interpretes a me consultos esse, quivis facile perspiciet. In annotationibus autem, quas addidi, hoc maxime sectatus sum, ut mutationum a me factarum rationes redderem, loca difficiliora explicarem, potiores aliorum sententias paucis commemorarem, nonnulla etiam, quae in vulgatis editionibus nondum legerentur, ex libris rarioribus intexerem. Plura congessissem, nisi mihi verendum fuisset, ne pro editionis ratione in nimiam molem notae illae crescerent et sic emtoribus pretium libri nimis augeretur. Hinc etiam factum est, ut nonnulla tacite mutarem et plura, in quibus longiore demonstratione opus fuisset, intacta relinquerem. In interpretatione id maxime spectavi, ut de personis, quas dicunt, Horatianis breviter exponerem. In quibus describendis vulgarem virorum doctorum sententias retuli, quamquam multa habebam, quae nova et meliora proferrem. Etenim beatus Spohnius universam Augustei aevi historiam literariam omneque illius temporis ho-

minum doctorum commercium ita in compertis habebat, ut cum in aliis poetis tum in Horatio singula carmina non singulis annis sed mensibus ac diebus adscriberet, tempora et conditiones, in quibus singula carmina composita essent, accurate indicaret, et quae poetae in carminibus cum leviter tum tecte significaverant, pleraque perspecta haberet. Qui quidem vir, de literis immortaliter meritis meique patronus vere paternus, olim Horatii Satirarum librum primum in scholis academicis, quibus interfui, interpretatus est, et de personis Horatianis plurima, quae interpretes laterent, exposuit. Accedit, quod tanta huius viri erga me fuit benevolentia, ut non solum, quae de his rebus cognosset, ingenue mecum communicaret, sed etiam ea, quae chartis mandasset, in privatum usum mihi committeret. Ex quibus tamen fontibus ne meos hortulos irrigarem, sedulo cavi, nisi quod in Satirarum libro primo invitus et imprudens duobus tribusve locis (I, 4, 29. III, 25.) in eandem, quam ille proposuerat, interpretandi rationem incidi et consulto semel de Cassio poeta sententiam eius retuli, ut viri docti perspicerent, quantum lucis Horatio ex huius viri adversariis expectandum sit. Quae quidem adversaria procul dubio Celeb. Weicherto, viro in his literis experientissimo et in Horatio omnibusque Augustei aevi poetis maxime versato, tradentur; a quo ut mox in lucem edantur, mecum optabunt plurimi.

Ceterum nihil reliquum est, quam ut meam Horatii editionem qualemcunque viris doctis commendem eosque, velint hoc studiorum meorum specimen benevole excipere, humanissime rogem. Scripsi Grimmae in illustri Moldano Idibus Octobr. MDCCCXXIV.

Jahn.

Q. HORATII FLACCI
C A R M I N U M
LIBER PRIMUS.

O D E I.

AD C. CILNIUM MAECENATEM.

Maecenas atavis edite regibus,
O et praesidium et dulce decus meum,
Sunt, quos curriculo pulverem Olympicum
Collegisse iuvat, metaque fervidis
Evitata rotis palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad deos;
Hunc, si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus;
Illum, si proprio condidit horreo,
Quidquid de Libycis verritur areis.
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros Attalicis conditionibus
Nunquam dimoveas, ut trahe Cypris
Myrtoum pavidus nauta secet mare.
Luctantem Icaris fluctibus Africum
Mercator metuens, otium et oppidi
Laudat rura sui; mox reficit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati.
Est, qui nec veteris pocula Massici
Nec partem solido demere de die
Spernit, nunc viridi membra sub arbuto
Stratus nunc ad aquae lene caput sacrae.
Multos castra iuvant, et lituo tubae
Permixtus sonitus, bellaque matribus
Detestata. Manet sub Iove frigido
Venator tenerae coniugis immemor,

HORATIUS.

A

- Seu visa est catulis cerva fidelibus,
 Seu rupit teretes Marsus aper plagas.
 30 Me doctarum hederæ præmia frontium
 Dis miscent superis; me gelidum nemus
 Nympharumque leves cum Satyris chori
 Secernunt populo, si neque tibia
 Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
 Lesboum refugit tendere barbiton,
 35 Quodsi me lyricis vatibus inseris,
 Sublimis feriã sidera vertice,

O D E II.

AD CAESAREM AUGUSTUM.

- Iam satis terris nivis atque dirae
 Grandinis misit Pater, et rubenti
 Dextera sacras iaculatus arces,
 Terruit urbem;
 5 Terruit gentes, grave ne rediret
 Seculum Pyrrhae nova monstra questae,
 Omne quum Proteus pecus egit altos
 Visere montes
 Piscium et summa genus haesit ulmo,
 10 Nota quae sedes fuerat palumbis;
 Et superiecto pavidæ natarunt
 Aequore damæ.
 Vidimus flavum Tiberim, retortis
 Litore Etrusco violenter undis,
 15 Ire deiectum monumenta regis
 Templaque Vestæ,
 Iliæ dum se nimium querenti
 Iactat ultorem, vagus et sinistra
 Labitur ripa, Iove non probante, u-
 20 xorius annis.
 Audiet cives acuisse ferrum,
 Quo graves Persæ melius perirent,
 Audiet pugnas vitio parentum
 Rara iuventus.
 25 Quem vocet divum populus rüentis
 Impert rebus? prece qua fatigent

Virgines sanctae minus audientem
Carmina Vestam?

Cui dabit partes scelus expiandi
Iupiter? Tandem venias, precamur,
Nube candentes humeros amictus
Augur Apollo;

30

Sive tu mavis, Erycina ridens,
Quam locus circumvolat et Cupido;
Sive neglectum genus et nepotes
Respicis auctor

35

Heu! nimis longo satiate ludo,
Quem iuvat clamor galeaeque leves
Acer et Mauri peditis cruentum
Vultus in hostem;

40

Sive mutata iuvenem figura
Ales in terris imitaris, almae
Filius Maiae, patiens vocari
Caesaris ultor:

Serus in caelum redeas, diuque
Laetus intersis populo Quirini,
Neve te nostris vitiis iniquum
Ocior aura

45

Tollat; hic magnos potius triumphos,
Hic ames dici pater atque princeps,
Neu sinas Medos equitare inultos,
Te duce, Caesar.

50

O D E III.

AD NAVEM VIRGILLI ATHENAS PRO- FECTURI.

Sic te diva potens Cypri,
Sic fratres Helenae, lucida sidera,
Ventorumque regat pater,
Obstrictis aliis praeter Iapyga,
Navis, quae tibi creditum
Debes Virgilium finibus Atticis;
Reddas incolumen, precor,
Et serves animae dimidium meae.

5

A 2

- Illi robur et aes triplex
 10 Circa pectus erat, qui fragilem truci
 Commisit pelago ratem
 Primus, nec timuit praecipitem Africum
 Decertantem Aquilonibus,
 Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti;
 15 Quo non arbiter Hadriae
 Maior, tollere seu ponere vult freta.
 Quem mortis timuit gradum,
 Qui siccis oculis monstra natantia,
 Qui vidit mare turgidum et
 20 Infames scopulos Acroceraunia?
 Nequidquam deus abscidit
 Prudens oceano dissociabili
 Terras, si tamen impiae
 Non tangenda rates transiliunt vada.
 25 Audax omnia perpeti
 Gens humana ruit per vetitum nefas.
 Audax Iapeti genus
 Ignem fraude mala gentibus intulit;
 Post ignem aethera domo
 30 Subductum macies et nova febrium
 Terris incubuit cohors,
 Semotique prius tarda necessitas
 Leti corripuit gradum.
 Expertus vacuum Daedalus aëra
 35 Pennis non homini datis;
 Perrupit Acheronta Herculeus labor.
 Nil mortalibus arduum est.
 Caelum ipsum petimus stultitia, neque
 Per nostrum patimur scelus
 40 Iracunda Iovem ponere fulmina.

O D E IV.

A D L. S E X T I U M.

- Solvitur acris hiems grata vice veris et Favoni;
 Trahuntque siccas machinae carinas;
 Ac neque iam stabulis gaudet pecus, aut arator igni,
 Nec prata canis albicant pruinis.
 5 Iam Cytherea choro ducit Venus, imminente Luna,
 Iunctaeque Nymphis Gratiae decentes

Alternò terram quatiant pede; dum graves Cyclopum
 Vulcanus ardens urit officinas.
 Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
 Aut flore, terrae quem ferunt solutae; 10
 Nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
 Seu poscât agnam, sive malit hoedum.
 Pallida mors aëquo pulsat pede pauperum tabernas
 Regumque turres; o beate Sexti,
 Vitae summa brevis spem nos vetat inchoare longam. 15
 Iam te premet nox, fabulaeque Manes,
 Et domus exilis Plutonia; quo simul mearis,
 Nec regna vini sortiere talis,
 Nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet iuventus
 Nunc omnis et mox virgines tepebunt. 20

O D E V.

A D P Y R R H A M.

Quis multa gracilis te puer in rosa
 Perfusus liquidis urget odoribus
 Grato, Pyrrha, sub antro?
 Cui flavam religas comam,
 Simplex munditiis? Heu quoties fidem 5
 Mutatosque deos flebit, et aspera
 Nigris aequora ventis
 Emirabitur insolens,
 Qui nunc te fruitur credulus aurea,
 Qui semper vacuum semper amabilem 10
 Sperat, nescius aurae
 Fallacis! Miseri, quibus
 Intentata nites! Me tabula sacer
 Votiva paries indicat uvida
 Suspendisse potenti 15
 Vestimenta maris deo.

O D E VI.

AD M. VIPSANIUM AGRIPPAM.

Scriberis Vario, fortis et hostium
Victor, Maeonii carminis aliti,
Quam rem cumque ferox navibus aut equis
Miles te duce gesserit:

- 5 Nos, Agrippa, neque haec dicere, nec gravem
Pelidae stomachum cedere nescii,
Nec cursus duplicis per mare Ulixei,
Nec saevam Pelopis domum

- 10 Conamur, tenues grandia; dum pudor
Imbellisque lyrae musa potens vetat
Laudes egregii Caesaris et tuas
Culpa deterere ingent.

- 15 Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne scripserit, aut pulvere Troico
Nigrum Merionen, aut ope Palladis
Tydiden superis parem?

- Nos convivium, nos proelia virginum
Sectis in iuvenes unguibus acrium
Cantamus vacui, sive quid urimur,
20 Non praeter solitum leves.

O D E VII.

AD MUNATIUM PLANCUM.

Laudabunt alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
Aut Ephesum, bimarisque Corinthi
Moenia, vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos
Insignes, aut Thessala Tempe;

- 5 Sunt, quibus unum opus est, intactae Palladis urbem
Carmine perpetuo celebrare; et
Undique decerptam fronti praeponere olivam;
Plurimus, in Iunonis honorem,
Aptum dicit equis Argos ditiesque Mycenae:
10 Me nec tam patiens Lacedaemon
Nec tam Larissae percussit campus opimae,
Quam domus Albunae resonantis

Et praeceps Anio et Tiburni Iucus et uda
 Mobilibus pomaria rivis.
 Albus ut obscuro deterget nubila caelo 15
 Saepe Notus, neque parturit imbres
 Perpetuos; sic tu sapiens finire memento
 Tristitiam vitaeque labores
 Molli, Plance, mero, seu te fulgentia signis
 Castra tenent, seu densa tenebit 20
 Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
 Quum fugeret, tamen uda Lyaeo
 Tempora populea fertur vinxisse corona,
 Sic tristes affatus amicos:
 „Quo nos cumque feret melior Fortuna parente, 25
 „Ibimus, o socii comitesque.
 „Nil desperandum Teucro duce et auspice Teucro;
 „Certus enim promisit Apollo,
 „Ambiguam tellure nova Salamina futuram.
 „O fortes peioraque passi 30
 „Mecum saepe viri, nunc vino pellite curas;
 „Cras ingens iterabimus aequor.“

O D E VIII.

A D L Y D I A M.

Lydia, dic, per omnes
 Te deos oro, Sybarin cur properes amando
 Perdere; cur apricum
 Oderit campum, patiens pulveris atque solis?
 Cur neque militaris 5
 Inter aequales equitat, Gallica nec lupatis
 Temperat ora frenis?
 Cur timet flavum Tiberim tangere? Cur olivum
 Sanguine viperino
 Cautius vitat; neque iam livida gestat armis 10
 Brachia, saepe disco,
 Saepe trans finem iaculo nobilis expedito?
 Quid latet, ut marinae
 Filium dicunt Thetidis sub lacrimosa Troiae
 Funera, ne virilis 15
 Cultus in caedem et Lycias proriperet catervas?

O D E I X.

A D T H A L I A R C H U M.

Vides, ut alta stet nive candidum
 Soracte, nec iam sustineant onus
 Silvae laborantes, geluque
 Flumina constiterint acuto:

5 Dissolve frigus ligna super foco
 Large reponens, atque benignus
 Deprome quadrimum Sabina,
 O Thaliarche, merum diota.

10 Permite divis cetera; qui simul
 Stravere ventos aequore fervido
 Deproeliantes, nec cupressi
 Nec veteres agitantur orni.

Quid sit futurum cras, fuge quaerere, et
 Quem sors dierum cumque dabit, lucro
 15 Appone, nec dulces amores
 Sperne puer, neque tu choreas;

Donec virenti canities ahest
 Morosa. Nunc et campus et areae,
 Lenesque sub noctem susurri
 20 Composita repetantur hora,

Nunc et latentis proditor intimo
 Gratus puellae risus ab angulo,
 Pignusque dereptum lacertis
 Aut digito male pertinaci.

O D E X.

H Y M N U S A D M E R C U R I U M.

Mercuri, facunde nepos Atlantis,
 Qui feros cultus hominum recentum
 Voce formasti catus et decorae
 More palaestrae,

5 Te canam, magni Iovis et decorum
 Nuntium, curvaeque lyrae parentem,
 Callidum, quidquid placuit, iocoso
 Condere furto.---

Te, hoves olim nisi reddidisses
 Per dolum amotas, puerum minaci
 Voce dum terret, viduus pharetra
 Risit Apollo.

10

Quin et Atridas, duce te, superbos
 Iliō dives Priamus relicto
 Thessalosque ignes et iniqua Troiae
 Castra fefellit.

15

Tu pias laetis animas reponis
 Sedibus, virgaque levem coerces
 Aurea turbam, superis deorum
 Gratus et imis.

20

O D E XL.

AD LEUCONOEEN.

Tu ne quaesieris scire nefas, quem mihi, quem tibi
 Finem di dederint, Leuconoë; nec Babylonios
 Tentaris numeros. Ut melius, quidquid erit, pati!
 Seu plæres hiemes, seu tribuit Iupiter ultimam,
 Quæ nunc oppositis debilitat pumicibus mare
 Tyrrhenum; sapias, vina liques, et spatio brevi
 Spem longam reseces. Dum loquimur, fugerit invida
 Aetas; carpe diem, quam minimum credula postero.

5

O D E XII.

AD CAESAREM AUGUSTUM.

Quem virum aut heroa lyra vel acri
 Tibia sumis celebrare, Clio?
 Quem deum? Cuius recinit iocosa
 Nomen imago,
 Aut in umbrosis Heliconis oris,
 Aut super Pindo, gelidove in Haemo,
 Unde vocalem temere insequutæ
 Orphea silvae,
 Arte materna rapidos morantem
 Fluminum lapsus celeresque ventos,

5

10

Blandum et auritas fidibus canoris
Ducere quercus?

15

Quid prius dicam solitis Parentis
Laudibus, qui res hominum ac deorum,
Qui mare ac terras variisque mundum
Temperat horis;

20

Unde nil maius generatur ipso,
Nec viget quidquam simile, aut secundum?
Proximos illi tamen occupavit
Pallas honores.

Proeliis audax neque te silebo
Liber, et saevis inimica Virgo
Belluis, nec te, metuende certa
Phoebe sagitta.

25

Dicam et Alciden puerosque Ladae,
Hunc equis illum superare pugnis
Nobilem; quorum simul alba nautis
Stella refulget,

30

Defluit saxis agitatus humor,
Concidunt venti fugiuntque nubes,
Et minax, di sic voluere, ponto
Unda recumbit.

35

Romulum post hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem, an superbos
Tarquint fasces, dubito, an Catonis
Nobile letum.

40

Regulum, et Scauros, animaeque magnae
Prodigum Paullum, superante Poeno,
Gratus insigni referam Camena,
Fabriciumque:

Hunc, et intonsis Curium capillis
Utilem bello tulit, et Camillum
Saeva paupertas et avitus apto
Cum lare fundus.

45

Crescit occulto velut arbor aevo
Fama Marcelli; micat inter omnes
Iulium sidus velut inter ignes
Luna minores.

Gentis humanae pater atque custos,
 Orte Saturno, tibi cura magni
 Caesaris fatis data; tu secundo
 Caesare regnes. 50

Ille seu Parthós Latio imminentes
 Egerit iusto domitos triumpho,
 Sive subiectos Orientis orae 55
 Seras et Indos,

Te minor laetum regat aequus orbem;
 Tu gravi curru quaties Olympum,
 Tu parum castis inimica mittes
 Fulmina lucis. 60

O D E XIII.

A D L Y D I A M.

Quum tu, Lydia, Telephi
 Cervicem roseam, cerea Telephi
 Laudas brachia, vae meum
 Fervens difficili bile tumet iecur. 5
 Tum nec mens mihi nec color
 Certa sede manent, humor et in genas
 Furtim labitur, arguens
 Quam lentis penitus macerer ignibus.
 Uror, seu tibi candidos 10
 Turparunt humeros immodicae mero
 Rixae, sive puer furens
 Impressit memorem dente labris notam.
 Non, si me satis audias,
 Speres perpetuum, dulcia barbæ
 Laedentem oscula, quae Venus 15
 Quinta parte sui nectaris imbuit.
 Felices ter et amplius,
 Quos irrupta tenet copula, nec malis
 Divulsus querimoniis
 Suprema citius solvet amor die. 20

O D E XIV.

A D R E M P U B L I C A M.

O navis, referent in mare te novi
 Fluctus! O quid agis? Fortiter occupa
 Portum! Nonne vides, ut
 Nudum remigio latus

5 Et malus celeri saucius Africo
 Antennaeque gemunt, ac sine funibus
 Vix durare carinae
 Possunt imperiosius

10 Aëquor? Non tibi sunt integra lintea,
 Non dt, quos iterum pressa voces malo.
 Quamvis Pontica pinus,
 Silvae filia nobilis,

Iactes et genus et nomen inutile;
 Nil pictis timidus navita puppibus
 15 Fidit. Tu, nisi ventis
 Debes ludibrium, cave.

Nuper sollicitum quae mihi taedium,
 Nunc desiderium curaue non levis,
 Interfusa nitentes
 20 Vites, aequora Cycladas.

O D E XV.

NEREI VATICINIUM DE EXCIDIO TROIAE.

Pastor quum traheret per freta navibus
 Idaeis Helenen perfidus hospitam;
 Ingrato celeres obruit otio
 Ventos, ut caneret fera

5 Nereus fata: „Mala ducis avi domum,
 „Quam multo repetet Graecia milite,
 „Coniurata tuas rumpere nuptias
 „Et regnum Priami vetus.

10 „Heu heu, quantus equis, quantus adest viris
 „Sudor! quanta moves funera Dardanae
 „Genti! Iam galeam Pallas et aëgida
 „Curruque et rabiem parat.

„Nequidquam Veneris praesidio ferox

„Pettes caesariem, grataque feminis

„Imbelli cithara carmina divides;

15

„Nequidquam thalamo graves

„Hastas et calami spicula Cnossii

„Vitabis strepitumque et celerem sequi

„Aiacem: tamen, heu! serus adulteros

20

„Cultus pulvere collines.

„Num Laertiaden, exitium tuae

„Gentis, num Pylum Nestora respicis?

„Urgent impavidi te Salaminus

„Teucer, te Sthenelus, sciens

„Pugnae, sive opus est imperitare equis,

25

„Non auriga piger; Merionen quoque

„Nosces. Ecce furit te reperire atrox

„Tydides melior patre,

„Quem tu, cervus uti vallis in altera

30

„Visum parte lupum graminis immemor,

„Sublimi fugies mollis anhelitu,

„Non hoc pollicitus tuae.

„Iracunda diem proferet Ilio

„Matronisque Phrygum classis Achillei;

35

„Post certas hiemes uret Achaius

„Ignis Pergameas domos.“

ODE XVI.

AD AMICAM.

O matre pulchra filia pulchrior,

Quem criminosis cumque voles modum

Pones iambis, sive flamma,

Sive mari libet Hadriano.

Non Dindymene, non adytis quatit

5

Mentem sacerdotum incolae Pythius,

Non Liber aequae, non acuta

Si geminant Corybantes aera,

HORATIUS.

B

Tristes ut irae; quas neque Noricus
Deterret ensis nec mare naufragum
Nec saevus ignis nec tremendo
Iupiter ipse ruens tumultu.

Fertur Prometheus, addere principi
Limo coactus particulam undique
Desectam, et insani leonis
Vini stomacho apposuisse nostro.

Irae Thyesten exitio gravi
Stravere, et altis urbibus ultimae
Stetere caussae, cur perirent
Funditus imprimeretque muris

Hostile aratrum exercitus insolens.
Compesce mentem: me quoque pectoris
Tentavit in dulci iuventa
Fervor, et in celeres iambos
Misit furentem; nunc ego mitibus
Mutare quaero tristia, dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis animumque reddas.

O D E X V I I .

A D T Y N D A R I D E M .

Velox amoenum saepe Lucretilem
Mutat Lycaeo Faunus, et igneam
Defendit aetatem capellis
Usque meis pluviosque ventos.

Impune tutum per nemus arbutos
Quaerunt latentes et thyma deviae
Olentis uxores mariti,
Nec virides metuant colubras
Nec Martiales haeduleae lupos;
Utrumque dulci, Tyndari, fistula
Valles et Usticae cubantis
Levia personuere saxa.

Di me tuentur, dīs pietas mea
 Et musa cordi est. Hic tibi copia
 Manabit ad plenum benigno
 Ruris honorum opulenta cornu;

15

Hic in reducta valle Caniculæ
 Vitabis aestus, et fide Teia
 Dices laborantes in uno
 Penelopen vitreamque Circen;

20

Hic innocentis pocula Lesbii
 Duces sub umbra, nec Semeleius
 Cum Marte confundet Thyoneus
 Proelia, nec metues protervum

Suspecta Cyrum, ne male dispari
 Incontinentes iniiciat manus,
 Et scindat haerentem coronam
 Crinibus immeritamque vestem.

25

O D E XVIII.

AD P. QUINCTILIUM VARUM.

Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem
 Circa mite solum Tiburis et moenia Catili;
 Siccis omnia nam dura deus proposuit, neque
 Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.
 Quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepat? 5
 Quis non te potius, Bacche pater, teque, decehs Venus?
 At ne quis medici transiliat munera Liberi,
 Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
 Debellata, monet Sithoniis non levis Evius.
 Quum fas atque nefas exiguo fine libidinum 10
 Discernunt avidi; non ego te, candide Bassareu,
 Invitum quatiam, nec variis obsita frondibus
 Sub divum rapiam. Saeva tene cum Berecynthia
 Cornu tympana; quæ, subsequitur caecus amor sui,
 Et tollens vacuum plus nimio gloria verticem, 15
 Arcanique fides prodiga, perlucidior vitro.

ODE XIX.

AD GLYCERAM.

Mater saeva Cupidinum
Thebanaeque iubet me Semeles Puer
Et lasciva Licentia
Finitis animum reddere amoribus.

5 Urit me Glycerae nitor
Splendentis Pario marmore purius;
Urit grata protervitas
Et vultus nimium lubricus adspici.

10 In me tota ruens Venus
Cyprum deseruit, nec patitur Scythas
Et versis animosum equis
Parthum dicere, nec quae nihil attinent.

Hic vivum mihi cespitem, hic
Verbenas, pueri, ponite thuraque
15 Bimi cum patera meri;
Mactata veniet lenior hostia.

ODE XX.

AD C. CILNIUM MAECENATEM.

Vile potabis modicis Sabinum
Cantharis, Graeca quod ego ipse testa
Conditum levi, datus in theatro
Quum tibi plausus,

5 Care Maecenas eques, ut paterni
Fluminis ripae simul et iocosa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.

10 Caecubam et praelo domitam Caleno
Tu bibes uvam; mea nec Falernae
Temperant vites, neque Formiani
Pocula colles.

O D E XXI.

HYMNUS AD DIANAM ET APOLLINEM.

Dianam tenerae dicite virgines,
 Intonsum pueri dicite Cynthium
 Latonamque supremo
 Dilectam penitus Iovi.

Vos laetam fluviis et nemorum coma,
 Quaecumque aut gelido prominet Algido
 Nigris aut Erymanthi
 Silvis aut viridis Cragi;

Vos Tempe totidem tollite laudibus
 Natalemque, mares, Delon Apollinis,
 Insignemque pharetra
 Fraternaue humerum lyra!

Hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
 Pestemque a populo et principe Caesare in
 Persas atque Britannos
 Vestra motus aget prece.

O D E XXII.

AD ARISTIUM FUSCUM.

Integer vitae scelerisque purus
 Non eget Mauris iaculis neque arcu
 Nec venenatis gravida sagittis
 Fusce, pharetra;

Sive per Syrtes iter aestuosas,
 Sive facturus per inhospitalem
 Caucasum, vel quae loca fabulosus
 Lambit Hydaspes.

Namque me silva lupus in Sabina,
 Dum meam canto Lalagen et ultra
 Terminum curis vagor expeditis,
 Fugit inermem;

Quale portentum neque militavis
 Daunias latis alit aesculetis,
 Nec Iubae tellus generat, leonum
 Arida nutrix.

20

Pone me, pigris ubi nulla campis
 Arbor aestiva recreatur aura,
 Quod latus mundi nebulae malusque
 Iupiter urget;

Pone sub curru nimium propinqui
 Solis in terra domibus negata:
 Dulce ridentem Lalagen amabo,
 Dulce loquentem.

O D E XXIII.

A D C H L O E N.

5

Vitas hinnuleo me similis Chloe,
 Quaerenti pavidam montibus aviis
 Matrem non sine vano

Aurarum et siluae metu;

Nam seu mobilibus veris inhorruit
 Adventus foliis, seu virides rubum
 Dimovere lacertae,
 Et corde et genibus tremit.

10

Atqui non ego te tigris ut aspera
 Gaetulusve leo frangere perse puor;
 Tandem desine matrem
 Tempestiva sequi viro.

O D E XXIV.

A D P. VIRGILIUM MARONEM.

5

Quis desiderio sit pudor aut modus
 Tam cari capitis? Praecepit lugubres
 Cantus, Melpomene, cui liquidam pater
 Vocem cum cithara dedit.

Ergo Quinctilium perpetuus sopor
 Urget, cui pudor et iustitiae soror
 Incorrupta fides nudaque veritas
 Quando ullum invenient parem?

10

Multis ille bonis flebilis occidit,
 Nulli flebilior, quam tibi, Virgili.

Tu frustra pius, heu! non ita creditum
 Poscis Quinctilium deos.

Quod si Threicio blandius Orphea
 Auditam moderere arboribus fidem;
 Non vanae redeat sanguis imagini,
 Quam virga semel horrida,

15

Non lenis precibus fata recludere,
 Nigro compulerit Mercurius gregi.
 Durum: sed levius fit patientia,
 Quidquid corrigere est nefas.

20

O D E XXV.

A D L Y D I A M.

Parcius iunctas quatiant fenestras
 Ictibus crebris iuvenes protervi,
 Nec tibi somnos adimunt, amatque
 Ianua limen,

Quae prius multum facilis movebat
 Cardines; audis minus et minus iam:
 „Me tuo longas pereunte noctes,
 „Lydia, dormis?“

5

Invicem moechos anus arrogantes
 Flebis in solo levis angiportu,
 Thracio bacchante magis sub inter-
 lunia vento;

10

Quum tibi flagrans amor et libido,
 Quae solet matres furiare equorum,
 Saeviet circa iecur ulcerosum,
 Non sine questu,

15

Laeta quod pubes hedera virenti
 Gaudeat pulla magis atque myrto,
 Aridas frondes hiemis sodali
 Dedicet Hebro.

20

O D E XXVI.

AD MUSAM DE AELIO LAMIA.

- Musis amicus tristitiam et metus
 Tradam protervis in mare Creticum
 Portare ventis, quis sub Arcto
 Rex gelidae metuatur orae,
 5 Quid Tiridatem terreat, unice
 Securus. O, quae fontibus integris
 Gaudes, apricos nocte flores,
 Necte meo Lamiae coronam,
 Pimplei dulcis. Nil sine te mei
 10 Prosunt honores; hunc fidibus novis,
 Hunc Lesbio sacrare plectro,
 Teque tuasque decet sorores.

O D E XXVII.

AD SODALES CONVIVAS.

- Natis in usum laetitiae scyphis
 Pugnare Thracum est: tollite barbarum
 Morem, verecundumque Bacchum
 Sanguineis prohibete rixis,
 5 Vino et lucernis Medus acinaces
 Immane quantum discrepat: impium
 Lenite clamorem, sodales,
 Et cubito remanete presso.
 Vultis severi mē quoque sumere
 10 Partem Falerni? Dicat Opuntiae
 Frater Megillae, quo beatus
 Vulnere, qua pereat sagitta. —
 Cessat voluntas? Non alia bibam
 Mercede. Quae te cumque domat Venus,
 15 Non erubescendis adurit
 Ignibus, ingenuoque semper
 Amore peccas. Quidquid habes, age,
 Depone tutis auribus. — Ah miser,
 Quanta laborabas Charybdi,
 20 Digne puer meliore flamma!

Quae saga, quis te solvere Thessalis
 Magus venens, quis poterit deus?
 Vix illigatum te triforini
 Pegasus expediet Chimaera.

O D E XXVIII.

NAUTA ET IMAGO ARCHYTAE TARENTINI.

N A U T A.

Te maris et terrae numeroque carentis arenae
 Mensorem colibent, Archyta,
 Pulveris exigui prope litus parva Matinum
 Munera, nec quidquam tibi prodest
 Aërias tentasse domos animoque rotundum
 Percurrisse polum, morituro?

5

A R C H Y T A S.

Occidit et Pelopis genitor, conviva deorum,
 Tithonusque remotas in auras
 Et Iovis arcanis Minos admissus, habentque
 Tartara Panthoiden iterum Orco
 Demissum, quamvis, clypeo Trojana refixo
 Tempora testatus, nihil ultra
 Nervos atque cutem morti concesserat atrae,
 Iudice te, non sordidus auctor
 Naturae verique. Sed omnes una manet nox,
 Et calcanda semet via leti.
 Dant alios Furiae torvo spectacula Marti,
 Exitio est avidum mare nautis:
 Mixta senum ac iuvenum densentur funera, nullam
 Saeva caput Proserpina fugit.
 Me quoque devexi rapidus comes Orionis
 Illyricis Notus obruit undis.
 At tu, nauta, vagae ne parce malignus arenae
 Ossibus et capiti inhumato
 Particulam dare; sic, quodcumque minabitur Euris
 Fluctibus Hesperis, Venusinae
 Plectantur silvae, te sospite, multaque merces,
 Unde potest, tibi defluat aequo
 Ab Iove Neptunoque sacri custode Tarenti.
 Negligis immeritis nocituram

10

15

20

25

30

Postmodo te natis fraudem committere? Fors et
 Debita iura vicesque superbae
 Te maneant ipsum; precibus non linquar inultis,
 Teque piacula nulla resolvent.

85 Quamquam festinas, non est mora longa; licebit
 Iniecto ter pulvere curras.

O D E XXIX.

A D I C C I U M.

Ikci, beatis nunc Arabum invides
 Gazis, et acrem militiam paras
 Non ante devictis Sabaeae
 Regibus, horribilique Medo

5 Nectis catenas? Quae tibi virginum,
 Sponso necato, barbara serviet?
 Puer quis ex aula capillis

Ad cyathum statuetur unctis,

10 Doctus sagittas tendere Sericas
 Arcu paterno? Quis neget arduis

Pronos relabi posse rivos
 Montibus et Tiberim reverti,

Quum tu coemptos undique nobiles
 Libros Panaeti Socraticam et domum

15 Mutare loricis Hiberis,
 Pollicitus meliora, tendis?

O D E XXX.

A D V E N E R E M.

O Venus, regina Cnidi Paphique,
 Sperne dilectam Cypron, et vocantis
 Thure te multo Glycerae decoram
 Transfer in aedem.

5 Fervidus tecum Puer et solutis
 Gratiae zonis properentque Nymphae
 Et parum comis sine te Iuventas
 Mercuriusque.

ODE XXXI.

A D A P O L L I N E M.

Quid dedicatum poscit Apollinem
Vates? quid orat, ~~de paterna~~ novum
Fundens liquorem? Non opimae
Sardiniae segetes feraces;

Non aestuosae grata Calabriae
Armenta; non aurum aut ebur Indicum;

Non rura, quae Liris quieta
Mordet aqua taciturnus amnis.

Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna, vitem; dives et aureis
Mercator exsiccat pulullis

Vina Syra reparata merce,

Dis carus ipsis, quippe ter et quater
Anno revisens aequor Atlanticum

Impune: me pascent olivae,
Me cichorea levesque malvae.

Frui paratis et valido mihi,
Latoe, dones, et, precor, integra
Cum mente nec turpem senectam
Degere nec cithara carentem.

ODE XXXII.

A D L Y R A M.

Poscimus. Si quid vacui sub umbra
Lusimus tecum, quod et hunc in annum
Vivat et plures; age, hic latinum,

Barbite, carmen,

Lesbio primum modulate civi,
Qui ferox bello, tamen inter arma
Sive iactatam religarat udo

Litore navim,

Liberum et Musas Veneremque et illi
Semper haerentem Puerum canebat,
Et Lycum nigris oculis nigroque

Crine decorum.

- O decus Phoebi, et dapibus suprami
 Grata testudō Iovis, o laborum
 15 Dulce leuimen, mihi cumque salve
 Rite vocanti!
-

O D E XXXIII.

A D M A L B I U M T I B U L L U M.

- Albi, ne doleas plus nimio, memor
 Immitis Glyceræ, neu miserabiles
 Decantes elegos, cur tibi iunior
 Laesa præniteat fide.
 5 Insignem tenui fronte Lycorida
 Cyri torret amor, Cyrus in asperam
 Declinat Pholoen; sed prius Appulis
 Iungentur capreae lupis,
 10 Quam turpi Pholoe peccet adultero,
 Sic visum Veneri, cui placet impares
 Formas atque animos sub iuga aenea
 Saevo mittere cum loco.
 Ipsum me, melior quam peteret Venus,
 Grata detinuit compede Myrtale
 15 Libertina, fretis acrior Hadriae
 Curvantis Calabros sinus.
-

O D E XXXIV.

A D S E I P S U M.

- Parcus deorum cultor et infrequens
 Insanientis dum sapientiae
 Consultus erro, nunc retrorsum
 Vela dare atque iterare cursus
 5 Cogor relictos: namque Diespiter,
 Igni cornusco nubila dividens
 Plerumque, per purum tonantes
 Egit equos volucremque currum,

Quo bruta tellus et vaga flumina
 Quo Styx et invisi horrida Taenari
 Sedes Atlanteusque finis
 Concutitur; Valet ima summis
 Mutare, et insignem attenuat deus,
 Obscura promens; hinc apicem rapax
 Fortuna cum stridore acuto
 Sustulit, hic posuisse gaudet.

O D E XXXV.

AD FORTUNAM ANTIATEM.

O diva, gratum quae regis Antium,
 Praesens vel imo tollere de gradu
 Mortale corpus vel superbos
 Vertere funeribus triumphos,
 Te pauper ambit sollicita prece
 Ruris colonus, te dominam aequoris,
 Quicumque Bithyna lacessit
 Carpathium pelagus carina.
 Te Dacus asper, te profugi Scythae
 Urbesque gentesque et Latium ferox
 Regumque matres barbarorum et
 Purpurei metuunt tyranni,
 Iniurioso ne pede proruas
 Stantem columnam, neu populus frequens
 Ad arma cessantes ad arma
 Concitet imperiumque frangat.
 Te semper anteit saeva Necessitas,
 Clavos trabales et cuneos manu
 Gestans athena, nec severus
 Uncus abest liquidumque plumbum.
 Te Spes et albo rara Fides colit
 Velata panno; nec comitem abnegat,
 Utcumque mutata potentes
 Veste domos inimica linquis.
 At vulgus infidum et meretrix retro
 Periura cedit; diffugiunt cadis
 Cum faece siccatis amici,
 Ferre iugum pariter dolosi.

HORATIUS.

C

- 30 Serves iturum Caesarem in ultimo's
 Orbis Britannos, et iuvenum recens
 Examen, Eois timendum
 Partibus Oceanoque rubro.
 Heu heu, cicatricum et sceleris pudet
 35 Fratrumque. Quid nos dura refugimus
 Aetas? quid intactum nefasti
 Liquimus? unde manum iuventus
 Metu deorum continuit? quibus
 Pepercit aris? O utinam nova
 Incude diffingas retusum in
 40 Massagetas Arabasque ferrum!

O. D E XXXVI.

IN HONOREM PLOTII NUMIDAE.

- Et thure et fidibus iuvat
 Placare et vituli sanguine debito
 Custodes Numidae deos;
 5 Qui nunc Hesperia sospes ab ultima
 Caris multa sodalibus,
 Nulli plura tamen dividit oscula
 Quam dulci Lamiae, memor
 Actae non alio rege puertiae
 10 Mutataeque simul togae.
 Cressa ne careat pulchra dies nota,
 Neu promptae modus amphorae,
 Neu morem in Salium sit requies pedum,
 Neu multi Damalis meri
 15 Bassum Threicia vincat amystide,
 Neu desint epulis rosae,
 Neu vivax apium, neu breve lilium!
 Omnes in Damalin putres
 Deponent oculos; nec Damalis novo
 20 Divelletur adultero,
 Lascivis hederis ambitiosior.
-

O D E XXXVII.

A D S O D A L E S.

Nunc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus, nunc Saliaribus

Ornare pulvinar deorum

Tempus erat dapibus, sodales;

Antehac nefas depromere Caecubum

Cellis avitis, dum Capitolio

Regina dementes ruinas

Funus et imperio parabat

Contaminato cum grege turpium

Morbo virorum; quidlibet impotens

Sperare fortunaque dulci

Ebria. Sed minuit furorem

Vix una sospes navis ab ignibus,

Mentemque lymphatam Mareotico

Redegit in veros timores

Caesar, ab Italia volantem

Remis adurgens, — accipiter velut

Molles columbas, aut leporem citus

Venator in campis nivalis

Haemoniae — daret ut catenis

Fatale monstrum; quae generosius

Perire quaerens, nec muliebriter

Expavit ensem, nec latentes

Classe cita reparavit oras;

Ausa et iacentem visere regiam

Vultu sereno, fortis et asperas

Tractare serpentes, ut atrum

Corpore combiberet venenum,

Deliberata morte ferocior;

Saevis Liburnis scilicet invidens,

Privata deduci superbo

Non humilis mulier triumpho.

O D E XXXVIII.

A D P U E R U M M I N I S T R U M.

Persicos odi, puer, apparatus;

Displicent nexae philyra coronae;

Mitte sectari, rosa quo locorum
Sera moretur.

5

Simplici myrto nihil adlabores
Sedulus curo; neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arta
Vite bibentem.

O D E XXXIX.

A D I U L. F L O R U M.

Carmen spurium.

Discolor grandem gravat uva ramum;
Instat autumnus; glacialis anno
Mox hiems volvente aderit, capillis
Horrida canis.

5

Iam licet nymphas trepide fugaces
Insequi lento pede detinendas,
Et labris captae simulantis iram
Oscula figi.

10

Iam licet vino madidos vetusto
De die laetum recitare carmen;
Flore, si te des, hilarem licebit
Sumere noctem.

15

Iam vide curas aquilone sparsas.
Mens viri fortis sibi constat, utrum
Serius leti citiusne tristis
Advolat hora.

O D E XL.

A D L I B R U M S U U M.

Carmen spurium.

Dulci libello nemo sodalium
Forsan meorum carior exstitit;
De te merenti, quid fidelis
Officium domino rependis?

Te Roma cautum territat ardua?
 Depone vanos invidiae metus,
 Urbisque, fidens dignitati,
 Per plateas animosus audi.

5

En, quo furentes Eumenidum choros
 Disiecit almo fulmine Iupiter!

10

Huic ara stabit; fama cantu
 Perpetuo celebranda crescet!

Q. HORATII FLACCI
C A R M I N U M
LIBER SECUNDUS.

O D E I.

AD C. ASINIUM POLLIONEM.

- M**otum ex Metello consule civicum
Bellique caussas et vitia et modos,
Ludumque Fortunae gravesque
Principum amicitias et arma
- 5 Nondum expiatis uncta cruoribus,
Periculosae plenum opus aleae,
Tractas, et incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.
- 10 Paullum severae Musa tragoediae
Desit theatri; mox, ubi publicas
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,
Insigne maestis praesidium reis,
Et consulenti, Pollio, curiae,
- 15 Cui laurus aeternos honores
Dalmatico peperit triumpho.
- Iam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis aures; iam litui strepunt;
Iam fulgor armorum fugaces
- 20 Terret equos equitumque vultus.
- Audire magnos iam videor duces
Non indecoro pulvere sordidos,
Et cuncta terrarum subacta
Praeter atrocem animum Catonis.

Iuno et deorum quisquis amicio
Afris inulta cesserat impotens
Tellure, victorum nepotes
Retulit inferias Iugurthae.

25

Quis non, Latino sanguine pinguior
Campus sepulcris impia proelia
Testatur auditumque Medis
Hesperiae sonitum ruinae?

30

Qui gurgēs aut quae flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniae
Non decoloravere caedes?
Quae caret ora cruore nostro?

35

Sed ne, relictis, Musa procax, iocis,
Caeae retractes munera neniae,
Mecum Dionaeo sub antro
Quaere modos leviorē plectro.

40

O D E II.

AD C. SALLUSTIUM CRISPUM.

Nullus argento color est avaris
Abdito terris, inimice laminae
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.

Vivet extento Proculeius aevo,
Notus in fratres animi paterni;
Illum agit penna metuente solvi
Pama superstes.

5

Latius regnes avidum domando
Spiritus, quam si Libyam remotis
Gadibus, iungas, et uterque Poenus
Serviat uni.

10

Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
Nec sitim pellit, nisi caussa morbi
Fugerit venis et aquosus albo
Corpore languor.

6.

15

Redditum Cyri solio Phraaten,
Dissidens plebi, numero beatum

20

Eximit Virtus, populumque falsis
Dedocet uti

Vocibus; regnum et diadema tutum
Deferens uni propriamque laurum,
Quisquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

O D E III.

A D Q. D E L L I U M.

5

Aequam memento rebus in arduis
Servare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Laetitia, moriture Delli,

10

Seu maestus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto gramine per dies
Festos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni)

Qua pinus ingens albaque populus
Umbram hospitalem consecrare amanti
Ramis, et obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo.

15

Huc vina et unguenta et nimium breves,
Flores amœnæ ferre iube rosæ,
Dum res et aetas et sororum
Fila trium patiuntur atra.

20

Cedes coemtis saltibus et domo
Villaque, flavus quam Tiberis lavit,
Cedes, et exstructis in altum

Divitiis potietur heres,
Divesne, prius natus ab Inacho;
Nil interest, an pauper et infima
De gente sub divo moreris,
Victima nil miserantis Orci.

25

Omnes eodem cogimur; omnium
Versatur urna serius occius
Sors exitura, et nos in aeternum
Exilium impositura cymbae.

ODE IV.

AD XANTHIAM PHOCEUM.

Ne sit ancillae tibi amor pudori,
 Xanthia Phoeu: prius insolentem
 Serva Briseis niveo colore
 Movit Achillem;

Movit Aiace Telamone natum
 Forma captivae dominum Tecmessae;
 Arsit Atrides medio in triumpho
 Virgine rapta,

Barbarae postquam cecidere turmae
 Thessalo victore, et ademptus Hector
 Tradidit fessis leviora tolli
 Pergama Graiis.

Nescias an te generum beati
 Phyllidis flavae decorent parentes;
 Regium certe genus et Penates
 Maeret iniquos.

Crede, non illam tibi de scelestâ
 Plebe dilectam, neque sic fideliem,
 Sic lucro aversam potuisse nasci
 Matre pudenda.

Brachia et vultum teretesque suras
 Integer laudo; fuge suspicari,
 Cuius octavum trepidavit aetas
 Claudere lustrum.

ODE V.

AD AMATOREM LALAGES.

Nondum subacta ferre iugum valet
 Cervice, nondum munia comparis
 Aequare, nec tauri ruentis
 In Venerem tolerare pondus.

Circa virentes est animus tuae
 Campos iuvencae, nunc fluviiis gravem
 Solantis aestum, nunc in udo
 Ludere cum vitulis salicto

- Praegestientis. Tolle cupidinem
 10 Immitis uvae; iam tibi lividos
 Distinguet autumnus racemos
 Purpureo varius colore.
 Iam te sequetur; currit enim ferox
 Aetas, et illi, quos tibi dempserit,
 15 Apponet annos; iam proterva
 Fronte petet Lalage maritum,
 Dilecta, quantum non Pholoe fugax,
 Non Chloris; albo sic humero nitens,
 Ut pura nocturno renidet
 20 Luna mari Cnidiisque Gyges;
 Quem si puellarum insereres choro,
 Mire sagaces falleret hospites
 Discrimen obscurum solutis
 Crinibus ambiguoque vultu.
-

O D E VI.

A D S E P T I M I U M.

- Septimi Gades aditure mecum et
 Cantabrum indoctum iuga ferre nostra et
 Barbaras Syrtes, ubi Maura semper
 Aestuat unda;
 5 Tibur Argeo positum colono
 Sit meae sedes utinam senectae,
 Sit modus lasso maris et viarum
 Militiaeque!
 10 Unde si Parcae prohibent iniquae,
 Dulce pellitis ovibus Galaesi
 Flumen et regnata petam Laconi
 Rura Phalanto.
 Ille terrarum mihi praeter omnes
 Angulus ridet; ubi non Hymetto
 15 Mella decedunt, viridique certat
 Bacca Venafro;
 Ver ubi longum tepidasque praebet
 Iupiter brumas, et amicus Aulon

Fertili Baccho minimum Falernis
Invidet uvis.

20

Ille te mecum locus et beatae
Postulant arces; ibi tu calentem
Debita sparges lacrima favillam
Vatis amici.

O D E VII.

AD POMPEIUM GROSAPHUM.

O saepe mecum tempus in ultimum
Deducte, Bruto militiae duce,

Quis te redonavit Quiritem
His patriis Italoque caelo,

Pompei meorum prime sodalium,
Cum quo morantem saepe diem mero
Fregi, coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos?

5

Tecum Philippos et celerem fugam
Sensi, relictæ non bene parmula,
Quum fracta virtus, et minaces
Turpe solum tetigere mento.

10

Sed me per hostes Mercurius celer
Denso paventem sustulit aëre;
Te rursus in bellum resorbens
Unda fretis tulit aestuosis.

15

Ergo obligatam redde Iovi dapem,
Longaque fessum militia latus
Depone sub lauru mea, nec
Parce cadis tibi destinatis;

20

Oblivioso levæ Massico
Giboria exple, funde capacibus
Unguenta de conchis! Quis udo
Deproperare apio coronas

Curatve myrto? Quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? Non ego sanius
Bacchabor Edonis; recepto
Dulce mihi furere est amico.

25

O D E V I I I.

A D B A R I N E N.

Ulla si iuris tibi peierati
 Poena, Barine, nocuisset umquam,
 Dente si nigro fieres vel uno
 Turpior ungui,

6 Crederem; sed tu simul obligasti
 Perfidum votis caput, enitescis
 Pulchrior multo, iuvenumque prodīs
 Publica cura.

10 Expedit matris cineres opertos
 Fallere, et toto taciturna noctis
 Signa cum caelo gelidaque divos
 Morte carentes.

15 Ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
 Simples Nymphae, ferus et Cupido,
 Semper ardentes acuens sagittas
 Cote cruenta.

20 Adde quod pubes tibi crescit omnis,
 Servitūs crescit nova; nec priores
 Impiae tectum dominae relinquunt,
 Saepe minati.

Te suis matres metuunt iuencis,
 Te senes parci miseraeque nuper
 Virgines nuptae, tua ne retardet
 Aura maritos.

O D E I X.

A D V A L G I U M.

Non semper imbres nubibus hispidos
 Manant in agros aut mare Caspium
 Vexant inaequales procellae
 Usque; nec Armeniis in oris,

3 Amice Valgi, stat glacies iners
 Menses per omnes, aut Aquilonibus
 Querceta Gargani laborant
 Et foliis viduantur orni:

Tu semper urges flebilibus modis
 Mysten ademptum, nec tibi vespero
 Surgente decedunt amores
 Nec rapidum fugiente solem.

10

At non ter aevo functus amabilem
 Ploravit omnes Antiochum senex
 Annos, nec impubem parentes
 Troilon aut Phrygiae sorores

15

Flevit semper. Desine mollium
 Tandem querelarum; et potius nova
 Cantemus Augusti tropaea
 Caesaris, et rigidum Niphaten

20

Medumque flumen gentibus additum
 Victis minores volvere vortices,
 Intraque praescriptum Gelonos
 Exiguus equitare campis.

O D E X.

AD LICINIUM MURENAM.

Rectius vives, Licini, neque altum
 Semper urgendo, neque, dum procellas
 Cautus horrescis, nimium premendo
 Litus iniquum.

5

Auream quisquis mediocritatem
 Diligit; tutus caret obsoleti
 Sordibus tecti, caret invidenda
 Sobrius aula.

Saepius ventis agitur ingens
 Pinus; excelsae graviore casu
 Decidunt turres, feriuntque summos
 Fulmina montes.

10

Sperat infestis, metuit secundis
 Alteram sortem bene praeparatum
 Pectus. Informes hiemes reducit
 Iupiter, idem

15

Summovet. Non, si male nunc, et olim
 Sic erit. Quondam cithara tacentem

HORATIUS.

D

20

Suscitat Musam, neque semper arcum
Tendit Apollo.

Rebus angustis animosus atque
Fortis appare; sapienter idem
Contraheas vento nimium secundo
Turgida vela.

O D E XI.

AD QUINCTIUM HIRPINUM.

Quid bellicosus Cantaber et Scythes,
Hirpine Quincti, cogitet, Hadria
Divisus obiecto, remittas
Quaerere, nec trepides in usum

5

Poscentis aevi pauca: fugit retro
Levis iuventas et decor, arida
Pellente lascivos amores,
Canitie facilemque somnum.

10

Non semper idem floribus est honor
Vernis, neque uno Luna rubens nitet
Vultu: quid aeternis minorem
Consiliis animum fatigas?

15

Cur non sub alta vel platano vel hac
Pinu iacentes sic temere, et rosa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Assyriaque nardo

20

Potamus uncti? Dissipat Evius
Curas edaces. Quis puer ocus
Restinguet ardentis Falerni
Pocula praetereunte Iympha?

Quis devium scortum eliciet domo
Lyden? Eburna dic age cum lyra
Maturet, in comtum Lacaenae
More comas religata nodum!

O D E XII.

AD C. CILNIUM MAECENATEM.

Nolis longa ferae bella Numantiae,
 Nec dirum Hannibalem, nec Siculum mare
 Poeno purpureum sanguine mollibus
 Aptari citharae modis,

Nec saevos Lapithas et nimium mero
 Hylaeum domitosque Herculea manu
 Telluris iuvenes, unde periculum
 Fulgens contremuit domus

5

Saturni veteris; tuque pedestribus
 Dices historiis proelia Caesaris,
 Maecenas, melius ductaque per vias
 Regum colla minacium;

10

Me dulcis dominae Musa Licymniae
 Cantus, me voluit dicere lucidum
 Fulgentes oculos et bene mutuis
 Fidum pectus amoribus;

15

Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
 Nec certare ioco, nec dare brachia
 Ludentem nitidis virginibus sacro
 Dianae celebris die.

20

Num tu, quae tenuit dives Achaemenes,
 Aut pinguis Phrygiae Mygdonias opes
 Permutare velis crine Licymniae,
 Plenas aut Arabum domos;

Dum flagrantia detorquet ad oscula
 Cervicem, aut facili saevitia negat,
 Quae poscente magis gaudeat eripi,
 Interdum rapere occupet?

25

O D E XIII.

IN ARBOREM, CUIUS CASU REPENTINO PAENE OPPRESSUS FUERAT.

Ille et nefasto te posuit die,
 Quicumque, primum, et sacrilega manu

D 2

- Produxit, arbos, in nepotum
 Perniciem opprobriumque pagi;
- 5- Illum et parentis crediderim sui
 Fregisse cervicem, et penetralia
 Sparsisse nocturno cruore
 Hospitis; ille venena Colcha,
- 10 Et quidquid usquam concipitur nefas,
 Tractavit, agro qui statuit meo
 Te triste lignum, te caducum
 In domini caput inmerentia.
- 15 Quid quisque vitet, numquam homini satis
 Cautum est, in horas: navita Bosporum
 Poenus perhorrescit, neque ultra
 Caeca timet aliunde fata;
- 20 Miles sagittas et celerem fugam
 Parthi; catenas Parthus et Italum
 Robur: sed improvisa leti
 Vis rapuit rapietque gentes.
- Quam paene furvae regna Proserpinae,
 Et iudicantem vidimus Aeacum,
 Sedesque discretas piorum, et
 Aeoliis fidibus querentem
- 25 Sappho puellis de popularibus,
 Et te sonantem plenius aureo,
 Alcaeae, plectro dura navis,
 Dura fugae mala, dura belli.
- 30 Utrumque sacro digna silentio
 Mirantur umbrae dicere; sed magis
 Pugnas et exactos tyrannos
 Densum humeris bibit aure vulgus.
- Quid mirum, ubi illis carminibus stupens
 Demittit atrae bellua centiceps
- 35 Aures, et intorti capillis
 Eumenidum recreantur angues?
- Quin et Prometheus et Pelopis parens
 Dulci laborum decipitur sono,
 Nec curat Orion leones
- 40 Aut timidos agitare lyncas.

O D E XIV.

A D P O S T U M U M.

Heu heu, fugaces, Postume, Postumè,
Labuntur anni, nec pietas moram

Rugis et instanti senectae

Afferet indomitaque morti;

Non, si trecentis, quotquot eunt dies,

Amice, places illacrimabilem

Plutona tauris, qui ter amplum

Geryonen Tityonque tristi

Compescit unda, scilicet omnibus,

Quicumque terrae munere vescimur,

Enaviganda, sive reges

Sive inopes erimus coloni.

Frustra cruento Marte carebimus

Fractisque rauci fluctibus Hadriae,

Frustra per autumnos nocentem

Corporibus metuemus Austrum:

Visendus ater flumine languido

Cocytus errans, et Danaï genus

Infame, damnatusque longi

Sisyphus Aeolides laboris;

Linquenda tellus et domus et placens

Uxor, neque harum, quas colis, arborum

Te praeter invisas cupressos

Ulla brevem dominum sequetur.

Absumet heres Caecuba dignior

Servata centum clavibus, et mero

Tinget pavimentum superbis

Pontificum potiore coenis.

O D E XV.

I N S U I S E C U L I L U X U M.

Jam pauca aratro iugera regiae

Moles relinquent, undique latius

Extenta visentur Lucrino

Stagna lacu, platanusque caelebs

- 5 Evincet ulmos; tum violaria et
Myrtus et omnis copia narium
Spargent olivetis odorem,
Fertilibus domino priori;
- 10 Tum spissa ramis laurea fervidos
Excludet ictus. Non ita Romuli
Praescriptum et intonsi Catonis
Auspiciis, veterumque norma.
- 15 Privatus illis census erat brevis,
Commune magnum; nulla decempedis
Metata privatis opacam
Porticus excipiebat Arcton,
- Nec fortuitum spernere cespitem
Leges sinebant, oppida publico
Sumtu iubentes et deorum
- 20 Templâ novo decorare saxo.
-

O D E XVI.

AD POMPEIUM GROS PHUM.

- Otium divos rogat in patenti
Prensus Aegaeo, simul atra nubes
Condidit Lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis;
- 5 Otium bello furiosa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,
Grosphæ, non gemmis neque purpura ve-
nale neque auro.
- 10 Non enim gazæ neque consularis
Summovet lictor miseros tumultus
Mentis et curas laqueata circum
Tecta volantes.
- Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum,
15 Nec leves sommos timor aut cupido
Sordidus aufert.
- Quid brevi fortes iaculamur ævo
Multâ? Quid terras alio calentes

Sole mutamus? Patriae quis exsul
Se quoque fugit? 20

Scandit aeratas vitiosa naves
Cura, nec turmas equitum relinquit,
Ociore cervis et agente nimbos
Ocius Euro.

Laetus in praesens animus, quod ultra est, 25
Oderit curare, et amara lento
Temperet risu. Nihil est ab omni
Parte beatum.

Abstulit clarum cita mors Achillem,
Longa Tithonum minuit senectus; 30
Et mihi fors, tibi quod negarit,
Porriget hora.

Te greges centum Siculaeque circum
Mugiant vaccae, tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa, te bis Afro 35
Murice tinctae

Vestiunt lanae; mihi parva rura, et
Spiritus Graiae tenuem Camenae
Parca non mendax dedit, et malignum
Spernere vulgus. 40

O D E XVII.

AD C. CILNIUM MAECENATEM AEGROTUM.

Cur me querelis exanimas tuis?
Nec dñs amicum est, nec mihi, te prius
Obire, Maecenas, mearum
Grande decus columenque rerum.

Ah! te meae si partem animae rapit 5
Maturior vis, quid moror altera,
Nec carus aequae, nec superstes
Infelix? Ille dies utramque

Ducet ruinam! Non ego perfidum
Dixi sacramentum; ibimus, ibimus, 10
Utrumque praecedes, supremum
Carpere iter comites parati.

- Me nec Chimaerae spiritus igneae,
 Nec, si resurgat, centimanus Gyges
 15 Divellet unquam: sic potenti
 Iustitiae placitumque Parcis.
- Seu Libra, seu me Scorpius adspicit
 Formidolosus, pars violentior
 Natalis horae, seu tyrannus
 20 Hesperiae Capricornus undae;
 Utrumque nostrum incredibili modo
 Consentit astrum. Te Iovis impio
 Tutela Saturno refulgens
 Eripuit, volucrisque Fati
- 25 Tardavit alas, quum populus frequens
 Laetum theatris ter crepuit sonum;
 Me truncus illapsus cerebro
 Sustulerat, nisi Faunus ictum
- 30 Dextra levasset, Mercurialium
 Custos virorum. Reddere victimas,
 Aedemque votivam memento;
 Nos humilem feriemus agnam.

O D E XVIII.

A D A V A R U M.

- Non ebur neque aureum
 Mea renidet in domo lacunar,
 Non trabes Hymettiae
 Premunt columnas ultima regias
 5 Africa, neque Attali
 Ignotus heres regiam occupavi,
 Nec Laconicas mihi
 Trahunt honestae purpuras clientae;
 At fides et ingent
- 10 Benigna vena est, pauperemque dives
 Me petit: nihil supra
 Deos lacezzo, nec potentem amicum
 Largiora flagito,
 Satis beatus unicus Sabinis.
- 15 Truditur dies die,
 Novaeque pergunt interire Lunae:

Tu secunda marnaora	
Locas sub ipsum funus, et, sepulcris	
Immemor, struis domos,	
Marisque Baiis obstrepentis urges	20
Summovere litora,	
Parum locuples continente ripa	
Quid, quod usque proximos	
Revellis agri terminos, et ultra	
Limites clientium	25
Salis avarus? Pellitur paternos	
In sinu ferens deos	
Et uxor et vir sordidosque natos.	
Nulla certior tamen,	
Rapacis Orci fine, destinata	30
Aula divitem manet	
Herum. Quid ultra tendis? Aequa tellus	
Pauperi recluditur	
Regumque pueris, nec satellites Orci	
Callidum Promethea	35
Reverxit auro captus; hic superbum	
Tantalum atque Tantalum	
Genus coercet, hic levare functum	
Pauperem laboribus	
Vocatus atque non vocatus audit.	40

O D E XIX.

HYMNUS AD BACCHUM.

Bacchum in remotis carmina rupibus	
Vidi docentem — credite, posteri! —	
Nymphasque discentes et aures	
Capripedum Satyrorum acutas.	
Evoc, recenti mens trepidat meth,	5
Plenoque Bacchi pectore turbidum	
Laetatur! Evoc, parce Liber,	
Parce, gravi metuende thyrsos!	
Fas pervicaces est mihi Thyiadas,	
Vinique fontem, lactis et uberes	10
Cantare rivos, atque truncis	
Lapsa cavis iterare mella;	

- Fas et beatæ coniugis additum
 Stellis honorem, tectaque Penthei
 15 Disiecta non leni ruina,
 Thracis et exitium Lycurgi.
 Tu flectis amnes, tu mare barbarum;
 Tu separatis uvidus in iugis
 20 Nodo coerces viperino
 Bistonidum sine fraude crines.
 Tu, quum parentis regna per arduum
 Cohors Gigantum scanderet impia,
 Rhoetum retorsisti leonis
 Unguibus horribilique mala,
 25 Quamquam choreis aptior et iocis
 Ludoque dictus, non sat idoneus
 Pugnae ferebaris; sed idem
 Pacis eras mediusque belli.
 30 Te vidit insons Cerberus aureo
 Cornu decorum, leniter atterens
 Caudam, et recedentis trilingui
 Ore pedes tetigitque crura.

 O D E XX.

AD C. CILNIUM MAECENATEM.

- Non usitata, non tenui ferar
 Penna biformis per liquidum æthera
 Vates, neque in terris morabor
 Longius, invidiaque maior
 5 Urbes relinquam. Non ego pauperum
 Sanguis parentum, non ego, quem vocas:
 „Dilecte!“ Maecenas, obibo,
 Nec Stygia cohibebor unda.
 Iam iam residunt cruribus asperæ
 10 Pelles, et album mutor in alitem
 Superna; nascunturque leves
 Per digitos humerosque plumæ.
 Iam Daedaleo ocior Icaro
 Visam gementis litora Bospori.

Syrtesque Gaetulas canorus
Ales Hyperboreosque campos.

15

Me Colchus et, qui dissimulat metum
Marsae cohortis, Dacus et ultimi

Noscent Geloni; me peritus
Discet Hiber Rhodanique potor.

20

Absint inani funere neniae

Luctusque turpes et querimoniae;

Compesce clamorem, ac sepulcri

Mitte supervacuos honores.

Q. HORATII FLACCI
C A R M I N U M
LIBER TERTIUS.

O D E I.

DE VARIIS HOMINUM STUDIIS.

- Odi profanum vulgus, et arceo:
Favete linguis: carmina non prius
Audita Musarum sacerdos
Virginibus puerisque canto.
- 5 Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Iovis,
Clari Giganteo triumpho,
Cuncta supercilio moventis.
- 10 Est ut viro vir latius ordinet
Arbusta sulcis; hic generosior
Descendat in campum petitor;
Moribus hic meliorque fama
- 15 Contendat; illi turba clientium
Sit maior: aequa lege necessitas
Sortitur insignes et imos;
Omne capax movet urna nomen.
- 20 Destructus ensis cui super impia
Cervice pendet, non Siculae dapes
Dulcem elaborabunt saporem,
Non avium citharaeque cantus
- Somnum reducent: somnus agrestium
Lenis virorum non humiles domos
Fastidit umbrosamque ripam,
Non Zephyris agitata Tempe.

Desiderantem, quod satis est, neque
Tumultuosum sollicitat inare,
Nec saevus Arcturi cadentis
Impetus aut orientis Haedi,

25

Non verberatae grandine vineae
Fundusque mendax, arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.

30

Contracta pisces aequora sentiunt,
Iactis in altum molibus; huc frequens
Caementa demittit redemptor
Cum famulis, dominusque terrae

35

Fastidiosus: sed Timor et Minae
Scandunt eodem, quo dominus; neque
Decedit aerata triremi, et
Post equitem sedet atra Cura.

40

Quod si dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum sidere clarior
Delinit usus, nec Falerna
Vitis Achaemeniumque costum,

Cur invidendis postibus et novo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Divitias operosiores?

45

O D E II.

A D P U E R O S.

Angustam amice pauperiem pati
Robustus acri militia puer
Condiscat, et Parthos feroces
Vexet eques metuendus hasta,

Vitamque sub divo et trepidis agat
In rebus. Illum ex moenibus hosticis
Matrona bellantis tyranni
Prospiciens et adulta virgo

5

Suspiret: „Heu heu, ne rudis agminum
„Sponsus lacessat regius asperum

10

HORATIUS.

E

„Tactu leonem, quem cruenta
 „Per medias rapit ira caedes!“

15 Dulce et decorum est pro patria mori:
 Mors et fugacem persequitur virum,
 Nec parcat imbellis iuventae
 Poplitibus timidoque tergo.

20 Virtus, repulsae nescia sordidae,
 Intaminatis fulget honoribus,
 Nec sumit aut ponit secures
 Arbitrio popularis aerae.

Virtus, recludens immeritis mori
 Caelum, negata tentat iter via,
 Coetusque vulgares et udam
 Spernit humum fugiente penna.

25 Est et fideli tuta silentio
 Merces: vetabo, qui Cereris sacrum
 Vulgarit arcanæ, sub isdem
 Sit trabibus, fragilemve necum

30 Solvat phaselum: saepe Diespiter
 Neglectus incesto addidit integrum;
 Raro antecedentem scelestum
 Deseruit pede poena claudo.

O D E III.

A D C A E S A R E M A U G U S T U M.

Iustum ac tenacem propositi virum
 Non civium ardor prava iubentium,
 Non vultus instantis tyranni
 Mente quatit solida, neque Auster,

5 Dux inquieti turbidus Hadriae,
 Nec fulminantis magna manus Iovis;
 Si fractus illabatur orbis,
 Impavidum ferient ruinae.

10 Hac arte Pollux et vagus Hercules
 Ensis arces attigit igneas,
 Quos inter Augustus recumbens
 Purpureo bibet ore nectar.

Hac te merentem, Bacche pater, tuae
Vexere tigres, indecili iugum.

Collo trahentes, Hac Quirinus

15

Martis equis Acherontæ fugit,

Gratum eloquuta consiliantibus

Iunone divis: „Ilion, Ilion

„Fatalis incestusque index

„Et mulier peregrina vertit

20

„In pulverem, ex quo destituit deos

„Mercede pacta Laomedon, mihi

„Castaque damnatum Minervae

„Cum populo et duce fraudulento.

„Iam nec Lacaenae splendet adulterae

25

„Famosus hospes, nec Priami domus

„Periura pugnaces Achivos

„Hectoreis opibus refringit,

„Nostrisque ductum seditionibus

„Bellum resedit: protinus et graves

30

„Iras et invisum nepotem,

„Troica quem peperit sacerdos,

„Marti redonabo; illum ego lucidas

„Inire sedes, ducere nectaris

„Succos, et adscribi quietis

35

„Ordinibus patiar deorum.

„Dum longus inter saeviat Ilion

„Romamque pontus; qualibet exsules

„In parté regnanto beati:

„Dum Priami Paridisque busto

40

„Insultet armentum, et catulos ferae

„Celent inultae; stet Capitolium.

„Fulgens, triumphatisque possit

„Roma ferox dare iura Medis;

„Horrenda late nomen in ultimas

45

„Extendat oras, qua medius liquor

„Secernit Europen ab Afro,

„Qua tumidus rigat arva Nilus;

„Aurum irrepertum et sic melius situm,

50

„Quum terra celat, spernere fortior

„Quam cogere, humanos in usus

„Omne sacrum rapiente dextra,

E 2

- „Quicumque mundo terminus obstitit,
 „Hunc tangat armis, visere gestiens,
 55 „Qua parte debacchentur ignes,
 „Qua nebulae pluviique rores.
 „Sed bellicosus fata Quiritibus
 „Hac lege dico, ne nimium pii
 „Rebusque fidentes avitae
 60 „Tecta velint reparare Troiae.
 „Troiae renascens alite lugubri
 „Fortuna tristi clade iterabitur,
 „Ducente victrices catervas
 „Coniuge me Iovis et sorore.
 65 „Ter si resurgat murus aeneus
 „Auctore Phoebos, ter pereat meus
 „Excisus Argivis, ter uxor
 „Capta virum puerosque pleret!“
 Non haec iocosae conveniunt lyrae:
 70 Quo, Musa, tendis? Desine pervicax
 Referre sermones deorum, et
 Magna modis tenuare parvis.

O D E IV.

A D C A L L I O P E N.

- Descende caelo et dic age tibia
 Regina longum Calliope melos,
 Seu voce nunc mavis acuta,
 Seu fidibus citharaque Phoebi.
 5 Auditis, an me ludit amabilis
 Insania? Audire et videor pios
 Errare per lucos, amoenae
 Quos et aquae subeunt et aurae.
 Me fabulosae Vulture in Appulo
 10 Altricis extra limen Apuliae
 Ludo fatigatumque somno
 Fronde nova puerum palumbes
 Texere; mirum quod foret omnibus,
 Quicumque celsae nidum Acherontiae

Saltusque Bantinos et arvum
Pingue tenent humilis Forenti;

15

Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem et ursis, ut premerer sacra
Lauroque collataque myrto,
Non sine dis animosus infans.

20

Vester, Camenae, vester in arduos
Tollor Sabinos, seu mihi frigidum
Praeneste, seu Tibur supinum,
Seu liquidae placuere Baiae.

Vestris amicum fontibus et choris
Non me Philippis versa acies retro,
Devota non extinxit arbos,
Nec Sicula Palinurus unda.

25

Utcumque mecum vos eritis, libens
Insanientem navita Bosporum
Tentabo et urentes arenas
Litoris Assyrii viator;

30

Visam Britannos hospitibus feros
Et laetum equino sanguine Concanum;
Vitam pharetratos Gelonos
Et Scythicum inviolatus amnem.

35

Vos Caesarem altum militia, simul
Fessas cohortes reddidit oppidis,
Fimire quaerentem labores,
Pierio recreatis antro.

40

Vos lene consiliura et datis, et dato
Gaudetis, almae. Scimus ut impios
Titanas immanemque turmam
Fulmine sustulerit caduco,

Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, et urbes, regnaque tristia,
Divosque mortalesque turbas
Imperio regit unus aequo.

45

Magnum illa terrorem intulerat Iovi
Fidens iuventus horrida brachiis,
Fratresque tendentes opaco
Pelion imposuisse Olympo:

50

Sed quid Typhoeus et validus Mimas,
 Aut quid minaci Porphyryon statu,
 55 Quid Rhoetus evulsisque truncis
 Enceladus iaculator audax

Contra sonantem Palladis aegida
 Possent ruentes? Hinc avidus stetit
 60 Vulcanus, hinc matrona Iuno, et
 Numquam humeris positurus arcum,

Qui rore puro Castaliae lavit
 Crines solutos, qui Lyciae tenet
 Dumeta natalemque silvam,
 Delius et Patareus Apollo.

65 Vis consili expertus mole ruit sua;
 Vim temperatam di quoque provehunt
 In maius; idem odere vires
 Ontne nefas animo moventes.

Testis mearum centimanus Gyges
 70 Sententiarum, notus et integrae
 Tentator Orion Dianae,
 Virginea domitus sagitta.

Iniecta monstris Terra dolet suis,
 Maeretque partus fulmine luridum
 75 Missos ad Orcum; nec peredit
 Impositam celer ignis Aetnam;

Incontinentis nec Tityi iecur
 Relinquit ales, nequitiae additus
 80 Custos; amatorem trecentae
 Pirithoum cohibent catenae.

O D E V.

IN LAUDEM CAESARIS AUGUSTI.

Caelo tonantem credidimus Iovem
 Regnare; praesens divus habebitur
 Augustus adiectis Britannis
 Imperio gravibusque Persis.

5 Milesne Crassi coniuge barbara
 Turpis maritus vixit, et hostium —

Pro curia inversique mores! —
Consenuit socerorum in armis

Sub rege Medo Marsus et Appulus,
Anciliorum et nominis et togae
Oblitus aeternaeque Vestae,
Incolumi Iove et urbe Roma? 10

Hoc caverat mens provida Reguli
Dissentientis conditionibus
Foedis, et exemplo trahentis
Perniciem veniens in aevum, 15

Si non periret immiserabilis
Captiva pubes. „Signa ego Punicis
„Adfixa delubris, et arma
„Militibus sine caede,“ dixit, 20

„Derepta vidi; vidi ego civium
„Retorta tergo brachia libero;
„Portasque non clausas, et arva
„Marte coli populata nostro“ 25

„Auro repensus scilicet acrior
„Miles redibit! Flagitio additis
„Damnum: neque amissos colores
„Lana refert medicata fuco, 30

„Nec vera virtus, quam semel excidit,
„Curat reponi deterioribus.
„Si pugnat extricata densis
„Cerva plagis, erit ille fortis 35

„Qui perfidis se credidit hostibus,
„Et Marte Poenos proteret altero,
„Qui lora restrictis lacertis
„Sensit iners timuitque mortem. 40

„Hic, unde vitam sumeret inscius,
„Pacem duello miscuit: o pudor!
„O magna Carthago, probrosis
„Altior Italiae ruinis!“ 45

Fertur pudicae coniugis osculum
Parvosque natos, ut capitis minor,
Ab se removisse, et virilem
Torvus humi posuisse vultum,

45

Donec labantes consilio Patres
Firmaret auctor numquam alias dato,
Interque maerentes amicos
Egregius properaret exsul.

50

Atqui sciebat, quae sibi barbarus
Tortor pararet; non aliter tamen
Dimovit obstantes propinquos
Et populum reditus morantem,

55

Quam si clientum longa negotia
Diiudicata lite relinqueret,
Tendens Venafranos in agros
Aut Lacedaemonium Tarentum.

O D E VI.

A D R O M A N O S.

Delicta maiorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris
Aedesque labentes deorum et
Foeda nigro simulacra fumo.

5

Dis te minorem quod geris, imperas;
Hinc omne principium, huc refer exitum:
Di multa neglecti dederunt
Hesperiae mala luctuosae.

10

Iam bis Monaeses et Pacori manus
Non auspicatos contudit impetus
Nostros, et adiecisse praedam
Torquibus exiguis renidet.

15

Paene occupatam seditionibus
Delevit urbem Dacus et Aethiops,
Hic classe formidatus, ille
Missilibus melior sagittis.

20

Fecunda culpa secula nuptias
Primum inquinavere et genus et domos;
Hoc fonte derivata clades
In patriam populumque fluxit.

Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo, et fingitur artibus

- Iam nunc, et incestos amores
De tenero meditatur ungui;
Mox iuniores quaerit adulteros 25
Inter mariti vina; neque eligit,
Cui donet impermissa raptim
Gaudia, luminibus remotis,
Sed iussa coram non sine conscio
Surgit marito, seu vocat institor, 30
Seu navis Hispanae magister,
Dedecorum pretiosus emtor.
Non his iuventus orta parentibus
Infecit aequor sanguine Punico,
Pyrrhumque et ingentem cecidit 35
Antiochum Hannibalemque durum;
Sed rusticorum mascula militum
Proles, Sabellis docta lignibus
Versare glebas, et severae 40
Matris ad arbitrium recisos
Portare fustes, sol ubi montium
Mutaret umbras, et iuga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.
Damnosa quid non imminuit dies? 45
Aetas parentum, peior avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiore.

ODE VII.

AD ASTERIEN.

- Quid fles, Asterie, quem tibi candidi
Primo restituent vere Favonii,
Thyna merce beatum,
Constantis iuvenem fide
Gygen? Ille Notis actus ad Oricum 5
Post insana Caprae sidera, frigidas
Noctes non sine multis
Insomnis lacrimis agit.

- Atqui sollicitae nuncius hospitae,
 10 Suspirare Chloen, et miseram tuis
 Dicens ignibus uri,
 Tentat mille vafer modis.
- Ut Proetum mulier perfida credulum
 Falsis impulerit criminibus, nimis
 15 Casto Bellerophonti
 Maturare necem, refert.
- Narrat paene datum Pelea Tartaro,
 Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens;
 Et peccare docentes
 20 Fallax historias movet;
- Frustra: nam scopulis surdior Icari
 Voces audit adhuc integer. At, tibi
 Ne vicinus Enipeus
 Plus iusto placeat, cave;
- 25 Quamvis non alius flectere equum sciens
 Aequae conspicitur gramine Martio,
 Nec quisquam citus aequae
 Tusco denatat alveo.
- Prima nocte domum claude, neque in vias
 30 Sub cantu querulae despice tibiae,
 Et te saepe vocanti
 Duram difficilis mane.

O D E . VIII.

AD C. CILNIUM MAECENATEM.

- Martiis caelebs quid agam Calendis,
 Quid velint flores et acerra thuris
 Plena, miraris, positusque carbo in
 Cespite vivo,
- 5 Docte sermones utriusque linguae?
 Voveram dulces epulas et album
 Libero caprum, prope funeratus
 Arboris ictu.
- Hic dies anno redeunte festus
 10 Corticem adstrictum pice demovebit

Amphorae, fumpum bibere institutae
Consule Tullo.

Sume, Maecenas, cyathos amici
Sospitis centum, et vigiles lucernas
Perfer in lucem; procul omnis esto
Clamor, et ira.

15

Mitte civiles super urbe curas:
Occidit Daci Cotisonis agmen;
Medus infestus sibi luctuosis
Dissidet armis;

20

Servit Hispanae vetus hostis orae
Cantaber, sera domitus catena;
Iam Scythae laxo meditantur arcu
Cedere campis.

Negligens, ne qua populus laboret,
Parce privatus nimium cavere;
Dona praesentis cape laetus horae, et
Linque severa.

25

O D E IX.

A D L Y D I A M.

HORATIUS.

Donec gratus eram tibi,
Nec quisquam potior brachia candidae
Cervici iuvenis dabat;
Persarum vigui rege beatior.

LYDIA.

Donec non alia magis
Arsisti, neque erat Lydia post Chloen;
Multi Lydia nominis
Romana vigui clavior Ilia.

5

HORATIUS.

Me nunc Thressa Chloe regit,
Dulces docta modos et citharae sciens,
Pro qua non metuum mori,
Si parcent animae fata superstiti.

10

LYDIA.

- Me torret face mutua
 Thurini Calais filius Ornyti,
 15 Pro quo his patiar mori,
 Si parcent puero fata superstiti.

HORATIUS.

- Quid si prisca redit Venus,
 Diductosque iugo cogit aheneo?
 Si flava excutitur Chloë,
 20 Reiectaeque patet ianua Lydiae?

LYDIA.

- Quamquam sidere pulchrior
 Ille est, tu levior cortice et improbo
 Iracundior Hadria;
 Tecum vivere amem, tecum obeam libens.

O D E X.

I N L Y C E N.

- Extremum Tanain si biberes, Lyce
 Saevo nupta viro, me tamen asperas
 Porrectum ante fores obliuere incolis
 Plorares Aquilonibus.
- 5 Audis, quo strepitu ianua, quo nemo
 Inter pulchra satum tecta remugiat
 Ventis, et positas ut glaciēt nives
 Puro numine Iupiter?
- 10 Ingratam Veneri pone superbiam;
 Ne, currente retro, funis eat, rota.
 Non te Penelopen difficilem proci
 Tyrrhenus genuit parens.
- 15 O, quamvis neque te munera, nec preces,
 Nec tinctus viola pallor amantium,
 Nec vir Pieria pellice saucius
 Curvat; supplicibus tuis
- Parcas, nec rigida mollior aesculo,
 Nec Mauris animum mitior anguib.

Non hoc semper erit liminis aut aquae
Caelestis patiens latus.

20

O D E XI.

A D M E R C U R I U M.

Mercuri — nam te docilis magistro
Movit Amphion lapides canendo —
Tuque testudo, resonare septem
Callida nervis,

Nec loquax olim neque grata, nunc et
Divitum mensis et amica templis,
Dic modos, Lyde quibus obstinatas
Applicet aures;

5

Quae, velut latis equa trima campis,
Ludit exsultum metuitque tangi,
Nuptiarum expers et adhuc protervo
Cruda marito.

10

Tu potes tigres comitesque silvas
Ducere, et rivos celeres morari;
Cessit immanis tibi blandienti
Ianitor aulae,

15

Cerberus, quamvis furiale centum
Muniant angues caput eius, atque
Spiritus teter saniesque manet
Ore trilingui.

20

Quin et Ixion Tityosque vultu
Risit invito, stetit urna paullum
Sicca, dum grato Danaï puellas
Carmine mulces.

Audiat Lyde scelus atque notas
Virginum poemas, et inane lymphæ
Dolum fundo pereuntis imo
Seraque fata,

25

Quae manent culpas etiam sub Orco.
Impiae — nam quid potuere maius? —
Impiae sponso potuere duro
Perdere ferro!

30

- Una de multis face nuptiali
 Digna periurum fuit in parentem
 35 Splendide mendax et in omne virgo
 Nobilis aevum,
 „Surge,“ quae dixit iuveni marito,
 „Surge, ne longus tibi somnus, unde
 „Non times, detur; socerum et aelestas
 40 „Falle sorores,
 „Quae, velut nactae vitulos leaenae,
 „Singulos, heu heu! lacerant; ego illis
 „Mollior nec te feriam, neque intra
 „Claustra tenebo.
 45 „Me pater saevis oneret catenis,
 „Quod viro clemens misero peperci;
 „Me vel extremos Numidarum in agros
 „Classe releget:
 50 „I, pedes quò te rapiunt et aurae,
 „Dum favet nox et Venus; i secundo
 „Omine, et nostri memorem sepulcro
 „Sculpe querelam.“

O D E XII.

A D N E O B U L E N.

Miserarum est neque aperi dare ludum, neque dulci
 Mala vino lavere, aut exanimari, metuentes
 Patruae verbera linguae.

- Tibi qualum Cythereae puer ales, tibi telas.
 5 Operosaeque Minervae studium aufert, Neohale,
 Liparei nitor Hebri.

Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis,
 Eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno,
 Neque segni pede victus;

- 10 Catus idem per apertum fugientes agitato
 Grege cervos iaculari, et celer arto latitantem
 Fruticeto excipere aprum.

O D E XIII.

AD FONTEM BANDUSIAE.

O fons Bandusiae, splendidior vitro,
Dulci digne mero, non sine floribus

Cras donaberis hoedo,

Qui frons turgida cornibus

Primis et venerem et proelia destinat

5

Frustra; nam gelidos inficiet tibi

Rubro sanguine rivos

Lascivi suboles gregis.

Te flagrantis atrox hora Caniculae

Nescit tangere, tu frigus amabile

10

Fessis vomere tauris

Praebes et pecori vago.

Fies nobilium tu quoque fontium,

Me dicente cavis impositam ilicem

15

Saxis, unde loquaces

Lymphae desiliunt tuae.

O D E XIV.

AD POPULUM ROMANUM.

Herculis ritu modo dictus, o plebs,

Morte venalem petiisse laurum,

Caesar, Hispana repetit penates

Victor ab ora.

Unico gaudens mulier marito

5

Prodeat iustis operata divis,

Et soror clari ducis, et decorae

Supplice vitta

Virginum matres iuvenumque nuper

Sospitum. Vos o pueri et puellae

10

Iam virum expertes male nominatis

Parcite verbis.

Hic dies vere mihi festus atras

Eximet curas; ego nec tumultum,

F 2

- 15 Nec mori per vim metuam, tenente
Caesare terras.
I, pete unguentum, puer, et coronas
Et cadum Marsi memorem duelli,
Spartacum si quae potuit vagantem
20 Fallere testa.
Dic et argutae properet Neerae
Myrrheum nodo cohibere crimem;
Si per invisum mora ianitorem
Fiet, abito:
25 Lenit albescens animos capillus
Litium et rixae cupidos protervae;
Non ego hoc ferrem calidus iuventa
Consule Planco.
-

O D E X V.

I N C H L O R I M.

- Uxor pauperis Ibyci,
Tandem nequitiae fige modum tuae
Famosisque laboribus;
5 Mature propior desine funeri
Inter ludere virgines,
Et stellis nebulam spargere candidis.
Non, si quid Pholoen satis,
Et te, Chlorig, decet; filia rectius
10 Expugnat iuvenum domos,
Pulso Thyias uti concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
Lascivae similem ludere capreae;
Te lanae prope nobilem
Tonsae Luceriam, non citharae decent,
15 Nec flos purpureus rosae,
Nec poti, vetulam, faece tenus cadi.
-

O D E X V I.

A D C. C I L N I U M M A E C E N A T E M.

Inclusam Danaen turris ahenae
Robustaeque fores et vigilum canum

Tristes excubiae munierant satis
Necturnis ab adulteris;

Si non Acrisium, virginis abditae
Gustodem pavidum Iupiter et Venus
Risissent: fore enim tutum iter et patens
Converso in pretium deo.

Aurum per medios ire satellites,
Et perrumpere amat saxa, potentius
Ictu fulmineo. Concidit auguris
Argivi domus, ob lucrum

Demersa exitio; diffidit urbium,
Portas vir Macedo, et subruit aemulos
Reges muneribus; munera navium
Saevos illaqueant duces,

Crescentem sequitur cura pecuniam
Maiorumque fames. iure perhorru
Late conspicium tollere verticem,
Maecenas, equitum decus.

Quanto quisque sibi plura negaverit,
Ab dis plura feret. Nil cupientium
Nudus castra peto, et transfuga divitum
Partes linquere gestio,

Contemptae dominus splendidior rei,
Quam si, quidquid arat impiger Appulus,
Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.

Purae rivus aquae, silvaeque iugerum
Paucorum, et segetis certa fides meae,
Fulgentem imperio fertilis Africae
Fallit sorte beator.

Quamquam nec Calabrae mella ferunt apes,
Nec Laestrygonia Bacchus in amphora
Languescit mihi, nec pinguis Gallicis
Crescunt vellera pascuis;

Importuna tamen pauperies abest,
Nec, si plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parva cupidine
Vectigalia porrigam,

Quam si Mygdoniis regnum Alyattei
Campis continuem. Multa petentibus
Desunt multa. Bene est, cui deus obtulit
Parca, quod satis est, manu.

O D E XVII.

A D A E L I U M L A M I A M.

Aeli vetusto nobilis ab Lamo, —
Quando et priores hinc Lamias ferunt
Denominatos et nepotum
Per memores genus omne fastos;

5

Auctore ab illo ducis originem,
Qui Formiarum moenia dicitur
Princeps et innantem Maricae
Litoribus tenuisse Lirim

10

Late tyrannus — cras foliis nemus
Multis et alga litus inutili
Demissa tempestas ab Euro
Sternet, aquae nisi fallit augur

15

Annosa cornix. Dum potes, aridum
Compone lignum; cras Genium mero
Curabis et porco bimestri
Cum famulis operum solutis.

O D E XVIII.

A D F A U N U M.

Faune, Nympharum fugientum amator,
Per meos fines et aprica rura.
Lenis incedas, abeasque parvis
Aequus alumnis;

5

Si tener pleno cadit hoedus anno,
Larga nec desunt Veneris sodali
Vina craterae, vetus ara multo
Fumat odore.

Ludit herboso pecus omne campo,
 Quum tibi Nonae redeunt Decembres; 10
 Festus in pratis vacat otioso
 Cum bove pagus;

Inter audaces lupus effrat agnos;
 Spargit agrestes tibi silva frondes;
 Gaudet invisam populisse fossor 15
 Ter pede terram.

O D E XIX.

A D T E L E P H U M.

Quantum distet ab Inacho
 Codrus pro patria non timidus mori,
 Narras, et genus Aeaci,
 Et pugnata sacro bella sub Illo; 5
 Quo Chium pretio cadum

Mercemur, quis aquam temperet ignibus,
 Quo praebente domum, et quota
 Pelignis caream frigorebus; taces.

Da Lunae propere novae,
 Da noctis mediae, da, puer, auguris 10
 Murenæ: tribus aut novem

Miscuntur cyathis pocula commodis.
 Qui Musas amat impares,
 Ternos ter cyathos attonitus petet
 Vates; tres prohibet supra 15

Rixarum metuens tangere Gratia,
 Nudis iuncta sororibus.

Insanire iuvat: cur Berecynthiae
 Cessant flamina tibiae?
 Cur pendet tacita fistula cum lyra? 20

Parcentes ego dexteras
 Odi: sparge rosas; audiat invidus
 Dementem strepitum Lycus,
 Et vicina seni non habilis Lyco! 25

Spissa te nitidum coma,
 Puro te similem, Telephe, Vespero
 Tempestiva petit Rhode;
 Me lentus Glycerae torret amor meae.

O D E XX.

A D P Y R R H U M.

Non vides, quanto moveas periclo,
 Pyrrhe, Gaetulae catulos leaenae?
 Dura post paullo fugies inaudax
 Proelia raptor,

5 Quum per obstantes iuvenum catervās
 Ibit insignem repetens Nearchum:
 Grande certamen, tibi praeda cedat
 Maior, an illi.

Interim, dum tu celeres sagittas
 10 Promis, haec dentes acuit timendos,
 Arbitr pugnæ posuisse nudo
 Sub pede palmam

Fertur, et leni recreare vento
 Sparsum odoratis humerum capillis,
 15 Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
 Raptus ab Ida.

O D E XXI.

A D A M P H O R A M.

O nata mecum consule Manlio,
 Seu tu querelas sive geris iocq̃s,
 Seu rixam et insanos amores,
 Seu facilem, pia testa, somnum;

5 Quocumque lectum nomine Massicum
 Servas, moveri digna bono die,
 Descende, Corvino iubente,
 Promere languidiora vina.

Non ille, quamquam Socraticis madet
 10 Sermonibus, te negliget horridus:
 Narratur et prisci Catonis
 Saepe mero caluisse virtus.

Tu lene tormentum ingenio admove:
 Plerumque duro; tu sapientium
 15 Curas et arcanum iocoso
 Consilium retēgīs Lyaeo;

Tu spem reducis mentibus anxii
 Viresque, et addis cornua pauperi,
 Post te neque iratos trementi
 Regum apices neque militum arma.

20

Te Liber et, si laeta aderit, Venus
 Segnesque nodum solvere Gratiae
 Vivaque producent lucernae,
 Dum rediens fugat astra Phoebus.

ODE XXII.

A D D I A N A M.

Montium custos nemorumque, Virgo,
 Quae laborantes utero puellas
 Ter vocata audis adimisque leto,
 Diva triformis;

Imminens villae tua pinus esto,
 Quam per exactos ego laetus annos
 Verris obliquum meditantis ictum
 Sanguine donem.

5

ODE XXIII.

A D P H I D Y L E N.

Caelo supinas si tuleris manus
 Nascente Luna, rustica Phidyle,
 Si thure placaris et horna
 Fruge Lares avidaque porca;

Nec pestilentem sentiet Africum
 Fecunda vitis, nec sterilem seges
 Robiginem, aut dulces alumni
 Pomifero grave tempus anno.

5

Nam, quae nivali pascitur Alcido
 Devota quercus inter et ilices,
 Aut crescit Albanis in herbis
 Victima, Pontificum secures

10

- Cervice tinget: te nihil attinet
 Tentare multa caede bidentium
 15 Parvos coronantem marino
 Rore deos fragilique myrto.
 Immunis aram si tetigit manus,
 Non sumptuosa blandior hostia
 Mollivit aversos Penates
 20 Farre pio et saliente mica.

O D E XXIV.

I N A V A R O S.

- Intactis opulentior
 Thesauris Arabum et divitis Indiae
 Caementis licet occupes
 Tyrrenum omne tuis et mare Apulicum,
 5 Si figit adamantinos
 Summis verticibus dira Necessitas
 Clavos; non animum metu,
 Non mortis laqueis expedies caput.
 Campestres melius Scythae,
 10 Quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
 Vivunt et rigidi Getae,
 Immetata quibus iugera liberas
 Fruges et Cererem ferunt,
 Nec cultura placet longior annua,
 15 Defunctumque laboribus
 Aequali recreat sorte vicarius.
 Illic matre carentibus
 Privignis mulier temperat innocens,
 Nec dotata regit virum
 20 Coniux, nec nitido fidit adultero.
 Dos est magna parentium
 Virtus et metuens alterius viri
 Certo foedere castitas,
 Et peccare nefas, aut pretium emori.
 25 O quisquis velet impias
 Caedes et rabiem tollere civicam;
 Si quaeret PATER VRBIVM
 Subscribi statuis, indomitam audeat,
 Refrenare licentiam
 30 Clarus postgenitis; quatenus, heu nefas!

Virtutem incolumes odimus,
 Sublatam ex oculis quaerimus invidi.
 Quid tristes querimoniae,
 Si non supplicio culpa reciditur,
 Quid leges, sine moribus 35
 Vanas, proficiunt; si neque fervidis
 Pars inclusa caloribus
 Mundi, nec Boreae finitimum latus
 Durataeque solo nives
 Mercatorem abigunt; horrida callidi 40
 Vincunt aequora navitae;
 Magnum pauperies opprobrium iubet
 Quidvis et facere et pati,
 Virtutisque viam deserit arduae?
 Vel nos in Capitolium, 45
 Quo clamor vocat, et turba faventium,
 Vel nos in mare proximum
 Gemmas et lapides aurum et inutile,
 Summi materiem mali,
 Mittamus; scelerum si bene poenitet. 50
 Eradenda cupidinis
 Pravi sunt elementa, et tenerae nimis
 Mentis asperioribus
 Formandae studiis. Nescit equo rudis
 Haerere ingenuus puer, 55
 Venarique timet, ludere doctior,
 Seu Graeco iubeas trocho,
 Seu malis vetita legibus alea;
 Quum periura patris fides
 Consortem, socium fallat, et hospitem, 60
 Indignoque pecuniam
 Heredi properet. Scilicet improbae
 Crescunt divitiae; tamen
 Curtae nescio quid semper abest rei.

ODE XXV.

A D B A C C H U M.

Quo me, Bacche, rapis tui
 Plenum? Quae nemora aut quos agor in specus,
 Velox mente nova? Quibus
 Antris egregii Caesaris audiar

- 5 Aeternum meditans decus
 Stellis inserere et consilio Iovis?
 Dicam insigne, recens, adhuc
 Indictum ore alio. Non secus in iugis
 Exsornis stupet Evias,
 10 Hebrum prospiciens et nive candidam
 Thracen ac pede barbaro
 Lustratam Rhodopen; ac mihi devio
 Ripas et vacuum nemus
 Mirari libet. O Naiadum potens,
 15 Baccharumque valentium
 Proceras manibus vertere fraxinos,
 Nil parvum aut humili modo,
 Nil mortale loquar. Dulce periculum est,
 O Lenae, sequi deum
 20 Cingentem viridi tempora pampino.
-

O D E XXVI.

A D V E N E R E M.

- Vixi puellis nuper idoneus,
 Et militavi non sine gloria;
 Nunc arma defunctumque bello
 Barbiton hic paries habebit,
 5 Laevum marinae qui Veneris latus
 Custodit. Hic, hic pomite lucida
 Funalia et vectes et arcus
 Oppositis foribus minaces.
 10 O, quae beatam, diva, tenes Cyprum et
 Meinphin carentem Sithonia nive,
 Regina, sublimi flagello
 Tange Chloen semel arrogantem.
-

O D E XXVII.

A D G A L A T E A M.

Impios parrae recinentis omen
 Ducat et praegnans canis, aut ab agro

Rava decurrens lūpa Lanivino.
Fetaque vulpes;

Rumpat et serpens iter institutum,
Si per obliquum similis sagittae
Terruit mannos: ego cui timebo
Providus auspex,

5

Antequam stantes repetat paludes
Imbrium divina avis imminetum,
Oscinem corvum prece suscitabo
Solis ab ortu.

10

Sis licet felix, ubicumque mavis,
Et memor nostri, Galatea, vivas,
Teque nec laevus vetet ire picus,
Nec vaga eornix;

15

Sed vides, quanto trepidet tumultu
Pronus Orion. Ego, quid sit ater
Hadriae, novi, sinus, et quid albus
Peccet Iapix.

20

Hostium uxores puerique caecos
Sentiant motus orientis Austri et
Aequoris nigri fremitum et trementes
Verbere ripas.

Sic et Europe niveum doloso
Credidit tauro latus, et scatentem
Belluis pontum mediasque fraudes
Palluit audax.

25

Nuper in pratis studiosa florum et
Debitae Nymphis opifex coronae,
Nocte sublustri nihil astra praeter
Vidit et undas.

30

Quae simul centum tetigit potentem
Oppidis Creten, „Pater, o relictum
„Filiae nomen, pietasque,“ dixit,
„Victa furore,

35

„Unde, quo veni? Levis una mors est
„Virginum culpa. Vigilansne ploro
„Turpe commissum, an vitiis carentem
„Ludit imago

40

HORATIUS.

G

- „Vana, quae porta fugiens eburna
„Somnium ducit? Meliusne fluctus
„Ire per longos fuit, an recentes
„Carpere flores?
- 45 „Si quis infamem mihi nunc iuvenum
„Dedat iratae! Lacerare ferro, et
„Frangere enitar modo multum amati
„Cornua monstri.
- 50 „Impudens liqui patrios Penates,
„Impudens Orcum moror. O deorum
„Si quis haec audis, utinam inter errem
„Nuda leones!
- „Antequam turpis macies decentes
„Occupet malas, teneraeque succus
55 „Defluat praedae, speciosa quaero
„Pascere tigres!
- „Vilis Europe, pater urget absens;
„Quid mori cessas? Potes hac ab orno
„Pendulum zona bene te sequuta
60 „Laedere collum.
- „Sive te rupes et acuta leto
„Saxa delectant: age, te procellae
„Crede veloci; nisi herile mavis
„Carpere pensum
- 65 „Regius sanguis, dominaeque tradi
„Barbarae pellex.“ Aderat querenti
Perfidum ridens Venus et remisso
Filius arcu.
- 70 Mox, ubi lusit satis, „Abstineto,“
Dixit, „irarum calidaeque rixae,
„Quum tibi invisus laceranda reddet
„Cornua taurus.
- „Uxor invicti Iovis esse nescis.
„Mitte singultus, bene ferre magnam
75 „Disce fortunam; tua sectus orbis
„Nomina ducet.“
-

ODE XXVIII.

A D L Y D E N.

Festo quid potius die
 Neptuni faciam? Prome reconditum
 Lyde strenua Caecubum,
 Munitaeque adhibe vim sapientiae.
 Inclinare meridiem 5
 Sentis, ac, veluti stet volucris dies,
 Parcis deripere horreo
 Cessantem Bibuli consulis amphoram?
 Nos cantabimus invicem
 Neptunum et virides Nereidum comas: 10
 Tu curva recines lyra
 Latonam et celeris spicula Cynthiae;
 Summo carmine, quae Cnidon
 Fulgentesque tenet Cycladas, et Paphon
 Iunctis visit odoribus, 15
 Dicetur, merita Nox quoque nenia.

ODE XXIX.

AD C. CILNIUM MAECENATEM.

Tyrrhena regum progenies, tibi
 Non ante verso lene merum cado
 Cum flore, Maecenas, rosarum, et
 Pressa tuis balanus capillis
 Iamdudum apud me est: eripe te morae; 5
 Ne semper udum Tibur et Aesulae
 Declive contempleris arvom et
 Telegoni iuga parricidae.
 Fastidiosam desere copiam et
 Molem propinquam nubibus arda; 10
 Omitte mirari beatæ
 Fumum et opes strepitumque Romae.
 Plerumque gratae divitibus vices,
 Mundaque parvo sub lare pauperum,
 Coenae sine aulaeis, et ostro 15
 Sollicitam explicuere frontem.

- Iam clarus occultam Andromedae pater
 Ostendit ignem; iam Procyon furit,
 Et stella vesani Leonis,
 20 Sole dies referente siccos;
- Iam pastor umbras cum grege languido
 Rivumque fessus quaerit et horridi
 Dumeta Silvani, caretque
 Ripa vagis taciturna ventis:
 25 Tu, civitatem quis deceat status,
 Curas, et urbi sollicitus times,
 Quid Seres et regnata Cyro
 Bactra parent Tanaisque discors.
- Prudens futuri temporis exitum
 30 Caliginosa nocte premit deus,
 Ridetque, si mortalis ultra
 Fas trepidat. Quod adest, memento
- Componere aequus; cetera fluminis
 Ritu ferantur, nunc medio alveo
 35 Cum pace delabentis Etruscum
 In mare, nunc lapides adesos
- Stirpesque raptas et pecus et domos
 Volventis una, non sine montium
 Clamore vicinaeque silvae,
 40 Quum fera diluvies quietos
- Irritat amnes. Ille potens sui
 Laetusque deget, cui licet in diem
 Dixisse: „Vixi: cras vel atra
 „Nube polum pater occupato,
 45 „Vel sole puro; non tamen irritum,
 „Quodcumque retro est, efficiet, neque
 „Diffinget infectumque reddet,
 „Quod fugiens semel hora vexit.
- „Fortuna saevo laeta negotio et
 50 „Ludum insolentem ludere pertinax
 „Transmutat incertos honores,
 „Nunc mihi nunc alii benigna:
- „Laudo manentem; si celeres quatit
 „Pennas, resigno quae dedit, et mea
 55 „Virtute me involvo, probamque
 „Pauperiem sine dote quaero.

„Non est menum, si mugiat Africis
 „Malus procellis, ad miseræ preces
 „Decurrere, et votis pacisci,
 „Ne Cypriæ Tyriaque merces

60

„Addant avaro divitias mari:
 „Tum me biremis praesidio scaphæ
 „Tutum per Aegæos tumultus
 „Auræ feret geminusque Pollux.“

O D E XXX.

A D M E L P O M E N E N.

Exegi monumentum aere perennius
 Regalique situ pyramidum altius,
 Quod non imber edax, non Aquilo impotens
 Possit diruere, aut innumerabilis
 Annorum series et fuga temporum.
 Non omnis moriar, multaque pars mei
 Vitabit Libitinam: usque ego postera
 Crescam laude recens, dum Capitolium
 Scandet cum tacita virgine pontifex.
 Dicar, qua violens obstrepit Aufidus
 Et qua pauper aquae Daunus agrestium
 Regnavit populorum ex humili potens,
 Princeps Aeolium carmen ad Italos
 Deduxisse modos. Sume superbiam
 Quaesitam meritis, et mihi Delphica
 Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

5

10

15

Q. HORATII FLACCI
C A R M I N U M
LIBER QUARTUS.

O D E I.
A D V E N E R E M.

- I**ntermissa, Venus, diu
Rursus bella moves? Parce, precor, precor!
Non sum qualis eram bonae
Sub regno Cinaræ. Desine dulcium
5 Mater saeva Cupidinum,
Circa lustra decem flectere mollibus
Iam durum imperiis; abi,
Quo blandae iuvenum te revocant preces.
Tempestivius in domum
10 Paulli, purpureis ales oloribus,
Comissabere Maximi,
Si torrere iecur quaeris idoneum.
Namque et nobilis et decens
Et pro sollicitis non tacitus reis
15 Et centum puer artium
Late signa feret militiae tuae,
Et quandoque potentior—
Largis muneribus riserit aemuli,
Albanos prope te lacus
20 Ponet marmoream sub trabe Cypria.
Illic plurima naribus
Duces thura, lyraeque et Berecynthiae
Delectabere tibiae
Mixtis carminibus non sine fistula;
25 Illic bis pueri die
Numen cum teneris virginibus tuum

Laudantes pede candido	
In morem Salium ter quatient humum.	
Me nec femina, nec puer	
Iam, nec spes animi credula mutui,	30
Nec certare iuvat mero,	
Nec vincere novis tempora floribus.	
Sed cur, heu! Ligurine, cur	
Manat rara meas lacrima per genas?	
Cur facunda parum decoro	35
Inter verba cadit lingua silentio?	
Nocturnis ego somniis	
Iam captum teneo, iam volucrem sequor	
Te per gramina Martii	
Campi, te per aquas, dure, volubiles.	40

O D E II.

A D I U L U M A N T O N I U M.

Pindarum quisquis studet aemulari,	
Iule, ceratis ope Daedalea	
Nititur pennis, vitreo daturus	
Nomina ponto.	
Monte decurrens velut amnis, imbrēs	5
Quem super notas aluere ripas,	
Fervet, immensusque ruit profundo	
Pindarus ore,	
Laurea donandus Apollinari,	
Seu per audaces nova dithyrambos	10
Verba devolvit, numerisque fertur	
Lege solutis;	
Seu deos regesve canit, deorum	
Sanguinem, per quos cecidere iusta	
Morte Centauri, cecidit tremendae	15
Flamma Chimaerae;	
Sive, quos Elea domum reducit	
Palma caelestes, pugilemve equumve	
Dicit, et centum potiore signis	
Munere donat;	20

Flebili sponsae iuvenemve raptum
 Florat, et vires animumque moresque
 Aureos educit in astra, nigroque
 Invidet Orco.

25 Multa Dircaeum levat aura cyncum,
 Tendit, Antoni, quoties in altos
 Nubium tractus; ego, apis Matinae
 More modoque

30 Grata carpentis thyma per laborem
 Plurimum circa nemus uvidique
 Tiburis ripas, operosa parvus
 Carmina fingo.

35 Concines maiore poëta plectro
 Caesarem, quandoque trahet feroces
 Per Sacrum Clivum, merita decorus
 Fronde, Sygambros;

40 Quo nihil maius meliusve terris
 Fata donavere bonique divi,
 Nec dabunt, quamvis redeant in auram
 Tempora priscum.

Concines laetosque dies et urbis
 Publicum ludum super impetrato
 Fortis Augusti reditu, forumque
 Litibus orbem,

45 Tum meae, si quid loquar audiendum,
 Vocis accedet bona pars, et, „O Sol
 Pulcher, o laudande!“ canam recepto
 Caesare felix.

50 Tuque dum procedis: „Io triumphel“
 Non semel dicemus: „Io triumphel“
 Civitas omnis, dabimusque divi
 Thura benignis.

55 Te decem tauri totidemque vaccae;
 Me tener solvet vitulus, relictæ
 Matre qui largis iuvenescit herbis
 In mea vota,

Fronte curvatos imitatus ignes
 Tertium Lunae referentis ortum,

Qua notam duxit, niveus videri,
Cetera falvus.

60

O D E III.

A D M E L P O M E N E N.

Quem tu, Melpomene, semel
Nascentem placido lumine videris;
Allum non labor Isthmius
Clarabit pugilem, non equus impiger
Curru ducet Achaico 5
Victorem, neque res bellica Deliis
Ornatum foliis ducem,
Quod regum tumidas contuderit minas,
Ostendet Capitolio;
Sed quae Tibur aquae fertile perfluunt, 10
Et spissae nemorum comae
Fingent Aeolio carmine nobilem.
Romae, principis urbium,
Dignatur suboles inter amabiles
Vatum ponere me choros, 15
Et iam dente minus mordeor invido.
O, testudinis aureae
Dulcem quae strepitum, Pieri, temperas,
O mutis quoque piscibus
Donatura cycni, si libeat, sonum, 20
Totum muneris hoc tui est,
Quod monstror digito praetereuntium
Romanae Edicem lyrae:
Quod spiro et placeo, si placeo, tuum est.

O D E IV.

A D R O M A M U R B E M.

Qualem ministrum fulminis alitem, —
Cui rex deorum regnum in aves vagas
Permisit, expertus fidelem
Iupiter in Ganymede flavo —

- 5 Olim iuventas et patrius vigor
Nido laborum propulit inscium,
Vernique, iam nimbis remotis,
Insolitos docuere nisus
- 10 Venti paventem, mox in ovilia
Demisit hostem vividus impetus,
Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis atque pugnae;
Qualemve laetis caprea pascuis
Intenta fulvae matris ab ubere
15 Iam lacte depulsum leonem,
Denta novo peritura, vidit:
Videre Raetis bella sub Alpibus
Drusum gerentem Vindelici; — quibus
Mos unde deductus per omne
20 Tempus Amazonia securi
Dextras obarmet, quaerere distuli,
Nec scire fas est omnia; — sed diu
Lateque victrices catervae
Consiliis iuvenis revictae
25 Sensere, quid mens rite, quid indoles
Nutrita faustis sub penetralibus
Posset, quid Augusti paternus
In pueros animus Neronis.
Fortes creantur fortibus et bonis;
30 Est in iuvenis, est in equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant aquilae columbam;
Doctrina sed vim promovet insitam,
Rectique cultus pectora roborant;
35 Utcumque defecere mores,
Indecorant bene nata culpa.
Quid debeas, o Roma, Neronibus,
Testis Metaurum flumen et Hasdrubal
Devictus et pulcher fugatis
40 Ille dies Latio tenebris,
Qui primus alma risit adorea,
Dirus per urbes Afer ut Italas

Ceu flamma per taedas vel Eurus
Per Siculas equitavit undas.

Post hoc secundis usque laboribus 45
Romana pubes crevit, et impio
Vastata Poenorum tumultu

Fana deos habuere rectos,

Dixitque tandem perfidus Hannibal: 50
„Cervi, luporum praeda rapacium,
„Sectamur ultro, quos opimus
„Fallere et effugere est triumphus.

„Gens, quae cremato fortis ab Ilio
„Iactata Tuscis aequoribus sacra 55
„Natosque maturosque patres
„Pertulit Ausonias ad urbes,

„Duris ut illex tonsa bipennibus
„Nigrae feraci frondis in Algido,
„Per damna, per caedes, ab ipso 60
„Ducit opes animumque ferro.

„Non hydra secto corpore firmior
„Vinci dolentem crevit in Herculem,
„Monstrumve summisere Colchi
„Maius Echioniaeve Thebae.

„Merses profundo, pulchrior evenit; 65
„Luctere, multa proruet integrum
„Cum laude victorem, geretque
„Proelia coniugibus loquenda.

„Carthagini iam non ego nuntios
„Mittam superbos; occidit, occidit 70
„Spes omnis et fortuna nostri
„Nominis Hasdrubale interemto.

„Nil Claudiae non perficient manus,
„Quas et benigno numine Iupiter
„Defendit, et curae sagaces 75
„Expediunt per acuta belli.“

O D E V.

A D C A E S A R E M A U G U S T U M.

Divis orte bonis, optime Romulae
Custos gentis, abes iam nimium diu;
Maturum reditum pollicitus patrum
Sancto consilio, redi.

- 5 Lucem redde tuae, dux bone, patriae;
Instar veris enim vultus ubi tuus
Affulsit populo, gratior it dies,
Et soles melius nitent.

- 10 Ut mater iuvenem, quem Notus invido
Flatu Carpathii trans maris aequora
Cunctantem spatio longius annuo
Dulci distinet a domo,

- 15 Votis ominibusque et precibus vocat,
Curvo nec faciem litore dimovet;
Sic, desideriis icta fidelibus,
Quaerit patria Caesarem.

- 20 Tutus bos etenim rura perambulat,
Nutrit rura Ceres almaque Faustitas,
Pacatum volitant per mare navitae,
Culpari metuit Fides,

Nullis polluitur casta domus stupris,
Mos et lex maculosum edomuit nefas,
Laudantur simili prole puerperae,
Culpani poena premit comes.

- 25 Quis Parthum paveat? quis gelidum Scythen?
Quis, Germania quos horrida parturit
Fetus, incolumi Caesare? quis ferae
Bellum curet Hiberiae?

- 30 Condit quisque diem collibus in suis,
Et vitem viduas ducit ad arbores;
Hinc ad vina redit laetus, et alteris
Te mensis adhibet deum;

- 35 Te multa prece, te prosequitur mero
Diffuso pateris, et Laribus tuum
Miscet numen, uti Graecia Castoris,
Et magni memor Herculis.

Longas o utinam, dux bone, ferias
 Praestes Hesperiae, dicimus integro
 Sicci mane die, dicimus uvidi,
 Quum sol oceano subest.

40

O D E VI.

HYMNUS AD APOLLINEM ET DIANAM.

Dive, quem proles Niobeae magnae
 Vindicem linguae, Tityosque raptor
 Sensit, et Troiae prope victor altae
 Phthius Achilles,

5

Ceteris maior tibi miles impar,
 Filius quamquam Thetidos marinae
 Dardanas turres quateret tremenda
 Cuspide pugnax, —

Ille, mordaci velut icta ferro
 Pinus aut impulsus cupressus Euro,
 Procidit late, posuitque collum in
 Pulvere Teucro.

10

Ille non, inclusus equo Minervae
 Sacra mentito, male feriatos
 Troas et laetam Priami choreis
 Falleret aulam;

15

Sed palam captis gravis, heu nefas! heu!
 Nescios fari pueros Achivis
 Ureret flammis, etiam latentem
 Matris in alvo,

20

Ni, tuis victus Venerisque gratae
 Vocibus, divum pater annuisset
 Rebus Aeneae potiore ductos
 Alite muros. —

Doctor Argivae fidicen Thaliae,
 Phoebe, qui Xantho lavis amne crines,
 Dauniae defende decus Camenae,
 Levis Agyieum.

25

Spiritus Phoebus mihi, Phoebus artem
 Carminis nomenque dedit poetae.

30

HORATIUS.

H

Virginum primae puerique claris
Patribus orti,

35 Deliae tutela deae fugaces
Lyncas et cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem meique
Pollicis ictum,

40 Rite Latonae puerum canentes,
Rite crescentem face Noctilucam,
Prosperam frugum celeremque pronos
Volvere menses.

Nupta iam dices: „Ego dis amicum,
„Seculo festas referente luces,
„Reddidi carmen, docilis modorum
„Vatis Horati.“

O D E VII.

A D L. M A N L I U M T O R Q U A T U M.

Diffugere nives, redeunt iam gramina campis
Arboribusque comae;
Mutat terra vices, et decrescuntia ripas
Flumina praetereunt;
5 Gratia cum Nymphis geminisque sororibus audet
Ducere nuda choros.
Immortalia ne speres, monet annus et alnum
Quae rapit hora diem.
Frigora mitescunt Zephyris; ver proterit aestas,
10 Interitura, simul
Pomifer autumnus fruges effuderit; et mox
Bruma recurrit iners.
Damna tamen celeres reparant caelestia Lunae;
Nos, ubi decidimus,
15 Quo pater Aeneas, quo dives Tullus et Ancus,
Pulvis et umbra sumus.
Quis scit, an adiciant hodiernae crastina summae
Tempora di superi?
Cuncta manus avidas fugient heredis, amico
20 Quae dederis animo.
Quum semel occideris, et de te splendida Minos
Fecerit arbitria;

Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
Restituet pietas:

Infernis neque enim tenebris Diana pudicum

25

Liberat Hippolytum,

Nec Lethaea valet Theseus abrumpere caro

Vincula Pirithoo.

O D E VIII.

AD C. MARCIUM CENSORINUM.

Donarem pateras grataque commodas

Censorine, meis aera sodalibus,

Donarem tripodas, praemia fortium

Graiorum; neque tu pessima munerum

Ferres, divite me scilicet artium,

5

Quas aut Parrhasius protulit aut Scopas,

Hic saxo, liquidis ille coloribus

Sollers nunc hominem ponere nunc deum.

Sed non haec mihi vis, non tibi talium

Res est aut animus deliciarum egens.

10

Gaudes carminibus; carmina possumus

Donare, et pretium dicere muneris.

Non incisa notis marmora publicis,

Per quae spiritus et vita redit bonis

Post mortem ducibus, non celeres fugae

15

Reiectaeque retrorsum Hannibalis minae,

Non incendia Carthaginis impiae

Eius, qui domita nomen ab Africa

Lucratus rediit, clarius indicant

Laudes, quam Calabriae Pierides: neque,

20

Si chartae sileant, quod bene feceris,

Mercedem tuleris. Quid foret Iliae

Mavortisque puer, si taciturnitas

Obstaret meritis invida Romuli?

Ereptum Stygiis fluctibus Aeacum

25

Virtus et favor et lingua potentium

Vatum divitibus consecrat insulis.

Dignum laude virum Musa vetat mori;

Caelo Musa beat. Sic Iovis interest

Optatis epulis impiger Hercules;

30

Clarum Tyndaridae sidus ab infimis

Quassas eripiunt aequoribus rates;

H 2

Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus.

O D E I X.

A D M. L O L L I U M P A L I C A N U M.

Ne forte credas interitura, quae,
Longe sonantem natus ad Aufidum,
Non ante vulgatas per artes
Verba loquor socianda chordis.

5 Non, si priores Maeonius tenet
Sedes Homerus, Pindaricae latent
Caeaeque et Alcaei minaces
Stesichorique graves Camenae;

10 Nec, si quid olim ludit Anacreon,
Delevit aetas; spirat adhuc amor,
Vivuntque commissi calores
Aeoliae fidibus puellae.

15 Non sola comtos arsit adulteri
Crines, et aurum vestibus illitum
Mirata regalesque cultus
Et comites, Helene Lacaena;

20 Primusve Teucer tela Cydonio
Direxit arcu; non semel Ilios
Vexata; non pugnavit ingens
Idomeneus Sthenelusve solus

Dicenda Musis proelia; non ferox
Hector, vel acer Deiphobus graves
Excepit ictus pro pudicis
Coniugibus puerisque primus:

25 Vixere fortes ante Agamemnona
Multi; sed omnes illacrimabiles
Urgentur ignotique longa
Nocte, carent quia vate sacro.

30 Paullum sepultae distat inertiae
Celata virtus. Non ego te meis
Chartis inornatum silebo,
Totve tuos patiar labores

Impune, Lolli, carpere lividas
 Obliviones. Est animus tibi
 Rerumque prudens et securus
 Temporibus dubiisque rectus;

35

Vindex avarae fraudis, et abstinens
 Ducentis ad se cuncta pecuniae,
 Consulque non unius anni,
 Sed quoties bonus atque fidus

40

Iudex honestum praetulit utili,
 Reiecit alto dona nocentium
 Vultu, per obstantes catervas
 Explicuit sua victor arma.

Non possidentem multa vocaveris
 Recte beatum; rectius occupat
 Nomen beati, qui deorum
 Muneribus sapienter uti,

45

Duramque callet pauperiem pati,
 Peiusque leto flagitium timet.
 Non ille pro caris amicis
 Aut patria timidus perire.

50

O D E X.

A D L I G U R I N U M.

O crudelis adhuc et Veneris muneribus potens,
 Insperata tuae quum veniet pluma superbiae,
 Et, quae nunc humeris involitant, deciderint comae,
 Nunc et qui color est puniceae flore prior rosae,
 Mutatus Ligurinum in faciem verterit hispidam;
 Dices, heu! quoties te speculo videris alterum:
 „Quae mens est hodie; cur eadem non puero fuit,
 „Vel cur his animis incolumes non redeunt genae?“

5

O D E XI.

A D P H Y L L I D E M.

Est mihi nonum superantis annum
 Plenus Albani cadus; est in horto,

Phylli, nectendis apium coronis;
Est hederæ vis.

5

Multa, qua crines religata fulges;
Ridet argento domus; ara castis
Vincta verbenis avet immolato
Spargier agno;

10

Cuncta festinat manus, huc et illuc
Cursitant mixtæ pueris puellæ;
Sordidum flammæ trepidant rotantes
Vertice fumum.

15

Ut tamen noris, quibus advoceris
Gaudiis: Idus tibi sunt agendæ,
Qui dies mensem Veneris marinae
Findit Aprilem,

20

Iure sollemnis mihi sanctiorque
Paene natali proprio, quod ex hac
Luce Maecenas meus affluentes
Ordinat annos.

25

Telephum, quem tu petis, occupavit,
Non tuæ sortis iuvenem, puella
Dives et lasciva, tenetque grata
Compede vinctum.

30

Terret ambustus Phaëthon avaras
Spes, et exemplum grave præbet ales
Pegasus terrenum equitem gravatus
Bellerophontem,

Semper ut te digna sequare, et, ultra
Quam licet sperare nefas putando.
Disparem vites. Age iam, meorum
Finis amorum, —

35

Non enim posthac alia calebo
Femina — condisce modos, amanda
Voce quos reddas; minuentur atræ
Carminæ curæ.

O D E XII.

A D V I R G I L I U M.

Iam veris comites, quae mare temperant,
 Impellunt animae lintea Thraciae;
 Iam nec prata rigent, nec fluvii strepunt
 Hiberna nive turgidi.

Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
 Infelix avis et Cecropiae domus
 Aeternum opprobrium, quod male barbaras
 Regum est ulta libidines.

5

Dicunt in tenero gramine pinguium
 Custodes ovium carmina fistula,
 Delectantque deum, cui pecus et nigri
 Colles Arcadiae placent.

10

Adduxere sitim tempora, Virgili;
 Sed pressum Calibus ducere Liberum
 Si gestis, iuvenum nobilium cliens,
 Nardo vina mereberis.

15

Nardi parvus onyx eliciet cadum,
 Qui nunc Sulpiciis accubat horreis,
 Spes domare novas largus, amaraque
 Curarum eluere efficax:

20

Ad quae si properas gaudia, cum tua
 Velox merce veni; non ego te meis
 Immunem meditor tingere poculis,
 Plena dives ut in domo.

Verum pone moras et studium lucri,
 Nigrorumque memor, dum licet, ignium
 Misce stultitiam consiliis brevem:
 Dulce est desipere in loco.

25

O D E XIII.

I N L Y C E N V E T U L A M.

Audivere, Lyce, di mea vota, di
 Audivere, Lyce: fis anus, et tamen

Vis formosa videri,
Ludisque et bibis impudens,

5 Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum sollicitas. Ille virentis et
Doctae psallere Chiaë
Pulchris excubat in genis:

10 Importunus enim transvolat aridas
Quercus, et refugit te, quia luridi
Dentes te, quia rugae
Turpant et capitis nives.

Nec Coae referunt iam tibi purpurae,
Nec clari lapides tempora, quae semel
15 Notis condita fastis
Inclusit volucris dies.

Quo fugit Venus, heu! quove color? decens
Quo motus? Quid habes illius, illius,
Quae spirabat amores,
20 Quae me surpuerat mihi,

Felix post Cinaram, notaque et artium
Gratarum facies? Sed Cinarae breves
Annos fata dederunt,
Servatura diu parem

25 Cornicis vetulae temporibus Lycen,
Possent ut iuvenes visere fervidi
Multo non sine risu
Dilapsam in cineres facem.

O D E XIV.

A D C A E S A R E M A U G U S T U M .

Quae cura Patrum; quaeve Quiritium
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in aevum
Per titulos memoresque fastos

5 Aeternet, o, qua sol habitabiles
Illustrat oras, maxime principum,

Quem legis expertes Latinae
Vindelici didicere nuper,

Quid Marte posses? Milite nam tuo
Drusus Genaunos, implacidum genus,
Breunosque veloces et arces
Alpibus impositas tremendis

10

Deiecit acer plus vice simplici;
Maior Neronum mox grave proelium
Commisit, immanesque Raetos
Auspiciis pepulit secundis;

15

Spectandus in certamine Martio,
Devota morti pectora liberae
Quantis fatigarit ruinis, —
Indomitas prope qualis undas

20

Exercet Auster, Pleiadum choro
Scindente nubes, — impiger hostium
Vexare turmas, et frementem
Mittere equum medios per ignes.

Sic tauriformis volvitur Aufidus,
Qui regna Dauni praefluit Appuli,
Quum saevit, horrendamque cultis
Diluviem meditatur agris;

25

Ut barbarorum Claudius agmina
Ferrata vasto diruit impetu,
Primosque et extremos metendo
Stravit humum, sine clade victor,

30

Te copias, te consilium et tuos
Praebente divos: nam tibi, quo die
Portus Alexandria duplex
Et vacuam patefecit aulam,

35

Fortuna lustris prospera tertio
Belli secundos reddidit exitus,
Laudemque et optatum peractis
Imperiis decus arrogavit.

40

Te Cartaber non ante domabilis
Medusque et Indus, te profugus Scythes
Miratur, o tutela praesens
Italiae dominaeque Romae!

45 Te, fontium qui celat origines,
 Nilusque et Ister, te rapidus Tigris,
 Te belluosus qui remotis
 Obstrepit oceanus Britannis,

50 Te non paventis funera Galliae,
 Duraeque tellus audit Hiberiae;
 Te caede gaudentes Sygambri
 Compositis venerantur armis.

O D E X V.

CAESARIS AUGUSTI LAUDES.

Phoebus volentem proelia me loqui
 Victas et urbes increpuit lyra,
 Ne parva Tyrrhenum per aequor
 Vela darem. Tua, Caesar, aetas

5 Fruges et agris retulit uberes,
 Et signa nostro restituit Iovi,
 Derepta Parthorum superbis
 Postibus, et vacuum duellis

10 Ianum Quirinum clausit, et ordinem
 Rectum evaganti frena licentiae
 Iniecit, emovitque culpas,
 Et veteres revocavit artes,

Per quas Latinum nomen et Italae
 Crevere vires famaue et imperi
 15 Porrecta maiestas ad ortum
 Solis ab Hesperio cubili.

Custode rerum Caesare, non furor
 Civilis aut vis eximet otium,
 Non ira, quae procudit enses,
 20 Et miseris inimicat urbes.

Non, qui profundum Danubium bibunt,
 Edicta rumpent Iulia, non Getae,
 Non Seres infidive Persae,
 Non Tanain prope flumen orti;

Nosque et profestis lucibus et sacris

25

Inter iocosi munera Liberi,

Cum prole matronisque nostris

Rite deos prius apprecati,

» Virtute functos more patrum duces,

Lydis remixto carmine tibiis,

30

Troiamque et Anchisen et almae

Progeniem Veneris canemus.

Q. HORATII FLACCI
E P O D O N
L I B E R.

O D E I.

AD C. CILNIUM MAECENATEM.

- I**bis Liburnis inter alta navium,
Amice, propugnacula,
Paratus omne Caesaris periculum
Subire, Maecenas, tuo.
- 5 Quid nos, quibus te vita sit superstite
Iucunda; si contra, gravis?
Utrumne iussi persequemur otium
Non dulce, ni tecum simul;
An hunc laborem mente laturi, decet
- 10 Qua ferre non molles viros?
Feremus, et te vel per Alpium iuga
Inhospitalem et Caucasum,
Vel Occidentis usque ad ultimum sinum
Forti sequemur pectore.
- 15 Roges, tuum labore quid iuvem meo
Imbellis ac firmus parum?
Comes minore sum futurus in metu,
Qui maior absentes habet:
Ut adsidens implumibus pullis avis
- 20 Serpentium adlapsus timet
Magis relictis; non, ut adsit, auxilii
Latura plus praesentibus.
Libenter hoc et omne militabitur
Bellum in tuae spem gratiae;
- 25 Non ut iuvenis illigata pluribus
Aratra nitantur mea,

Pecusve Calabris ante sidus fervidum
 Lucana mutet pascuis,
 Neque ut superni villa candens Tusculi
 Circaea tangat moenia:
 Satis superque me benignitas tua
 Ditavit; haud paravero,
 Quod aut avarus, ut Chremes, terra premam,
 Discinctus aut perdam ut nepos.

O D E II.

O R A T I O A L P H I I.

„Beatus ille, qui procul negotiis,
 „Ut prisca gens mortalium,
 „Paterna rura bobus exercet suis,
 „Solutus omni fœnore;
 „Neque excitatur classico miles truci,
 „Neque horret iratum mare,
 „Forumque vitat et superba civium
 „Potentiorum limina.
 „Ergo aut adulta vitium propagine
 „Altas maritat populos;
 „Aut in reducta valle mugientium
 „Prospectat errantes greges,
 „Inutilesque falce ramos amputans,
 „Feliciores inserit;
 „Aut pressa puris mella condit amphoris;
 „Aut tondet infirmas oves:
 „Vel quum decorum mitibus pomis caput
 „Autumnus agris extulit,
 „Ut gaudet insitiua decerpens pyra,
 „Certantem et uvam purpuræ,
 „Qua muneretur te, Priape, et te, pater
 „Silvane, tutor finium!
 „Libet iacere modo sub antiqua ilice,
 „Modo in tenaci gramine.
 „Labuntur altis interim ripis aquae;
 „Queruntur in silvis aves,
 „Fontesque lymphis obstrepunt manantibus,
 „Somnos quod invitet leves.
 „At quum tonantis annus hibernus Iovis
 „Imbres nivesque comparat,

HORATIUS.

I

- „Aut trudit acres hinc et hinc multa cane
„Apros in obstantes plagas;
„Aut amite lep^a rara tendit retia,
„Turdis edacibus dolos;
35 „Pavidumque leporem et advenam laqueo gruem
„Iucunda captat praemia.
„Quis non malarum, quas amor curas habet,
„Haec inter obliviscitur?
„Quod si pudica mulier in partem iuvet
40 „Domum atque dulces liberos,
„Sabina qualis aut perusta solibus
„Pernicis uxor Appuli,
„Sacrum vetustis exstruat lignis focum
„Lassi sub adventum viri,
45 „Claudensque textis cratibus laetum pecus
„Distenta siccet uberā,
„Et horna dulci vina promens dolio
„Dapes inemptas apparet:
„Non me Lucrina iuverint conchyliā,
50 „Magisve rhombus, aut scari,
„Si quos Eois intonata fluctibus
„Hiems ad hoc vertat mare;
„Non Afra avis descendat in ventrem meum,
„Non attagen Ionicus
55 „Iucundior, quam lecta de pinguisimis
„Oliva ramis arborum,
„Aut herba Iapathi prata amantis et gravi
„Malvae salubres corpori,
„Vel agna festis caesa Terminalibus,
60 „Vel hoedus ereptus lupo.
„Has inter epulas, ut iuvat pastas oves
„Videre properantes domum;
„Videre fessos vomerem inversum boves
„Collo trahentes languido;
65 „Positosque vernas, ditis examen domus,
„Circum residentem Lares!“
Haec ubi loquutus foenerator Alphius,
Iam iam futurus rusticus,
Omnem redegit Idibus pecuniam;
70 Quaerit Calendis ponere.
-

O D E. III.

AD C. CILNIUM MAECENATEM.

Parentis olim si quis impia manu
 Senile guttur fregerit,
 Edit cicutis allium nocentius.
 O dura messorum ilia!
 Quid hoc veneni saevit in praecordiis? 5
 Num viperinus his cruor
 Incoctus herbis me fefellit? an malas
 Canidia tractavit dapes?
 Ut, Argonautas praeter omnes candidum
 Medea mirata est ducem, 10
 Ignota tauris illigaturum iuga
 Perunxit hoc Iasonem;
 Hoc delibutis ulta donis pellicem,
 Serpente fugit alite.
 Nec tantus umquam siderum insedit vapor 15
 Siticulosae Apuliae;
 Nec munus humeris efficacis Herculis
 Inarsit aestuosius.
 At, si quid umquam tale concupiveris,
 locose Maecenas, precor, 20
 Manum puella savio opponat tuo,
 Extrema et in sponda cubet.

O D E. IV.

IN CNEIUM POMPEIUM CNEI LIBERTUM
MENAM.

Lupis et agnis quanta sortito obtigit,
 Tecum mihi discordia est,
 Hibericis peruste funibus latus
 Et crura dura compeðe.
 Licet superbus ambules pecunia, 5
 Fortuna non mutat genus.
 Videsne, Sacram metiente te Viam
 Cum his trium ulnarum toga,
 Ut ora vertat huc et huc euntium
 Liberrima indignatio? 10

- Sectus flagellis hic Triumviralibus,
 Praeconis ad fastidium
 Arat Falerni mille fundi iugera,
 Et Appiam mannis terit,
 15 Sedilibusque magnus in primis eques,
 Othone contempto, sedet.
 Quid attinet, tot ora navium gravi
 Rostrata duci pondere
 20 Contra latrones atque servilem manum,
 Hoc, hoc tribuno militum?

O D E V.

IN CANIDIAM VENEFICAM.

- „At, o deorum quidquid in caelo regit
 „Terras et humanum genus,
 „Quid iste fert tumultus, et quid omnium
 „Vultus in unum me truces?
 5 „Per liberos te, si vocata partibus
 „Lucina veris adfuit,
 „Per hoc inane purpurae decus precor,
 „Per improbatum haec Iovem,
 „Quid ut noverca me intueris, aut uti
 10 „Petita ferro bellua?“
 Ut haec trementi questus ore constitit
 Insignibus raptis puer,
 Impube corpus, quale posset impia
 Mollire Thracum pectora;
 15 Canidia, brevibus implicata viperis
 Crines et incommum caput,
 Iubet sepulcris caprificos erutas,
 Iubet cupressus funebres
 Et uncta turpis ova ranae sanguine
 20 Plumamque nocturnae strigis
 Herbasque, quas Iolcos atque Hiberia
 Mittit venenorum ferax,
 Et ossa ab ore rapta ieiunae canis
 Flammis aduri Colchicis.
 25 At expedita Sagana per totam domum
 Spargens Avernales aquas,
 Horret capillis, ut marinus, asperis,
 Echinus, aut currens aper.

Abacta nulla Veia conscientia, Ligonibus duris humum	30
Exhauriebat, ingemens laboribus, Quo posset infossus puer	
Longo die bis terque mutatae dapis Inemori spectaculo,	
Quum promineret ore, quantum exstant aqua Suspensa mento corpora;	35
Exsucca uti medulla et aridum iecur Amoris esset poculum,	
Interminato quum semel fixae cibo Intabuissent pupulae.	40
Non defuisse masculae libidinis Ariminensem Foliam,	
Et otiosa credidit Neapolis Et omne vicinum oppidum,	
Quae sidera excantata voce Thessala Lunamque caelo deripit.	45
Hic irresectum saeva dente livido Canidia rodens pollicem,	
Quid dixit, aut quid tacuit? „O rebus meis „Non infideles arbitrae,	-50
„Nox et Diana, quae silentium regis, „Arcana quum fiunt sacra,	
„Nunc, nunc adeste! Nunc in hostiles domos „Iram atque numen vertite!	
„Formidolosae dum latent silvis ferae „Dulci sopore languidae,	55
„Senem, quod omnes rideant, adulterum „Latrent Suburanae canes,	
„Nardo perunctum, quale non perfectius „Meae laborarint manus. —	60
„Quid accidit? Cur dira barbarae minus „Venena Medae valent,	
„Quibus superbam fugit ulta pellicem, „Magni Creontis filiam,	
„Quum palla, tabo munus imbutum, novam „Incendio nuptam abstulit?	65
„Atqui nec herba nec latens in asperis „Radix fefellit me locis.	
„Indormit unctis omnium cubilibus „Oblivione pellicum.	70
„Ah, ah, solutus ambulat veneficae „Scientioris carmine!	

- „Non usitatis, Vare, potionibus,
 „O multa fleturum caput,
 75 „Ad me recurres, nec vocata mens tua
 „Marsis redibit vocibus.
 „Maius parabo, maius infundam tibi
 „Fastidienti poculum
 80 „Priusque caelum sidet inferius mari,
 „Tellure porrecta super,
 „Quam non amore sic meo flagres, uti
 „Bitumen atris ignibus.“
 Sub haec puer iam non, ut ante, mollibus
 Lenire verbis impias;
 85 Sed, dubius unde rumperet silentium,
 Misit Thyesteas preces:
 „Venena magnum fas nefasque, non valent
 „Convertere humanam vicem?
 „Diris agam vos; dira detestatio
 90 „Nulla expiatur victima.
 „Quin, ubi perire iussus expiravero,
 „Nocturnus occurram furor,
 „Petamque vultus umbra curvis unguibus,
 „Quae vis deorum est Manium,
 95 „Et inquietis adsidens praecordiis
 „Pavore somnos auferam.
 „Vos turba vikatim hinc et hinc saxis petens
 „Contundet obscaenas anus;
 „Post insepulta membra different lupi
 100 „Et Exquilinae alites,
 „Neque hoc parentes, heu mihi superstites!
 „Effugerit spectaculum.“

O D E VI.

IN CASSIUM SEVERUM.

- Quid immerentés hospites vexas, canis,
 Ignavus adversum lupos?
 Quin huc inanes, si potes, vertis minas,
 Et me remorsurum petis?
 5 Nam, qualis aut Molossus aut fulvus Lacon,
 Amica vis pastoribus,
 Agam per altas aure sublata nives,
 Quaecumque praecedet fera:

- Tu, quum timenda voce complesti nemus,
 Proiectum odoraris cibum. 10
- Cave, cave: namque in malos asperrimus
 Parata tollo cornua,
 Qualis Lyncambae spretus infido gener,
 Aut acer hostis Bupalò.
- An, si quis atro dente me petiverit, 15
 Inultus ut flebo puer?

ODE VII.

AD POPULUM ROMANUM.

- Quo, quo, scelesti, ruitis, aut cur dexteris
 Aptantur enses conditi?
- Parumne campis atque Neptuno super
 Fusum est Latini sanguinis,
 Non, ut superbas invidae Carthaginis 5
 Romanus arcus ureret,
 Intactus aut Britannus ut descenderet
 Sacra catenatus Via;
- Sed ut, secundum vota Parthorum, sua
 Urbs haec periret dextera? 10
- Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus
 Umquam nisi in dispar, feris.
- Furorne caecus, an rapit vis acrior,
 An culpa? Responsum date!
- Tacent, et albus ora pallor inficit, 15
 Mentisque percussae stupent.
- Sic est: acerba fata Romanos agunt
 Scelusque fraternae necis,
 Ut immerentis fluxit in terram Remi
 Sacer nepotibus cruor. 20

ODE VIII.

IN ANUM LIBIDINOSAM.

- Rogare longo putidam te seculo,
 Vires quid enervet meas,
 Quum sit tibi dens ater, et rugis vetus
 Frontem senectus exaret,

- 5 Hietque turpis inter aridas nates
 Podex velut crudaë bovis!
 Sed incitat me pectus et mammae putres,
 Equina quales ubera;
 Venterque mollis et femur tumentibus
- 10 Exile suris additum.
 Esto beata; funus atque imagines
 Ducant triumphales tuum,
 Nec sit marita, quae rotundioribus
 Onusta baccis ambulet.
- 15 Quid, quod libelli Stoici inter sericos
 Iacere pulvillos amant,
 Illiterati num minus nervi rigent,
 Minusve languet fascinum,
 Quod ut superbo provoces ab inguine,
- 20 Ore adlaborandum est tibi?

O D E IX.

AD C. GILNIUM MAECENATEM.

- Quando repostum Caecubum ad festas dapes,
 Victore lætus Caesare,
 Tecum sub alta — sic Iovi gratum — domo,
 Beate Maecenas, bibam,
- 5 Sonante mixtum tibiis carmen lyra,
 Hac Dorium, illis barbarum;
 Ut nuper, actus quum freto Neptunius
 Dux fugit ustis navibus,
 Minatus urbi vincla, quae detraxerat
- 10 Servis amicus perfidis.
 Romanus, heu, heu! — posteri negabitis —
 Emancipatus feminae,
 Fert vallum et arma miles, et spadonibus
 Servire rugosis potest,
- 15 Interque signa turpe militaria
 Sol adspicit conopium!
 Ad hunc frementes verterunt bis mille equos
 Galli, canentes Caesarem;
 Hostiliumque navium portu latent
- 20 Puppes sinistrorsum citae.
 Io triumphè! tu moraris aureos
 Currus et intactas boves?

Io triumphe! nec Iugurthino parem.
 Bello reportasti ducem,
 Neque Africano, cui super Carthaginem
 Virtus sepulcrum condidit!
 Terra marique victus hostis Punico
 Lugubre mutavit sagum.
 Aut ille centum nobilem Cretam urbibus
 Ventis iturus non suis,
 Exercitatas aut petit Syrtes Noto,
 Aut fertur incerto mari.
 Capaciores affer huc, puer, scyphos.
 Et Chria vina, aut Lesbica,
 Vel, quod fluentem nauseam coerceat,
 Metire nobis Caecubum:
 Curam metumque Caesaris rerum iuvat
 Dulci Lyaeo solve.

25

30

35

O D E X.

I N M A E V I U M P O E T A M.

Mala soluta navis exit alite,
 Ferens olentem Maevium.
 Ut horridis utrumque verberes latus,
 Auster, memento fluctibus!
 Niger rudentes Euris, inverso mari,
 Fractosque remos differat!
 Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
 Frangit trementes ilices;
 Nec sidus atra nocte amicum appareat,
 Qua tristis Orion cadit;
 Quietiore nec feratur aequore,
 Quam Graia victorum manus,
 Quum Pallas usto vertit iram ab Ilio
 In impiam Aiakis ratem!
 O quantus instat navitis sudor tuis,
 Tibique pallor luteus,
 Et illa non virilis eiulatio,
 Preces et aversum ad Iovem,
 Ionius udo quum remugiens sinus
 Noto carinam ruperit!
 Opima quod si praeda curvo litore
 Porrecta mergos iuveris;

5

10

15

20

Libidinosus immolabitur caper
Et agna Tempestatibus.

O D E XI.

A D P E C T I U M.

- Pecti, nihil me, sicut antea, iuvat
Scribere versiculos amore perculsum gravi,
Amore, qui me praeter omnes expetit
Molibus in pueris aut in puellis urere.
- 5 Hic tertius December, ex quo destiti
Inachia furere, silvis honorem decuit.
Heu me, per urbem — nam pudet tanti mali —
Fabula quanta fui! Conviviorum et poenitet,
In quis amantem et languor et silentium
- 10 Arguit, et latere petitus imo spiritus.
„Contrane lucrum nil valere candidum
Pauperis ingenium?“ querebar applorans tibi;
Simul calentis inverecondus deus
Fervidiore mero arcana promorat loco.
- 15 „Quod si meis inaequet praecordiis
„Libera bilis, ut haec ingrata ventis dividat
„Fomenta, vulnus nil malum levantis;
„Desinet imparibus certare summotus pudor.“
Ubi haec severus te palam laudaveram;
- 20 Iussus abire domum, ferebar incerto pede
Ad non amicos heu! mihi postes, et heu!
Limina dura, quibus lumbos et infregi latus.
Nunc, gloriantis quamlibet mulierculam
Vincere mollitia, amor Lycisci me tenet;
- 25 Unde expedire non amicorum queant
Libera consilia, nec contumeliae graves;
Sed alius ardor aut puellae candidae,
Aut teretis pueri, longam renodantis comam.

O D E XII.

IN ANUM LIBIDINOSAM.

Quid tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
Munera cur mihi, quidve tabellas

Mittis, nec firmo iuveni neque naris obesae?
 Namque sagacius unus odoror,
 Polypus an gravis hirsutis cubet hircus in alis, 5
 Quam canis acer, ubi lateat sua.
 Qui sudor vietis et quam malus undique membris
 Crescit odor; quum pene soluto
 Indomitam properat rabiem sedare; nec illi
 Iam manet humida creta colorque 10
 Stercore fuscatus crocodili, iamque subando
 Tenta cubilia tectaque rumpit;
 Vel mea quum saevis agitat fastidia verbis:
 „Inachia langues minus, ac me;
 „Inachiam ter nocte potes, mihi semper ad unum 15
 „Mollis opus. Pereat male, quae te
 „Lesbia, quaerenti taurum, monstravit inertem,
 „Quum mihi Cocus adesset Amyntas,
 „Cuius in indomito constantior inguine nervus,
 „Quam nova collibus arbor inhaeret. 20
 „Muricibus Tyriis iteratae vellera lanæ
 „Cui properabantur? Tibi nempè;
 „Ne foret aequales inter conviva, magis quem
 „Diligeret mulier sua quam te.
 „O ego non felix, quam tu fugis, ut pavet acres 25
 „Agnæ lupos capreaeque leones!“

ODE XIII.

A D A M I C U M.

Horrida tempestas caelum contraxit, et imbres
 Nivesque deducunt Iovem; nunc mare, nunc silvæ
 Threicio Aquilone sonant: rapiamus amici
 Occasionem de die; dumque virent genua,
 Et decet, obducta solvatur fronte senectus. 5
 Tu vina Torquato move consule pressa meo;
 Cetera mitte loqui: deus haec fortasse benigna
 Reducet in sedem vice. Nunc et Achæmenio
 Perfundi nardo iuvat, et fide Cylleneæ
 Levare diris pectora sollicitudinibus; 10
 Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno:
 „Invicte mortalis, dea nate puer Thetide,
 „Te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
 „Findunt Scamandri flumina, lubricus et Simois;

- 15 „Unde tibi reditum certo subterraneae Parcae
 „Rupere, nec mater domum caerulea te revehet.
 „Illic omne malum vino cantuque levato,
 „Deformis aegrimoniae dulcibus alloquias.“

O D E XIV.

A D C. GILNIUM MAECENATEM.

- Mollis inertia cur tantam diffuderit imis
 Oblivionem sensibus,
 Pocula Lethaeos ut si ducentia somnos
 Arente fauce traxerim,
 5 Candide Maecenas, occidis saepe rogando:
 Deus, deus nam me vetat
 Inceptos, olim promissum carmen, iambos
 Ad umbilicum adducere.
 Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
 10 Anacreonta Teïum,
 Qui per saepe cava testudine flevit amorem
 Non elaboratum ad pedem.
 Ueris ipse miser. Quod si non pulchrior ignis
 Accendit obsessam Ilion,
 15 Gaude sorte tua; me libertina, neque uno
 Contenta, Phryne macerat.

O D E XV.

A D N E A E R A M.

- Nox erat, et caelo fulgebat Luna sereno
 Inter minora sidera,
 Quum tu, magnorum numen laesura deorum,
 In verba iurabas mea,
 5 Arctius, atque hedera procera adstringitur ilex,
 Lentis adhaerens brachiis,
 Dum pecori lupus, et nautis infestus Orion
 Turbarit hibernum mare,
 Intonsosque agitarit Apollinis aura capillos,
 10 Fore hunc amorem mutuum.
 O dolitura mea multum virtute, Naeaera!
 Nam, si quid in Flacco viri est,

Non feret assiduas potiori te dare noctes,
 Et quaeret iratus parem;
 Nec semel offensae cedit constantia formae, 15
 Si certus intrarit dolor.
 At tu, quicumque es felicior atque meo nunc
 Superbus incedis malo,
 Sis pecore et multa dives tellure licebit,
 Tibique Pactolus fluat, 20
 Nec te Pythagorae fallant arcana renati,
 Formaue vincas Nirea;
 Heu heu, translatos alio moerebis amores,
 Ast ego vicissim risero.

O D E XVI.

AD POPULUM ROMANUM.

Altera iam teritur bellis civilibus aetas,
 Suis et ipsa Roma viribus ruit.
 Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi,
 Minacis aut Etrusca Porsenae manus,
 Aemula nec virtus Capuae, nec Spartacus acer, 5
 Nôvisque rebus infidelis Allobrox,
 Nec fera caerulea domuit Germania pube,
 Parentibusque abominatus Hannibal;
 Impia perdemus devoti sanguinis aetas,
 Ferisque rursus occupabitur solum! 10
 Barbarus heu! cineres insistet victor, et urbem
 Eques sonante verberabit ungula;
 Quaeque carent ventis et solibus, ossa Quirini —
 Nefas videre — dissipabit insolens!
 Forte, quid expediat, communiter, aut melior pars 15
 Malis carere quaeritis laboribus.
 Nulla sit hac potior sententia, Phocaeorum
 Velut profugit execrata civitas,
 Agros atque Lares patrios habitandaque fana
 Apris reliquit et rapacibus lupis, 20
 Ire, pedes quocumque ferent, quocumque per undas
 Notus vocabit aut protervus Africanus.
 Sic placet, an melius quis habet suaderé? — Secunda
 Ratem occupare quid moramur alite?
 Sed iuremus in haec: simul imis saxa renarint 25
 Vadis levata, ne redire sit nefas;

- Neu conversa domum pigeat dare lintea; quando
Padus Matina laverit cacumina,
In mare seu celsus proruperit Apenninus,
30 Novaque monstra iunxerit libidine
Mirus amor, iuvet ut tigres subsidere cervis,
Adulteretur et columba miluo,
Credula nec flavos timeant armenta leonés,
Ametque salsa levis hircus aequora.
- 35 Haec, et quae poterunt reditus abscindere dulcés,
Eamus omnis exsecrata civitas,
Aut pars indoeili melior grege; mollis et expes
Inominata perprimat cubilia!
Vos, quibus est virtus, muliebrem tollite luctum,
40 Etrusca praeter et volate litora!
Nos manet Oceanus circumvagus: arva, beata
Petamus arva, divites et insulas,
Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret usque vinea;
- 45 Germinat et numquam fallentis termes olivae,
Suamque pulla ficus ornat arborem;
Mella cava manant ex ilice; montibus altis
Levis crepante lympa desilit pede.
Illic iniussae veniunt ad mulctra capellae,
50 Refertque tenta grex amicus ubera,
Nec vespertinus circumgemit ursus ovile,
Neque intumesqit alta viperis humus.
Pluraque felices mirabimur: ut neque largis
Aquosus Euris arva radat imbribus,
- 55 Pingua nec siccis urantur semina glebis,
Utrumque rege temperante caelitur.
Nulla nocent pecori contagia; nullius astri
Gregem aestuosa torret impotentia.
Non huc Argos contendit remige pinus,
60 Neque impudica Colchis intulit pedem;
Non huc Sidonii torserunt cornua nautae,
Laboriosa nec cohors Ulixei.
Iupiter illa piaae secrevit litora genti,
Ut inquinavit aere tempus aureum,
- 65 Aerea dehinc ferro duravit secula; quorum
Piis secunda, vate me, datur fuga.

O D E XVII.

AD CANIDIAM VENEFICAM.

HORATIUS.

Iam iam efficaci do manus scientiae,
 Supplex et oro regna per Proserpinae,
 Per et Dianae non movenda numina,
 Per atque libros carminum valentium
 Refixa caelo devocare sidera, 5
 Canidia, parce vocibus tandem sacris,
 Citumque retro solve, solve turbinem!
 Movit nepotem Telephus Nereium,
 In quem superbus ordinarat agmina
 Mysorum, et in quem tela acuta torserat, 10
 Unxere matres Iliæ addictum feris
 Alitibus atque canibus homicidam Hectorem,
 Postquam relictis moenibus rex procidit
 Heu! pervicacis ad pedes Achillei.
 Setosa duris exuere pellibus 15
 Laboriosi remiges Ulixei
 Volente Circa membra; tunc mens et sonus
 Relapsus atque notus in vultus honor.
 Dedi satis superque poenarum tibi,
 Amata nautis multum et institoribus. 20
 Fugit iuventas, et verecundus color
 Reliquit ossa pelle amicta lurida,
 Tuis capillus albus est odoribus,
 Nullum ab labore me reclinat otium;
 Urget diem nox et dies noctem, neque est 25
 Levare tenta spiritu praecordia.
 Ergo negatum vincor ut credam miser,
 Sabella pectus increpare carmina,
 Caputque Marsa dissilire nenia.
 Quid amplius vis? O mare! o terra! ardeo, 30
 Quantum neque atro delibutus Hercules
 Nessi cruore, nec Sicana fervida
 Furens in Aetna flamma; tu, donec cinis
 Iniuriosis aridus ventis ferar,
 Cales venenis officina Colchicis. 35
 Quae finis aut quod me manet stipendium?
 Effare; iussas cum fide poenas luam,
 Paratus expiare, seu poposceris
 Centum iuencos, sive mendaci lyra

- 40 Voles sonari: „Tu *pudica*, tu *proba*
 „Perambulabis astra sidus aureum.“
 Infamis Helenae Castor offensus vice,
 Fraterque magni Castoris, victi prece,
 Ademta vati reddidere lumina;
 45 Et tu — potes nam — solve me dementia,
 O nec paternis obsoleta sordibus,
 Nec in sepulcris pauperum prudens anus
 Novendiales dissipare pulveres!
 Tibi hospitale pectus et parae manus,
 50 Tuusque venter partumeius, et tuo
 Cruore rubros obstetrix pannos lavit,
 Utcumque fortis exsilis puerpera.

CANIDIAE RESPONSIO.

- Quid obseratis auribus fundis preces?
 Non saxa nudis surdiora navitis
 55 Neptunus alto tundit hibernus salo.
 Inultus ut tu riseris Cotyttia
 Vulgata, sacrum liberi Cupidinis,
 Et, Exquilini Pontifex venefici,
 Impune ut Urbem nomine impleris meo?
 60 Quid proderat ditasse Pelignas anus,
 Velociusve miscuisse toxicum?
 Sed tardiora fata te votis manent;
 Ingrata misero vita ducenda est in hoc,
 Novis ut usque suppetas laboribus.
 65 Optat quietem Pelopis infidus pater,
 Egens benignae Tantalus semper dapis;
 Optat Prometheus obligatus aliti;
 Optat supremo collocare Sisyphus,
 In monte saxum: sed vetant leges Iovis.
 70 Voles modo altis desilire turribus,
 Modo ense pectus Norico recludere,
 Frustraque vincla gutturi nectes tuo,
 Fastidiosa tristis aegrimonia.
 Vectabor humeris tunc ego inimicis eques,
 75 Meaeque terra cedit insolentiae.
 An, quae movere cereas imagines,
 Ut ipse nosti curiosus, et polo
 Deripere lunam vocibus possim meis,
 Possim crematos excitare mortuos,
 80 Desiderique temperare poculum;
 Florem artis in te nil agentis exitum?

Q. HORATII FLACCI CARMEN SECLARE

AD APOLLINEM ET DIANAM.

Phoebe silvarumque potens Diana,
Lucidum caeli decus, o colendi
Semper et culti, date quae precamur
Tempore sacro,

Quo Sibyllini montheré versus
Virgines lectas puerosque castos
Dis, quibus septem placere colles,
Dicere carmen.

Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis et celas, aliusque et idem
Nasceris, possis nihil urbe Roma
Visere maius.

Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere inatres,
Sive tu Lucina prebas vocari,
Seu Genitalis.

Diva, producas subolem, Partumque
Prosperes decreta super iugandis
Feminis, prolisque novae feraci
Lege marita:

Certus undenos decies per annos
Orbis ut cantus referatque ludos,
Ter die claro totiesque grata
Nocte frequentes.

Vosque, veraces cecimisse, Parcae,
Quod semel dictum, stabilisque rerum
Terminus servet, bona iam peractis
Iungite fata.

- 30 Fertilis frugum pecorisque tellus
Spicea donet Cererem corona;
Nutriant fetus et aquae salubres
Et Iovis aerae.
- 35 Conditio mitis placidusque telo
Supplices audi pueros, Apollo;
Siderum regina bicornis, audi,
Luna, puellas.
- 40 Roma si vestrum est opus, Iliaque
Litus Etruscum tenere turmae,
Iussa pars mutare Lares et urbem
Sospite cursu,
- 45 Cui per ardentem sine fraude Troiam
Castus Aeneas patriae superstes
Liberum muniuit iter, daturus
Plura relictis,
- 50 Di, probos mores docili iuventae,
Di, senectuti placidae quietem,
Romulae genti date remque prolemque.
Et decus omne.
- 55 Quaeque vos bobus veneratur albis
Clarus Anchisae Venerisque sanguis,
Impetret bellante prior, iacentem
Lenis in hostem.
- 60 Iam mari terraque manus potentes
Medus Albanasque timet secures;
Iam Scythae responsa petunt, superbi
Nuper, et Indi.
- 65 Iam Fides et Pax, et Honos Pudorque
Priscus et neglecta redire Virtus
Audet, apparet, ut beata pleno
Copia cornu.
- 70 Augur et fulgente decorus arcu
Phoebus acceptusque novem Camenis,
Qui salutari levat arte fessos
Corporeis artus,
- 75 Si Palatinas videt aequus aras,
Remque Romanam Latiamque felix
Alterum in lustrum meliusque semper
Proroget aevum;

Quaeque Aventinum tenet Algidumque;
Quindecim Diana preces virorum 70
Caret, et votis puerorum amicas
Applicet aures!

Haec Iovem sentire deosque cunctos,
Spem bonam certamque domum reporto,
Doctus et Phoebi chorus et Dianae, 75
Dicere laudes.

Q. HORATII FLACCI
SATIRARUM
LIBER PRIMUS.

SATIRA I.

- Qui fit, Maecenas, ut nemo, quam sibi sortem
Seu Ratio dederit seu Fors obiecerit, illa
Contentus vivat, laudet diversa sequentes?
„O fortunati mercatores!“ gravis annis
5 Miles ait, multo iam fractus membra labore.
Contra mercator, navim iactantibus Austris:
„Militia est potior. Quid enim? Concurritur; horae
„Momento aut cita mors venit aut victoria laeta.“
Agricolam laudat iuris legumque peritus,
10 Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
Ille, datis vadibus qui rure extractus in urbem est,
Solos felices viventes clamat in urbe.
Cetera de genere hoc — adeo sunt multa — loquacem
Delassare valent Fabium. Ne te morer, audi,
15 Quoq rem deducam. Si quis deus, „En ego,“ dicat,
„Iam faciam quod vultis; eris tu, qui modo miles,
„Mercator; tu, consultus modo, rusticus; hinc vos,
„Vos hinc mutatis discedite partibus. Eia!
„Quid statis?“ — nolint. Atqui licet esse beatis.
20 Quid caussae est, merito quin illis Iupiter ambas
Iratu buccas inflet, neque se fore posthac
Tam facilem dicat, votis ut praebeat aurem?
Praeterea... Ne sic, ut qui iocularia, ridens
Percurram; quamquam ridentem dicere verum
25 Quid vetat; ut pueris olim dant crustula blandi
Doctores, elementa velint ut discere prima?
Sed tamen amoto quaeramus seria ludo.

Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
 Perfidus hic campo miles, nautaeque per omne
 Audaces mare qui currunt, hac mente laborem 30
 Sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
 Aiunt, quum sibi sint congesta cibaria: sicut
 Parvula — nam exemplo est — magni formica laboris
 Ore trahit quodcumque potest, atque addit acervo,
 Quem struit, haud ignara ac non incauta futuri; 35
 Quae, simul inversum contristat Aquarius annum,
 Non usquam prorepat, et illis utitur ante
 Quaesitis patiens. ¶ Quum te neque fervidus aestus
 Demoveat lucro, neque hiems, ignis, mare, ferrum;
 Nil obstat tibi, dum ne sit te ditior alter: 40
 Quid iuvat, immensum te argenti pondus et auri
 Furtim defossa timidum deponere terra?
 ¶ Quodsi comminuas, vilem redigatur ad assem.
 ¶ At, ni id sit, quid habet pulchri constructus acervus?
 Millia frumenti tua triverit area centum; 45
 Non tuus hoc capiet venter plus, ac meus: ut si
 Reticulum panis venales inter onusto
 Forte vehas humero, nihilo plus accipias, quam
 Qui nil portarit. Vel dic, quid referat intra
 Naturae fines viventi, iugera centum, an 50
 Mille aret? ¶ At suave est ex magno tollere acervo.
 ¶ Dum ex parvo nobis tantundem haurire relinquas,
 Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
 Ut, tibi si sit opus liquidi non amplius urna
 Vel cyatho, et dicas: „Magno de flumine malim, 55
 „Quam ex hoc fonticulo tantundem sumere.“ Eo fit,
 Plenior ut si quos delectet copia iusto,
 Cum ripa simul avulsos ferat Aufidus acer.
 At qui tantuli eget, quanto est opus, is neque limo
 Turbatam haurit aquam, neque vitam amittit in 60
 undis. —
 At bona pars hominum decepta cupidine falso,
 „Nil satis est,“ inquit, „quia tanti, quantum habeas,
 sis.“ —
 Quid facias illi? Iubeas miserum esse, libenter
 Quatenus id facit: ut quidam memoratur Athenis 65
 Sordidus ac dives, populi contemnere voces
 Sic solitus: „Populus me sibilat, at mihi plaudo
 „Ipse domi, simul ac nummos contemplet in arca.“
 Tantalus a labris sitiens fugientia captat
 Flumina Quid rides? Mutato nomine de te

- 70 Fabula narratur: congestis undique saccis
 Indormis inhians, et tamquam parcere sacris
 Cogeris, aut pictis tamquam gaudere tabellis.
 Nescis quo valeat nummus, quem praebat usum.
 Panis ematur, olus, vini sextarius; adde,
- 75 Quis humanâ sibi doleat natura negatis.
 An vigilare metu exanimem, noctesque diesque
 Formidare malos fures, incendia, servos,
 Ne te compilent fugientes, hoc iuvat? Horum
 Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum. —
- 80 At si condoluit tentatum frigore corpus,
 Aut alius casus lecto te adfixit; habes qui
 Adsideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
 Suscitet, ac natis reddat carisque propinquis? —
 Non uxor salvum te vult, non filius; omnes
- 85 Vicini oderunt, noti, pueri atque puellae.
 Miraris, quum tu argento post omnia ponas,
 Si nemo praestet, quem non merearis, amorem?
 An, si cognatos, nullo natura labore
 Quos tibi dat, retinere velis servareque amicos,
- 90 Infelix operam perdas; ut si quis asellum
 In campo doceat parentem currere frenis?
 Denique sit finis quaerendi, quumque habeas plus,
 Pauperiem metuas minus, et finire laborem
 Incipias, parto, quod avebas, ne facias quod
- 95 Nummidius quidam. Non longa est fabula: dives
 Ut metiretur nummos; ita sordidus, ut se
 Non umquam servo melius vestiret; ad usque
 Supremum tempus, ne se penuria victus
 Opprimeret, metuebat. At hunc liberta securi
- 100 Divisit medium, fortissima Tyndaridarum.
 ¶ Quid mihi igitur suades? ut vivam Maenius? aut sic,
 Ut Nomentanus? ¶ Pergis pugnancia sectur
 Frontibus adversis componere: non ego, avarum
 Quum veto te fieri, vappam iubeo ac nebulonem.
- 105 Est inter Tanain quiddam socerumque Viselli.
 Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
 Quos ultra citraque nequit consistere rectura. —
 Illuc, unde abii, redeo. Nemon' ut avarus
 Se probet, ac potius laudet diversa sequentes;
- 110 Quodque aliena capella gerat distentius uber,
 Tabescat; neque se maiori pauperiorum
 Turbae comparet, hunc atque hunc superare laboret?
 Sic festinanti semper locupletior obstat:

Ut, quum carceribus missos rapit ungula currus,
 Instat equis auriga suos vincentibus, illum 115
 Praeteritum temnens extremos inter euntem.
 Inde fit, ut raro, qui se vixisse beatum
 Dicat, et exacto contentus tempore, vita
 Cedat, uti conviva satur, reperire queamus. —
 Iam satis est; ne me Crispini scrinia lippi 120
 Compilasse putes, verbum non amplius addam.

S A T I R A II.

Ambubaiarum collegia, pharmacopolae,
 Mendici, mimae, balatrones, hoc genus omne
 Maestum ac sollicitum est cantoris morte Tigelli;
 Quippe benignus erat. Contra hic, ne prodigus esse 5
 Dicatur, metuens, inopi dare nolit amico,
 Frigus quo duramque famem propellere possit.
 Hunc si perconteris, avi cur atque parentis
 Praeclaram ingrata stringat malus ingluvie rem,
 Omnia conductis coemens obsonia nummis:
 Sordidus atque animi quod parvi nolit haberi, 10
 Respondet. Laudatur ab his, culpatur ab illis.
 Fufidius vappae famam timet ac nebulonis,
 Dives agris, dives positus in foenore nummis:
 Quinas hic capiti mercedes exsecat, atque
 Quanto perditior quisque est, tanto acrius urget; 15
 Nomina sectatur, modo sumta veste virili,
 Sub patribus duris tironum. „Maxime,“ quis non,
 „Iupiter!“ exclamat, simul atque audivit? ¶ At in se
 Pro quaestu sumtum facit hic. ¶ Vix credere possis,
 Quam sibi non sit amicus, ita ut pater ille, Terenti 20
 Fabula quem miserum gnato vixisse fugato
 Inducit, non se peius cruciaverit atque hic.
 Si quis nunc quaerat: „Quo res haec pertinet?“
 Illuc:

Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.
 Malthinus tunicis demissis ambulat; est qui 25
 Inguen ad obscaenum subductis usque facetus.
 Pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum.
 Nil medium est. Sunt, qui nolint tetigisse nisi illas,
 Quarum subsuta talos tegat instita veste;
 Contra alius nullam nisi olenti in fornice stantem. 30

- Quidam notus homo quum exiret fornice, „Macte
 „Virtute esto,“ inquit sententia dia Catonis;
 „Nam simul ac venas inflavit tetra libido,
 „Huc iuvenes aequum est descendere, non alienas
 35 „Permolere uxores.“ — „Nolim laudari,“ inquit,
 „Sic me,“ mirator cunni Cupiennius albi.
 Audire est operae pretium, procedere recte
 Qui moechos non vultis, ut omni parte laborent,
 Utque illis multo corrupta dolore voluptas,
 40 Atque haec rara, cadat dura inter saepe pericla.
 Hic se praecipitem tecto dedit; ille flagellis
 Ad mortem caesus; fugiens hic decedit acrem
 Praedonum in turbam; dedit hic pro corpore nummos;
 Hunc perminkerunt calones; quin etiam illud
 45 Accidit, ut quidam testes caudamque salacem
 Demeteret ferro. „Iure,“ omnes; Galba negabat.
 Tutior at quanto merx est in classe secunda!
 Libertinarum dico, Sallustius in quas
 Non minus insanit, quam qui moechatur. At hic si,
 50 Qua res, qua ratio suaderet, quaque modeste
 Munifico esse licet, vellet bonus atque benignus
 Esse, daret quantum satis esset, nec sibi damno.
 Dedecorique foret; verum hoc se amplectitur uno,
 Hoc amat et laudat: „Matronam nullam ego tango:“
 55 Ut quondam Marsaeus, amator Originis, ille,
 Qui patrium mimae donat fundumque laremque,
 „Nil fuerit mi,“ inquit, „cum uxoribus umquam alienis.“
 Verum est cum mimis, est cum meretricibus; unde
 Fama malum gravius, quam res trahit. An tibi ab-
 unde
 60 Personam satis est, non illud, quidquid ubique
 Officit, evitare? Bonam deperdere famam,
 Rem patris oblimare, malum est ubicumque. Quid
 inter-
 est in matrona, ancilla peccesne togata?
 Villius in Fausta Sullae gener, hoc miser uno.
 65 Nomine deceptus, poenas dedit usque superque
 Quam satis est, pugnis caesus ferroque petitus,
 Exclusus fore; quum Longarenius foret intus.
 Huic si matonis verbis mala tanta videntur
 Diceret haec animus: „Quid vis tibi? Numquid ego a te.
 70 „Magno prognatum deosco consule cunnum
 „Velatumque stola, mea quum conferbuit ira?“
 Quid responderet? . . „Magno patre nata puella est.“

At quanto meliora monet pugnantisque istis
 Dives opis natura suae; tu si modo recte
 Dispensare velis, ac non fugienda petendis
 Immiscere! Tuo vitio rerumne labores,
 Nil referre putas? Quare, ne poeniteat te,
 Desine matronas sectarier, unde laboris
 Plus haurire mali est, quam ex re decerpere fructus.
 Nec magis huic, inter niveos viridesque lapillos
 Sit licet, o Cerintha, tuo tenerum est femur aut
 crus

Rectius; atque etiam melius persaepe togatae est.
 Adde huc quod mercem sine fucis gestat; aperte,
 Quod venale habet; ostendit; nec, si quid honesti est,

Iactat habetque palam, quaerit quo turpia celet.
 Regibus hic mos est: ubi equos mercantur, opertos
 Inspiciunt, ne, si facies, ut saepe, decora
 Molli fulta pede est, emtorem inducat hiantem,
 Quod pulchrae clunes, breve quod caput, ardua
 cervix.

Hoc illi recte: ne corporis optima Lyncei
 Contemplare oculis, Hypsaëa caecior illa,
 Quae mala sunt, spectes. O crus! o brachia! —
 Verum

Depygis, nasuta, brevi latere ac pede longo est.
 Matronae praeter faciem nil cernere possis,
 Cetera, ni Catia est, demissa veste tegentis.

Si interdicta petes, vallo circumdata — nam te
 Hoc facit insanum —; multaetibi tum officient res,
 Custodes, lectica, cimiflones, parasitae,
 Ad talos stola demissa et circumdata palla,
 Plurima, quae invideant pure apparere tibi rem.
 Altera nil obstat; Cois tibi pene videre est
 Ut nudam, ne crure malo, ne sit pede turpi;
 Metiri possis oculo latus. An tibi mavis
 Insidias fieri, pretiumque avellier ante

Quam mercem ostendi? *Leporem venator ut alta
 In nive sectetur, positum sic tangere nolit,*
 Cantat; et apponit: „*Meus est amor huic simili;* nam

„*Transvolat in medio posita, et fugientia captat.*“
 Hiscine versiculis speras tibi posse dolores
 Atque aestus curasque graves e pectore pelli?
 Nonne, cupidinibus statuatur natura modum quem,

HORATIUS.

L

- Quid latara sibi quid sit dolitura negatum,
 Quaerere plus prodest, et inane abscindere soldo?
 Num, tibi quum fauces urit sitis, aurea quaeris
 115 Pocula; num esuriens fastidis omnia praeter
 Pavonem rhombumque? Tument tibi quum inguina;
 num, si
 Ancilla aut verna est praesto puer, impetus in quem
 Continuo fiat, malis teptigine rumpi?
 Non ego; namque parabilem amo Venerem, faci-
 lemque.
- 120 Illata „Post paullo“ . . . „Sed pluris“ . . . „Si exie-
 rit vir“ . . .
 Gallis; hanc Philodemus ait sibi, quae neque magno
 Stet pretio, neque cunctetur, quum est iussa venire.
 Candida rectaque sit; munda hactenus, ut neque longa
 Nec magis alba velit, quam dat natura, videri.
- 125 Haec, ubi supposuit dextrum corpus mihi laevo,
 Ilia et Aegeria est, do nomen quodlibet illi;
 Nec vereor, ne, dum futuo, vir rure recurrat,
 Ianna frangatur; latret canis, undique magno
 Pulsa domus strepitu resonet, vespallida lecto
- 130 Desiliat mulier, miseram se conscia clamet,
 Eruribus haec metuat, doti deprensa, egomet mi.
 Discincta tunica fugiendum est ac pede nudo;
 Ne nummi pereant, aut pyga, aut denique fama.
 Deprendi miserum est; Fabio vel iudice vincam.

S A T I R A III.

- Omnibus hoc vitium est cantoribus, inter amicos
 Ut numquam inducant animum cantare rogati,
 Iniussi numquam desistant. Sardus habebat
 Ille Tigellius hoc. Caesar, qui cogere posset,
 5 Si peteret per amicitiam patris atque suam, non
 Quidquam proficeret; si collibuisse, ab ovo
 Usque ad mala citaret: „Io Bacche!“ modo summa
 Voce, modo hac, resonat quae chordis quatuor una.
 Nil aequale homini fuit illi, saepe velut qui
- 10 Currebat fugiens hostem, persaepe velut qui
 Iunonis sacra ferret; habebat saepe ducentos,
 Saepe decem servos, modo reges atque tetrarchas,
 Omnia magna loquens; modo: „Sit mihi mensa tripes et

„Cóncha salis putri et toga, quae defendere frigus,
 „Quamvis crassa, queat.“ Decies centena dedisses 15
 Huic parco paucis contento, quinque diebus
 Nil erat in loculis. Noctes vigilabat ad ipsum
 Mense, diem totum stertebat; nil fuit umquam
 Sic impar sibi. Nunc aliquis dicat mihi: „Quid tu?
 „Nullane habes vitia?“ Immo alia haud fortasse 20
 minora,

Maenitus absentem Novium quum carperet; „Heus tu,
 Quidam ait, „ignoras te, an ut ignotum dare nobis
 Verba putas?“ — „Egomet mi ignosce,“ Mae-
 nius inquit.

Stultus et improbus hic amor est dignaeque notari.
 Quum tpa pervideas oculis mala lippus innotis, 25
 Cur in amicorum vitis tam cernis acutum,
 Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius? At tibi
 contra

Evenit, inquirant vitia ut tua rursus et illi.
 Iracundior est paullo, minus aptus acutis
 Naribus horum hominum; rideri possit eo, quod 30
 Rusticius tonso toga defluit, et male laxus
 In pede calcens haereto, at est bonus, ut melior vir.
 Non alius quisquam, at tibi amicus, at ingenius
 ingens.

Incurto latet hoc sub corpore. Denique te ipsum
 Concute, num qua tibi vitiorum inseyexit olim 35
 Natura, aut etiam consuetudo mala; namque
 Neglectis urenda filix innascitur agris.

Illuc praevertamur, amiatorem quod amicae
 Turpia decipiunt caecum vitia, aut etiam ipsa haec
 Delectant, veluti Balbinum polypus Hagnae. 40
 Vellem in amicitia sic errarem, et isti
 Errori nomen virtus posuisset honestura.

At, pater ut gnati, sic nos debemus amici,
 Si quod sit, vitium non fastidire. Strabonem
 Appellat paetum pater; et pullum, male parvus 45
 Si cui filius est, ut abortivus fuit olim

Sisyphus; hunc, varum, distortis cruribus; illum
 Balbutit scaurum, pravis fultum male talis.
 Parcius hic vivit: frugi dicatur. Ineptus,
 Et iactantior hic paullo est: concinnas amice 50
 Postulat ut videatur. At est truculentior atque
 Plus aequo liber: simplex fortisque habeatur.
 Caldior est: acres inter numeretur. Opinor,

- Haec res et iungit, iunctos et servat amicos.
- 55 At nos virtutes ipsas invertimus; atque
Sincerum cupimus vas incrustare. Probus quis
Nobiscum vivit, multum est demissus homo: illi
Tardo cognomen pingui dāmus. Hic fugit omnes
Insidias, nullique malo latus obdit apertum:
- 60 Quum genus hoc inter vitae versetur, ubi acris
Invidia atque vigent ubi crimina, pro bene sano
Ac non incauto *fictum astutumque* vocamus.
Simplicior quis est, qualem me saepe libenter
Obtulerim tibi, Maecenas, ut forte legentem
- 65 Aut tacitum impellat quovis sermone: „*molestus,*
„*Communi sensu plane caret,*“ inquitur. Heu, heu,
Quam temere in nosmet legem sancimus iniquam!
Nam vitiis nemo sine nascitur; optimus ille est,
Qui minimis urgetur. Amicus dulcis, ut aequum est,
- 70 Quum mea compenset vitiis bona, pluribus hisce —
Si modo plura mihi bona sunt — inclinet; amari
Si volet hac lege, in trutina ponetur eadem.
Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
Postulat, ignoscet verrucis illius: aequum est,
- 75 Peccatis veniam poscentem reddere rursus.
Denique, quatenus excidi posuit vitium irae,
Cetera item nequeunt stultis haerentia; cur non
Ponderibus modulisque suis ratio utitur, ac, res
Ut quaeque est, ita suppliciis delicta coercet?
- 80 Si quis eum servum, patinam qui tollere iussus
Semesos pisces trepidumque ligurrierit ius,
In cruce suffigat, Labeone insanior inter
Sanos dicatur. Quanto hoc furiosius atque
Maius peccatum est! Pankum deliquit amicus:
- 85 Quod nisi concedas, habere insuavis; acerbus
Odisti et fugis, ut Rusonem debitor aeris,
Qui nisi, quum tristes misero venere Calendae,
Mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras
Porrecte iugulo historias captivus ut audit.
- 90 Commixit lectum potus mensave catillum,
Evandri manibus tritum deiecit; ob hanc rem,
Aut positum ante mea quia pullum in parte catini
Sustulit esuriens, minus hoc iucundus amicus
Sit mihi? Quid faciam, si furtum fecerit, aut si
- 95 Prodiderit commissa fide, sponsumve negarit?
Quis paria esse fere placuit peccata, laborant,
Quum ventum ad verum est: sensus moresque repugnant,

Atque ipsa utilitas, iusti prope mater et aequi.
 Quum prorseperunt primis animalia terris,
 Mutum et turpe pecus, glandem atque cubilia 100
 propter

Unguibus et pugnīs, dein fustibus, atque ita porro
 Pugnant armīs, quae post fabricaverat usus;
 Donec verba, quibus voces sensusque notarent,
 Nominaque invenere; dehinc absistere bello,
 Oppida coeperunt munire, et ponere leges, 105

Ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter.
 Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli
 Causa; sed ignotis perierunt mortibus illi,
 Quos Venerem incertam rapiētes more ferarum
 Viribus editior caedebat, ut in grege taurus. 110

Iura inventa metu iniusti, fateare necesse est,
 Tempora si fastosque velis evolvere mundi.
 Nec natura potest iusto secernere iniquum,
 Dividit ut bona diversis, fugienda petendis;
 Nec vincet ratio hoc, tandumdē ut peccet idēque, 115
 Qui teneros caules alieni fregerit horti

Et qui nocturnus sacra divum legerit. Adsit
 Regula, peccatis quae poenas irroget aequas;
 Ne scutica dignum horribili sectere flagello.
 Nam, ut ferula caedas meritum maiora subire 120

Verbera, non vereor; quum dicas esse pares res
 Furta latrocinii, et magnis parva mineris
 Falce recisurum simili te, si tibi regnum
 Permittant homines. Si dives, qui sapiens est,
 Et sutor bonus et solus formosus et est rex; 125
 Cur optas, quod habes? ¶ Non nosti, quid pater,

inquit,

Chrysippus dicat: „Sapiens crepidas sibi numquam
 Nec soleas fecit, sutor tamen est sapiens?“ ¶ Qui?

¶ Ut, quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen
 atque

Optimus est modulator; ut Alfenus vaser, onni 130
 Abiecto instrumento artis clausaque taberna,
 Sutor erat sapiens operis; sic optimus omnis
 Est opifex solus, sic rex. ¶ Vellunt tibi barbam

Lascivi pueri; quos tu nisi fuste coerces,
 Urgeris turba circum te stante, miserque 135
 Rumperis, et latras, magnorum maxime regum.
 Ne longum faciam, dum tu quadrante lavatum
 Rex ibis, neque te quisquam stipator ineptum

- Praeter Crispinum sectabitur; et mihi dulces
 140 Ignoscent, si quid peccaro stultus, amici,
 Inque vicem illorum patiar delicta libenter,
 Privatusque magis vivam te rege beatus.

S A T I R A IV.

- Eupolis atque Cratinus Aristophanesque poetae
 Atque alii, quorum comoedia prisca virorum est,
 Si quis erat dignus describi, quod malus aut fur,
 Quod moechus foret aut sicarius aut alioqui
 5 Famosus, multa cum libertate notabant.
 Hinc omnis pendet Lucilius, hosce sequutus
 Mutatis tantum pedibus numerisque, facetus,
 Emunctae naris, durus componere versus.
 Nam fuit hoc vitiosus: in hora saepe ducentos,
 10 Ut magnum, versus dictabat stans pede in uno.
 Quum flueret lutulentus, erat quod tollere velles;
 Garrulus atque piger scribendi ferre laborem,
 Scribendi recte; nam ut multum, nil moror. — Ecce,
 Crispinus minimo me provocat: „Accipe, si vis,
 15 „Accipiam tabulas; detur nobis locus, hora,
 „Custodes; videamus, uter plus scribere possit.“
 Di bene fecerunt, inopis me quodque pusilli
 Finxerunt animi, raro et perpauca loquentis;
 At tu conclusas hircinis follibus auras,
 20 Usque laborantes, dum ferrum molliat ignis;
 Ut mavis, imitare. Beatus Fannius ultro
 Delatis capsis et imagine; quum mea nemo
 Scripta legat, vulgo recitare timentis ob hanc rem,
 Quod sunt quos genus hoc minime iuvat, utpote plures
 25 Culpari dignos. Quemvis media erue turba,
 Aut ab avaritia, aut misera ambitione laborat.
 Hic nuptarum insanit amoribus, hic puerorum;
 Hunc capit argenti splendor; stupet Albius aere;
 Hic mutat merces surgente a sole ad eum, quo
 30 Vespertina tepet regio; quin per mala praeceps
 Fertur, uti pulvis collectus turbine, ne quid
 Summa deperdat metuens, aut ampliet ut rem:
 Omnes hi metuunt versus, odere poetas.
 ¶ Foenum habet in cornu, longe fuge: dummodo risum
 35 Excutiat sibi, non hic cuiquam parcat amico;

Et quodcumque semel chartis illeverit, omnes
 Gestiet a furno redeuntē scire lacuque
 Et pueros et anus. ¶ Agedum, pauca accipe contra.
 Primum ego mē illorum, dederim quibus esse poetas,
 Excerptam numero: neque enim concludere versum 40
 Dixeris esse satis; neque, si quis scribat, uti nos,
 Sermoni propiora, putes hunc esse poetam.
 Ingenium cui sit, cui mens divinior atque os
 Magna sonaturum, des nominis huius honorem.
 Idcirco quidam, comoedia necne poema 45
 Esset, quaesivere; quod acer spiritus ac vis,
 Nec verbis nec rebus inest, nisi quod pede certo
 Differt sermoni sermo merus. ¶ At pater ardens
 Saevit, quod meretrice nepos insans, amica
 Filius uxorem grandi cum dote recuset, 50
 Ebrius et — magnum quod dedecus — ambulet ante
 Noctem cum facibus. ¶ Numquid Pomponius istis
 Audiret leviora; pater si viveret? Ergo
 Non satis est puris versum perscribere verbis,
 Quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem 55
 Quo personatus pacto pater. His, ego quae nunc,
 Olim quae scripsit Lucilius, eripias si
 Tempora certa modosque, et quod prius ordine ver-
 bum est,
 Posterius facias, praeponens ultima primis;
 Non, ut si solvas „*Postquam Discordia tetra* 60
Belli ferratos postes portasque refregit,“
 Invenias etiam disiecti membra poetae?
 Mactenus haec: alias iustum sit necne poema,
 Nunc illud tantum quaeram, meritone tibi sit
 Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer 65
 Ambulat et Caprius, rauci male, cumque libellis,
 Magnus uterque timor latronibus; at bene si quis
 Et vivat puris manibus, contemnat utrumque.
 Ut sis tu similis Coeli Byrrhique latronum,
 Non ego sim Capri neque Sulci: cur metuas me? 70
 Nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
 Quis manus insudet vulgi Hermogenisque Tigelli;
 Nec recitem cuiquam nisi amicis, idque coactis,
 Non ubivis coramve quibuslibet. ¶ In medio qui
 Scripta foro recitent, sunt multi, quique lavantes; 75
 Suave locus voci resonat conclusus. ¶ Inanes
 Hoc iuvat, haud illud quaerentes, num sine sensu,
 Tempore num faciant alieno. ¶ „Laedere gaudes,“

- Inquis, „et hoc studio pravus facis.“ **¶** Unde petium
80 Hoc in me iacis? est auctor quis denique eorum,
 Vixi cum quibus? Absentem qui rodit amicum,
 Qui non defendit alio culpante, solutos
 Qui captat risus hominum famamque dicacis,
 Fingere qui non visa potest, commissa tacere
85 Qui nequit; hic niger est, hunc tu, Romane, caveto.
 Saepe tribus lectis videas coenare quaternos,
 E quibus unus avet quavis adspargere cunctos
 Praeter eum, qui praebet aquam; post hunc quoque
 potus,
 Condita quum verax aperit praecordia Liber.
90 Hic tibi comis et urbanus liberque videtur,
 Infesto nigris; ego si risi, quod ineptus
Pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum,
 Lividus et mordax videor tibi? Mentio si qua
 De Capitolini furtis iniecta Petilli
95 Te coram fuerit; defendas, ut tuus est mos:
 „Me Capitolinus convictore usus amicoque
 „A puero est, caussaque mea permulta rogatus
 „Fecit, et, incolumis, laetor, quod vivit in urbe;
 „Sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
100 „Fugerit.“ Hic nigrae succus loliginis, haec est
 Aerugo mera; quod vitium procul abfore chartis,
 Atque animo prius, ut si quid promittere de me
 Possum aliquid vere, promitto. Liberius si
 Dixero quid, si forte iocosius; hoc mihi iuris
105 Cum venia dabis: insuevit pater optimus hoc me,
 Ut fugerem, exemplis vitiorum quaeque notando.
 Quum me hortaretur, parce, frugaliter atque
 Viverem uti contentus eo, quod mi ipse parasset:
 „Nonne vides, Albi ut male vivat filius, utque
110 „Barrus inops? magnum documentum, ne patriam rem
 „Perdere quis velit.“ A turpi meretricis amore
 Quum deterreret: „Scetani dissimilis sis.“
 Ne sequerer moechas, concessa quum Venere uti
 Possem, „Deprensi non bella est fama Treboni,“
115 Aiebat. „Sapiens, vitatu quidque petitu
 „Sit melius, caussas reddet tibi; mi satis est, si
 „Traditum ab antiquis morem servare, tuamque,
 „Dum custodis egēs, vitam famamque tueri
 „Incolumem possum; simul ac duraverit aetas
120 „Membra animumque tuum, nabis sine cortice.“ Sic me
 Formabat puerum dictis, et sive iubebat,

Ut facerem quid: „Habes auctorem, quo facias
hoc,“ —

Unum ex iudicibus selectis obiciebat, —
Sive vetabat: „An hoc inhonestum et inutile factu
„Necne sit, addubites, flagret rumore malo quum 125

„Hic atque ille?“ Avidos vicinum funus ut aegros
Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit;

Sic teneros animos aliena opprobria saepe
Absterrent vitiis. Ex hoc ego sanus ab illis,

Perniciem quaecumque ferunt, mediocribus et quis 130
Ignoscas vitiis teneor; fortassis et isthinc

Largiter abstulerit longa aetas, liber amicus,
Consilium proprium; neque enim, quum lectulus,

aut me
Porticus exceptit, desum mihi. „Rectius hoc est!“...
„Hoc faciens vivam melius!“... „Sic dulcis amicis 135

„Occurram!“... „Hoc quidam non belle: numquid
ego illi

„Imprudens olim faciam simile?“... Haec ego
mecum

Compressis agito labris; ubi quid datur otti,
Illudo chartis. Hoc est mediocribus illis

Ex vitiis unum: cui si concedere nolis; 140

Multa poetarum veniet manus, auxilio quae
Sit mihi, — nam multo plures sumus — ac veluti te

Iudaei cogemus in hanc concedere turbam.

SATIRA V.

Egressum magna me exceptit Aricia Roma
Hospitio modico, rhetor comes Heliodorus,

Graecorum longe doctissimus; inde Forum Appt,
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.

Hoc iter ignavi divisimus, altius aq nos 5
Praecinctis unum: minus est gravis Appia tardis.

Hic ego propter aquam, quod erat deterrima, ventri
Indico bellum, coenantes haud animo aequo

Expectans comites. Iam nox inducere terris 10
Umbras, et caelo diffundere signa parabat:

Tum pueri nautis, pueris convicia nautae
Ingerere: „Huc appella!“... „Trecentes inseris!“...

„Ohe, tu

- „Iam satis est!“ Dum aes exigitur, dum mula ligatur,
Tota abit hora. Mali culices ranaeque palustres
- 15 Avertunt somnos. Absentem ut cantat amicam
Multa prolutus vappa nauta atque viator
Certatum; tandem fessus dormire viator
Incipit, ac missae pastum retinacula mulas
Nauta piger saxo religat, stertitque supinus.
- 20 Iamque dies aderat, nil quum procedere lintrem
Sentimus; donec cerebrosus prosilit unus,
Ac mulae nautaeque caput lumbosque saligno
Fuste dolat; quarta vix demum exponimur hora.
Ora manusque tua lavimus, Feronia, lympa;
- 25 Millia tam pransi tria repimus, atque subimus.
Impositum saxa late candentibus Anxur.
Huc venturus erat Maecenas optimus, atque
Cocceius, missi magnis de rebus uterque
Legati, aversos soliti componere amicos.
- 30 Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere . . . interea Maecenas advenit atque
Cocceius, Capitoque simul Fonteius ad unguem
Factus homo. Antoni, non ut magis alter, amicus.
Fundos Aufidio Lusco praetore libenter
- 35 Linquimus, insani ridentes praemia scribae,
Praetextam et latum clavum prunaeque vatillum.
In Mamurrarum lassae deinde urbe manemus,
Murena praesente domum, Capitone culinam.
Postera lux oritur, multo gratissima; namque
- 40 Plotius et Varius Simeasque Virgiliusque
Occurrunt, animae, quales neque candidiores
Terra tulit, neque quis me sit devinctior alter.
O qui complexus et gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim iucundo sanus amico.
- 45 Proxima Campano ponti quae villula, tectum
Praebuit, et parochi, quae debent, ligna salemque.
Hinc muli Capuae elitellas tempore ponunt;
Lusum it Maecenas, dormitum ego Virgiliusque;
Namque pila lippis inimicum et ludere crudis.
- 50 Hinc nos Cocceii recipit plenissima villa,
Quae super est Cauda cauponas. Nunc mihi paucis
Sarmenti scurrae pugnam Messique Cicirri
Musa velim memores, et quo patre natus uterque
Contulerit lites. Messi clarum genus Osci;
- 55 Sarmenti domina exstat: ab his maioribus orti
Ad pugnam venire. Prior Sarmentus: „Equi te

„Esse feci similem; dico.“ Ridemus, et ipse
 Messius: „Accipio,“ caput et movet; „O, tua cornu.
 „Ni foret exsecto frons,“ inquit, „quid faceres, quum.
 „Sic mutilus minitaris?“ At illi foeda cicatrix 60
 Setosam laevi frontem turpaverat oris.
 Campanum in morbum, in faciem permulta iocatus,
 Pastorem saltaret uti Cyclopa, rogabat;
 Nil illi larva aut tragicis opus esse cothurnis.
 Multa Cicirrhus ad haec: donasset iamne catenam 65
 Ex voto Laribus, quaecebat; scribe quod esset,
 Deterius nihilo dominae ius esse. Rogabat
 Denique, cur umquam fugisset; cui satis una
 Farris libra foret, gracili sic tamque pusillo?
 Prorsus iucunde coenam produximus illam. 70
 Tendimus hinc recta Beneventum, ubi sedulus hospes
 Paene, macros, arsit, dum turdos versat in igni;
 Nam vaga per veterem dilapso flamma culinam
 Vulcano, summum properabat lambere tectum.
 Convivas avidos coenam servosque timentes 75
 Tum rapere atque omnes restinguere velle videres,
 Incipit ex illo montes Appulia notos
 Ostentare mihi, quos torret Atabulus, et quos
 Numquam erepsemus, nisi nos vicina Triviei
 Villa recepisset, lacrimoso non sine fumo, 80
 Udos cum foliis ramos urente camino.
 Hic ego mendacem stultissimus usque puellam
 Ad mediam noctem exspecto; somnus tamen aufert
 Intentum veneri; tam immunde somnia visu
 Nocturnam vestem maculant ventremque supinum. 85
 Quatuor hinc rapimur viginti et millia rhedis,
 Mansuri oppidulo, quod versu dicere non est,
 Signis perfacile est. Venit vilissima rerum
 Hic aqua; sed panis longe pulcherrimus, ultra
 Callidus ut soleat humeris portare viator: 90
 Nam Canusi lapidosus, aquae non ditior urna
 Qui locus a forti Diomede est conditus olim.
 Flentibus hinc Varius discedit maestus amicis.
 Inde Rubos fessi pervenimus, utpote longum
 Carpentem iter et factus corruptius imbri. 95
 Postera tempestas melior, via peior ad usque
 Barl moenia piscosi; dein Gnatia, lymphis
 Iratis exstructa, dedit risusque iocosque,
 Dum, flamma sine thura liquescere limine sacro,
 Persuadere cupit. Credat Iudaeus Apella, 100

Non ego; namque deos didici securum agere aevum,
 Nec, si quid miri faciat natura, deos id
 Tristes ex alto caeli demittere tecto.
 Brundisium longae finis chartaeque viaeque est.

S A T I R A VI.

- Non, quia, Maeoenas, Lydorum quidquid Etruscos
 Incoluit fines, nemo generosior est te,
 Nec, quod avus tibi maternus fuit atque paternus,
 Olim qui magnis legionibus imperitarent,
 5 Ut plerique solent, naso suspendis adunco
 Ignotos, ut me libertino patre natum.
 Quum referre negas, quali sit quisque parente
 Natus, dum ingenuus; persuades hoc tibi vere,
 Ante potestatem Tulli atque ignobile regnum
 10 Multos saepe viros nullis maioribus ortos
 Et vixisse probos, amplis et honoribus auctos;
 Contra Laevinum, Valeri genus, unde Superbus
 Tarquinius regno pulsus fugit, unius assis
 Non umquam pretio pluris licuisse, notante
 15 Iudice, quo nosti, populo, qui stultus honores
 Saepe dat indignis et famae servit ineptus,
 Qui stupet in titulis et imaginibus, Quid oportet
 Nos facere, a vulgo longe longeque remotos?
 Namque esto, populus Laevino mallet honorem
 20 Quam Decio mandare novo; censorque moveret
 Appius, ingenuo si non essem patre natus,
 Vel merito, quoniam in propria non pelle quiessem.
 Sed fulgente trahit constrictos gloria curru
 Non minus ignotos generosis. Quo tibi, Tilli,
 25 Sumere depositum clavum, fierique tribuno?
 Invidia accrevit, privato quae minor esset.
 Nam ut quisque insanus migris medium impediit trus
 Pellibus, et latum demisit pectore clavum;
 Audit continuo: „Quis homo hic?“ et: „Quo patre
 natus?“
 30 Ut, si qui aegrotet quo morbo Barrus, haberi
 Ut cupiat fornosus, eat quacumque; puellis
 Iniiciat curam quaerendi singula, quali
 Sit facie, sura, quali pede, dente, capillo;
 Sic qui promittit, cives, urbem sibi curae,

Imperium fore et Italiam et delubra deorum, 35
 Quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus,
 Omnes mortales curare et quaerere cogit.
 ¶ Tune, Syri, Damae, aut Dionysi filius, audes
 Delicere e saxo cives, aut tradere Cadmo?
 ¶ At Novius collega gradu post me sedet uno; 40
 Namque est ille, pater quod erat meus. ¶ Hoc tibi
 Paullus
 Et Messala videris? At hic, si plostra ducenta
 Concurrantque foro tria funera, magna sonabit
 Cornua quod vincatque tubas; saltem tenet hoc nos.
 ¶ Nunc ad me redeo libertino patre natum, 45
 Quem rodunt omnes libertino patre natum;
 Nunc, quia sim tibi, Maecenas, convictor, at olim,
 Quod mihi pareret legio Romana tribuno.
 Dissimile hoc illi est; quia non, ut forsit honorem
 Iure mihi invidet quivis, ita te quoque amicum, 50
 Praesertim cautum dignos adsumere, prava
 Ambitione procul. Felicem dicere non hoc
 Me possim, casu quod te sortitus amicum;
 Nulla etenim mihi te fors obtulit: optimus olim
 Virgilius, post hunc Varius; dixere quid essem. 55
 Ut veni coram, singultim pauca loquutus, —
 Infans namque pudor prohibebat plura profari —
 Non ego me claro natum patre, non ego circum
 Me Satureiano vectari rura caballo,
 Sed, quod eram, narro. Respondes, ut tuus est mos; 60
 Pauca: abeo; et revocas nono post mense, iubesque
 Esse in amicorum numero. Magnum hoc ego duco,
 Quod placui tibi, qui turpi secernis honestum,
 Non patre praeclaro, sed vita et pectore puro.
 Atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis 65
 Mendosa est natura, alioqui recta, — velut si
 Egregio inspersos reprehendas corpore naevos, —
 Si neque avaritiam neque sordes aut mala lustra
 Obiiciet vere quisquam mihi, purus et insons —
 Ut me collaudem — si et vivo carus amicis; 70
 Causa fuit pater his, qui macro pauper agello
 Noluit in Flavi ludum me mittere, magni
 Quo pueri magnis e centurionibus orti,
 Laevo suspensi loculos tabulamque lacarto,
 Ibant octonis referentes Idibus aera; 75
 Sed puerum est ausus Romam portare docendam
 Artes, quas doceat quivis eques atque senator.

HORATIUS.

M

- Semet prognatos: vestem servosque sequentes
 In magno ut populo si quis vidisset, avita
 80 Ex re praeberi sumtus mihi crederet illos.
 Ipse mihi custos incorruptissimus omnes
 Circum doctores aderat. Quid multa? Pudicum —
 Qui primus virtutis honos — servavit ab omni
 Non solum facto, verum opprobrio quoque turpi;
 85 Nec timuit, sibi ne vitio quis verteret, olim
 Si praeco parvas aut, ut fuit ipse, coactor
 Mercedēs sequerer: neque ego essem questus; at hoc
 nunc
 Laus illi debetur et a me gratia maior.
 Nil me poeniteat sanum patris huius; eoque
 90 Non, ut magna dolo factum negat esse suo pars,
 Quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
 Sic me defendam. Longe mea discrepat istis
 Et vox, et ratio: nam, si natura iuberet,
 A certis annis aevum remeare peractum,
 95 Atque alios legere ad fastum quoscumque parentes;
 Optaret sibi quisque, meis contentus honestos
 Fascibus et sellis nollem mihi sumere, demens
 Iudicio vulgi, sanus fortasse tuo, quod:
 Nollem onus, haud umquam solitus, portare molestum.
 100 Nam mihi continuo maior quaerenda foret res,
 Atque salutandi plures; ducendus et unus
 Et comes alter, uti ne solus rusve peregreve
 Exirem; plures calones atque caballi
 Pascendi, ducenda petorrata. Nunc mihi curto
 105 Ire licet mulo vel, si libet, usque Tarentum;
 Mantica cui lumbos onere ulceret atque eques armos;
 Obiiciet nemo sordes mihi, quas tibi, Tilli,
 Quum Tiburte via praetorem quinque sequuntur
 Te pueri, lasanum portantes oenophorumque.
 110 Hoc ego commodius quam tu, praeclare senator,
 Millibus atque aliis vivo. Quacumque libido est,
 Incedo solus; pereontor quanti olus ac far;
 Fallacem circum vespertinumque pererro
 Saepe forum; adsisto divinis; inde domum me
 115 Ad porri et ciceris refero laganique catinum.
 Coena ministratur pueris tribus, et lapis albus
 Pocula cum cyatho duo sustinet; adstat echinus
 Vilis, cum patera guttus, Campana supellex.
 Deinde eo dormitum, non sollicitus, mihi quod cras
 120 Surgendum sit mane, obeundus Marsya, qui se

Vultum ferre negat Noviorum posse minoris.
 Ad quartam iaceo; post hanc vagor, aut ego, lecto
 Aut scripto quod me taciturnum iuvet; ungor olivo,
 Non quo, fraudatis immundus Natta lucernis.
 Ast ubi me fessum sol acrior ire lavatum
 Admonuit, fugio Campum lusumque trigonem.
 Pransus non avide, quantum interpellat inani
 Ventre diem durare, domesticus otior. Haec est
 Vita solutorum misera ambitione gravique;
 His me consolor victurum suavius, ac si
 Quaestor avus pater atque meus patruusque fuisset.

125

130

S A T I R A VII.

Proscripti Regis Rupili pus atque venenum
 Hybrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
 Omnibus et lippis notum et tonsoribus esse.
 Persius hic permagna negotia dives habebat
 Clazomenis, etiam lites cum Rege molestas,
 Durus homo atque odio qui posset vincere Regem,
 Confidens tumidusque, adeo sermonis amari,
 Sisennas, Barros ut equis praecurreret albis.
 Ad Regem redeo. Postquam nihil inter utrumque
 Convenit; -- hoc etenim sunt omnes iure molesti,
 Quo fortes, quibus adversum bellum incidit: inter
 Hectora Priamidem animosum atque inter Achillem
 Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors,
 Non aliam ob causam, nisi quod virtus in utroque
 Summa fuit; duo si discordia vexet inertes,
 Aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedes
 Cum Lycio Glaucos, discedat pigrior, ultro
 Muneribus missis -- Bruto praetore tenente
 Ditem Asiam, Rupili et Persi par pugnat, uti non
 Compositum melius cum Bitho Bacchius. In ius
 Acres procurrunt, magnum spectaculum uterque.
 Persius exponit causam; ridetur ab omni
 Conventu; laudat Brutum, laudatque cohortem,
 Solem Asiae Brutum appellat, stellasque salubres
 Appellat comites, excepto Rege; canem illum,
 Invisum agricolis sidus, venisse; ruebat
 Flumen ut hibernum, fertur quo rara securis.
 Tum Praenestinus salso multoque fluenti

5

10

15

20

25

M 2

- Expressa arbusto regerit convicia, durus
 30 Vindemiator et invictus, cui saepe viator
 Cessisset, magna compellans voce cuculum.
 At Graecus, postquam est Italo perfusus aceto,
 Persius exclamat: „Per magnos, Brute, deos te
 „Oro, qui reges consuisti tollere, cur non
 35 „Ilunc Regem iugulas? Operum hoc, mihi crede, tuo-
 rum est.“

SATIRA VIII.

- Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum,
 Quum faber, incertus scammum faceretne Priapum,
 Maluit esse deum. Deus inde ego, furum aviumque
 Maxima formido; nam fures dextra coercet
 5 Obscaenoque ruber porrectus ab inguine palus,
 Ast importunas volucres in vertice arundo
 Terret fixa, vetatque novis considerare in hortis.
 Huc prius angustis eiecta cadavera cellis
 Conservus vili portanda locabat in arca;
 10 Hoc miserae plebi stabat commune sepulorum,
 Pantolabo scurrae Nomentanoque nepoti.
 Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
 Hic dabat, heredes monumentum ne sequeretur,
 Nunc licet Exquiliis habitare salubribus, atque
 15 Aggere in aprico spatium, quo modo tristes
 Albis informem spectabant ossibus agrum;
 Quum mihi non tantum furesque feraeque, suetae
 Hunc vexare locum, curae sunt atque labori,
 Quantum carminibus quae versant atque venenis
 20 Humanos animos: has nullo perdere possum
 Nec prohibere modo, simul ac vaga luna decorum
 Protulit os, quin ossa legant herbasque nocentes.
 Vidi egomet nigra stuccinctam vadere palla
 Canidiam; pedibus nudis passoque capillo,
 25 Cum Sagana maiore ululantem; pallor utrasque
 Fecerat horrendas adspectu. Scalpere terram
 Unguibus, et pullam divellere mordicus agnam
 Coeperunt; cruor in fossam confusus, ut inde
 Manes elicerent animas responsa daturas.
 30 Lanea et effigies erat, altera cerea: maior
 Lanea, quae poenis compesceret inferiorem;

Cerea suppliciter stabat servilibus, ut quae
 iam peritura, modis. Hecaten vocat altera, saevam
 Altera Tisiphonen. Serpentes atque videres
 Infernas errare canes, lunamque rubentem, 35
 Ne foret his testis, post magna latere sepulcra.
 Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis
 Corvorum, atque in me veniat mictum atque cacatum
 Iulius et fragilis Pediatia furque Voranus.
 Singula quid memorem: quo pacto alterna loquentes 40
 Umbrae cum Sagana resonarent triste et acutum,
 Utque lupi barbam variae cum dente colubrae
 Abdiderint furtim terris, et imagine cerea
 Largior arserit ignis, et ut non testis inultus
 Obruerim voces Furiarum et facta duarum? 45
 Nam, displosa sonat quantum vesica, pepedi
 Diffissa nate ficus; at illae currere in urbem.
 Canidiaes dentes, altum Saganæ caliendrum
 Excidere atque herbas atque incantata lacertis
 Vincula, cum magno risuque iocoque videres.

SATIRA IX.

Ibam forte Via Sacra, sic ut meus est mos
 Nescio quid meditans nugarum, totus in illis;
 Accurrit quidam, notus mihi nomine tantum,
 Arreptaque manu: „Quid agis, dulcissime rerum?“
 „Suaviter, ut nunc est,“ inquam, „et cupio omnia, 5
 quae vis.“
 Quum adsectaretur: „Num quid vis? occupo.“ „At ille,
 „Noris nos,“ inquit; „docti sumus.“ „Hic ego, „Pluris
 „Hoc,“ inquam, „mihi eris.“ Misere discedere quae-
 rens,
 Ire modo ocus, interdum consistere, in aurem
 Dicere nescio quid puero, quum sudor ad imos 10
 Manaret talos. „O te, Bolane, cerebri
 „Felicem!“ aiebam tacitus, quum quidlibet ille
 Garriret, vicos, urbem laudaret. „Ut illi
 Nil respondebam, „Misere cupis,“ inquit, „abire;
 „Iamdudum video; sed nil agis; usque tenebo; 15
 „Persequar. Hinc, quo nunc iter est tibi?“ „Nil
 opus est te
 „Circumagi: quendam volo visere non tibi notum;

„Trans Tiberim longe cubat is, prope Caesaris hortos.“
 J „Nil habeo quod agam, et non sum piger; usque
 sequar te.“

20 J Demitto auriculas, ut iniquae mentis asellus,
 Quum gravius dorso subiit onus. J Incipit ille:
 „Si bene me novi, non Viscum pluris amicum,
 „Non Varium facies; nam quis me scribere plures,
 „Aut citius possit versus? quis membra movere

25 „Mollius? invideat quod et Hermogenes, ego canto.“
 J Interpellandi locus hic erat: „Est tibi mater,
 „Cognati, quis te salvo est opus?“ J „Haud mihi quis-
 quam;

„Omnes composui.“ J „Felices! Nunc ego resto!
 „Confice; namque instat fatum mihi triste, Sabella

30 „Quod puero cecinit divina mota anus urna:
 „Hunc neque dira venena, nec hosticus auferet ensis,
 „Nec laterum dolor aut tussis, nec tarda podagra;
 „Garrulus hunc quando consumet cumque: loquaces,
 „Si sapiat, vitet, simul atque adoleverit aetas.“

35 J Ventum erat ad Vestae, quarta iam parte diei
 Praeterita, et casu tunc respondere vadato
 Debēbat; quod ni fecisset, perdere litem.

„Si me amas,“ inquit, „paullum hic ades.“ J „Inter-
 eam, si

40 „Aut valeo stare, aut novi civilia iura;
 „Et propero quo scis.“ J „Dubius sum, quid faciam,“
 inquit,

„Tene relinquam, an rem.“ J „Me, sodes.“ J „Non
 faciam,“ ille,

Et praecedere coepit; ego, ut contendere durum est
 Cum victore, sequor. J „Maecenas quomodo tecum?“
 Hinc repetit; „paucorum hominum et mentis bene-
 sanae;

45 „Nemo dexterius fortuna est usus. Haberes
 „Magnum adiutorem, posset qui ferre secundas,
 „Hunc hominem velles si tradere. Dispeream, ni
 „Summosses omnes.“ J „Non isto vivitur illic,
 „Quo tu rere, modo: domus hac nec purior ulla est,
 50 „Nec magis his aliena malis; nil mi officit umquam,
 „Ditior hic aut est quia doctior; est locus uni
 „Cuique suus.“ J „Magnum narras, vix credibile!“

J „Atqui

„Sic habet.“ J „Accendis, quare cupiam magis illi
 „Proximus esse.“ J „Velis tantummodo: quae tua virtus,

„Expugnabis; et est qui vinci possit, eoque 55
 „Difficiles aditus primos habet.“ § „Haud mihi deero;
 „Muneribus servos corrumpam; non, hodie si
 „Exclusus fuero, desistam; tempora quaeram;
 „Occurram in triviis; deducam! Nil sine magno
 „Vita labore dedit mortalibus.“ § Haec dum agit, ecce 60
 Fuscus Aristius occurrit, mihi carus, et illum
 Qui pulchre nosset. Consistimus. „Unde venis?“ et
 „Quo tendis?“ rogat, et respondet. Vellere coepi,
 Et prensare manu lentissima brachia, nutans,
 Distorquens oculos, ut me eriperet. Male salus, 65
 Ridens dissimulare; meum iecur urere bilis.
 § „Certe nescio quid secreto velle loqui te
 „Aiēbas mecum.“ § „Memini bene, sed meliori
 „Tempore dicam; hodie tricesima sabbata: vin' tu
 „Curtis Iudaeis oppedere?“ § „Nulla mihi,“ inquam, 70
 „Religio est.“ § „At mi: sum paullo infirmior, unus
 „Multorum. Ignosces; alias loquar.“ § Hunc cine solem
 Tam nigrum surrexe mihi! Fugit improbus, ac me
 Sub cultro linquit. Casu venit obvius illi
 Adversarius, et, „Quo tu turpissime?“ magna 75
 Inclamat voce, et: „Licet antestari?“ Ego vero
 Appono auriculam. Rapit in ius; clamor utrinque,
 Undique concursus. Sic me servavit Apollo.

S A T I R A X.

*Lucili, quam sis mendosus, teste Catone
 Defensore tuo pervincam, qui male factos
 Emendare parat versus, hoc lenius ille,
 Est quo vir melior, longe subtilior illo,
 Qui multum puer et loris et funibus udis 5
 Exhortatus, ut esset opem qui ferre poetis
 Antiquis posset contra fastidia nostra,
 Grammaticorum equitum doctissimus. Ut redeam illuc.
 Nempe in composito dixi pede currere versus
 Lucili: quis tam Lucili fautor inepte est,
 Ut non hoc fateatur? At idem, quod sale multo
 Urbem defricuit, charta laudatur eadem.
 Nec tamen hoc tribuens, dederim quoque cetera; 5
 nam sic
 Et Laberi mimos, ut pulchra poemata, mirer.*

- Ergo non satis est, risu diducere rictum
 Auditoris; — et est quaedam tamen hic quoque virtus; —
 Est brevitatem opus, ut currat sententia, neu se
- 10 Impediat verbis lassas onerantibus aures;
 Et sermone opus est modo tristi, saepe iocoso,
 Defendente vicem modo rhetoris atque poetae,
 Interdum urbani, parcentis viribus atque
 Extenuantis eas consulto. Ridiculum acri
- 15 Fortius et melius magnas plerumque secat res.
 Illi, scripta quibus comoedia prisca viris est,
 Hoc stabant, hoc sunt imitandi; quos neque pulcher
 Hermogenes umquam legit, neque simius iste,
 Nil praeter Calvum et doctus cantare Catullum.
- 20 ¶ At magnum fecit, quod verbis Graeca Latinis
 Miscuit. ¶ O seri studiorum, quine putetis
 Difficile et mirum, Rhodio quod Pitholeonti
 Contigit? ¶ At sermo lingua concinnus utraque
 Suavior, ut Chio nota si commixta Falerni est.
- 25 ¶ Quum versus facias, te ipsum percontor, an et quum
 Dura tibi peragenda rei sit causa Petilli,
 Scilicet oblitus patriaeque patrisque, Latine
 Quum Pedius causas exsudet Poplicola atque
 Corvinus, patriis intermiscere petita
- 30 Verba foris malis, Canusini more bilinguis?
 Atque ego quum Graecos facerem, natus mare citra,
 Versiculos, vetuit me tali voce Quirinus,
 Post mediam noctem visus, quum somnia vera:
 „In silvam non ligna feras insanius, ac si
- 35 „Magnas Graecorum malis implere catervas.“
 Turgidus Alpinus iugulat dum Memnona, dumque
 Defingit Rheni luteum caput; haec ego ludo,
 Quae neque in aede sonent certantia, iudice Tarpa,
 Nec redeant iterum atque iterum spectanda theatris.
- 40 Arguta meretrice potes Davoque Chremeta
 Eludente senem comis garrere libellos
 Unus vivorum, Fundani; Pollio regum
 Facta canit, pede ter percusso; forte epos acer,
 Ut nemo, Varius ducit; molle atque facetum
- 45 Virgilio annuerunt gaudentes rure Camenae.
 Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino
 Atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem,
 Inventore minor; neque ego illi detrahere ausim
 Haerentem capiti cum multa laude coronam. —
- 50 At dixi, fluere hunc lutulentum, saepe ferentem

Plura quidem tollenda relinquendis. — Age, quaeso,
 Tu nihil in magno doctus reprehendis Homero?
 Nil comis tragici mutat Lucilius Accl,
 Non ridet versus Enni gravitate minores,
 Quum de se loquitur, non ut maiore repressis? 55
 Quid vetat et nosmet Lucilli scripta legentes
 Quaerere, num illius, num rerum dura negarit
 Versiculos natura magis factos et euntes
 Mellius, ac si quis, pedibus quid claudere senis,
 Hoc tantum contentus, amet scripsisse ducentos 60
 Ante cibum versus, totidem coenatus; Etrusci
 Quale fuit Cassi rapido ferventius amni
 Ingenium, capsis quem fama est esse librisque
 Ambustum propriis. Fuerit Lucilius, inquam,
 Comis et urbanus, fuerit limatior idem, 65
 Quam rudis et Graecis intacti carminis auctor
 Quamque poetarum seniorum turba; sed ille,
 Si foret hoc nostrum fato delatus in aevum,
 Detereret sibi multa, recideret omne quod ultra
 Perfectum traheretur, et in versu faciendo 70
 Saepe caput scaberet, vivos et roderet unguës.
 Saepe stylum vertas, iterum quae digna legi sint,
 Scripturus; neque, te ut miretur turba, labores,
 Contentus paucis lectoribus. An tua demens
 Vilibus in ludis dictari carmina malis? 75
 Non ego; nam *satis est equitem mihi plaudere*, ut audax,
 Contentis aliis, explosa Arbuscula dixit.
 Men' moveat cimex Pantilius, aut cruciet, quod
 Vellicet absentem Demetrius, aut quod ineptus
 Fannius Hermogenis laedat conviva Tigelli? 80
 Plotius et Varius, Maecenas Virgiliusque,
 Valgius et probet haec Octavius optimus atque
 Fuscus, et haec utinam Viscorum laudet uterque.
 Ambitione relegata te dicere possum,
 Pollio, te, Messala, tuo cum fratre, simulque 85
 Vos; Bibuli et Servi, simul his te, candide Furni,
 Complures alios, doctos ego quos et amicos
 Prudens praetereo; quibus haec, sint qualiacumque,
 Arridere velim, doliturus, si placeant spe
 Deterius nostra. Demetri, teque, Tigelli, 90
 Discipularum inter iubeo plorare cathedras.
 I, puer, atque meo citus haec subscribe libello.

Q. HORATII FLACCI
S A T I R A R U M
LIBER SECUNDUS.

S A T I R A I.

Horat. Sunt, quibus in satira videor nimis acoer, et ultra
Legem tendere opus; sine nervis altera, quidquid
Composui, pars esse putat, similesque meorum
Mille die versus deduci posse. *Trebat.*

- 5 Quid faciam, praescribe. *Trebat.* Quiescas. *Horat.* Ne
faciam, inquis,
- Omninò versus? *Trebat.* Aio. *Horat.* Peream male,
si non
Optimum erat: verum nequeo dormire. *Trebat.* Ter
uncti

Transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto,
Irriguumque mero sub noctem corpus habento.

- 10 Aut, si tantus amor scribendi te rapit, aude
Caesaris invicti res dicere, multa laborum
Praemia laturus. *Horat.* Cupidum, pater optime, vires
Deficiunt: neque enim quivis horrentia pilis
Agmina, nec fracta pereuntes cuspidem Gallos,
15 Aut labentis equo describat vulnera Parthi.
Trebat. Attamen et iustum poteras et scribere fortem,
Scipiadam ut sapiens Lucilius. *Horat.* Haud mihi dèero,
Quum res ipsa feret: nisi dextro tempore, Flacci
Verba per attentam non ibunt Caesaris aurem;
20 Cui male si palpare, recalcitret undique tutus.
Trebat. Quanto rectius hoc, quam tristi laedere versu
Pantolabam scurram Nomentanumque nepotem;
Quum sibi quisque timet, quamquam est intactus, et
odit.

- Horat.* Quid faciam? Saltat Milonius, ut semel icto
Accessit fervor capiti numerusque lucernis; 25
Castor gaudet equis; ovo prognatus eodem,
Pugnis; quot capitum vivunt, totidem studiorum
Millia. Me pedibus delectat claudere verba
Lucili ritu, nostrum melioris utroque.
Ille velut fidis arcana sodalibus olim 30
Credebat libris, neque, si male cesserat, umquam
Decurrens alio, neque si bene; quo fit, ut omnis
Votiva pateat veluti descripta tabella
Vita senis. Sequor hunc, Lucanus an Appulus, anceps:
Nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus, 35
Missus ad hoc, pulsus — vetus est ut fama — Sabellis;
Quo ne per vacuum Romano incurreret hostis,
Sive quod Appula gens, seu quod Lucania bellum
Incuteret violenta. Sed hic stylus haud petet ultro
Quemquam animantem, et me veluti custodiet ensis 40
Vagina tectus; quem cur destringere coner
Tutus ab infestis latronibus? O pater et rex
Iupiter, ut pereat positum robigine telum,
Nec quisquam noceat cupido mihi pacis! At ille,
Qui me commorit, — melius non tangere, clamo — 45
Flebit et insignis tota cantabitur urbe.
Cervius iratus Reges minitatur et urnam,
Canidia Albuti, quibus est inimica, venenum,
Grande malum Turius, si quid se indice certes:
Ut, quo quisque valet, suspectos terreat, utque 50
Imperet hoc natura potens, sic collige mecum.
Dente lupus, cornu taurus, petit unde, nisi intus
Monstratum? Scaevae vivacem crede nepoti
Matrem: nil faciet sceleris pia dextera; — miram,
Ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit 55
bos; —
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam: seu me tranquilla senectus
Expectat, seu mors atris circumvolat alis;
Dives, inops, Romae, seu fors ita luserit, exsul,
Quisquis erit vitae, scribam, color. *Trebat.* O puer, 60
ut sis
Vitalis, metuo, et, maiorum ne quis amicus
Frigore te feriat. *Horat.* Quid? quum est Lucilius ausus
Primus in hunc operis componere carmina morem,
Detrahare et pellem, nitidus qua quisque per ora
Cederet, introrsum turpis; num Laelius et, qui 65

- Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen,
 Ingenio offensi, aut laeso doliuere Metello,
 Famosisque Lupo cooperto versibus? Atqui
 Primores populi arripuit populumque tributim,
 70 Scilicet uni aequus virtuti atque eius amicis.
 Quin ubi se a vulgo et scena in secreta remorant
 Virtus Scipiadae et mitis sapientia Laeli;
 Nugari cum illo et discincti ludere, donec
 Decoqueretur olus, soliti. Quidquid sum ego, quamvis
 75 Infra Lucili censum ingeniumque, tamen me
 Cum magnis vixisse invita fatebitur usque
 Invidia, et fragili quaerens illidere dentem,
 Offendet solido — nisi quid tu, docte Trebati,
 Dissentis. *Trebat.* Equidem nihil hinc diffingere possum;
 80 Sed tamen ut monitus caveas, ne forte negoti
 Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum:
 Si mala condiderit in quem quis carmina, fus est
 Iudiciumque. *Horat.* Esto, si quis mala; sed bona si
 quis
 Iudice condiderit, laudatur Caesare? si quis
 85 Opprobriis dignum latraverit, integer ipse?
Trebat. Solventur risu tabulae, tu missus abibis.

S A T I R A II.

- Quae virtus et quanta, boni, sit vivere parvo, —
 Nec meus hic sermo est, sed quae praecepit Ofellus
 Rusticus, abnormis sapiens, crassaque Minerva; —
 Discite non inter lances mensasque nitentes,
 5 Quum stupet insanis acies fulgoribus, et quum
 Acclinis falsis animus meliora recusat;
 Verum hic impransi mecum disquirite. Cur hoc?
 Dicam, si potero. Male verum examinat omnis
 Corruptus iudex. Leporem sectatus, equove
 10 Lassus ab indomito, vel — si Romana fatigat
 Militia adsuetum graecari; seu pila velox
 Molliter austerum studio fallente laborem,
 Seu te discus agit — pete cedentem aëra disco . . .
 Quum labor extuderit fastidia; siccus, inanis
 15 Sperne cibum vilem, nisi Hymettia mella Falerno
 Ne biberis diluta. Foris est proximus, et atrum
 Defendens pisces hiemat mare; cum sale panis

Latrantem stomachum bene leniet. Unde, putas, aut
 Qui partum? Non in caro nidore voluptas
 Summa, sed in te ipso est. Tu pulmentaria quaere 20
 Sudando: pinguem vitiis albumque neque ostrea,
 Nec scarus aut poterit peregrina iuvare lagois.
 Vix tamen eripiam, posito pavone velis quin
 Hoc potius quam gallina tergere palatum,
 Corruptus vanis rerum; quia veneat auro 25
 Rara avis, et picta pandat spectacula cauda:
 Tamquam ad rem attineat quidquam. Num vesceris ista,
 Quam laudas, pluma? cocto num adest honor idem?
 Carne tamen quamvis distat nil hac magis illa,
 Imparihus formis deceptum te patet. Esto: 30
 Unde datum sentis, lupus hic Tiberinus an alto
 Captus hiet, pontesne inter iactatus an amnis,
 Ostia sub Tusci? Laudas, insane, trilibrem
 Mullum, in singula quem minuas pulmenta necesse est.
 Ducit te species, video; quo pertinet ergo, 35
 Proceros odisse lupos? Quia scilicet illis
 Maiorem natura modum dedit, his breve pondus:
 Ieiunus raro stomachus vulgaria temnit.
 „Porrectum magno magnum spectare catino
 „Vellem,“ ait Harpyiis gula digna rapacibus. At vos 40
 Praesentes, Austri, coquite horum obsonia! Quamquam
 Putet aper rhombusque recens, mala copia quando
 Aegrum sollicitat stomachum, quum rapula plenus
 Atque acidas mavult inulas. Nec dum omnis abacta 45
 Pauperies epulis regum; nam vilibus ovis
 Nigrisque est oleis hodie locus. Haud ita pridem
 Galloni praeconis erat acipensere mensa
 Infamis. Quid? tum rhombos minus aequora alebant?
 Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido;
 Donec vos auctor docuit praetorius. Ergo 50
 Si quis nunc mergos suaves edixerit assos,
 Parebit pravi docilis Romana iuventus.
 Sordidus a tenui victu distabit, Ofello
 Indice; nam frustra vitium vitaveris illud,
 Si te alio pravum detorseris. Avidienus, 55
 Cui Canis ex vero ductum cognomen adhaeret,
 Quinquennes oleas est et silvestria corna,
 Ac nisi mutatum parcit defundere vinum, et,
 Cuius odorem olei nequeas perferre, — licebit
 Ille repotia, natales, aliosve dierum
 Festos albatu celebret — cornu ipse bilibri

HORATIUS.

N

- Caulibus instillat, veteris non parvus aceti.
 Quali igitur victu sapiens utetur, et horum
 Utrum imitabitur? Hac urget lupo, hac canis angit.
- 65 Mundus erit, qui non offendant sordibus, atque
 In neutram partem cultus miser. Hic neque servis,
 Albuti senis exemplo, dum munia didit,
 Saevus erit; nec, sic ut simplex Naevius, unctam
 Convivis praebebit aquam: vitium hoc quoque **magnum**.
- 70 Accipe nunc, victus tenuis quae quantaque secum
 Afferat. In primis valeas bene: nam variae res
 Ut noceant homini, credas, memor illius escae,
 Quae simplex olim tibi sederit: at simul assis
 Miscueris elixa, simul conchylia turdis;
- 75 Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum
 Lenta feret pituita. Vides, ut pallidus omnis
 Coena desurgat dubia? Quin corpus onustum
 Hesternis vitiis animum quoque praegravat una,
 Atque affigit humo divinae particulam auras.
- 80 Alter, ubi dicto citius curata sopori
 Membra dedit, vegetus praescripta ad munia surgit.
 Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam;
 Sive diem festum rediens advexerit annus;
 Seu recreare volet tenuatum corpus, ubique
- 85 Accedent anni, et tractari mollius aetas
 Imbecilla volet: tibi quidnam accedet ad istam,
 Quam puer et validus praesumis, mollitiem, seu
 Dura valetudo inciderit, seu tarda senectus?
 Rancidum aprum antiqui laudabant; non quia nasus
- 90 Illis nullus erat, sed, credo, hac mente, quod hospes
 Tardius adveniens vitiatum commodius, quam
 Integrum edax dominus consumeret. Hos utinam inter
 Heroas natum tellus me prima tulisset!
 Das aliquid farnae, quae carmine gratior aurem
- 95 Occupat humanam? Grandes rhombi patinaeque
 Grande ferunt una cum damno dedecus: adde
 Iratum patrum, vicinos, te tibi iniquum,
 Et frustra mortis cupidum, quum deerit egenti
 As, laquei pretium. „Iure,“ inquit, „Trausius istis
- 100 „Iurgatur verbis; ego vectigalia magna
 „Divitiasque habeo tribus amplas regibus.“ Ergo,
 Quod superat, non est melius quo insumere possis?
 Cur eget indignus quisquam, te divite? quare
 Tempia ruunt antiqua deum? cur, improbe, carae.
- 105 Non aliquid patriae tanto emetiris acervo?

Uni nimirum tibi rectae semper erunt res.
 O magnus posthac inimicis risus! Uterne
 Ad casus dubios fides sibi certius; hic, qui
 Pluribus adsuerit mentem corpusque superbum,
 An qui, contentus parvo metuensque futuri,
 In pace, ut sapiens, aptarit idonea bello? 110

Quo magis his credas, puer hunc ego parvus Ofellum
 Integris opibus novi non latius usum,
 Quam nunc accisis. Videas metato in agello
 Cum pecore et gnatis fortem mercede colonum, 115
 „Non ego,“ narrantem, „temere edi luce profesta
 „Quidquam praeter olus fumosae cum pede pernae.
 „At mihi seu longum post tempus venerat hospes,
 „Sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
 „Vicinus; bene erat non piscibus urbe petitis, 120
 „Sed pullo atque haedo; tum pensilis uva secundas
 „Et nux ornabat mensas cum duplice ficu.
 „Post hoc ludus erat culpa potare magistra;
 „Ac venerata Ceres, ita culmo surgeret alto,
 „Explicuit vino contractae seria frontis. 125
 „Saeviat atque novos moveat Fortuna tumultus;
 „Quantum hinc imminuet? quanto aut ego parcius,
 aut vos,
 „O pueri, nituistis, ut huc novus incola venit?
 „Nam proprie telluris herum natura neque illum,
 „Nec me, nec quemquam statuit: nos expulit ille; 130
 „Illum aut nequities, aut vafri inscitia iuris,
 „Postremum expellet certe vivacior heres.
 „Nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli
 „Dictus erat: nulli proprius; sed cedit in usum
 „Nunc mihi, nunc alii. Quocirca vivite fortes, 135
 „Fortiaque adversis opponite pectora rebus!“

S A T I R A III.

Damasippus. Sic raro scribis, ut toto non quater anno
 Membranam poscas, scriptorum quaeque retexens,
 Iratus tibi quod vini somnique benignus
 Nil dignum sermone canas. Quid fiet? Ab ipsis
 Saturnalibus huc fugisti. Sobrius ergo 5
 Dic aliquid dignum promissis! incipe! Nil est.

„Excepto sapiente, tenet. Nunc accipe, quare
 „Desipiant omnes aequae ac tu, qui tibi nomen
 „*Insano* posuere. Velut silvis, ubi passim
 „Palantes error certo de tramite pellit,
 „Ille sinistrorsum hic dextrorsum abit, unus utrique 50
 „Error sed variis illudit partibus; hoc te
 „Crede modo insanum, nihilo ut sapientior ille,
 „Qui te deridet, caudam trahat. Est genus unum
 „Stultitiae nihilum metuenda timentis, ut ignes,
 „Ut rupes fluviosque in campo obstare queratur; 55
 „Alterum et huic varum et nihilo sapientius ignes
 „Per medios fluviosque ruentis; clamet amica,
 „Mater, honesta soror cum cognatis, pater, uxor:
 „„Hic fossa est ingens, hic rupes maxima; serva!“
 „Non magis audierit, quam Fufius ebrius olim, 60
 „Quum Ilionam edormit, Catienis mille ducentis,
 „„*Mater, te appello!*“ clamantibus. Huic ego vulgus
 „Errori similem cunctum insanire docebo.
 „Insanit veteres statuas Damasippus emendo;
 „Integer est mentis Damasippi creditor? Esto: 65
 „„Accipe quod numquam reddas mihi,“ si tibi dicam;
 „Tunc insanus eris si acceperis, an magis excors
 „Reiecta praeda, quam praesens Mercurius fert?
 „Scribe decem a Nerio — non est satis, adde Cicutae
 „Nodosi tabulas centum, mille adde catenas; 70
 „Effugiet tamen haec sceleratus vincula Proteus.
 „Quum rapies in ius malis ridentem alienis;
 „Fiet aper, modo avis, modo saxum et, quum volet,
 arbor.
 „Si male rem gerere, insani est, contra bene, sani;
 „Putidius multo cerebrum est, mihi crede, Perilli 75
 „Dictantis, quod tu numquam rescribere possis.
 „Audire atque togam iubeo componere, quisquis
 „Ambitione mala aut argenti pallet amore,
 „Quisquis luxuria tristive superstitione
 „Aut alio mentis morbo calet; huc propius me, 80
 „Dum doceo insanire omnes, vos ordine adite.
 „Danda est hellebori multo pars maxima avaris;
 „Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.
 „Heredes Staberi summam incidere sepulcro,
 „Ni sic fecissent, gladiatorum dare centum 85
 „Damnati populo paria atque epulum arbitrio Arrt,
 „Frumenti quantum metit Africa. „Sive ego prave,
 „„Seu recte hoc volui, ne sis patruus mihi.“ Credo,

- „Hoc Stabert prudentem animum vidisse. ¶ Quid ergo
 90 „Sensit, quum summam patrimonii insculpere saxo
 „Heredes voluit? ¶ Quoad vixit, credidit ingens
 „Pauperiem vitium, et cavet nihil acrius, ut, si
 „Sorte minus locuples uno quadrante perisset,
 „Ipse videretur sibi nequior: omnis enim res,
 95 „Virtus, fama, decus, divina humanaque pulchris
 „Divitiis parent; quas qui construxerit, ille
 „Clarus erit, fortis, iustus — ¶ Sapiensne? ¶ Etiam,
 et rex,
 „Et quidquid volet. Hoc, veluti virtute paratum,
 „Speravit magnae laudi fore. Quid simile isti
 100 „Graecus Aristippus, qui servos proicere aurum
 „In media iussit Libya, quia tardius irent
 „Propter onus segnes? Uter est insanior horum? —
 „Nil agit exemplum, litem quod lite resolvit.
 „Si quis emat citharas, emtas comportet in unum,
 105 „Nec studio citharae nec Musae deditus ulli;
 „Si scalpra et formas non sutor; nautica vela
 „Aversus mercaturis; delirus et amens
 „Undique dicatur merito. Qui discrepat istis,
 „Qui nummos aurumque recondit, nescius uti
 110 „Compositis, metuensque velut contingere sacrum?
 „Si quis ad ingentem frumenti semper acervum
 „Porrectus vigilet cum longo fuste, neque illinc
 „Audeat esuriens dominus contingere granum,
 „Ac potius foliis parvus vescatur amaris;
 115 „Si positus intus Chii veterisque Falerni
 „Mille cadis — nihil est, tercentum millibus, acre
 „Potet acetum; age, si et stramentis incubet unde-
 „Octoginta annos natus, cui stragula vestis,
 „Blattarum ac tinearum epulae, putrescat in arca;
 120 „Nimirum insanus paucis videatur, eo quod
 „Maxima pars hominum morbo iactatur eodem.
 „Filius aut etiam haec libertus ut ebibat heres,
 „Dis inimice senex, custodis? — Ne tibi desit?
 „Quantulum enim summae curtabit quisque dierum,
 125 „Ungere si caules oleo meliore caputque
 „Coeperis impexa foedum porrigine? Quare,
 „Si quidvis satis est, periuras, surripis, aufers
 „Undique? Tun' sanus? Populum si caedere saxis
 „Incipias, servosve tuos, quos aere pararis;
 130 „Insanum te omnes pueri clamentque puellae:
 „Quum laqueo uxorem interimis, matremque veneno,

„Incolumi capite es? Quid enim? Neque tu hoc facis
Argis,

„Nec ferro ut demens genitricem occidis Orestes.

„An tu reris eum occisa insamisse parente,

„Ac non ante malis dementem actum Furiis, quam **135**

„In matris iugulo ferrum tepefecit acutum?

„Quin, ex quo est habitus male tutae mentis Orestes,

„Nil sane fecit, quod tu reprehendere possis;

„Non Pyladen ferro violare aususve sororem

„Electram, tantum maledixit utrique vocando **140**

„Hanc Furiam, hunc aliud, iussit quod splendida bilis.

„Pauper Opimius argenti positi intus et auri,

„Qui Veientanum festis potare diebus

„Campana solitus trulla vappamque profestis,

„Quondam lethargo grandi est oppressus, ut heres **145**

„Iam circum loculos et claves laetus ovansque

„Curreret. Hunc medicus multum celer atque fidelis

„Excitat hoc pacto: mensam poni iubet atque

„Effundi saccos nummorum, accedere plures

„Ad numerandum: hominem sic erigit; addit et illud: **150**

„Ni tua custodis, avidus iam haec auferet heres.

„„Opim. Men' vivo? *Medic.* Ut vivas igitur, vigila. Hoc
age! *Opim.* Quid vis?

„„*Medic.* Deficient inopem venae te, ni cibis atque

„Ingens accedit stomacho fultura rienti.

„„Tu cessas? Agedum, sume hoc ptisanarium oryzae! **155**

„„*Opim.* Quanti emtae? *Medic.* Parvo. *Opim.* Quanti ergo?

Medic. Octussibus. *Opim.* Heu heu,

„„Quid refert, morbo an furtis pereamque rapinis?“ —

„„*¶* Quisnam igitur sanus? *¶* Qui non stultus. *¶* Quid avarus?

„„*¶* Stultus, et insanus. *¶* Quid, si quis non sit avarus,

„„Continuo sanus? *¶* Minime. *¶* Cur, Stoice? *¶* Dicam. **160**

„„Non est cardiacus — Craterum dixisse putato —

„„Hic aeger: recte est igitur surgetque? Negabit,

„„Quod latus aut renes morbo tentantur acuto.

„„Non est periturus neque sordidus; immolet aequis

„„Hic porcum Laribus: verum ambitiosus et audax **165**

„„Naviget Anticyram. Quid enim differt, barathrone

„„Dones quidquid habes, an numquam utare paratis?

„„Servius Oppidius Canus! duo praedia, dives

„„Antiquo censu, natis divisae duobus

„„Fertur, et haec moriens pueris dixisse vocatis **170**

„„Ad lectum: „Postquam te talos, Aule, nucesque

„„Ferre sinu laxo, donare et ludere vidi,

- „„Te, Tiberi, numerare, cavis abscondere tristem;
 „„Extimui, ne vos ageret vesania discors,
 175 „„Tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam.
 „„Quare per divos oratus uterque penates,
 „„Tu cave ne minuas, tu ne maius facias id,
 „„Quod satis esse putat pater et natura coercet.
 „„Praeterea ne vos titillet gloria, iure
 180 „„Jurando obstringam ambo: uter aedilis fueritve
 „„Vestrum praetor, is intestabilis et sacer esto.
 „„In cicere atque faba bona tu perdasque lupinis,
 „„Latus ut in Circo spatiere et aëneus ut stes,
 „„Nudus agris, nudus nummis, insane, paternis;
 185 „„Scilicet ut plausus, quos fert Agrippa, feras tu,
 „„Astuta ingenium vulpes imitata leonem?“ —
 „„M. Ne quis humasse velit Aiace, Atrida, vetas cur?
 „„A. Rex sum. M. Nil ultra quaero plebeius. A. Et
 aequam
 190 „„Rem imperito; ac si cui videor non iustus, inulto
 „„Dicere, quod sentit, permitto. M. Maxime regum,
 „„Di tibi dent capta classem deducere Troia.
 „„Ergo consulere, et mox respondere licebit?
 „„A. Consule. M. Cur Ajax heros ab Achille secundus
 „„Putescit, toties servatis clarus Achivis,
 195 „„Gaudeat ut populus Priami Priamusque inhumato,
 „„Per quem tot iuvenes patrio caruere sepulcro?
 „„A. Mille ovium insanus morti dedit, inclytum Ulixem
 „„Et Menelaum una mecum se occidere clamans.
 „„M. Tu quum pro vitula statuis dulcem Aulide natam
 200 „„Ante aras, spargisque mola caput, improbe, salsa;
 „„Rectum animi servas? Quorsum....? M. Insanus quid
 enim Ajax
 „„Fecit, quum stravit ferrō pecus? Abstinuit vim
 „„Uxore et gnato: mala multa precatus Atridis,
 „„Non ille aut Teucrum aut ipsum violavit Ulixem....
 205 „„A. Verum ego, ut haerentes adverso litore naves
 „„Eriperem, prudens placavi sanguine divos.
 „„M. Nempe tuo, furiose. A. Meo, sed non furiosus.
 „„M. Qui species alias veri scelerisque tumultu
 „„Permixtas capiet, commotus habebitur; atque
 210 „„Stultitiane erret, nihilum distabit, an ira.
 „„Ajax quum immeritos occidit, desipit, agnos:
 „„Quum prudens scelus ob titulos admittis inanes,
 „„Stas animo, et purum est vitio tibi, quum tumidum
 est, cor?“

- „Si quis lectica nitidam gestare amet agnam,
 „Huic vestem, ut gnatae, paret, apcillas paret, aurum, 215
 „Rufam aut Pusillam appellet, fortique marito
 „Destinet uxorem; interdicto huic omne adimat ius
 „Praetor, et ad sanos abeat tutela propinquos.
 „Quid? si quis gnatam pro muta devovet agna,
 „Integer est animi? Ne dixeris. Ergo ubi prava 220
 „Stultitia, hic summa est insania: qui sceleratus,
 „Et furiosus erit: quem cepit vitrea fama,
 „Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis. —
 „Nunc age, luxuriam et Nomentanum arripe mecum:
 „Vincet enim stultos ratio insanire nepotes. 225
 „Hic simul accepit patrimonii mille talenta,
 „Edicit, piscator uti, pomarius, auceps,
 „Unguentarius ac Tusci turba impia vici,
 „Cum scurris fartor, cum Velabro omne Macellum
 „Mane domum veniant. Quid tum? Venere frequentes, 230
 „Verba facit leno: „„„Quidquid mihi, quidquid et horum
 „„„„Cuique domi est, id crede tuum, et vel nunc pete
 vel cras.“
 „Accipe, quid contra iuvenis responderit aequus:
 „„„In nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum
 „„„„Cenem ego! Tu pisces hiberno ex aequore vellis! 235
 „„„„Segnis ego indignus qui tantum possideam: aufer!
 „„„„Sume tibi decies! Tibi tantumdem! Tibi triplex,
 „„„„Unde uxor media currit de nocte vocata!“
 „Filius Aesopi detractam ex aure Metellae,
 „Scilicet ut decies solidum exsorberet, aceto 240
 „Diluit insignem baccam: qui sanior, ac si
 „Illud idem in rapidum flumen iaceretve cloacam?
 „Quincti progenies Arri, par nobile fratrum,
 „Nequitia et nugis pravorum et amore gemellum,
 „Luscinias soliti impenso prandere coemtas, 245
 „Quorsum abeant? sanin' creta, an carbone notandi?
 „Aedificare casas, plostello adiungere mures,
 „Ludere par impar, equitare in arundine longa
 „Si quem delectet barbatum; amentia verset:
 „Si puerilius his ratio esse evincet amare, 250
 „Nec quidquam differre, utrumne in pulvere, trimus
 „Quale prius, ludas opus, an meretricis amore
 „Sollicitus plores; quaero, faciasne quod olim
 „Mutatus Polemo, ponas insignia morbi,
 „Fasciolas, cubital, focalia, potus ut ille 255
 „Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,

- „Postquam est impransi correptus voce magistri?
 „Porrigis irato puero quum poma, recusat;
 „„Sume, Catelle,“ negat; si non des, optat: amator
 260 „Exclusus qui distat, agit ubi secum, eat an non,
 „Quo rediturus erat non arcessitus, et haeret
 „Invisis foribus? „Ne nunc, quum me vocat ultro,
 „„Accedam? an potius mediter finire dolores?
 „„Exclussit; revocat. Redeam? Non, si obsecret.“ —
 Ecce
 265 „Servus, non paullo sapientior: „O here, quae res
 „„Nec modum habet neque consilium, ratione modoque
 „„Traetari non vult. In amore haec sunt mala, bellum,
 „„Pax rursum: haec si quis tempestatis prope ritu
 „„Mobilia et caeca fluitantia sorte laboret
 270 „„Reddere certā sibi; nihilo plus explicet ac si
 „„Insanire paret certa ratione modoque.“
 „Quid, quum Picenis excerpens semina pomis
 „Gaudes, si cameram percusti forte, penes te es?
 „Quid, quum balba feris annoso verba palato,
 275 „„Aedificante casas qui sanior? Adde cruorem
 „„Stultitiae, atque ignem gladio scrutare modo, inquam.
 „„Hellade percussa Marius quum praecipitat se,
 „„Cerritus fuit? an commotae crimine mentis
 „„Absolves hominem, et sceleris damnabis eundem,
 280 „„Ex more imponens cognata vocabula rebus?
 „„Libertinus erat, qui circum compita siccus
 „„Lautis mane senex manibus curtebat, et, „Unum, —
 „„Quid tam magnum?“ addens — „unum me surpite morti;
 „„Dis etenim facile est,“ orabat; sanus utrisque
 285 „„Auribus atque oculis; mentem nisi litigiosus
 „„Exciperet dominus, quum venderet. Hoc quoque vulgus
 „„Chrysippus ponit fecunda in gente Meneni.
 „„„Iupiter, ingentes qui das adimisque dolores,“
 „„Mater ait pueri menses iam quinque cubantis,
 290 „„„Frigida si puerum quartana relinquerit, illo
 „„„Mane die, quo tu indicis ieiunia, nudus
 „„„In Tiberi stabit.“ Casus medicusve levarit
 „„Aegrum ex praecipiti, mater delira necabit
 „„In gelida fixum ripa, febrimque reducet.
 295 „„Quone malo mentem concussa? timore deorum.“
 Haec mihi Stertinius, sapientum octavus, amico
 Arma dedit, posthac ne compellarer inultus.
 Dixit insanum qui me, totidem audiet, atque
 Respicere ignoto discet pendentia tergo.

Horat. Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris, 300
Qua me stultitia — quoniam non est genus unum —
Insanire putas? ego nam videor mihi sanus.

Dam. Quid? caput abscissum manibus quum portat
Agave

Gnati infelicis, sibi tum furiosa videtur? 305

Horat. Stultum me fateor — liceat concedere veris —
Atque etiam insanum; tantum hoc edissere, quo me
Aegrotare putes animi vitio. *Dam.* Accipe: primum

Aedificas, hoc est, longos imitaris, ab imo
Ad summum totus moduli bipedalis; et idem 310
Corpore maiorem rides Turbonis in armis
Spiritus et incessum: qui ridiculus minus illo?

An quodcumque facit Maecenas, te quoque verum est,
Tantum dissimilem et tanto certare minorem?

Absentis ranae pullis vituli pede pressis,
Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens 315
Bellua cognatos eliserit. Illa rogare:

Quantane? Num tantum, sufflans se, magna fuisset?
J, „Maior.“ *J*, „Dimidio?“ — Num tanto?“ *J* Quum ma-
gis atque

Se magis inflaret, „Non, si te ruperis,“ inquit,
„Par eris.“ Haec a te non multum abludit imago. 320

Adde poemata nunc, hoc est, oleum adde camino;
Quae si quis sanus facit, et sanus facies tu.

Non dico horrendam rabiem.... *Horat.* Iam desine!

Dam. Cultum
Maiorem censu.... *Horat.* Teneas, Damasippè, tuis te!
Dam. Mille puellarum, puerorum mille furores.... 325

Horat. O maior tandem parcas, insane, minori!

SATIRA IV.

Horat. Unde et quo Catius? *Cat.* Non est mihi tempus
aventi

Ponere signa novis praeceptis, qualia vincant
Pythagoran Anytique reum doctumque Platona.

Horat. Peccatum fateor, quum te sic tempore laevo
Interpellarim; sed des veniam bonus, oro. 5

Quod si interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox,
Sive est naturae hoc, sive artis, mirus utroque.

Cat. Quin id erat curae; quo pacto cuncta tenerem,

- Utpote res tennes, tenui sermone peractas.
- 10 *Horat.* Ede hominis nomen, simul et, Romanus, an hospes.
Cat. Ipsa memor praecepta canam, celabitur auctor.
 Longa quibus facies ovis erit, illa memento,
 Ut succi melioris et ut magis alba rotundis,
 Ponere; namque marem cohibent callosa vitellum.
- 15 Caule suburbano qui siccis crevit in agris
 Dulcior, irriguo nihil est. elutius horto.
 Si vespertinus subito te oppresserit hospes,
 Ne gallina malum responset dura palato,
 Doctus eris vivam musto mersare Falerno;
- 20 Hoc teneram faciet. Pratensibus optima fungis
 Natura est, aliis male creditur. Ille salubres
 Aestates peraget, qui nigris prandia moris
 Finiet, ante gravem quae legerit arbore solem.
 Aufidius forti miscebat mella Falerno,
- 25 Mendose; quoniam vacuis committere venis
 Nil nisi lene decet; leni praecordia mulso
 Prolueris melius. Si dura morabitur alvus,
 Mitulus et viles pellent obstantia conchae,
 Et lapathi brevis herba, sed albo non sine Co.
- 30 Lubrica nascentes implent conchylia Lunae,
 Sed non omne mare est generosae fertile testae;
 Murice Baiano melior Lucrina peloris,
 Ostrea Circeiis, Miseno oriuntur echini,
 Pectinibus patulis iactat se molle Tarentum.
- 35 Nec sibi coenarum quivis temere adroget artem,
 Non prius exacta tenui ratione saporum.
 Nec satis est, cara pisces avertere mensa
 Ignarum, quibus est ius aptius et quibus assis
 Languidus in cubitum iam se conviva reponet.
- 40 Umber et iligna nutritus glande rotundas
 Curvet aper lances carnem vitantis inertem;
 Nam Laurens malus est, ulvis et arundine pinguis.
 Vineae submittit capreas non semper edules.
 Fecundi leporis sapiens sectabitur armos.
- 45 Piscibus atque avibus quae natura et foret aetas,
 Ante meum nulli patuit quaesita palatum;
 Sunt, quorum ingenium nova tantum crustula promit.
 Nequaquam satis in re una consumere curam;
 Ut si quis solum hoc, mala ne sint vina, laboret,
- 50 Quali perfundat pisces securus olivo.
 Massica si caelo supponas vina sereno,
 Nocturna, si quid crassi est, tenuabitur aura,

Et decedet odor nervis inimicus; at illa
 Integrum perdunt lino vitiata saporem.
 Surrentina vafer qui miscet faece Falerna 55
 Vina, columbino limum bene colligit ovo,
 Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
 Tostis marcentem squillis recreabis et Afra
 Potorem cochlea, nam lactuca innatat acri
 Post vinum stomacho; perna magis ac magis hillis 60
 Flagitat immorsus refici, quin omnia malit,
 Quaecumque immundis fervent allata popinis.
 Est operae pretium, duplicis pernoscere iuris
 Naturam. Simplex e dulci constat olivo,
 Quod pingui miacere mero murisque decebit 65
 Non alia, quam qua Byzantia putuit orca.
 Hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis,
 Corycioque croco sparsum stetit, insuper addes
 Pressa Venafranae quod bacca remisit olivae.
 Picenis cedunt pomis Tiburtia succo;
 Nam facie praestant. Venucula convenit ollis, 70
 Rectius Albanam fumo duraveris uvam.
 Hanc ego cum malis, ego faecem primus et halec,
 Primus et invenior piper album cum sale nigro
 Incretum puris circumposuisse catillis. 75
 Immane est vitium, dare millia terna macello,
 Angustoque vagos pisces urgere catino.
 Magna movet stomacho fastidia, seu puer unctis
 Tractavit calicem manibus, dum frusta ligurrit,
 Sive gravis veteri craterae limus adhaesit. 80
 Vilibus in scopis, in mappis, in scobe quantus
 Consistit sumtus? neglectis, flagitium ingens.
 Ten' lapides varios lutulenta radere palma,
 Et Tyrias dare circum illota toralia vestes,
 Oblitum, quanto curam sumtumque maiorem 85
 Haec habeant, tanto reprehendi iustius illis,
 Quae nisi divitibus nequeant contingere mensis?
Horat. Docte Cati, per amicitiam divosque rogatus,
 Ducere me auditum, perges quocumque, memento.
 Nam quamvis memori reflexas mihi pectore cuncta, 90
 Non tamen interpret tantumdem iuveris. Adde
 Vultum habitumque hominis, quem tu vidisse beatus
 Non magni pendis, quia contigit; at mihi cura
 Non mediocris inest, fontes ut adire remotos
 Atque haurire queam vitae praecepta beatæ. 95

SATIRA V.

- Ulixes.* Hoc quoque, Tiresia, praeter narrata petenti
 Responde, quibus amissas reparare queam res
 Artibus atque modis. Quid rides? *Tires.* Iamne doloso
 Non satis est Ithacam revehi patriosque penates
 5 Adspicere? *Ulix.* O nulli quidquam mentite, vides ut
 Nudus inopsque domum redeam, te vate, neque illic
 Aut apotheca procis intacta est, aut pecus: atqui
 Et genus et virtus, nisi cum re, vilior alga est.
Tir. Quando pauperiem, missis ambagibus, horres,
 10 Accipe qua ratione queas ditescere. Turdus
 Sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc,
 Res ubi magna nitet, domino sene; dulcia poma
 Et quoscumque feret cultus tibi fundus honores,
 Ante Larem gustet venerabilior Lare dives;
 15 Qui quamvis periurus erit, sine gente, cruentus
 Sanguine fraterno, fugitivus, ne tamen illi
 Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.
Ulix. Utne tegam spurco Damae latus? haud ita Troiae
 Me gessi, certans semper melioribus. *Tir.* Ergo
 20 Pauper eris. *Ulix.* Fortem hoc animum tolerare iubebo;
 Et quondam maiora tuli. Tu protinus, unde
 Divitias aerisque ruam, dic augur, acervos.
Tir. Dixi equidem et dico: captes astutus ubique
 Testamenta senum, neu, si vaser unus et alter
 25 Insidiatorem praeroso fugerit hamo,
 Aut spem deponas aut artem illusus omittas.
 Magna minorve foro si res certabitur olim;
 Vivet uter locuples sine gnatis, improbus, ultro
 Qui meliorem, audax vocet in ius, illius esto
 30 Defensor; fama civem caussaque priorem
 Sperne, domi si gnatus erit fecundave coniux.
 „Quinte,“ puta, „aut Publi,“ — gaudent prae nomine
 molles
 Auriculae — „tibi me virtus tua fecit amicum;
 „Ius anceps novi, caussas defendere possum;
 35 „Eripiet quisvis oculos citius mihi, quam te
 „Contemtum cassa nuce pauperet; haec mea cura est,
 „Ne quid tu perdas, neu sis iocus.“ Ire domum atque
 Pelliculam curare iube; si cognitor ipse,
 Persta atque obdura, seu rubra Canicula findet
 40 Infantes statuas, seu pingui tentus omaso
 Furius hibernas cana nive conspuet Alpes.

„Nonne vides,“ aliquis cubito stantem prope tangens
Inquiet, „ut patiens! ut amicis aptus! ut acer!“

Plures adnabunt thunni, et cetaria crescent.

Si cui praeterea validus male filius in re

Praeclara sublatus aletur; ne manifestum

Caelibis obsequium nudet te, leniter in spem

Adrepe officiosus, ut et scribare secundus

Heres et, si quis casus puerum egerit Orco,

In vacuum venias: perraro haec alea fallit.

Qui testamentum tradet tibi cumque legendum,

Abnuere et tabulas a te remove memento,

Sic tamen ut limis rapias, quid prima secundo

Cera velit versu; solus multisne coheres,

Veloci percurrere oculo. Plerumque recoctus

Scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem,

Captatorque dabit risus Nasica Corano.

Ulix. Num furis, an prudens ludis me obscura canendo?

Tir. O Laertiade, quidquid dicam, aut erit aut non:

Divinare etenim magnus mihi donat Apollo.

Ulix. Quid tamen ista velit sibi fabula, si licet, ede.

Tir. Tempore, quo iuvenis Parthis horrendus, ab alto

Demissum genus Aenea, tellure marique

Magnus erit, forti nubit procera Corano

Filia Nasicae, metuentis reddere soldum.

Tum gener hoc faciet: tabulas socero dabit, atque,

Ut legat, orabit; multum Nasica negatas

Accipiet tandem et tacitus leget, invenietque

Nil sibi legatum praeter plorare suisque.

Illud ad haec iubeo: mulier si forte dolosa

Libertusve senem delirum temperet, illis

Accedas socius; laudes, lauderis ut absens.

Adiuvat hoc quoque, sed vincit longe, prius ipsum

Expugnare caput. Scribet mala carmina vecors:

Laudato. Scortator erit: cave te roget; ultro

Penelopam facilis potiori trade. *Ulix.* Putasne,

Perduci poterit tam frugi tamque pudica,

Quam nequiere proci recto depellere cursu?

Venit enim, magnum donandi parca, iuventus,

Nec tantum Veneris, quantum studiosa culinae:

Sic tibi Penelope frugi est, quae si semel uno

De sene-gustarit tecum partita lucellum,

Ut canis a corio numquam absterrebitur uncto.

Me sene, quod dicam, factum est: anus improba Thebis

Ex testamento sic est elata: cadaver

- Unctum oleo largo nudis humeris tulit heres,
 Scilicet elabi si posset mortua; credo,
 Quod nimium institerat viventi. Cautus adito,
 Neu desis operae, neve immoderatus abundes;
 90 Difficilem et morosum offendet garrulus; ultro
 Non etiam sileas. Davus sis comicus, atque
 Stes capite obstipo, multum similis metuenti.
 Obsequio grassare; mone, si increbuit aura,
 Cautus uti velet carum caput; extrahe turba
 95 Oppositis humeris; aurem substringe loquaci.
 Importunus amat laudari: donec „Ohe iam!“
 Ad caelum manibus sublatis dixerit, urge, et
 Crescentem tumidis infla sermonibus utrem.
 Quum te servitio longo curaue levavit,
 100 Et certum vigilans „Quartae esto partis Ulixes“
 Audieris „heres;“ „Ergo nunc Dama sodalis
 „Nusquam est? unde mihi tam fortem tamque fidelem?“
 Sparge subinde et, si paullum potes, illacrimare; est
 Gaudia prodentem vultum celare. Sepulcrum
 105 Permissum arbitrio sine sordibus exstrue; funus
 Egregie factum laudet vicinia. Si quis
 Forte coheredum senior male tussiet, huic tu
 Dic, ex parte tua seu fundi sive domus sit
 Emor, gaudentem nummo te addicere. Sed me
 110 Imperiosa trahit Proserpina; vive valeque.

S A T I R A VI.

- Hoc erat in votis: modus agri non ita magnus,
 Hortus ubi et tecto vicinus iugis aquae fons
 Et paullum silvae super his foret. Auctius atque
 Di melius fecere; bene est; nil amplius oro,
 5 Maia nate, nisi ut propria haec mihi munera faxis.
 Si neque maiorem feci ratione mala rem,
 Nec sum facturus vitio culpave minorem;
 Si veneror stultus nihil horum: „O si angulus ille
 „Proximus accedat, qui nunc denormat agellum!“
 10 „O si urnam argenti fors quae mihi monstret, ut illi,
 „Thesauro invento qui mercenarius agrum
 „Illum ipsum mercatus aravit, dives amico
 „Hercule!“—; si, quod adest, gratum iuvat; hac prece
 te oro:

Pingue pecus domino facias et cetera praeter
 Ingenium, utque soles, custos mihi maximus adsis! 15
 Ergo ubi me in montes et in arcem ex urbe removi,
 Quid prius illustrem satiris Musaque pedestri?
 Nec mala me ambitio perdit nec plumbeus Auster
 Autumnusque gravis, Libitinae quaestus acerbae.
 Matutine pater, seu Iane libentius audis, 20
 Unde homines operum primos vitaeque labores
 Instituunt — sic dis placitum —, tu carminis esto
 Principium. Romae sponsorem me rapis. „Eia,
 „Ne prior officio quisquam respondeat, urge!“
 Sive Aquilo radit terras, seu bruma nivalem 25
 Interiore diem gyro trahit, ire necesse est.
 Postmodo quod mihi obsit, clare certumque loquuto;
 Luctandum in turba et facienda iniuria tardis.
 „Quid vis, insane, et quas res agis?“ improbus urget
 Iratis precibus, „tu pulses omne, quod obstat, 30
 „Ad Maecenatem memori si mente recurras.“
 Hoc iuvat et melli est, non mentiar; at simul atras
 Ventum est Exquilias, aliena negotia centum
 Per caput et circa saliunt latus. „Ante secundam
 „Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.“ — 35
 „De re communi scribae magna atque nova te
 „Orabant hodie meminisses, Quinte, reverti.“ —
 „Imprimat his, cura, Maecenas signa tabellis!“
 Dixeris „Experiar;“ — „Si vis, potes,“ addit et instat.
 Septimus octavo propior iam fugerit annus, 40
 Ex quo Maecenas me coepit habere suorum
 In numero, duntaxat ad hoc, quem tollere rheda
 Vellet iter faciens, et cui concedere nugas
 Hoc genus: „Hora quota est?“ — „Thrax est Gallina
 Syro par?“ — 45
 „Matutina parum cantos iam frigora mordent.“ —
 Et quae rimosa bene deponuntur in aure
 Per totum hoc tempus subiectior in diem et horam
 Invidiae noster. Ludos spectaverat una,
 Luserat in Campo: „Fortunae filius!“ omnes.
 Frigidus a rostris manat per compita rumor: 50
 Quicumque obuius est, me consult: „O bone, — nam te
 „Scire, deos quoniam propius contingis, oportet —
 „Num quid de Dacis audisti?“ § „Nil equidem.“ § „Ut tu
 „Semper eris derisor!“ § „At omnes di exagitent me,
 „Si quidquam.“ § „Quid? militibus promissa Triquetra 55
 „Praedia Caesar, an est Itala tellure daturus?“

Mirantem me scire nihil, mirantur, ut unum
Scilioet egregii mortalem altique silenti.

Perditur haec inter misero lux non sine votis:

- 60 O rus, quando ego te adspiciam, quandoque licebit,
Nunc veterum libris nunc somno et inertibus horis
Ducere sollicitae iucunda obliviae vitae?

O quando faba Pythagorae cognata simulque
Uncta satis pingui ponentur oluscula lardo?

- 65 O noctes coenaeque deum, quibus ipse meique
Ante Larem proprium vescor vernasque procaces
Pasco libatis dapibus! Prout cuique libido est,
Siccatur inaequales calices conviva solutus
Legibus insanis, seu quis capit acria fortis.

- 70 Pocula, seu modicis uvescit laetius. Ergo
Sermo oritur, non de villis domibusve alienis,
Nec, male necne Lepos saltet; sed, quod magis ad nos
Pertinet et nescire malum est, agitamus, utrumne
Divitiis homines an sint virtute beati;

- 75 Quidve ad amicitias, usus rectumne, trahat nos;
Et quae sit natura boni summumque quid eius.
Cervius haec inter vicinus garrit aniles

Ex re fabellas. Si quis nam laudat Arelli

Sollicitas ignarus opes, sic incipit: „Olim

- 80 „Rusticus urbanum murem mus paupere fertur
„Accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum;
„Asper et attentus quaesitis, ut tamen artum
„Solveret hospitii animum. Quid multa? neque ille
„Sepositi ciceris nec longae invidit avenae,

- 85 „Aridum et ore ferens acinum semesaque lardi
„Frusta dedit, cupiens varia fastidia coena
„Vincere tangentis male singula dente superbo;
„Quum pater ipse domus palea porrectus in horna
„Esset ador loliumque, dapibus meliora relinquens.

- 90 „Tandem urbanus ad hunc „Quid te iuvat,“ inquit,
„amice,

„„Praerupti memoris patientem vivere dorso?

„„Vis tu homines urbemque feris praepondere silvis?

„„Carpe viam, mihi crede, comes; terrestria quando

„„Mortales animas vivunt sortita, neque ulla est

- 95 „„Aut magno aut parvo leti fuga: quo, bone, circa,
„„Dum licet, in rebus iucundis vive beatus,
„„Vive memor, quam sis aevi brevis.“ Haec ubi dicta
„„Agrestem pepulere, domo levis exsilit; inde
„„Ambo propositum peragunt iter, urbis aventes

„Moenia nocturni subrepere. Iamque tenebat 100
 „Nox medium caeli spatium, quum ponit uterque
 „In locuplete domo vestigia, rubro ubi cocco
 „Tincta super lectos canderet vestis eburnos,
 „Multaque de magna superessent fercula coena,
 „Quae procul exstructis inerant hesternae canistris. 105
 „Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
 „Agrestem, veluti succinctus cursitat hospes
 „Continuatque dapes, necnon verniliter ipsis
 „Fungitur officiis, praelambens omne quod affert.
 „Ille cubans gaudet mutata sorte bonisque 110
 „Rebus agit laetum convivam, quum subito ingens
 „Valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
 „Currere per totum pavidi conclave, magisque
 „Exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
 „Personuit canibus. Tum rusticus „Haud mihi vita 115
 „„Est opus hac,“ ait, „et valeas; me silva cavusque
 „„Tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.““

S A T I R A VII.

Dav. Iamdudum ausculto, et cupiens tibi dicere servus
 Pauca, reformido. *Horat.* Davusne? *Dav.* Ita, Davus,
 amicum

Mancipium domino et frugi, quod sit satis, hoc est,
 Ut vitale putes. *Horat.* Age, libertate Decembri,
 Quando ita maiores voluerunt, utere; narra. 5
Dav. Pars hominum vitiis gaudet constanter, et urget
 Propositum; pars multa natat, modo recta capessens,
 Interdum pravis obnoxia. Saepe notatus
 Cum tribus anellis, modo laeva Priscus inani,
 Vixit inaequalis, clavum ut mutaret in horas; 10
 Aedibus ex magnis subito se conderet, unde
 Mundior exiret vix libertinus honeste;
 Iam moechus Romae, iam mallet doctus Athenis
 Vivere; Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.
 Scurra Volanerius, postquam illi iusta cheragra 15
 Contudit articulos, qui pro se tolleret atque
 Mitteret in phimum talos, mercede diurna
 Conductum pavit; quanto constantior isdem
 In vitiis, tanto levius miser ac prior ille,
 Qui iam contento, iam laxo fune laborat. 20

Horat. Non dices hodie, quorsum haec tam putida tendant,

Furcifer? *Dav.* Ad te, inquam. *Horat.* Quo pacto, pessime? *Dav.* Laudas

Fortunam et mores antiquae plebis, et idem,
Si quis ad illa deus subito te agat, usque recuses,

- 25 Aut quia non sentis, quod clamas, rectius esse,
Aut quia non firmus rectum defendis, et heres
Nequidquam coeno cupiens evellere plantam.

Romae rus optas; absentem rusticus urbem
Tollis ad astra levis. Si nusquam es forte vocatus

- 30 Ad coenam; laudas securum olus ac, velut usquam
Vinctus eas, ita te felicem dicis amasque,
Quod nusquam tibi sit potandum. Iusserit ad se

Maecenas serum sub lumina prima venire
Convivam; „Nemon' oleum fert ocus? ecquis

- 35 „Audit?“ cum magno blateras clamore furisque.
Mulvius et scurrae, tibi non referenda precati,
Discedunt. „Etenim fateor me,“ dixerit ille,

„Duci ventre levem, nasum nidore supinor,
„Imbecillus, iners, si quid vis, adde, popino;

- 40 „Tu quum sis quod ego et fortassis nequior, ultro
„Insectere velut melior, verbisque decoris
„Obvolvas vitium?“ Quid, si me stultior ipso

Quingentis emto drachmis deprnderis? Aufer
Me vultu terrere; manum stomachumque teneto,

- 45 Dum, quae Crispini docuit me ianitor, edo.
Te coniux aliena capit, meretricula Davum;
Peccat uter nostrum cruce dignius? Acris ubi me

Natura intendit, sub clara nuda lucerna
Quaecumque excepit turgentis verbera caudae,

- 50 Clunibus aut agitavit equum lasciva supinum;
Dimittit neque famosum neque sollicitum, ne
Ditior aut formae melioris meiat eodem.

Tu quum proiectis insignibus, annulo equestri
Romanoque habitu, prodis ex iudice Dama

- 55 Turpis, odoratum caput obscurante lacerna;
Non es, quod simulas? Metuens induceris, atque
Altercante libidinibus tremis ossa pavore.

Quid refert, uri, virgis ferroque necari
Auctoratus eas, an turpi clausus in arca,

- 60 Quo te demisit peccati conscia herilis,
Contractum genibus tangas caput? Estne marito
Matronae peccantis in ambo iusta potestas?

In corruptorem vel iustior? Illa tamen se
 Non habitu mutatave loco, peccatae superne,
 Quum te formidet mulier neque credat amanti; 65
 Ibis sub furcam prudens, dominoque furenti
 Committes rem omnem et vitam et cum corpore fa-
 mam.

Evasti; credo, metues doctusque cavebis:
 Quaeres, quando iterum paveas iterumque perire
 Possis, o toties servus! Quae bellua ruptis 70
 Quum semel effugit, reddit se prava catenis?
 „Non sum moechus,“ ais; neque ego, hercule, fur, ubi
 vasa

Praetereo sapiens argentea: tolle periculum,
 Iam vaga prosiliet frenis natura remotis.
 Tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque 75
 Tot tantisque minor, quem ter vindicta quaterque
 Imposita haud unquam misera formidine privet?
 Adde super, dictis quod non levius valeat: nam,
 Sive vicarius est, qui servo paret — uti mos
 Vester ait — seu conservus; tibi quid sum ego? nempe 80
 Tu, mihi qui imperitas, aliis servis miser atque
 Duceris, ut nervis alienis mobile lignum.
 Quisnam igitur liber? Sapiens, sibi qui imperiosus,
 Quem neque pauperies neque mors neque vincula
 terrent,

Responsare cupidinibus, contemnere honores 85
 Fortis, et in se ipso totus, teres atque rotundus,
 Externi ne quid valeat per leve morari,
 In quem manca ruit semper fortuna. Potesne
 Ex his ut proprium quid noscere? Quinque talenta.
 Poscit te mulier, vexat foribusque repulsum 90
 Perfundit gelida, rursus vocat; eripe turpi
 Colla iugo, „Liber, liber sum,“ dic age! Non quis:
 Urget enim dominus mentem non lenis, et acres
 Subiectat lasso stimulos versatque negantem.
 Vel quum Pausiaca torpes, insane, tabella, 95
 Qui peccas minus atque ego, quum Fulvi Rutubaeque
 Aut Placideiani contento poplite miror
 Proelia rubrica picta aut carbone, velut si
 Re vera pugnent, feriant, vitentque moventes
 Arma viri? Nequam et cessator Davus; at ipse 100
 Subtilis veterum iudex et callidus audis.
 Nil ego, si ducor libo fumante: tibi ingens
 Virtus atque animus coenis responsat opimis?

- Obsequium ventris mihi perniciosius est cur?
 105 Tergo plector enim. Qui tu impunitior illa,
 Quae parvo sumi nequeunt, obsonia captas?
 Nempe inamarescunt epulae sine fine petitae,
 Illusque pedes vitiosum ferre recusant
 Corpus. An hic peccat, sub noctem qui puer uvam
 110 Furtiva mutat strigili; qui praedia vendit,
 Nil servile gulæ parens habet? Adde, quod idem
 Non horam tecum esse potes, non otia recte
 Ponere, teque ipsum vitas fugitivus et erro,
 Iam vino quaerens, iam somno fallere curam;
 115 Frustra: nam comes atra premit sequiturque fuga-
 cem.
Hor. Unde mihi lapidem? *Dav.* Quorsum est opus?
Hor. Unde sagittas?
Dav. Aut insanit homo, aut versus facit. *Hor.* Ocius
 hinc te
 Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

S A T I R A VIII.

- Horat.* Ut Nasidieni fuit te coena beati?
 Nam mihi quaerenti convivam dictus here illic
 De medio potare die. *Fundan.* Sic, ut mihi nunquam
 In vita fuerit melius. *Hor.* Da, si grave non est,
 5 Quae prima iratum ventrem placaverit esca.
Fund. In primis Lucanus aper; leni fuit Austro
 Captus, ut aiebat coena pater; acria circum
 Rapula, lactucae, radices, qualia lasso
 Pervellunt stomachum, siser, haelec, faecula Coa.
 10 His ubi sublati puer alte cinctus acernam
 Gausape purpureo mensam pertersit, et alter
 Sublegit quodcunque iaceret inutile quodque
 Posset coenantes offendere; ut Attica virgo
 Cum sacris Cereris procedit fuscus Hydaspes
 15 Caecuba vina ferens, Alcon Chium maris experts.
 Hic herus: „Albanum, Maecenas, sive Falernum
 „Te magis appositis delectat, habemus utrumque.“
Hor. Divitias miseras! Sed quis coenantibus una,
 Fundani, pulchre fuerit tibi, nosse laboro.
 20 *Fund.* Summus ego et prope me Viscus Thurintus et
 infra,

Si meamini, Varius, cum Servilio Balatrōne
 Vibidius, quas Maecenas adduxerat umbras.
 Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra,
 Ridiculus totas simul obsorbere placentas.
 Nomentanus ad hoc, qui, si quid forte lateret, 25
 Indice monstraret digito: nam cetera turba,
 Nos, inquam, coenamur aves, conchylia, pisces,
 Longe dissimilem noto celantia succum;
 Ut vel continuo patuit, quum passeris atque
 Ingustata mihi porrexerat ilia rhombi. 30
 Post hoc me docuit, melimela rubere minorem
 Ad lunam delecta; quid hoc intersit, ab ipso
 Audieris melius. Tum Vibidius Balatroni:
 „Nos nisi damnose bibimus, moriemur inulti;“
 Et calices poscit maiores. Vertere pallor 35
 Tum parochi faciem, nil sic metuentis ut acres
 Potores, vel quod maledicunt liberius, vel
 Fervida quod subtile exsurdant vina palatum.
 Invertunt Allifanis vinaria tota
 Vibidius Balatroque, sequuntis omnibus; imi 40
 Convivae lecti nihilum nocuere lagenis.
 Affertur squillas inter murena natantes
 In patina porrecta. Sub hoc herus, „Haec gravida,“
 inquit,
 „Capta est, deterior post partum carne futura.
 „His mixtum ius est: oleo, quod prima Venafri 45
 „Pressit cella; garo de succis piscis Hiberi;
 „Vino quinquenni, verum citra mare nato,
 „Dum coquitur — cocto Chium sic convenit, ut non
 „Hoc magis ullum aliud —; pipere albo non sine
 aceto,
 „Quod Methymnaeam vitio mutaverit uvam. 50
 „Erucas virides, inulas ego primus amaras
 „Monstravi incoquere; illutos Curtillus echinos,
 „Ut melius mauria, quam testa marina remittit.“
 Interea suspensa graves aulaea ruinas
 In patinam fecere, trahentia pulveris atri, 55
 Quantum non Aquilo Campanis excitat agris:
 Nos maius veriti, postquam nihil esse pericli
 Sensimus, erigimur; Rufus posito capite, ut si
 Filius immaturus obisset, flere. Quis esset
 Finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum 60
 Tolleret: „Heu, Fortuna, quis est crudelior in nos
 „Te deus? ut semper gaudes illudere rebus

- „Humanis!“ Varius mappa compescere risum
 Vix poterat. Balatro suspendens omnia naso,
 65 „Haec est conditio vivendi,“ aiebat, „eoque
 „Responsura tuo nunquam est par fama labori.
 „Tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
 „Sollicitudine districtum? ne panis adustus,
 „Ne male conditum ius apponatur, ut omnes
 70 „Praecincti recte pueri comitque ministrent?
 „Adde hos praeterea casus, aulaea ruant si,
 „Ut modo; si patinam pede lapsus frangat agaso.
 „Sed convivoris, uti ducis, ingenium res
 „Adversae nudare solent, celare secundae.“
 75 Nasidienus ad haec: „Tibi dī, quaecunque preceris,
 „Commoda dent; ita vir bonus es convivae comis:“
 Et soleas poscit. Tum in lecto quoque videres
 Stridere secreta divisos aure susurros.
Hor. Nullos his mallet ludos spectasse; sed illa
 80 Redde, age, quae deinceps risisti. *Fund.* Vibidius dum
 Quaerit de pueris, num sit quoque fracta lagena,
 Quod sibi poscenti non dantur pocula, dumque
 Ridetur fictis rerum, Balatrone secundo;
 Nasidiene, redis mutatae frontis, ut arte
 85 Emendaturus fortunam: deinde sequenti
 Mazonomo pueri magno discerpta ferentes
 Membra gruis sparsi salē multo non sine farre,
 Pinguibus et ficis pastum iecur anseris albae,
 Et leporum avulsos, ut multo suavius, armos,
 90 Quam si cum lumbis quis edit. Tum pectore adusto
 Vidimus et merulas poni et sine clune palumbes,
 Suaves res, si non caussas narraret earum et
 Naturas dominus, quem nos sic fugimus ulți,
 Ut nihil omnino gustaremus, velut illis
 95 Canidia afflasset peior serpentibus Afris.

Q. HORATII FLACCI
E P I S T O L A R U M
LIBER PRIMUS.

E P I S T O L A I.
AD CAIUM CILNIUM MAECENATEM.

Prima dicte mihi, summa dicende Camena,
Spectatum satis et donatum iam rude quaeris,
Maecenas, iterum antiquo me includere ludo?
Non eadem est aetas, non mens. Veianius, armis
Herculis ad postem fixis, latet abditus agro, 5
Ne populum extrema toties exoret arena.
Est mihi purgatam crebro qui personet aurem:
„Solve senescentem mature sanus equum, ne
„Peccet ad extremum ridendus, et ilia ducat!“
Nunc itaque et versus et cetera ludicra pono; 10
Quid verum atque decens, curo et rogo, et omnis in
hoc sum;

Condo et compono, quae mox depromere possim.
Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter:
Nullius addictus iurare in verba magistri,
Quo me cunque rapit tempestas, deferor hospes. 15
Nunc agilis fio et mersor civilibus undis,
Virtutis verae custos rigidusque satelles;
Nunc in Aristippi furtim praecepta relabor,
Et mihi res, non me rebus subiungere conor.
Ut nox longa quibus mentitur amica, diesque 20
Longa videtur opus debentibus, ut piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum;
Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quae spem
Consiliumque morantur agendi graviter id, quod

HORATIUS.

P

- 25 Aequae pauperibus prodest, locupletibus aequae,
 Aequae neglectum pueris senibusque nocebit.
 Restat, ut his ego me ipse regam solerque elementis.
 Non possis oculo quantum contendere Lynceus,
 Non tamen idcirco contemnas lippus inungi;
- 30 Nec, quia desperes invicti membra Glyconis,
 Nodosa corpus nolis prohibere cheragra.
 Est quoddam prodire tenus, si non datur ultra.
 Fervet avaritia miseroque cupidine pectus:
 Sunt verba et voces, quibus hunc lenire dolorem
- 35 Possis et magnam morbi deponere partem.
 Laudis amore tumes: sunt certa piacula, quae te
 Ter pure lecto poterunt recreare libello.
 Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator,
 Nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
- 40 Si modo culturae patientem commodet aurem.
 Virtus est vitium fugere, et sapientia prima
 Stultitia caruisse. Vides, quae maxima credis
 Esse mala, exiguum censum turpemque repulsam,
 Quanto devites animi capitisque labore;
- 45 Impiger extremos curris mercator ad Indos,
 Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes:
 Ne cures ea, quae stulte miraris et optas,
 Discere et audire et meliori credere non vis?
 Quis circum pagos et circum compita pugnae
- 50 Magna coronari contemnat Olympia, cui spes,
 Cui sit conditio dulcis sine pulvere palmae?
 Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.
 „O cives, cives, quaerenda pecunia primum est;
 „Virtus post nummos!“ Haec Ianus summus ab imo
- 55 Prodocet, haec recinunt iuvenes dictata senesque,
 Laevo suspensi loculos tabulamque lacerto.
 Est animus tibi, sunt mores et lingua fidesque,
 Sed quadringentis sex septem millia desunt;
 Plebs eris: at pueri ludentes, „Rex eris,“ aiunt,
- 60 „Si recte facies.“ Hic murus aeneus esto:
 Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
 Roscia, dic sodes, melior lex an puerorum est
 Nenia, quae regnum recte facientibus offert,
 Et maribus Curiis et decantata Camillis?
- 65 Isne tibi melius suadet, qui „Rem facias, rem,
 „Si possis, recte, si non, quocunque modo rem,“
 „Ut propius spectes lacrimosa poemata Pupī;
 An qui, fortunae te responsare superbae

- Liberum et erectum, praesens hortatur et aptat?
 Quodsi me populus Romanus forte roget, cur 70
 Non ut porticibus sic iudiciis fruam isdem,
 Nec sequar et fugiam, quae diligit ipse vel odit;
 Olim quod vulpes aegroto cauta leoni
 Respondit, referam: „Quia me vestigia terrent,
 „Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.“ 75
 Bellua multorum es capitum; nam quid sequar, aut
 quem?
 Pars hominum gestit conducere publica; sunt, qui
 Crustis et pomis viduas venentur avaras,
 Excipiantque senes, quos in vivaria mittant;
 Multis occulto crescit res foenore. Verum 80
 Esto, aliis alios rebus studiisque teneri:
 Idem eadem possunt horam durare probantes?
 „Nullus in orbe sinus Baiis praelucet amoenis“
 Si dixit dives, lacus et mare sentit amorem
 Festinantis heri; cui si vitiosa libido 85
 Fecerit auspicium: „Cras ferramenta Teanum
 Tollebis, fabri!“ Lectus genialis in aula est:
 Nil ait esse prius, melius nil caelibe vita;
 Si non est, iurat bene solis esse maritis.
 Quo teneam vultus mutantem Protea nodo? 90
 Quid pauper? Ride! Mutat coenacula, lectos,
 Balnea, tonsorēs, conducto navigio aequae
 Nauseat ac locuples, quem ducit priva triremis.
 Si curatus inaequali tonsore capillos
 Occurro, rides; si forte subucula pexae 95
 Trita subest tunicae, vel si toga dissidet impar,
 Rides; — quid, mea quum pugnat sententia sequum,
 Quod petiit spernit, repetit quod nuper omisit,
 Aestuat et vitae disconvenit ordine toto,
 Diruit, aedificat, mutat quadrata rotundis; 100
 Insanire putas sollemnia me neque rides,
 Nec medici credis nec curatoris egere
 A praetore dati, rerum tutela mearum
 Quum sis et prave sectum stomacheris ob unguem
 De te pendentis, te respicientis amici? 105
 Ad summam: sapiens uno minor est Iove, dives,
 Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum,
 Praecipue sanus, nisi quum pituita molesta est.

EPISTOLA II.

AD LOLLIUM.

Troiani belli scriptorem, maxime Lolli,
 Dum tu desclamas Romae, Praeneste relegi;
 Qui, quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile,
 quid non,

Planius ac melius Chrysippo et Crantore dicit.

- 5 Cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.
 Fabula, qua Paridis propter narratur amorem
 Graecia Barbariae lento collisa duello,
 Stultorum regum et populorum continet aestus,
 Antenor censet belli praecidere caussam;
- 10 Quid Paris? ut salvus regnet vivatque beatus,
 Cogi posse negat. Nestor componere lites
 Inter Peliden festinat et inter Atridem;
 Hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
 Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
- 15 Seditioe, dolis, scelere atque libidine et ira
 Iliacos intra muros peccatur et extra.
 Rursus, quid virtus et quid sapientia possit,
 Utile proposuit nobis exemplar Ulixem,
 Qui domitor Troiae multorum providus urbes
- 20 Et mores hominum inspexit, latumque per aequor,
 Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
 Pertulit, adversis rerum immersabilis undis.
 Sirenum voces et Circae pocula nosti;
 Quae si cum sociis stultus cupidusque bibisset,
- 25 Sub domina meretrice fuisset turpis, et excors
 Vixisset canis immundus vel amica luto sus.
 Nos numerus sumus et fruges consumere nati,
 Sponsi Penelopae, nebulones, Alcinoique
 In cute curanda plus aequo operata iuventus,
- 30 Cui pulchrum fuit in medios dormire dies et
 Ad strepitum citharae cessatum ducere curam.
 Ut iugulent homines, surgunt de nocte latrones;
 Ut te ipsum serves, non expergisceris? Atqui
 Si nolis sanus, curres hydropicus; et ni
- 35 Posces ante diem librum cum lumine, si non
 Intendes animum studiis et rebus honestis,
 Invidia vel amore vigil torquebere. Nam cur,
 Quae laedunt oculum, festinas demere; si quid
 Est animum, differs curandi tempus in annum?

Dimidium facti, qui coepit; habet: sapere aude; 40
 Incipe. Qui recte vivendi prorogat horam,
 Rusticus exspectat, dum defluat amnis; at ille
 Labitur et labetur in omne volubilis aevum.
 Quaeritur argentum puerisque beata creandis
 Uxor, et incultae pacantur vomere silvae. 45
 Quod satis est cui contingit, nil amplius optet.
 Non domus et-fundus, non aeris acervus et auri
 Aegroto domini deduxit corpore febres,
 Non animo curas: valeat possessor oportet,
 Si comportatis rebus bene cogitat uti. 50
 Qui cupit aut metuit, iuvat illum sic domus et res,
 Ut lippum pictae tabulae, fomenta podagram,
 Aurículas citharae collecta sorde dolentes.
 Sincerum est nisi vas, quodcunque infundis acescit.
 Sperne voluptates, nocet emta dolore voluptas. 55
 Semper avarus eget, certum voto pete finem.
 Invidus alterius macrescit rebus opimis;
 Invidia Sicali non invenere tyranni
 Maius tormentum. Qui non moderabitur irae,
 Infectum volet esse, dolor quod suaserit et mens, 60
 Dum poenas odio per vim festinat inulto.
 Ira furor brevis est, animum rege, qui nisi paret,
 Imperat; hunc frenis, hunc tu compesce catena.
 Fingit equum tenera docilem cervice magister
 Ire, viam qua monstret eques; venaticus, ex quo 65
 Tempore cervinam pellem latravit in aula,
 Militat in silvis catulus. Nunc adbihe puro
 Pectore verba puer, nunc te melioribus offer.
 Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
 Testa diu. Quodsi cessas aut strenuus anteis, 70
 Nec tardum opperior nec praecedentibus insto.

EPISTOLA III.

AD IULIUM FLORUM.

Iuli Flore, quibus terrarum militet oris
 Claudius Augusti privignus, scire laboro.
 Thracane vos Hebrusque nivali compede vinctus,
 An freta vicinas inter currentia turres,
 An pingues Asiae campi collesque morantur? 5
 Quid studiosa cohors operum struit? hoc quoque curo.

- Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
 Bella quis et paces longum diffundit in aevum?
 Quid Titius Romana brevi venturus in ora,
 10 Pindarici fontis qui non expalluit haustus,
 Fastidire lacus et rivos ausus apertos?
 Ut valet? ut meminit nostri? fidibusne Latinis
 Thebanos aptare modos studet auspice Musa,
 An tragica desaevit et ampullatur in arte?
- 15 Quid mihi Celsus agit, monitus multumque monendus,
 Privatas ut quaerat opes et tangere vitet
 Scripta, Palatinus quaecumque recepit Apollo;
 Ne, si forte suas repetitum venerit olim
 Grex avium plumas, moveat cornicula risum
- 20 Furtivis nudata coloribus? Ipse quid audes?
 Quae circumvolitas agilis thyma? Non tibi parvum
 Ingenium, non incultum est et turpiter hirtum;
 Seu linguam caussis acuis seu civica iura
 Respondere paras seu condis amabile carmen,
- 25 Prima feres hederæ victricis præmia. Quodsi
 Frigida curarum fomenta relinquere posses,
 Quo te caelestis sapientia duceret, ires.
 Hoc opus, hoc studium parvi properemus et ampli,
 Si patriæ volumus, si nobis vivere cari.
- 30 Debes hoc etiam rescribere, si tibi curæ,
 Quantæ conveniat, Munatius, an male sarta
 Gratia nequidquam coit et rescinditur? — At vos
 Seu calidus sanguis seu rerum inscitia vexat
 Indomita cervice feros, ubiounque locorum
- 35 Vivitis indigni fraternum rumpere foedus,
 Pascitur in vestrum reditum votiva iuvenca.

EPISTOLA IV.

AD ALBIUM TIBULLUM.

- Albi, nostrorum sermonum candide iudex,
 Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
 Scribere quod Cassi Parmensis opuscula vincat,
 An tacitum silvas inter reptare salubres,
 5 Curantem quidquid dignum sapiente bonoque est?
 Non tu corpus eras sine pectore: dī tibi formam,
 Dī tibi divitias dederunt artemque fruendi.
 Quid voveat dulci nutricula majus alumno,

Qui sapere et fari possit, quae sentiat, et cui
 Gratia, fama, valetudo contingat abunde, 10
 Et mundus victus, non deficiente crumena?
 Inter spem curamque, timores inter et iras
 Omnem crede diem tibi diluxisse supremum:
 Grata superveniet, quae non sperabitur hora.
 Me pinguem et nitidum bene curata cute vides, 15
 Quum ridere voles Epicuri de grege porcum.

EPISTOLA V.

A D T O R Q U A T U M.

Si potes Archiacis conviva recumbere lectis
 Nec modica coenare times olus omne patella,
 Supremo te sole domi, Torquate, manebo.
 Vina bibes iterum Tauro diffusa palustres
 Inter Minturnas Sinuessanumque Petrinum. 5
 Sin melius quid habes arcesse, vel imperium fer.
 Iamdudum splendet focus et tibi munda supellex.
 Mitte leves spes et certamina divitiarum
 Et caussam Moschi: cras, nato Caesare, festus
 Dat veniam somnumque dies; impune licebit 10
 Aestivam sermone benigno tendere noctem.
 Quo mihi fortunam, si non conceditur uti?
 Parcus ob heredis curam nimiumque severus
 Adsidet insano; potare et spargere flores
 Incipiam, patiarque vel inconsultus haberi. 15
 Quid non ebrietas designat? operta recludit;
 Spes iubet esse ratas, ad proelia trudit inertem,
 Sollicitis animis onus eximit, addocet artes.
 Fecundi calices quem non fecere disertum,
 Contracta quem non in paupertate solutum? 20
 Haec ego procurare et idoneus imperor et non
 Irvitus, ne turpe toral, ne sordida mappa
 Corruget nares, ne non et cantharus et lanx
 Ostendat tibi te, ne fidos inter amicos
 Sit qui dicta foras eliminet, ut coeat par 25
 Iungaturque pari. Butram tibi Septiciumque,
 Et nisi coena prior potiorque puella Sabinum
 Detinet, adsumam; locus est et pluribus umbris,
 Sed nimis arta premunt olidae convivia caprae.

- 30 Tu, quotus esse velis, rescribe, et, rebus omissis,
Atria servantem postico falle clientem.

EPISTOLA VI.

A D N U M I C I U M.

- Nil admirari prope res est una, Numici,
Solaque, quae possit facere et servare beatum.
Hunc solem et stellas et decedentia certis
Tempora momentis, sunt, qui formidine nulla
5 Imbuti spectent. Quid censes munera terrae?
Quid maris extremos Arabas ditantis et Indos?
Ludicra quid, plausus et amici dona Quiritis?
Quo spectanda modo, quo sensu credis et ore?
Qui timet his adversa, fere miratur eodem,
10 Quo cupiens, pacto; pavor est utrobique molestus,
Improvisa simul species exterret utrumque.
Gaudeat an doleat, cupiat metuatne, quid ad rem,
Si, quidquid vidit melius peiusque sua spe,
Defixis oculis animoque et corpore torpet? —
15 Insani nomen sapiens ferat, aequus iniqui,
Ultra quam satis est virtutem si petat ipsam:
I nunc, argentum et marmor vetus aeraque et artes
Suspice, cum gemmis Tyrios mirare colores;
Gaude, quod spectant oculi te mille loquentem;
20 Gnavus mane forum et vespertinus pete tectum,
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mutus et — indignum, quod sit peioribus ortus —
Hic tibi sit potius quam tu mirabilis illi.
Quidquid sub terra est, in apricum proferet aetas,
25 Defodiet condetque nitentia. Quum bene notum
Porticus Agrippae et via te conspexerit Appl,
Ire tamen restat, Numa quo devenit et Ancus.
Si latus aut renes morbo tentantur acuto,
Quaere fugam morbi: vis recte vivere? — quis non? —
30 Si virtus hoc una potest dare, fortis omissis
Hoc age deliciis. — Virtutem verba putas et
Lucum ligna: cave ne portus occupet alter,
Ne Cibyrica, ne Bithyna negotia perdas;
Mille talenta rotundentur, totidem altera, porro et
35 Tertia succedant, et quae pars quadret acervum.
Scilicet uxorem cum dote fidemque et amicos

40

45

50

55

60

65

AD C. CILNIUM MAECENATEM.

5

- Designatorem decorat lictoribus atris,
 Dum pueris omnis pater et matercula pallet,
 Officiosaque sedulitas et opella forensis
 Adducit febres et testamenta resignat.
- 10 Quod si bruma nives Albanis illinet agris,
 Ad mare descendet vates tuus et sibi parcat
 Contractusque leget; te, dulcis amice, reviset
 Cum Zephyris, si concedes, et hirundine prima.
 Non, quo more pyris vesci Calaber iubet hospes,
- 15 Tu me fecisti locupletem. *J*, „Vescere sodes!“
J *Iam satis est. J*, „At tu, quantum vis, tolle!“ *J* *Be-*
nigne.
J, „Non invisa feres pueris munuscula parvis.“
J *Tam teneor dono, quam si dimittar onustus.*
J, „Ut libet; haec porcis hodie comedenda relinquis.“
- 20 Prodigus et stultus donat, quae spernit et odit,
 Haec seges ingratos tulit et feret omnibus annis;
 Vir bonus et sapiens dignis ait esse paratus,
 Nec tamen ignorat, quid distent aera lupinis.
 Dignum praestabo me etiam pro laude merentis.
- 25 Quodsi me noles usquam discedere, reddes
 Forte latus, nigros angusta fronte capillos,
 Reddes dulce loqui, reddes ridere decorum et
 Inter vina fugam Cinarae moerere protervae.
 Forte per angustam tenuis nitedula rimam
- 30 Repserat in cumeram frumenti, pastaque rursus
 Ire foras pleno tendebat corpore frustra;
 Cui mustela procul, „Si vis,“ ait, „effugere istinc,
 „Macra cavum repetes artum, quem macra subisti.“
 Hac ego si compellor imagine, cuncta resigno;
- 35 Nec somnum plebis laudo satur altitium, nec
 Otia divitiis Arabum liberrima muto.
 Saepe verecundum laudasti, rexque paterque
 Audisti coram, nec verbo parcius absens;
 Inspice, si possum donata reponere laetus.
- 40 Haud male Telemachus, proles patientis Ulixei:
 „Non est aptus equis Ithace locus, ut neque planis
 „Porrectus spatiis nec multae prodigus herbae;
 „Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.“
 Parvum parva decent: mihi iam non regia Roma,
- 45 Sed vacuum Tibur placet aut imbelle Tarentum.
 Strenuus et fortis caussisque Philippus agendis
 Clarus, ab officiis octavam circiter horam
 Dum redit atque foro nimium distare Carinas

Iam grandis natu queritur, conspexit, ut aiunt,
 Adrasum quendam vacua tonsoris in umbra 50
 Cultello proprios purgantem leniter unguet.
 „Demetri,“ — puer hic non laeve iussa Philippi
 Accipiebat — „ahi, quaere et refer, unde domo, quis,
 „Cuius fortunae, quo sit patre quove patrono.“
 It, redit et narrat, Vulteium nomine Menam, 55
 Praeconem, tenui censu, sine crimine notum
 Et properare loco et cessare, et quaerere et uti,
 Gaudentem parvisque sodalibus et lare certo
 Et ludis et post decisa negotia Campo.
 Phil. „Scitari libet ex ipso quodcunque refers; dico 60
 „Ad coenam veniat.“ Non sane credere Mena,
 Mirari secum tacitus. Quid multa? „Benigne,
 Respondet. Phil. „Neget ille mihi?“ Serv. „Negat im-
 probus, et te
 „Negligit aut horret.“ Vulteium mane Philippus
 Vilia vendentem tunicato scruta per illo 65
 Occupat, et salvere iubet prior; ille Philippo
 Excusare laborem et mercenaria vincla,
 Quod non mane domum venisset, denique quod non
 Providisset eum. Phil. „Sic ignovisse putato
 „Me tibi, si coenas hodie mecum.“ Men. „Ut libet.“ 70
 Phil. „Ergo
 „Post nonam venies; nunc i, rem strenuus auge!“
 Ut ventum ad coenam est, dicenda tacenda loquutus
 Tandem dormitum dimittitur. Hic, ubi saepe
 Occultum visus decurrere piscis ad hamum,
 Mane cliens et iam certus conviva, iubetur 75
 Rura suburbana indictis comes ire Latinis: —
 Impositus mannis arum caelumque Sabinum
 Non cessat laudare. Videt ridetque Philippus,
 Et sibi dum requiem, dum risus undique quaerit,
 Dum septem donat sestertia, mutua septem 80
 Promittit, persuadet uti mercetur agellum.
 Mercatur. Ne te longis ambagibus ultra
 Quam satis est morer; ex nitido fit rusticus, atque
 Sulcos et vineta crepat mera, praeparat ulmos,
 Immoritur studiis et amore senescit habendi. 85
 Verum ubi oves furto, morbo periere capellae,
 Spem mentia seges, bos est enectus arando;
 Offensus damnis media de nocte caballum
 Arripit, iratusque Philippi tendit ad aedes.
 Quem simul adspexit scabrum intonsumque Philippus, 90

„Durus,“ ait, Vultei, nimis attentusque videris
 „Esse mihi.“ — „Pol, me miserum, patrone, vocares,

„Si velles,“ inquit, „verum mihi ponere nomen.

„Quod te per Genium dextramque deosque penates

95 „Obsecro et obtestor, vitae me redde priori!“ —

Qui semel adspexit, quantum dimissa petitis

Praestent, mature redeat repetatque relictā.

Metiri se quemque suo modulo ac pede verum est.

EPISTOLA VIII.

AD CELSUM ALBINOVANUM.

Celso gaudere et bene rem gerere Albinovano

Musa rogata refer, comiti scribaeque Neronis.

Si quaeret quid agam, dic, multa et pulchra minantem

Vivere nec recte nec suaviter; haud quia grando

5 Contuderit vites oleamque momorderit aestus,

Nec quia longinquis armentum aegrotet in agris;

Sed quia mente minus validus quam corpore toto

Nil audire velim, nil discere, quod levet aegrum;

Fidis offendar medicis, irascar amicis,

10 Cur me funesto properent arcere veterno;

Quae nocuere sequar, fugiam quae profore credam;

Romae Tibur amem ventosus, Tibure Romam.

Post haec, ut valeat, quo pacto rem gerat et se,

Ut placeat iuveni, percontare, utque cohorti.

15 Si dicet, „Recte;“ primum gaudere, subinde

Praeceptum auriculis hoc instillare memento:

„Ut tu fortunam, sic nos te, Celse, feremus.“

EPISTOLA IX.

AD CLAUDIUM NERONEM.

Septimius, Claudii, nimirum intelligit unus,

Quanti me facias: nam cum rogat et prece cogit,

Scilicet ut tibi se laudare et tradere coner,

Dignum mente domoque legentis honesta Neronis;

5 Munere quum fungi propioris censet amici;

Quid possim videt ac novit me valdius ipso.

Multa quidem dixi, cur excusatus abirem;
 Sed timui, mea ne finxisse minora putarer,
 Dissimulator opis propriae, mihi commodus uni.
 Sic ego, maioris fugiens opprobria culpaе,
 Frontis ad urbanae descendi praemia. Quodsi
 Depositum laudas ob amici iussa pudorem,
 Scribe tui gregis hunc, et fortem crede bonumque.

10

EPISTOLA X.

AD FUSCUM ARISTUM.

Urbis amatorem Fuscum salvere iubemus
 Ruris amatores, hac in re scilicet una
 Multum dissimiles, ad cetera pene gemelli
 Fraternis animis, quidquid negat alter et alter,
 Annuimus pariter vetuli notique columbi.
 Tu nidum servas, ego laudo ruris amoeni.
 Rivos et musco circumlita saxa nemusque.
 Quid quaeris? Vivo et regno, simul ista reliqui,
 Quae vos ad caelum fertis rumore secundo,
 Utque sacerdotis fugitivus liba recuso,
 Pane egeo iam mellitis potiore placentis.
 Vivere naturae si convenienter oportet,
 Ponendaeque domo quaerenda est area primum,
 Novistine locum potiore rure beato?
 Est, ubi plus tepeant hiemes, ubi gratior aura
 Leniat et rabiem Canis et momenta Leonis,
 Quum semel accepit solem furibundus acutum?
 Est, ubi divellat somnos minus invida cura?
 Deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
 Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
 Quam quae per pronum trepidat cum murmure rivum?
 Nempe inter varias nutritur silva columnas,
 Laudaturque domus, longos quae prospicit agros;
 Naturam expellas furca, tamen usque recurrat,
 Et mala perumpet furtim fastidia victrix.
 Non qui Sidonio contendere callidus oestro
 Nescit Aquinatam potentia vellera fucum,
 Certius accipiet damnum propiusque medullis,
 Quam qui non poterit vero distinguere falsum.
 Quem res plus nimio delectavere secundae,
 Mutatae quatient. Si quid mirabere, pones

5

10

15

20

25

30

HORATIUS.

Q

- Invitus: fuge magna; licet sub paupere tecto
 Reges et regum vita praecurrere amicos.
 Cervus equum pugna melior communibus herbis
- 85 Pellebat, donec minor in certamine longo
 Imploravit opes hominis frenumque recepit;
 Sed postquam victor violens discessit ab hoste;
 Non equitem dorso, non frenum depulit ore.
 Sic qui pauperiem veritus potiore metallis
- 40 Libertate caret, dominum vehet improbus, atque
 Serviet aeternum, quia parvo nesciet uti.
 Cui non conveniet sua res, ut calceus olim,
 Si pede maior erit, subvertet, si minor, uret.
 Laetus sorte tua vives sapienter, Aristi,
- 45 Nec me dimittes incastigatum, ubi plura
 Cogere, quam satis est, ac non cessare videbor.
 Imperat, aut servit collecta pecunia cuique,
 Tortum digna sequi potius quam ducere funem.
 Haec tibi dictabam post fanum putre Vacunae,
- 50 Excepto quod non simul esses, cetera laetus.

E P I S T O L A X I.

A D B U L L A T I U M.

- Quid tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos,
 Quid concinna Samos, quid Croesi regia Sardis,
 Sinyrna quid et Colophon? maiora minorane fama?
 Cunctane prae Campo et Tiberino flumine sordent,
- 5 An venit in votum Attalicis ex urbibus una,
 An Lebedum laudas odio maris atque viarum?
 Scis, Lebedus quid sit; Gabiis desertior atque
 Fidenis vicus; tamen illic vivere vellem,
 Oblitusque meorum obliviscendus et illis
- 10 Neptunum procul e terra spectare furentem.
 Sed neque, qui Capua Romam petit, imbre lutoque
 Adpersus volet in caupona vivere; nec, qui
 Frigus collegit, furnos et balnea laudat,
 Ut fortunatam plene praestantia vitam;
- 15 Nec, si te validus iactaverit Auster in alto,
 Idcirco navem trans Aegaeum mare vendas.
 Incolumi Rhodos et Mitylene pulchra facit, quod
 Paenula solstitio, campestre nivalibus auris,
 Per brumam Tiberis, Sextili mense caminus.

Dum licet ac vultum servat Fortuna benignum, } 20
 Romae laudetur Samos et Chios et Rhodos absens.
 Tu, quamcunque deus tibi fortunaverit horam,
 Grata sume manu, neu dulcia differ in annum;
 Ut, quocunque loco fueris, vixisse libenter
 Te dicas: nam si ratio et prudentia curas, 25
 Non locus effusi late maris arbiter aufert,
 Caelum non animum mutant, qui trans mare currunt.
 Strenua nos exercet inertia; navibus atque
 Quadrigis petimus bene vivere. Quod petis, hic est,
 Est Ulubris, animus si te non deficit aequus. 30

EPISTOLA XII.

AD ICCIUM.

Fructibus Agrippae Siculis, quos colligis, Icci,
 Si recte frueris, non est ut copia maior
 Ab Iove donari possit tibi. Tolle querelas;
 Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.
 Si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil 5
 Divitiae poterunt regales addere manus.
 Si forte, in medio positorum abstemius, herbis
 Vivis et urtica, sic vives protinus, ut te
 Confestim liquidus Fortunae rivus inauret;
 Vel quia nataram mutare pecunia nescit, 10
 Vel quia cuncta putas una virtute minora.
 Miramur, si Democriti pecus edit agellos
 Cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox;
 Quum tu inter scabiem tantam et contagia lucri
 Nil parvum sapias, et adhuc sublimia cures: 15
 Quae mare compescant caussae, quid temperet annum,
 Stellae sponte sua iussaene vagentur et efrent,
 Quid premat obscurum Lunae, quid proferat orbem,
 Quid velit et possit rerum concordia discors,
 Empedocles an Stertinium deliret acumen? 20
 Verum seu pisces seu porrum et caepe trucidas,
 Utere Pompeio Grospho et, si quid petet, ultro
 Defer; nil Grosphus nisi verum orabit et aequum.
 Vilis amicorum est annona, bonis ubi quid deest.
 Ne tamen ignores, quo sit Romana loco res, 25
 Cantaber Agrippae, Claudii virtute Neronis
 Armenius cecidit; rus imperiumque Phraates

Caesaris accepit genibus minor; aurea fruges
Italiae pleno defundit Copia cornu.

EPISTOLA XIII.

AD VINIUM ASELLAM.

- Ut proficiscentem docui te saepe dinque,
Augusto reddes signata volumina, Vini,
Si validus, si laetus erit, si denique poscet.
Ne studio nostri pecces, odiumque libellis
- 5 Sedulus importes, opera vehemente minister.
Si te forte meae gravis uret sarcina chartae,
Abiicito potius, quam, quo perferre iuberis,
Clitellas ferus impingas, Asinaeque paternum
Cognomen vertas in risum, et fabula fias.
- 10 Viribus uteris per clivos, flumina, lamas;
Victor propositi simul ac perveneris illuc,
Sic positum servabis onus, ne forte sub ala
Fasciculum portes librorum ut rusticus agnum,
Ut vinosa glomus furtivae Pyrrhia lanae,
- 15 Ut cum pileolo soleas conviva tribulis.
Ne vulgo narres, te sudavisse ferendo
Carmina, quae possint oculos auresque morari
Caesaris; oratus multa prece, nitere porro.
Vade, vale, cave ne titubes mandataque frangas.

EPISTOLA XIV.

AD VILLICUM SUUM.

- Villice silvarum et mihi me reddentis agelli,
Quem tu fastidis, habitatum quinque focis et
Quinque bonos solitum Variam dimittere patres,
Certemus, spinas animone ego fortius an tu
- 5 Evellas agro, et melior sit Horatius an res.
Me quamvis Lamiae pietas et cura moratur,
Fratrem moerentis, rapto de fratre dolentis
Insolabiliter, tamen istuc mens animusque
Fert, et amat spatiis obstantia rumpere claustra.
- 10 Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum;
Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.

Stultus uterque locum immeritum caussator inique;
 In culpa est animus, qui se non effugit unquam.
 Tu mediastinus tacita prece rura petebas,
 Nunc urbem et ludos et balnea villicus optas;
 Me constare mihi scis, et discedere tristem,
 Quandocunque trahunt invisa negotia Romam.
 Non eadem miramur; eo disconvenit inter
 Meque et te: nam, quae deserta et inhospita tesqua
 Credis, amoena vocat mecum qui sentit, et odit,
 Quae tu pulchra putas. Fornix tibi et uncta popina
 Incutiunt urbis desiderium, video, et quod
 Angulus iste feret piper et thus ocus uva,
 Nec vicina subest vinum praebere taberna
 Quae possit tibi, nec meretrix tibicina, cuius
 Ad strepitum salias terrae gravis: et tamen urges
 Iampridem non tacta ligonibus arva, bovemque
 Disiunctum curas, et strictis frondibus explēs;
 Addit opus pigro rivus, si decedit imber,
 Multa mole docendus aprico parcere prato.
 Nunc, age, quid nostrum concentum dividat, audi.
 Quem tennes dequere togae nitidique capilli,
 Quem scis immunem Cinarae placuisse rapaci,
 Quem bibulum liquidi media de luce Falerni;
 Coena brevis iuvat et prope rivum somnus in herba,
 Nec lusisse pudet, sed non incidere ludum.
 Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
 Limat, non odio obscuro morsuque venenat;
 Rident vicini glebas et saxa moventem.
 Cum servis urbana diaria rodere mavis,
 Horum tu in numerum veto ruis; invidet usum
 Lignorum et pecoris tibi calo argutus et horti.
 Optat ephippia bos piger, optat arare caballus;
 Quam scit uterque, libens, censebo, exerceat artem.

EPISTOLA XV.

AD C. NUMONIUM VALAM.

Quae sit hieus Veliae, quod caelum, Vala, Salerni;
 Quorum hominum regio et qualis via — nam mihi Baias
 Musa supervacuas Antonius, et tamen illis
 Me facit invisum, gelida quum perluor unda
 Per medium frigus. Sane murteta relinqui,

- Dictaque cessantem nervis elidere morbum
 Sulfura contemni, vicus gemit, invidus aegris,
 Qui caput et stomachum supponere fontibus audent
 Clusinis, Gabiosque petunt et frigida rura.
- 10 Mutandus locus est; et diversoria nota
 Praeteragendus equus. „Quo tendis? non mihi Cumas
 „Est iter aut Baias,“ laeva stomachosus habena
 Dicet eques; sed equis frenato est auris in ore. —
 Maior utrum populum frumenti copia pascat;
- 15 Collectosne bibant imbres puteosne perennes
 Dulcis aquae; — nam vina nihil moror illius orae.
 Rure meo possum quidvis perferre patique;
 Ad mare quum veni, generosum et lenè requiro,
 Quod curas abigat, quod cum spe divite manet
- 20 In venas animumque meum, quod verba ministret,
 Quod me Lucanae iuvenem commendet amicae. —
 Tractus uter plures lepores, uter educet apros;
 Ultra magis pisces et echinos aequora celent,
 Pinguis ut inde domum possim Phaeaxque reverti;
- 25 Scribere te nobis, tibi nos adcredere par est.
 Maenius, ut rebus maternis atque paternis
 Fortiter absumentis urbanus coepit haberi,
 Scurra vagus, non qui certum praesepe teneret,
 Impransus non qui civem dignosceret hoste,
- 30 Quaelibet in quemvis opprobria fingere saevus,
 Pernicies et tempestas barathrumque macelli,
 Quidquid quaesierat ventri donabat avaro.
 Hic, ubi nequitiae fautoribus et timidis nil
 Aut paullum abstulerat, patinas coenabat omasi
- 35 Vilis et aginae, tribus ursis quod satis esset;
 Scilicet ut ventres lamina candente nepotum
 Diceret urendos corrector Bestius. Idem
 Quidquid erat nactus praedae maioris, ubi omne
 Verterat in fumum et cinerem, „Non hercule miror,“
- 40 Aiebat, „si qui comedunt bona, quum sit obeso
 „Nil melius turdo, nil vulva pulchrius ampla.“
 Nimirum hic ego sum; nam tuta et parvula laudo,
 Quum res deficiunt, satis inter vilia fortis;
 Verum ubi quid melius contingit et unctius, idem
- 45 Vos sapere et solos aio bene vivere, quorum
 Conspicitur nitidis fundata pecunia villis.

EPISTOLA XVI.

A D Q U I N C T I U M.

Ne perconteris, fundus meus, optime Quincti,
 Arvo paseat heram, an baccis opulentet olivae.
 Pomisve, an pratia, an amicta vitibus ulmo,
 Scribetur tibi forma loquaciter et situs agri.
 Continui montes, ni dissocientur opaca 5
 Valle, sed ut veniens dextrum latus adspiciat sol,
 Laevum discedens curru fugiente vaporet.
 Temperiem laudes. Quid, si rubicunda benigni
 Corna vepres et pruna ferant; si quercus et ilex.
 Multa fruge pecus, multa dominum iuvet umbra? 10
 Dicas adductum propius frondere Tarentum.
 Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
 Frigidior Thracam nec purior ambiat Hebrus,
 Infirmo capiti fluit aptus et utilis alvo.
 Hae latebrae dulces, etiam, si credis, amoenae, 15
 Incolumen tibi me praestant Septembribus horis.
 Tu recte vivis, si curas esse, quod audis.
 Iactamus iam pridem omnis te Roma beatum;
 Sed vereor; ne cui de te plus quam tibi credas,
 Neve putes alium sapiente bonoque beatum, 20
 Neu, si te populus sanum recteque valentem
 Dictitet, occultam febrim sub tempus edendi
 Dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.
 Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
 Si quis bella tibi terra pugnata marique 25
 Dicat, et his verbis vacuas permaulceat aures:
 „Tene magis salvum populus velit, an populum tu,
 „Servet in ambiguo, qui consulit et tibi et urbi,
 „Iupiter;“ Augusti laudes agnoscere possis:
 Quum pateris sapiens emendatusque vocari, 30
 Respondesne tuo „Dic sodes“ nomine? „Nempe
 „Vir bonus et prudens dici delector ego ac tu.“
 „Qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet; ut si
 Detulerit fasces indigno, detrahet idem.
 „Pone, meum est,“ inquit; pono tristisque recedo: 35
 Idem si clamet, furem, neget esse pudicum,
 Contendat laqueo collum pressisse paternum;
 Mordeat opprobriis falsis mutemque colores?
 Falsus honor iuvat et mendax infamia terret
 Quem nisi mendosum et medicandum? „Vir bonus est 40
 quis?

- „Qui consulta patrum, qui leges inraque servat,
 „Quo multae magnaeque secantur iudice lites,
 „Quo res sponsore et quo caussae teste tenentur?“
 ¶ Sed videt hunc omnis domus et vicinia tota
- 45 Introrsus turpem, speciosum pelle decora.
 „Nec furtum feci, nec fugi,“ si mihi dicat
 Servus: „Habes pretium, loris non ureris,“ aio.
 „Non hominem occidi,“ „Non pascas in cruce corves.“
 „Sum bonus et frugi,“ renuit negitatque Sabellus;
- 50 „Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque
 „Suspectos laqueos, et opertum mihius hamum.
 „Oderunt peccare boni virtutis amore,
 „Tu nihil admittes in te formidine poenae;
 „Sit spes fallendi, miscebis sacra profanis:
- 55 „Nam de mille fabae modis quum surripis unum,
 „Damnum est, non facinus, mihi pacto lenius isto.“
 Vir bonus, omne forum quem spectat et omne tribunal,
 Quandocunque deos vel porco vel bove placat,
 „Iane pater“ clare, clare quum dixit „Apollo;“
- 60 Labra movet metuens audiri: „Bulchra Laverna,
 „Da mihi fallere, da iusto sanctoque videri,
 „Noctem peccatis et fraudibus obliſce nubem.“
 Qui melior servo, qui liberior sit avarus,
 In triviis fixum quum se demittit ob assem,
- 65 Non video; nam qui cupiet, metuet quoque, porro
 Qui metuens vivet, liber mihi non erit unquam
 Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
 Semper in augenda festinat et obruitur re.
 Vendere quum possis captivum, occidere noli;
- 70 Serviet utiliter: sine pascat durus aetque,
 Naviget ac mediis hiemet mercator in undis,
 Annonae proſit, portet frumenta penumque.
 Vir bonus et sapiens audebit dicere: „Pentheu
 „Rector Thebarum, quid me perferre patique
- 75 „Indignum coges? „¶ Adimam bona.“ „¶ Nempe pe-
 cus, rem,
 „Lectos, argentum? tollas licet.“ „¶ In manicis et
 „Compeditus saevo te sub custode tenebo.“
 ¶ „Ipsē deus, simul atque volam, me solvet.“ — Opinor,
 Hoc sentit: „Moriar; mors ultima linea rerum est.

EPISTOLA XVII.

A-D SCAEVAM.

Quamvis, Scaeva, satis per te tibi consulis, et scis,
 Quo tandem pacto deceat maioribus uti;
 Disce, docendus adhuc quae censet amicus, ut si
 Caecus iter monstrare velit; tamen adspice, si quid
 Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur. 5
 Si te grata quies et primam somnus in horam
 Delectat, si te pulvis strepitusque rotarum,
 Si laedit caupona, Ferentinum ire iubebo:
 Nam neque divitibus contingunt gaudia solis,
 Nec vixit male, qui natus moriensque fefellit. 10
 Si prodesse tuis paulloque benignius ipsum
 Te tractare voles, accedes siccus ad unctum.
Diog. „Si pranderet olus patienter, regibus uti
 „Nollet Aristippus.“ *Arist.* „Si sciret regibus uti,
 „Fastidiret olus, qui me notat.“ Utrius horum 15
 Verba probes et facta, doce, vel iunior audi,
 Cur sit Aristippi potior sententia; namque
 Mordacem Cynicum sic eludebat, ut aiunt:
 „Scurror ego ipse mihi, populo tu: rectius hoc et
 Splendidius multo est. Equus ut me portet, alarum rex, 20
 Officium facio; tu poscis vilia rerum,
 Dante minor, quamvis fers te nullius egentem.
 Omnis Aristippum decuit color et status et res,
 Tentantem maiora, fere praesentibus aequum.
 Contra, quem duplici panno patientia velat, 25
 Mirabor, vitae via si conversa decebit.
 Alter purpureum non expectabit amictum,
 Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet,
 Personamque feret non inconcinnus utramque;
 Alter Mileti textam cane peius et angui 30
 Vitabit chlamydem, morietur frigore, si non
 Retuleris pannum. Refer et sine vivat ineptus!
 Res gerere et captos ostendere civibus hostes,
 Attingit solium lovis et caelestia tentat:
 Principibus placuisse viris non ultima laus est: 35
 Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
 Sedit qui timuit, ne non succederet: esto.
 Quid, qui pervenit? fecitne viriliter? Atqui
 Hic est aut nusquam, quod quaerimus. Hic onus horret,
 Ut parvis animis et parvo corpore maius; 40

- Hic subit, et perfert. Aut virtus nomen inane est,
 Aut decus et pretium recte petit experiens vir.
 Coram rege suo de paupertate tacentes
 Plus poscente ferent: distat, sumasne pudenter
 45 An rapias. Atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
 „Indotata mihi soror est, paupercula mater,
 „Et fundus nec vendibilis nec pascere firmus,
 Qui dicit; clamat: „Victum date!“ Succinit alter:
 „Et mihi dividuo findetur munere quadra.“
 50 Sed tacitus pauci si posset corvus, haberet
 Plus dapis, et rixae multo minus invidiaeque.
 Brundisium comes aut Surrentum ductus amoenum,
 Qui queritur salebras et acerbum frigus et imbres,
 Aut cistam effractam et subducta viatica plorat;
 55 Nota refert meretricis acumina, saepe catellam
 Saepe periscelidem raptam sibi flentis, uti mox
 Nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
 Nec semel irrisus trivjiis attollere curat
 Fracto crure planum; licet illi plurima manet
 60 Lacrima, per sanctum iuratus dicat Osirim:
 „Credite, non ludo; crudeles tollite claudum!“
 „Quaere peregrinum,“ vicinia rauca reclamat.

EPISTOLA XVIII.

AD LOLLIUM.

- Si bene te novi, metues, liberrime Lolli,
 Scurrantis speciem praebere, professus amicum.
 Ut matrona meretrici dispar erit atque
 Discolor, infido scurrae distabit amicus.
 5 Est huic diversum vitio vitium prope maius,
 Asperitas agrestis et inconcinna gravisque,
 Quae se commendat tonsa cute, dentibus atris,
 Dum vult libertas dici mera veraque virtus.
 Virtus est medium vitiorum, et utrinque reductum.
 10 Alter, in obsequium plus aequo pronus et imi
 Derisor lecti, sic nutum divitis horret,
 Sic iterat voces et verba cadentia tollit,
 Ut puerum saevo credas dictata magistro
 Reddere, vel partes mimum tractare secundas;
 15 Alter rixatur, de lana saepe caprina
 Propugnat nugis armatus; „scilicet, ut non

„Sit mihi prima fides et, vere quod placet, ut non
 „Acriter elatrem, pretium aetas altera sordet.“
 Ambigitur quid enim? Castor sciat an Dolichos plus;
 Brundisium Minuci melius via ducat an Appli. 20
 Quem damnosa Venus, quem praeceps alea nudat,
 Gloria quem supra vires et vestit et ungit,
 Quem tenet argenti sitis importuna famesque,
 Quem paupertatis pudor et fuga; dives amicus
 Saepe decem vitiis instructor odit et horret, 25
 Aut, si non odit, regit, ac veluti pia mater
 Plus quam se sapere et virtutibus esse priorem
 Vult, et ait prope vera: „Meae — contendere noli! —
 „Stultitiam patiuntur opes; tibi parvula res est:
 „Arta decet sanum comitem toga; desine mecum 30
 „Certare.“ Eutrapelus, cuicumque nocere volebat,
 Vestimenta dabat pretiosa: beatus enim iam
 Cum pulchris tunicis sumet nova consilia et spes,
 Dormiet in lucem, scorto postponet honestum
 Officium, nummos alienos pascet, ad inum 35
 Thrax erit, aut olitoris aget mercede caballum.
 Arcanum neque tu scrutaberis illius unquam,
 Commissumque teges et vino tortus et ira.
 Nec tua laudabis studia, aut aliena reprehendes;
 Nec, quum venari volet ille, poemata panges. 40
 Gratia sic fratrum geminorum, Amphionis atque
 Zethi, dissiluit, donec suspecta severo
 Conticuit lyra. Fraternis cessisse putatur
 Moribus Amphion: tu cede potentis amici
 Lenibus imperiis, quotiesque educet in agros 45
 Aetolis onerata plagis iumenta canesque,
 Surge et inhumanae senium deponere Camenae,
 Coenes ut pariter pulmenta laboribus emta:
 Romanis sollemne viris opus, utile famae
 Vitaeque et membris, praesertim quum valeas et 50
 Vel cursu superare canem vel viribus aprum
 Possis. Adde virilia quod speciosius arma
 Non est qui tractet: scis, quo clamore coronae
 Proelia sustineas campestria; denique saevam
 Militiam puer et Cantabrica bella tulisti 55
 Sub duce, qui templis Parthorum signa refigit
 Nunc, et, si quid abest, Italis adiudicat armis.
 Ac, ne te retrahas et inexcusabilis absis,
 Quamvis nil extra numerum fecisse modumque
 Curas, interdum nugaris rure paterno. 60

- Partitur lintres exercitus; Actia pugna
 Te duce per pueros hostili more refertur;
 Adversarius est frater; lacus, Hadria; donec
 Alterutrum velox victoria fronde coronet.
- 65 Consentire suis studiis qui crediderit te,
 Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
 Protinus ut moneam, si quid monitoris eges tu;
 Quid de quoque viro, et cui dicas, saepe videto.
 Percontatorem fugito; nam garrulus idem est,
- 70 Nec retinent patulae commissa fideliter aures,
 Et semel emissum volat irrevocabile verbum.
 Non ancilla tuum iecur ulceret ulla puerve
 Intra marmoreum venerandi limen amici,
 Ne dominus pueri pulchri caraeve puellae
- 75 Munere te parvo beet, aut incommodus angat.
 Qualem commendes, etiam atque etiam adspice, ne mox
 Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
 Fallimur, et quondam non dignum tradimus: ergo
 Quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri;
- 80 Ut penitus notum, si tentent crimina, serves,
 Tutorisque tuo fidentem praesidio; qui
 Dente Theonino quum circumroditur, ecquid
 Ad te post paullo ventura pericula sentis?
 Nam tua res agitur, paries quum proximus ardet,
- 85 Et neglecta solent incendia sumere vires.
 Dulcis inexpertis cultura potentis amici;
 Expertus metuit. Tu, dum tua navis in alto est,
 Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.
 Oderunt hilarem tristes tristemque iocosi,
- 90 Sedatum celeres, agilem gnævumque remissi;
 Potiores bibuli media de nocte Falerni
 Oderunt porrecta negantem pocula, quamvis
 Nocturnos iures te formidare vapores.
 Deme supercilio nubem; plerumque modestus
- 95 Occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi.
 Inter cuncta leges et percontabere doctos,
 Qua ratione queas traducere leniter aevum;
 Num te semper inops agitet vexetque cupido,
 Num pavor et rerum mediocriter utilium spes;
- 100 Virtutem doctrina paret naturane donet;
 Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum;
 Quid pure tranqillet, honos an dulce lucellum,
 An secretum iter et fallentis semita vitae.
 Me quoties reficit gelidus, Digentia, rivus,

Quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus, 195
 Quid sentire putas? quid credis, amice, precari?
 Sit mihi, quod nunc est, etiam minus, et mihi vivam
 Quod superest aevi, si quid superesse volunt dt;
 Sit bona librorum et provisae frugis in annum
 Copia, ne fluitem dubiae spe pendulus horae! 110
 Sed satis est orare Iovem, quae donat et aufert;
 Det vitam, det opes, aequum mihi animum ipse parabo.

EPISTOLA XIX.

AD C. CILNIUM MAECENATEM.

Prisco si credis, Maecenas docte, Cratino,
 Nulla placere diu nec vivere carmina possunt,
 Quae scribuntur aquae potoribus. Ut male sanos
 Adscriptis Liber Satyris Faunisque poetas,
 Vina fere dulces oluerunt mane Camenae. 5
 Laudibus arguitur vini vinosus Homerus;
 Ennius ipse pater nunquam nisi potus ad arma
 Prosiluit dicenda. Forum Putealque Libonis
 Mandabo siccis, adimam cantare severis.
 Hoc simul edixi, non cessavere poetae 10
 Nocturno certare mero, putere diurno.
 Quid? si quis vultu torvo ferus et pede mudo
 Exiguaeque togae simulēt textore Catonem,
 Virtutemne repraesentet moresque Catonis?
 Rupit Iarbitam Timagenis aemula lingua, 15
 Dum studet urbanus, tenditque disertus haberi.
 Decipit exemplar vitiis imitabile; quod si
 Pallerem casu, biberent exsangue cuminum.
 O imitatores, servum pecus, ut mihi saepe
 Bilem, saepe iocum vestri movere tumultus! 20
 Libera per vacuum posui vestigia princeps,
 Non aliena meo pressi pede: qui sibi fidit,
 Dux regit examen. Parios ego primus iambos
 Ostendi Latio, numeros animosque sequutus
 Archilochi, non res et agentia verba Lycamben. 25
 Ac ne me foliis ideo brevioribus ornes,
 Quod timui mutare modos et carminis artem;
 Temperat Archilochi Musam pede mascula Sappho,
 Temperat Alcaeus, sed rebus et ordine dispar,
 Nec socerum quaerit quem versibus oblinat atris, 30

HORATIUS.

R

- Nec sponsae laqueum famoso carmine nectit.
 Hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinus
 Vulgavi fidicen; iuvat immemorata ferentem
 Ingenuis oculisque legi manibusque teneri.
- 35 Scire velis, mea cur ingratus opuscula lector
 Laudet ametque domi, premat extra limen iniquus?
 Non ego ventosae plebis suffragia venor
 Impensis coenarum et tritae munere vestis;
 Non ego, nobilium scriptorum auditor et ultor,
- 40 Grammaticas ambire tribus et pulpita dignor:
 Hinc illae lacrimae. „Spissis indigna theatri
 „Scripta pudet recitare et nugis addere pondus,“
 Si dixi; „Rides,“ ait, „et Iovis auribus ista
 „Servas; fidis enim, manare poetica mella
- 45 „Te solum, tibi pulcher.“ Ad haec, ego naribus uti
 Formido, et „Luctantis acuto ne secer ungui,
 „Displicet iste locus“ clamo, et diludia posco.
 Ludus enim genuit trepidum certamen et iram,
 Ira truces inimicitias et funebre bellum.

EPISTOLA XX.

A D L I B R U M S U U M.

- Vertumnum Ianumque, liber, spectare videris,
 Scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus.
 Odisti claves et grata sigilla pudico;
- 1 Paucis ostendi gemis, et communia laudas,
 5 Non ita nutritus. Fuge, quo descendere gestis;
 Non erit emissio redditus tibi. „Quid miser egi?
 „Quid volui?“ dices, ubi quis te laeserit; et scis
 In breve te cogi, quum plenus languet amator.
 Quod si non odio peccantis desipit augur,
- 10 Carus eris Romae, donec te deserat aetas;
 Contrectatus ubi manibus sordescere vulgi
 Coeperis, aut tineas pasces taciturnus inertes,
 Aut fugies Uticam, aut vinctus mitteris Nerdam.
 Ridebit monitor non exauditus, ut ille,
- 15 Qui male parentem in rupes protrusit asellum
 Iratus: quis enim invitum servare laboret?
 Hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
 Occupet extremis in vicis balba senectus.
 Quum tibi sol tepidus plures admoverit aures,

Me libertino natum patre et in tenui re
Maiores pennas nido extendisse loqueris,
Ut quantum generi demas, virtutibus addas;
Me primis urbis belli placuisse domique;
Corporis exigui, praeceps, solibus aptum,
Irasci celerem, tamen ut placabilis essem.
Forte meum si quis te percontabitur aevum,
Me quater undenos sciat implevisse Decembres,
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

20

25

Q. HORATII FLACCI
E P I S T O L A R U M
LIBER SECUNDUS.

E P I S T O L A I.
AD AUGUSTUM.

- Quum tot sustineas et tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes; in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Caesar.
- 5 Romulus et Liber pater et cum Castore Pollux,
Post ingentia facta deorum in templa recepti,
Dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
Componunt, agros adsignant, oppida condunt,
Ploravere suis non respondere favorem
- 10 Speratum meritis. Diram qui contudit Hydram
Notaque fatali portenta labore subegit,
Comperit invidiam supremo fine domari.
Urit enim fulgore suo, qui praegravat artes
Infra se positas, extinctus amabitur idem.
- 15 Praesenti tibi maturos largimur honores,
Iurandasque tuum per numen ponimus aras,
Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes:
Sed tuus hic populus, sapiens et iustus in uno,
Te nostris ducibus, te Graiis anteferendo,
- 20 Cetera nequaquam simili ratione modoque
Aestimat et, nisi quae terris semota suisque
Temporibus defuncta videt, fastidit et odit,
Sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantes
Quas bis quinque viri sanxerunt, foedera regum
- 25 Vel Gabiis vel cum rigidis aequata Sabinis,
Pontificum libros, annosa volumina vatum

Dictitet Albano Musas in monte loquutas.
 Si, quia Graecorum sunt antiquissima quaeque
 Scripta vel optima, Romani pensantur eadem
 Scriptores trutina, non est quod multa loquamur; 30
 Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri,
 Venimus ad summum fortunae, pingimus atque
 Psallimus et luctamur Achivis scitius unctis.
 Si meliora dies, ut vina, poemata reddit,
 Scire velim chartis pretium quotus adroget annus. 35
 Scriptor, abhinc annos centum qui decedit, inter
 Perfectos veteresque referri debet, an inter
 Viles atque novos? Excludat iurgia finis!
 „Est vetus atque probus, centum qui perficit annos.“
 „Quid, qui deperit minor uno mense vel anno, 40
 Inter quos referendus erit? veteresne poetas,
 An quos et praesens et postera respuat aetas?
 „Iste quidem veteres inter ponetur honeste,
 „Qui vel mense brevi vel toto est iunior anno.“
 „Utor permisso, caudaeque pilos ut equinae 45
 Paullatim vello, et demo unum; demo itidem unum,
 Dura cadat elusus ratione ruentis acervi,
 Qui redit in fastos, et virtutem aestimat annis,
 Miraturque nihil nisi quod Libitina sacravit.
 Ennius, et sapiens et fortis, et alter Homerus, 50
 Ut critici dicunt, leviter curare videtur,
 Quo promissa cadant et somnia Pythagorea.
 Naevius in manibus non est et mentibus haeret
 Pene recens? adeo sanctum est vetus omne poema.
 Ambigitur quoties uter utro sit prior; aufert 55
 Pacuvius docti famam semis, Accius alti,
 Dicitur Afrani toga convenisse Menandro,
 Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi,
 Vincere Caecilius gravitate, Terentius arte.
 Hos ediscit, et hos arto stipata theatro 60
 Spectat Roma potens; habet hos numeratque poetas
 Ad nostrum tempus Livi scriptoris ab aevo.
 Interdum vulgus rectum videt, est ubi peccat.
 Si veteres ita miratur laudatque poetas,
 Ut nihil anteferat, nihil illis comparet; errat. 65
 Si quaedam nimis antiquae, si pleraque dure
 Dicere credit eos, ignave multa fatetur;
 Et sapit, et mecum facit, et Iove iudicat aequo.
 Non equidem insector delendaeque carmina Livi
 Esse reor, memini quae plagosum mihi parvo 70

- Orbiliū dictare; sed emendata videri
 Pulchraque et exactis minimum distantia, miror:
 Inter quae verbum emicuit si forte decorum,
 Si versus paullo concinnior unus et alter;
- 75 Iniuste totum ducit venditque poema.
 Indignor quidquam reprehendi, non quia crasse
 Compositum illepidēve putetur, sed quia nuper;
 Nec veniam antiquis, sed honorem et praemia posci.
 Recte necne crocum floresque perambulet Attae
- 80 Fabula si dubitem, clament periisse pudorem
 Cuncti pene patres, ea quum reprehendere coner,
 Quae gravis Aesopus, quae doctus Roscius egit;
 Vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt,
 Vel quia turpe putant parere minoribus, et quae
- 85 Imberbes didicere, senes perdenda fateri.
 Iam Saliare Numae carmen qui laudat et illud,
 Quod mecum ignorat, solus vult scire videri,
 Ingeniis non ille favet plauditque sepultis,
 Nostra sed impugnat, nos nostraque lividus odit.
- 90 Quod si tam Graiis novitas invisā fuisset
 Quam nobis, quid nunc esset vetus; aut quid haberet,
 Quod legeret terereturque viritim publicus usus?
 Ut primum positis nugari Graecia bellis
 Coepit et in vitium fortuna labier aequa,
- 95 Nunc athletarum studiis nunc arsit equorum,
 Marmoris aut eboris fabros aut aeris amavit,
 Suspendit picta vultum mentemque tabella,
 Nunc tibicinibus nunc est gavisa tragoedis;
 Sub nutrice puella velut si luderet infans,
- 100 Quod cupide petiit, mature plena reliquit.
 Quid placet aut odio est, quod non mutabile credas?
 Hoc paces habuere bonae ventique secundi.
 Romae dulce diu fuit et solemne reclusa
 Mane domo vigilare, clienti promere iura,
- 105 Cautos nominibus rectis expendere nummos,
 Maiores audire, minori dicere per quae
 Crescere res posset, minui damnosa libido:
 Mutavit mentem populus levis, et calet uno
 Scribendi studio; pueri patresque severi
- 110 Fronde comas vincti cōenant et carmina dictant.
 Ipse ego, qui nullos me adfirmo scribere versus,
 Invenior Parthis mendacior, et prius orto
 Sole vigil calamum et chartas et scrinia posco.
 Navim agere ignarus navis timet, abrotonum aegro

Non audet, nisi qui didicit, dare; quod medico- 115
rum est;

Promittunt medici, tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti doctique poemata passim.
Hic error tamen et levis haec insania quantas
Virtutes habeat, sic collige: Vatis avarus
Non temere est animus; versus amat, hoc studet unum; 120
Detrimenta, fugas servorum, incendia ridet,
Non fraudem socio puerove incogitat ullam
Pupillo; vivit siliquis et pane secundo;

Militiae quamquam piger et malus, utilis urbi est,
Si das hoc, parvis quoque rebus magna iuvare. 125

Os tenerum pueri balbumque poeta figurat;
Torquet ab obscaenis iam nunc sermonibus aurem,
Mox etiam pectus praeceptis format amicis,
Asperitatis et invidiae corrector et irae;
Recte facta refert; orientia tempora notis 130
Instruit exemplis; inopem solatur et aegrum.

Castis cum pueris ignara puella mariti
Disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?
Poscit opem chorus et praesentia numina sentit,
Caelestes implorat aquas docta prece blandus, 135

Avertit morbos, metuenda pericula pellit,
Impetrat et pacem et locupletem frugibus annum.
Carmine di superi placantur, carmine manes.

Agricolae prisci, fortes parvoque beati,
Condita post frumenta levantes tempore festo 140

Corpus et ipsum animum spe finis dura ferentem
Cum sociis operum et pueris et coniuge fida,
Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
Floribus, et vino Genium memorem brevis aevi.

Fescennina per hunc inventa licentia morem 145

Versibus alternis opprobria rustica fudit,
Libertasque recurrentes accepta per annos
Lusit amabiliter, donec iam saevus apertam
In rabiem coepit verti iocus et per honestas

Ire domos impune minax. Doluere clemente
Dente lacesiti, fuit intactis quoque cura 150

Conditio super communi, quin etiam lex
Poenaeque lata, malo quae nollet carmine quemquam
Describi; vertere modum, formidine fustis
Ad bene dicendum delectandumque redacti. 155

Graecia capta ferum victorem cepit, et artes
Intulit agresti Latio: sic horridus ille

- Defluxit numerus Saturnius, et grave virus
Munditiae pepulere; sed in longum tamen aevum
- 160 Manserunt hodieque manent vestigia ruris.
Serus enim Graecis admovit acumina chartis,
Et post Punica bella quietus quaerere coepit,
Quid Sophocles et Thespis et Aeschylus utile ferrent.
Tentavit quoque rem si digne vertere posset,
- 165 Et placuit sibi, natura sublimis et acer;
Nam spirat tragicum satis et feliciter audet,
Sed turpem putat inscite metuitque lituram.
Creditor, ex medio quia res arcessit, habere
Sudoris minimum, sed habet comoedia tanto
- 170 Plus oneris, quanto veniae minus. Adspice, Plautus
Quo pacto partes tutetur amantis ephebi,
Ut patris attenti, lenonis ut insidiosus;
Quantus sit Dossennus edacibus in parasitis,
Quam non adstricto percurrat pulpita socco.
- 175 Gestit enim nummum in oculos demittere, post hoc
Securus, cadat an recto stet fabula talo.
Quem tulit ad scenam ventoso Gloria curru,
Exanimat lentus spectator, sedulus inflat:
Sic leve, sic parvum est, animum quod laudis avarum
- 180 Subruit aut reficit. Valeat res ludicra, si me
Palma negata macrum, donata reducit opimum.
Saepe etiam audacem fugat hoc terretque poetam,
Quod numero plures, virtute et honore minores,
Indocti stolidique et depugnare parati,
- 185 Si discordet eques, media inter carmina poscunt
Aut ursum aut pugiles; his nam plebecula plaudit.
Verum equitis quoque iam migravit ab aure voluptas
Omnis ad incertos oculos et gaudia vana.
Quattuor aut plures aulaea premuntur in horas,
- 190 Dum fugiunt equitum turmae peditumque catervae;
Mox trahitur manibus regum fortuna retortis,
Esseda festinant, pilenta, petorrita, naves,
Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus, seu
- 195 Diversum confusa genus panthera camelo
Sive elephas albus vulgi converteret ora;
Spectaret populum ludis attentius ipsis
Ut sibi praehebentem mimo spectacula plura,
Scriptores autem narrare putaret asello
- 200 Fabellam surdo. Nam quae pervincere voces
Evaluer sonum, referunt quem nostra theatra?

Garganum mugire putes nemus aut mare Tuscum,
 Tanto cum strepitu ludi spectantur et artes
 Divitiaeque peregrinae, quibus oblitus actor
 Quum stetit in scæna, concurrat dextera laevae. 205
 Dixit adhuc aliquid? „Nil sane.“ Quid placet ergo?
 „Lana Tarentino violas imitata veneno.“
 Ac ne forte putes me, quae facere ipse recusem,
 Quum recte tractent alii, laudare maligne;
 Ille per extentum funem mihi posse videtur 210
 Ire poeta, meum qui pectus inaniter angit,
 Irritat, mulcet, falsis terroribus implet,
 Ut magus, et modo me Thebis modo ponit Athenis.
 Verum age et his, qui se lectori credere malunt
 Quam spectatoris fastidia ferre superbi, 215
 Curam redde brevem, si munus Apolline dignum
 Vis complere libris et vatibus addere calcar,
 Ut studio maiore petant Helicon virentem.
 Multa quidem nobis facimus mala saepe poetae, —
 Ut vineta egomet caedam mea — quum tibi librum 220
 Sollicito damus aut fesso; quum laedimur, unum
 Si quis amicorum est ausus reprehendere versum;
 Quum loca iam recitata revolvimus irrevocati;
 Quum lamentamur, non apparere labores
 Nostros et tenui deducta poemata filo; 225
 Quum speramus eo rem venturam, ut simul atque
 Carmina rescieris nos fingere, commodus ultro
 Arcessas et egere vetes et scribere cogas.
 Sed tamen est operae pretium cognoscere, quales
 Aedituos habeat belli spectata domique 230
 Virtus, indigno non committenda poetae.
 Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
 Choerilus, incultis qui versibus et male natis
 Retulit acceptos, regale nomisma, Philippos.
 Sed veluti tractata notam labemque remittunt 235
 Atramenta, fere scriptores carmine foedo
 Splendida facta linunt. Idem rex ille, poema
 Qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
 Edicto vetuit, ne quis se praeter Apellem
 Pingeret, aut alius Lysippo duceret aera 240
 Fortis Alexandri vultum simulantia. Quodsi
 Iudicium subtile videndis artibus illud
 Ad libros et ad haec Musarum dona vocares,
 Boeotum in crasso iurares aëre natum.
 At neque dedecorant tua de se iudicia atque 245

- Munera, quae multa dantis cum laude tulerunt,
 Dilecti tibi Virgilius Variusque poetae;
 Nec magis expressi vultus per athenaea signa,
 Quam per vatis opus mores animique virorum
 250 Clarorum apparent. Nec sermones ego malle
 Repentes per humum, quam res componere gestas,
 Terrarumque situs et flumina dicere et arces
 Montibus impositas et barbara regna, tuisque
 Auspiciis totum confecta duella per orbem,
 255 Claustraque custodem pacis cohibentia Ianum,
 Et formidatam Parthis te principe Romam;
 Si, quantum cuperem, possem quoque: sed neque
 parvum
 Carmen maiestas recipit tua, nec meus audet
 Rem tentare pudor, quam vires ferre recusent
 260 Sedulitas autem, stulte quem diligit, urget,
 Praecipue quam se numeris commendat et arte;
 Discit enim citius meminitque libentius illud,
 Quod quis deridet, quam quod probat et veneratur.
 Nil moror officium, quod me gravat, ac neque flecto
 265 In peius vultu proponi cereus usquam,
 Nec prave factis decorari versibus opto;
 Ne rubeam pingui donatus munere, et una
 Cum scriptore meo, capsula porrectus aperta,
 Deferar in vicinam vendentem thus et odores
 270 Et piper et quidquid chartis amicitur ineptis.

EPISTOLA II.

AD IULIUM FLORUM.

- Flore, bono claroque fidelis amice Neroni,
 Si quis forte velit puerum tibi vendere natum
 Tibure vel Gabiis, et tecum sic agat —: „Hic, et
 „Candidus et talos a vertice pulcher ad imos,
 5 „Fiet eritque tuus nummorum millibus octo,
 „Verna ministeriis ad nutus aptus heriles,
 „Literulis Graecis imbutus, idoneus arti
 „Cuilibet argilla quidvis imitabitur uda,
 „Quin etiam canet indoctum sed dulce bibenti.
 10 „Multa fidem promissa levant, ubi plenius aequo
 „Laudat venales, qui vult extrudere, merces.
 „Res urget me nulla; meo sum pauper in aere.

„Nemo hoc mangonum faceret tibi; non temere a me
 „Quivis ferret idem. Semel hic cessavit et, ut fit,
 „In scalis latuit metuens pendentis habenae.“ —, 15
 Des nummos, excepta nihil te si fuga laedat;
 Ille ferat pretium poenae securus opinor.
 Prudens emisti vitiosum, dicta tibi est lex:
 Insequeris tamen hunc et lite moraris iniqua?
 Dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi 20
 Talibus officiis prope mancum, ne mea saevus
 Iurgares ad te quod epistola nulla veniret.
 Quid tum profeoi, mecum facientia iura
 Si tamen attentas? Quereris super hoc etiam, quod
 Expectata tibi non mittam carmina mendax. 25
 Luculli miles collecta viatica multis
 Aerumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
 Perdiderat; post hoc vehemens lupus et sibi et hosti
 Iratus pariter, ieiunis dentibus acer,
 Praesidium regale loco deiecit, ut aiunt, 30
 Summe munito et multarum divite rerum.
 Clarus ob id factum, donis ornatur honestis,
 Accipit et bis dena super sestertia nummum.
 Forte sub hoc tempus castellum evertere praetor
 Nescio quod cupiens, hortari coepit eundem 35
 Verbis, quae timido quoque possent addere mentem:
 „I, bone, quo virtus tua te vocat, i pede fansto,
 „Grandia laturus meritorum praemia!... Quid stas?“
 Post haec ille catus, quantumvis rusticus, „Ibit,
 „Ibit eo, quo vis, qui zonam perdidit,“ inquit. 40
 Romae nutriri mihi contigit atque doceri,
 Iratus Graiis quantum nocuisset Achilles.
 Adiecere bonae paullo plus artis Athenae;
 Scilicet ut possem curvo dignoscere rectum,
 Atque inter silvas Academi quaerere verum. 45
 Dura sed emovere loco me tempora grato,
 Civilisque rudem belli tulit aestus in arma,
 Caesaris Augusti non responsura lacertis.
 Unde simul primum me dimisere Philippi,
 Decisis humilem pennis inopemque paterni 50
 Et laris et fundi paupertas impulit audax,
 Ut versus facerem; sed, quod non desit, habentem
 Quae poterunt unquam satis expurgare cicutae,
 Ni melius dormire putem quam scribere versus?
 Singula de nobis anni praedantur euntes; 55
 Eripuere iocos, Venerem, convivia, ludum;

- Tendunt extorquere poemata: quid faciam vis?
Denique non omnes eadem mirantur amanti:
Carmine tu gaudes, hic delectatur iambis,
- 60 Ille Bioneis sermonibus et sale nigro.
Tres mihi convivae prope dissentire videntur,
Poscentes vario multum diversa palato.
Quid dem? quid non dem? renuis tu, quod iubet
alter;
- Quod petis, id sane est invisum atidumque duobus.
- 65 Praeter cetera, me Romaene poemata censeas
Scribere posse inter tot curas totque labores?
Hic sponsum vocat, hic auditum scripta relictis
Omnibus officiis; cubat hic in colle Quirini,
Hic extremo in Aventino, visendus uterque;
- 70 Intervalla vides humane commoda. Verum
Purae sunt plateae, nihil ut meditantibus obstet?
Festinat calidus mulis gerulisque redemptor,
Torquet nunc lapidem nunc ingens machina tignum,
Tristia robustis luctantur funera plaustris,
- 75 Hac rabiosa furit canis, hac intulenta ruit sus.
I nunc, et versus tecum meditare canoros.
Scriptorum chorus omnis amat nemus et fugit urbes,
Rite cliens Bacchi somno gaudentis et umbra:
Tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos
- 80 Vis canere, et contracta sequi vestigia vatum?
Ingenium, sibi quod vacuas desumsit Athenas
Et studiis annos septem dedit insenuitque
Libris et curis, statua taciturnius exit
Plerumque et risu populum quatit; hic ego rerum
- 85 Fluctibus in mediis et tempestatibus urbis
Verba lyrae motura sonum connectere digner?
Frater erat Romae consulti rhetor, ut alter
Alterius sermone meros audiret honores,
Gracchus ut hic illi foret, huic ut Mucius ille,
- 90 Qui minus argutos vexat furor iste poetas?
Carmina compono, hic elegos. „Mirabile visu
„Caelatumque novem Musis opus!“ Adapice primum,
Quanto cum fastu, quanto molimine circum-
spectemus vacuum Romanis vatibus aedem;
- 95 Mox etiam, si forte vacas, sequere et procul audi,
Quid ferat et quare sibi nectat uterque coronam.
Caedimur et totidem plagis consumimus hostem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Discedo Alcaeus puncto illius; ille meo quis?

Quis, nisi Callimachus? si plus adposcere visus,
 Fit Mimnermus, et optivo cognomine crescit. 100
 Multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
 Quum scribo et supplex populi suffragia capto;
 Idem, finitis studiis et mente recepta,
 Obturem patulas impune legentibus aures. 105
 Ridentur mala qui componunt carmina; verum
 Gaudent scribentes et se venerantur, et ultro,
 Si taceas, laudant quidquid scripsere, beati.
 At qui legitimum cupiet fecisse poema,
 Cum tabulis animum censoris sumet honesti; 110
 Audebit, quaecunque parum splendoris habebunt
 Et sine pondere erunt et honore indigna ferentur,
 Verba movere loco, quamvis invita recedant
 Et versentur adhuc intra penetralia Vestae;
 Obscurata diu populo bonus eruet, atque 115
 Proferet in lucem speciosa vocabula rerum,
 Quae priscis memorata Catonibus atque Cethegis
 Nunc situs informis premit et deserta vetustas;
 Adsciscet nova, quae genitor produxerit usus.
 Hic vehemens, liquidus puroque simillimus amni, 120
 Fundet opes, Latiumque beabit divite lingua;
 Luxuriantia compescet, nimis aspera sano
 Levabit cultu, virtute carentia tollet,
 Ludentis speciem dabit et torquebitur, ut qui
 Nunc Satyrum, nunc agrestem Cyclopa movetur. — 125
 Praetulerim scriptor delirus inersque videri,
 Dum mea delectent mala me vel denique fallant,
 Quam sapere et ringi? Fuit haud ignobilis Argis,
 Qui se credebat miros audire tragoedos
 In vacuo laetus sessor plausorque theatro; 130
 Cetera qui vitae servaret munia recto
 More, bonus sane vicinus, amabilis hospes,
 Comis in uxorem, posset qui agnoscere servis
 Et signo laeso non insanire lagenae,
 Posset qui rupem et puteum vitare patentem: 135
 Hic ubi cognatorum opibus curisque refectus
 Expulit helleboro morbum bilemque meraco,
 Et redit ad sese, „Pol, me occidistis, amici,
 „Non servastis,“ ait, „cui sic extorta voluptas
 „Et demtus per vim mentis gratissimus error.“ 140
 Nimirum sapere est abiectis utile nugis,
 Et tempestivum pueris concedere ludum,
 Ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis,
 HORATIUS. S

- Sed verae numerosque modosque ediscere vitae.
- 145 Quocirca mecum loquor haec tacitusque recordor:
 „Si tibi nulla sitim finiret copia lymphae,
 „Narrares medicis: quod, quanto plura parasti,
 „Tanto plura cupis, nulline faterier audes?
 „Si vulnus tibi monstrata radice vel herba
- 150 „Non fieret levius, fugeres radice vel herba
 „Proficiente nihil curarier: audieras, cui
 „Rem di donarent, illi decedere pravam
 „Stultitiam, et quum sis nihilo sapientior, ex quo
 „Plenior es, tamen uteris monitoribus isdem?
- 155 „At si divitiae prudentem reddere possent;
 „Si capidum timidumque minus te; nempe ruberes,
 „Viveret in terris te si quis avarior uno.
 „Si proprium est, quod quis libra mercatur et aere,
 „Quaedam, si credis consultis, mancipat usus;
- 160 „Qui te pascit ager, tuus est, et villicus Orbi,
 „Quum segetes occat tibi mox frumenta daturas,
 „Te dominum sentit. Das nummos, accipis uvam,
 „Pullos, ova, cadum temeti: nempe modo isto
 „Paullatim mercaris agrum, fortasse trecentis
- 165 „Aut etiam supra nummorum millibus euntum.
 „Quid refert, vivas numerato nuper an olim?
 „Emtor Aricini quondam Veientis et arvi,
 „Euntum coenat olus, quamvis aliter putat; emtis
 „Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum;
- 170 „Sed vocat usque suum, qua populus adsita certis
 „Limitibus vicina refugit iurgia; tanquam
 „Sit proprium quidquam, puncto quod mobilis horae
 „Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc morte
 „suprema
 „Permutet dominos et cedat in altera iura.
- 175 „Sic quia perpetuus nulli datur usus, et heres
 „Heredem alterius velut unda supervenit undam;
 „Quid vici prosunt aut horrea? quidve Calabris
 „Saltibus adiecti Lucani, si metit Orcus
 „Grandia cum parvis, non exorabilis auro?
- 180 „Gemmas, marmox, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas,
 „Argentum, vestes Gaetulo murice tinctas,
 „Sunt, qui non habeant; est, qui non curet habere.
 „Cur alter fratrum cessare et ludere et ungi
 „Praeferat Herodis palmetis pinguibus, alter
- 185 „Dives et importunus ad umbram lucis ab ortu
 „Silvestrem flammis et ferro mitiget agrum,

- „Scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
 „Naturae deus humanae, mortalis in unum-
 „quodque caput, vultu mutabilis, albus et ater. 190
 „Utar et ex modico, quantum res poscet, acervo
 „Tollam, nec metuam, quid de me iudicet heres,
 „Quod non plura datis invenerit; et tamen idem.
 „Scire volam, quantum simplex hilarisque nepoti
 „Discrepet, et quantum discordet parcus avaro.
 „Distat enim, spargas tua prodigus, an neque 195
 sumtum
 „Invitus facias, neque plura parare labores;
 „Ac potius, puer ut festis quinquatribus olim,
 „Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
 „Pauperies immunda domus procul absit: ego, utrum
 „Nave ferar magna an parva, ferar unus et idem. 200
 „Non agimur tumidis velis Aquilone secundo,
 „Non tamen adversis aetatem ducimus Austris;
 „Viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re
 „Extremi primorum, extremis usque priores.
 „Non es avarus: abi. Quid? cetera iam simul isto 205
 „Cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
 „Ambitione? caret mortis formidine et ira?
 „Somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
 „Nocturnos lemures portentaque Thessala rides?
 „Natales grate humeras? ignoscis amicis? 210
 „Lenior et melior fis accedente senecta?
 „Quid te exemta levat spinis de pluribus una?
 „Vivere si recte nescis, decede peritis.
 „Lusisti satis, edisti satis, atque bibisti;
 „Tempus abire tibi est, ne potum largius aequo 215
 „Rideat et pulset lasciva decentius aetas.“

Q. HORATII FLACCI
EPISTOLA AD PISONES,
SIVE
DE ARTE POETICA
LIBER.

- H**umano capiti cervicem pictor equinam
Iungere si velit, et varias inducere plumas,
Undique collatis membris, ut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne;
- 5 Spectatum admissi risum teneatis amici?
Credite, Pisones, isti tabulae fore librum
Persimilem, cuius, velut aegri somnia, vanae
Fingentur species, ut nec pes nec caput uni
Reddatur formae. ¶ Pictoribus atque poetis.
- 10 Quidlibet audendi semper fuit aequa potestas.
¶ Scimus, et hanc veniam petimusque damusque vicissim,
Sed non ut placidis coeant immitia, non ut
Serpentes avibus gementur, tigribus agni.
Inceptis gravibus plerumque et magna professis
- 15 Purpureus, late qui splendeat, unus et alter
Adsuitur pannus; quum lucus et ara Dianae,
Et properantis aquae per amoenos ambitus agros,
Aut flumen Rhenum, aut pluvius describitur arcus:
Sed nunc non erat his locus. Et fortasse cupressum
- 20 Scis simulare: quid hoc, si fractis enatat expes
Navibus, aere dato qui pingitur? Amphora coepit
Institui; currente rota cur urceus exit?
Denique sit quidvis, simplex duntaxat et unum.
Maxima pars vatum, pater et iuvenes patre digni,
- 25 Decipimur specie recti: brevis esse laboro,
Obscurus fio; sectantem lenia nervi

Deficiunt animique; professus grandia turget;
 Serpit humi tutus nimium timidusque procellae;
 Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
 Delphinum silvis appingit, fluctibus aprum. 30

In vitium ducit culpae fuga, si caret arte.
 Aemilium circa ludum faber unus et unguis
 Exprimet et molles imitabitur aere capillos,
 Infelix operis summa, quia ponere totum
 Nesciet: hunc ego me, si quid componere curem, 35
 Non magis esse velim, quam naso vivere pravo
 Spectandum nigris oculis nigroque capillo.

Sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam
 Viribus, et versate diu, quid ferre recusent,
 Quid valeant humeri, Cui lecta potenter erit res, 40
 Nec facundia deseret hunc nec lucidus ordo.
 Ordinis haec virtus erit et venus, aut ego fallor,
 Ut iam nunc dicat iam nunc debentia dici,
 Pleraque differat et praesens in tempus omittat.

In verbis etiam tenuis cautusque serendis, 45
 Hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor.
 Dixeris egregie, notum si callida verbum
 Reddiderit iunctura novum. Si forte necesse est

Indiciis monstrare recentibus abdita rerum,
 Fingere cinctutis non exaudita Cethegis 50

Continget, dabiturque licentia sumta pudenter.
 Et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si
 Graeco fonte cadant, parce detorta. Quid autem
 Caecilio Plautoque dabit Romanus, ademptum 55

Virgilio Varioque? Ego cur, acquirere pauca
 Si possum, invideor, quum lingua Catonis et Enni
 Sermonem patrium ditaverit et nova rerum
 Nomina protulerit? Licuit, semperque licebit,
 Signatum praesente rota producere nomen. 60

Ut silvae foliis pronos mutantur in annos,
 Prima cadunt; ita verborum vetus interit aetas,
 Et iuvenum ritu florent modo nata virentque.

Debemur morti nos nostraque: sive receptus
 Terra Neptunus classes Aquilonibus arcet,
 Regis opus; sterilisque diu palus aptaque remis 65
 Vicinas urbes alit, et grave sentit aratrum;

Seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis,
 Doctus iter melius; mortalia facta peribunt:
 Nedum sermonum stet honos et gratia vivax.
 Multa renascentur quae iam cecidere, cadentque

Quae nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
Quem penes arbitrium est et ius et norma loquendi.

- Res gestae regumque ducumque et tristia bella
Quo scribi possent numero, monstravit Homerus.
75 Versibus impariter iunctis querimonia primum,
Post etiam inclusa est voti sententia compos;
Quis tamen exiguos elegos emiseric auctor,
Grammatici certant, et adhuc sub iudice lis est.
Archilochum proprio rabies armavit iambo:
80 Hunc socci cēpere pedem grandesque cethurni,
Alternis aptum sermonibus, et populares
Vincentem strepitus, et natum rebus agendis.
Musa dedit fidibus divos puerosque deorum,
Et pugilem victorem, et equum certamine primum,
85 Et iuvenum curas, et libera vina referre.

- Descriptas servare vices operumque colores,
Cur ego, si nequeo ignoroque, poeta salutor?
Cur nescire, pudens prave, quam discere malo?
Versibus exponi tragicis res comica non vult;
90 Indignatur item privatis ac prope socco
Dignis carminibus narrari coena Thyestae.
Singula quaeque locum teneant sortita decenter.
Interdum tamen et vocem comoedia tollit,
Iratusque Chremes tumido delitigat ore;
95 Et tragicus plerumque dolet sermone pedestri
Telephus et Peleus, quum pauper et exsul uterque
Proiicit ampullas et sesquipedalia verba,
Si curat cor spectantis tetigisse querela.

- Non satis est pulchra esse poemata; dulcia sunt,
100 Et quocumque volent, animum auditoris agunto.
Ut ridentibus arrident, ita flentibus adsunt
Humani vultus: si vis me flere, dolendum est
Primum ipsi tibi; tunc tua me infortunia laedent,
Telephe vel Peleu; male si mandata loqueris,
105 Aut dormitabo aut ridebo. Tristia moestum
Vultum verba decent, iratum plena minarum,
Ludentem lasciva, severum seria dictu.
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum, iuvat aut impellit ad iram,
110 Aut ad humum moerore gravi deducit et angit;
Post effert animi motus interprete lingua.
Si dicentis erunt fortunae absona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.
Intererit multum, Davusne loquatur an heros

Maturusne senex an adhuc florente iuventa
 Fervidus, et matrona potens an sedula nutrix,
 Mercatorne vagus cultorne virentis agelli,
 Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis.

115

Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge.

Scriptor honoratum si forte reponis Achillem;
 Impiger, iracundus, inexorabilis, acer
 Iura neget sibi nata, nihil non adroget armis.
 Sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
 Perfidus Ixion, Io, vaga, tristis Orestes.

120

Si quid inexpertum scenae committis, et audes
 Personam formare novam; servetur ad imum,
 Qualis ab incepto processerit, et sibi constet.
 Difficile est proprie communia dicere; tuque
 Rectius Iliacum carmen deducis in actus,

125

Quam si proferres ignota indictaque primus.
 Publica materies privati iuris erit, si
 Non circa vilem patulumque moraberis orbem,
 Nec verbum verbo curabis reddere fidus

130

Interpres, nec desilies imitator in artum,
 Unde pedem proferre pudor vetet aut operis lex.

135

Nec sic incipies, ut scriptor Cyclicus olim:

„*Fortunam Priami cantabo et nobile bellum.*“

Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?

Parturient montes, nascetur ridiculus mus.

Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte:

140

„*Dic mihi, Musa, virum, captae post tempora Troiae*

„*Qui mores hominum multorum vidit et urbes.*“

Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem

Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,

Antiphaten Syllamque et cum Cyclope Charybdin;

145

Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,

Nec gemino bellum Troianum orditur ab ovo;

Semper ad eventum festinat et in medias res,

Non secus ac notas, auditorem rapit, et quae

Desperat tractata nitescere posse, relinquit,

150

Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,

Primo ne medium, medio ne discrepet imum.

Tu, quid ego et populus mecum desideret, audi:

Si plausoris egēs aulae manentis et usque

Sessuri, donec cantor „*Vos plaudite*“ dicat,

155

Aetatis cuiusque notandi sunt tibi mores,

Mobilibusque decor naturis dandus et annis.

Reddere qui voces iam scit puer et pede certo

- Signat humum; gestit paribus colludere, et iram
 160 Colligit ac ponit temere, et mutatur in horas.
 Imberbis *iuvenis*, tandem custode remoto,
 Gaudet equis canibusque et aprici gramine campi,
 Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
 Utilium tardus provisor, prodigus aeris,
 165 Sublimis cupidusque et amata relinquere pernix.
 Conversis studiis aetas animusque *virilis*
 Quaerit opes et amicitias, inservit honori,
 Commisisse cavet, quod mox mutare laboret.
 Multa *senem* circumveniunt incommoda, vel quod
 170 Quaerit et inventis miser abstinet ac timet uti,
 Vel quod res omnes timide gelideque ministrat,
 Dilator, spe longus, iners, avidusque futuri,
 Difficilis, querulus, laudator temporis acti
 Se puero, castigator censorque minorum.
 175 Multa ferunt anni venientes commoda secum,
 Multa recedentes adimunt: ne forte seniles.
 Mandentur iuveni partes pueroque viriles;
 Semper in adiunctis aevoque morabimur aptis.
 Aut agitur res in scenis, aut acta refertur.
 180 Segnius irritant animos demissa per aurem,
 Quam quae sunt oculis subiecta fidelibus et quae
 Ipse sibi tradit spectator: non tamen intus
 Digna geri promes in scenam, multaue tolles
 Ex oculis, quae mox narret facundia praesens,
 185 Ne pueros coram populo Medea trucidet,
 Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus,
 Aut in avem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
 Quodcumque ostendis mihi sic, incredulus odi.
 Neve minor neu sit quinto productior actu
 190 Fabula, quae posci vult et spectata reponi;
 Nec deus intersit, nisi dignus vindice nodus
 Inciderit; nec quarta loqui persona laboret.
 Actoris partes chorus officiumque virile
 Defendat, neu quid medios intercinat actus,
 195 Quod non proposito conducat et haereat apte.
 Ille bonis faveatque et consilietur amice,
 Et regat iratos, et amet peccare timentes;
 Ille dapes laudet mensae brevis, ille salubrem
 Iustitiam legesque et apertis otia portis;
 200 Ille tegat commissa, deosque precetur et oret,
 Ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.
 Tibia non, ut nunc, orichalco iuncta tubaeque

Aemula, sed tennis simplexque foramine paucō
 Adspirare et adesse choris erat utilis, atque
 Nondum spissa nimis complere sedilia flatu;
 Quo sane populus numerabilis, utpote parvus,
 Et frugi castusque verecundusque coibat.
 Postquam coepit agros extendere victor, et urbes
 Latior amplecti murus, vinoque diurno
 Placari Genius festis impune diebus;
 Accessit numerisque modisque licentia maior.
 Indoctus quid enim saperet, liberque laborum,
 Rusticus urbano confusus, turpis honesto?
 Sic priscae motumque et luxuriam addidit arti
 Tibicen, traxitque vagus per pulpita vestem;
 Sic etiam fidibus voces crevere severis,
 Et tulit eloquium insolitum facundia praeceps,
 Utilemque sagax rerum et divina futuri
 Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.

205

210

215

Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
 Mox etiam agrestes Satyros nudavit, et asper
 Incolumi gravitate iocum tentavit, eo quod
 Illecebris erat et grata novitate morandus
 Spectator functusque sacris et potus et exlex.
 Verum ita risoires, ita commendare dicaces
 Conveniet Satyros, ita vertere seria ludo,
 Ne, quicumque deus, quicumque adhibebitur heros,
 Regali conspectus in auro nuper et ostro,
 Migret in obscuras humili sermone tabernas,
 Aut, dum vitat humum, nubes et inania captet.
 Effutire leves indigna tragoedia versus,
 Ut festis matrona moveri iussa diebus,
 Intererit Satyris paullum pudibunda protervis.
 Non ego imprnata et dominantia nomina solum
 Verbaque, Pisones, Satyrorum scriptor amabo,
 Nec sic enitar tragico differre colori,
 Ut nihil intersit, Davusne loquatur et audax
 Pythias, emuncto lucrata Simone talentum,
 An custos famulusque dei Silenus alumni.
 Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quisvis
 Speret idem, sudet multum, frustraue labore
 Ausus idem: tantum series iuncturaque pollet,
 Tantum de medio sumtis accedit honoris.
 Silvīs deducti caveant, me iudice, Fauni,
 Ne, velut innati, triviis ac paene forenses,
 Aut nimium teneris iuvenentur versibus unquam,

220

225

230

235

240

245

- Aut immunda crepent ignominiosaque dicta:
 Offenduntur enim, quibus est equus et pater et res,
 Nec, si quid fricti ciceris probat et nucis emtor,
 250 Aequis accipiunt animis donantre corona.
 Syllaba longa brevi subiecta vocatur *iambus*,
 Pes citus; unde etiam trimetris accrescere iussit
 Nomen iambeis, quum senos redderet ictus,
 Primus ad extremum similis sibi: non ita pridem,
 255 Tardior ut paullo graviorque veniret ad aures,
 Spondeos stabiles in iura paterna recepit
 Commodus et patiens, non ut de sede secunda
 Cederet aut quarta socialiter. Hic et in Acci
 Nobilibus trimetris apparet rarus, et Enni
 260 In scenam missos cum magno pondere versus
 Aut operae celeris nimium curaque carentis,
 Aut ignoratae premit artis crimine turpi.
 Non quivis videt immodulata poemata iudex,
 Et data Romanis venia est indigna poetis.
 265 Idcircone vager scribamque licenter? Ut omnes
 Visuros peccata putem mea, tutus et intra
 Spem veniae cautus: vitavi denique culpam,
 Non laudem merui. Vos exemplaria Graeca
 Nocturna versate manu, versate diurna.
 270 At vestri proavi Plautinos et numeros et
 Laudavere sales, nimium patienter utrumque,
 Ne dicam stulte, mirati; si modo ego et vos
 Scimus inurbanum lepido seponere dicto,
 Legitimumque sonum digitis callemus et aure.
 275 Ignotum tragicæ genus invenisse Camenæ
 Dicitur et plaustris vexisse poemata Thespis,
 Quæ canerent agerentque peruncti faecibus ora.
 Post hunc personæ pallæque repertor honestæ
 Aeschylus et modicis instravit pulpita tignis,
 280 Et docuit magnumque loqui nitique cothurno.
 Successit vetus his comoedia non sine multa
 Laude, sed in vitium libertas excidit, et vim
 Dignam lege regi; lex est accepta, chorusque
 Turpiter obticuit, sublato iure nocendi.
 285 Nil intentatum nostri liquere poetæ;
 Nec minimum meruere decus, vestigia Graeca
 Ausi deserere et celebrare domestica facta,
 Vel qui praetextas, vel qui docuere togatas.
 Nec virtute foret clarisve potentius armis,
 290 Quam lingua, Latium, si non offenderet unum-

quemque poetarum limae labor et mora. Vos, o
 Pompilius sanguis, carmen reprehendite, quod non
 Multa dies et multa litura coercuit, atque
 Perfectum decies non castigavit ad unguem,

Ingenium misera quia fortunatius arte
 Credit et excludit sanos Helicone poetas
 Democritus, bona pars non unguis ponere curat,
 Non barbam, secreta petit loca, balnea vitat.

Nanciscetur enim pretium nomenque poetae,
 Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam
 Tonsori Licino commiserit. O ego laevus,

Qui purgor bilem sub verni temporis horam!
 Non alius faceret meliora poemata . . . verum
 Nil tanti est. Ergo fungar vice cotis, acutum
 Reddere quae ferrum valet exsors ipsa secandi;
 Munus et officium, nil scribens ipse, docebo,
 Unde parentur opes, quid alat formetque poetam,
 Quid deceat, quid non, quo virtus, quo ferat error.

Scribendi recte sapere est et principium et fons:
 Rem tibi Socraticae poterunt ostendere chartae,
 Verbaque provisam rem non invita sequentur.

Qui didicit, patriae quid debeat, et quid amicis,
 Quo sit amore parens, quo frater amandus et hospes,
 Quod sit conscripti, quod iudicis officium, quae
 Partes in bellum missi ducis; ille profecto
 Reddere personae scit convenientia cuique.

Respicere exemplar vitae morumque iubebo
 Doctum imitatore, et vivas hinc ducere voces.

Interdum speciosa locis morataque recte
 Fabula, nullius veneris, sine pondere et arte,
 Valdius oblectat populum meliusque moratur,
 Quam versus inopes rerum nugaeque canorae.

Graius ingenium, Graius dedit ore rotundo
 Musa loqui, praeter laudem nullius avaris.

Romani pueri longis rationibus assem

Discunt in partes centum diducere. *J*, „Dicat

„Filius Albini, si de quincunoe remota est

„Uncia, quid superet.“ *J* Poterat dixisse: *triens*. *J*, „Eu!

„Rem poteris servare tuam. Redit uncia, quid fit?“

J Semis. *J* At haec animos aerugo et cura peculi

Quum semel imbuerit, speramus carmina fingi
 Posse linenda cedro, et levi servanda cupresso?

Aut prodesse volunt, aut delectare poetae,
 Aut simul et iucunda et idonea dicere vitae.

- 335** Quidquid praecipies, esto brevis, ut cito dicta
 Percipiant animi dociles teneantque fideles:
 Omne supervacuum pleno de pectore manat.
 Ficta voluptatis caussa sint proxima veris:
 Ne, quodcunque volet, poscat sibi fabula credi,
340 Neu pransae lamiae vivum puerum extrahat alvo.
 Centuriae seniorum agitant expertia frugis,
 Celsi praetereunt austera poemata Rhamnes:
 Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
 Lectorem delectando pariterque monendo.
345 Hic meret aera liber Sosis, hic et mare transit,
 Et longum noto scriptori prorogat aevum.
 Sunt delicta tamen, quibus ignovisse velimus:
 Nam neque chorda sonum reddit quem vult manus et
 mers,
 Poscentique gravem persaepe remittit acutum;
350 Nec semper feriet, quodcunque minabitur, arcus.
 Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
 Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
 Aut humana parum cavit natura. Quid ergo est?
 Ut scriptor si peccat idem librarius usque,
355 Quamvis est monitus, venia caret; ut citharoedus
 Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem:
 Sic mihi, qui multum cessat, fit Choerilus ille,
 Quem bis terye bonum cum risu miror; et idem
 Indignor quandoque bonus dormitat Homerus.
360 Verum operi longo fas est obrepere somnum.
 Ut pictura, poesis: erit, quae, si propius stes,
 Te capiat magis, et quaedam, si longius abstes:
 Haec amat obscurum; volet haec sub luce videri,
 Iudicis argutum quae non formidat acumen;
365 Haec placuit semel, haec decies repetita placebit.
 O maior iuvenum, quamvis et voce paterna
 Fingeris ad rectum et per te sapis, hoc tibi dictum
 Tolle memor, certis medium et tolerabile rebus
 Recte concedi — consultus iuris et actor
370 Caussarum mediocris abest virtute deserti
 Messalae, nec scit quantum Cascellius Aulus;
 Sed tamen in pretio est —; mediocribus esse poetis
 Non homines, non di, non concessere columnae.
 Ut gratas inter mensas symphonia discors
375 Et crassum unguentum et Sardo cum melle papaver
 Offendunt, poterat duci quia coena sine istis;
 Sic animis natum inventumque poema iuvandis,

Si paullum summo decessit, vergit ad imum.
 Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,
 Indoctusque pilae discive trochive quiescit, 380
 Ne spissae risum tollant impune coronae;
 Qui nescit versus, tamen audet fingere? § Quidni?
 Liber et ingenuus, praesertim census equestrem
 Summam nummorum, vitioque remotus ab omni.
 § Tu nihil iavita dices faciesve Minerva, 385
 Id tibi iudicium esto, ea mens; si quid tamen olim
 Scripseris, in Meti descendat iudicis aures
 Et patris et nostras, nonumque prematur in annum,
 Membranis intus positis: delere licebit,
 Quod non edideris; nescit vox missa reverti. 390
 Silvestres homines sacer interpretque deorum
 Caedibus et victu foedo deterruit Orpheus,
 Dictus ob hoc lenire tigres rabidosque leones.
 Dictus et Amphion, Thebanae conditor urbis,
 Saxa movere sono testudinis, et prece blanda 395
 Ducere, quo vellet. Fuit haec sapientia quondam,
 Publica privatis secernere, sacra profanis,
 Concubitu prohibere vago, dare iura maritis,
 Oppida moliri, leges incidere ligno:
 Sic honor et nomen divinis vatibus atque 400
 Carminibus venit. Post hos insignis Homerus,
 Tyrtaeusque mares animos in Martia bella
 Versibus exacuit; dictae per carmina sortes,
 Et vitae monstrata via est, et gratia regum
 Pieriis tentata modis, ludusque repertus, 405
 Et longorum operum finis: — ne forte pudori
 Sit tibi Musa lyra sollers et cantor Apollo!
 Natura fieret laudabile carmen, an arte,
 Quaesitum est: ego nec studium sine divite vena,
 Nec rude quid possit video ingenium; alterius sic 410
 Altera poscit opem res et coniurat amice.
 Qui studet optatam cursu contingere metam,
 Multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit,
 Abstinit venere et vine; qui Pythia cantat
 Tibicen, didicit prius extimuitque magistrum. 415
 Nec satis est dixisse: „Ego mira poemata pango;
 „Occupet extremum scabies; mihi turpe relinqui est,
 „Et, quod non didici, sane nescire fateri.“
 Ut praeco, ad merces turbam qui cogit emendas,
 Adsentatores iubet ad lucrum ire poeta 420
 Dives agris, dives positus in foenore nummis.

HORATIUS.

T

- Si vero est, unctum qui recte ponere possit,
 Et spondere levi pro paupere, et eripere atris
 Litibus implicitum; mirabor, si sciet inter-
- 425** noscere mendacem verumque beatus amicum.
 Tu seu donaris, seu quid donare voles cui,
 Nolito ad versus tibi factos ducere plenum
 Laetitiae; clamabit enim „Pulchre!“ „Bene!“ „Re-
- cte!“ —,
- Pallescet super his, etiam stillabit amicis
- 430** Ex oculis rorem, saliet, tundet pede terram.
 Ut qui conducti plorant in funere, dicunt
 Et faciunt prope plura dolentibus ex animo; sic
 Derisor vero plus laudatore movetur.
 Reges dicuntur multis urgere culullis
- 435** Et torquere mero, quem perspexisse laborant,
 An sit amicitia dignus: si carmina condes,
 Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.
 Quinctilio si quid recitares, „Corrige sodes,
 „Hoc,“ aiebat, „et hoc:“ melius te posse negares,
- 440** Bis terque expertum frustra; delere iubebat
 Et male tornatos incudi reddere versus:
 Si defendere delictum quam vertere malles;
 Nullum ultra verbum aut operam insumebat inanem,
 Quin sine rivali teque et tua solus amares.
- 445** Vir bonus et prudens versus reprehendet inertes,
 Culpabit duos, incomtis adlinet atrum
 Traverso calamo signum, ambitiosa recidet
 Ornamenta, parum claris lucem dare coget,
 Arguet ambigue dictum, mutanda notabit,
- 450** Fiet Aristarchus, nec dicet: „Cur ego amicum
 „Offendam in nugis?“ Hae nugae seria ducent
 In mala derisum semel exceptumque sinistre.
 Ut mala quem scabies aut morbus regius urget,
 Aut fanaticus error et iracunda Diana;
- 455** Vesani tetigisse timent fugiuntque poetam,
 Qui sapiunt; agitant pueri, incautique sequuntur.
 Hic, dum sublimis versus ructatur et errat,
 Si veluti merulis intentus decedit auceps
 In puteum foveamve; licet „Succurrite“ longum
- 460** Clamet „Io cives!“; non sit qui tollere curet.
 Si curet quis opem ferre et demittere funem,
 „Qui scis, an prudens huc se proiecerit, atque
 „Servari nolit?“ dicam, Siculique poetae
 Narrabo interitum: deus immortalis haberi

Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam

465

Insiluit. Sit ius liceatque perire poetis:

Invitum qui servat, idem facit occidenti.

Nec semel hoc fecit, nec, si retractus erit, iam

Fiet homo et ponet famosae mortis amorem.

Nec satis apparet, cur versus factitet; utrum

470

Minxerit in patrios cineres, an triste bidental

Moverit incestus: certe furit, ac velut ursus

Obiectos caveae valuit si frangere clathros,

Indoctum doctumque fugat recitator acerbus;

Quem vero arripuit, tenet occiditque legendo,

475

Non missura cutem, nisi plena cruoris, hircudo.

ANNOTATIONES

AD ODARUM LIBRUM PRIMUM.

Od. I. 3—10. Cuningam. correxit *Olympium* et *Wadias pulvere Olympio*. Disputarant autem interpretes de hoc loco interpungendo, quorum sententias recensent Cuningam. *Animadvv.* cap. XV. p. 273—289., I. Fr. Roos in *Excursu* Gicssae 1783. 4. edito et Theoph. Kiessling in *Commentat. philol. de primo Horatii carmine*. Cizae 1823. 8. Alii enim vv. *Hanc et illum ad iuvat* retulerunt, ex qua distinctione ne *evehit* nexum turbet, Bentleius coniecit *nobilis t. d. eveherere ad deos* [quod bene reiecit Lamb. Bos *Animadvv. ad scriptt. quosdam Lat.* p. 27.] et Stosch. in *Museo crit.* p. 505. *quae vehit*. Alii, puncto post *nobilis* posito, illa verba ab *evehit* pendere monuerunt. Alii, post *deos* distinctione adhibita, eadem cum *nunquam dimoveas* coniunxerunt. Mihi simplicissima visa est *Wadii* ratio, qui ad *hunc et illum* subintelligit *iuvat et evehit ad deos*. 29. Harius coniec. *te*, ut poeta his verbis ad Maecenatem se convertat et sensus sit: 'Te poetae, quod totus es in iis coronandis et ornandis, inter deos referunt.' Probarunt hanc lect. praeter eos, qui in Wolfii *Analectt.* II. p. 262. et IV. p. 566. laudantur, Groebel. in *Observatt. in scriptt. Rom. classicos Spec.* I., Wagner in *Seebodii Biblioth. crit.* 1820. I. p. 57. et editores recentissimi. Sed insignem hanc adulationem recte reiecerunt Matthiae in *program. scholastico* (Altenb. 1818. 4.), Hermann. in *Ephem. Lips.* 1819. ch. 41. et Kiessling. l. c. p. 11. Sententiarum nexus est: 'Alii aliis studiis delectantur, ego, siquidem Euterpe et Polyhymnia mihi favent, a vulgo remotus poesin lyricam sector; quodsi tu me lyricum poetam dixeris, felicissimus esse mihi videbor.' Hinc apparet, quantum aberraverint Penzelius in *Q. Horatius Zueignungsgesang* (Helmst. 1818.), Eichstaedt. in *Seebodii Bibl. crit.* 1822. XII., Ilgen., Grotefend. in *Athenaeo* III, 1. p. 85.

et Matthiaeus l. c., qui vs. 35. spurium esse voluerunt. vid. Wolf. *Analectt.* IV. p. 570. Neque recte Wadius post *populo* punctum posuit et sic pro *si* scripsit. *Si* enim in his modestiae inservit et dubitanter rem, quae per se certa est, proponit. vid. III, 18, 5. IV, 9, 5. Ovid. Her. III, 67. IV, 31. Heindorf. ad Horat. Sat. II, 3, 10. —

Od. II. 19. Wadius correxit *sinistram ripam* et Reiskius *Iove comprobante*. Sed Iupiter, qui utique ultionem permisit, nimiam tamen improbavit. vid. Mitscherlich. 26. Becher. in *Suppicionibus quibusdam Horatianis* (Chemnic. 1822. 8.) p. 12. interpungit *imperi rebus prece? qua* etc., ut ne nimis nude et absolute dictum sit *vocare divum* (?). 31. *candentes* ex cod. Altorf., collat. Sax. et omnibus Benth. libb. scripsi. Nube amictus est Apollo, ne possit videri [vid. Bentlei. et Mitscherl. ad h. l.]; in quo non erat, quod Wadius malum omen deprehenderet et corrigeret *Nude candentes humeros amictus* i. e. 'nude amictus *κατὰ* humeros nitentes', ut ipse interpretatur. Vulgo *candenti*, quod prae ceteris Schirach. in *Clavi Horat.* p. 395. et Fea defendunt. Sed quid nube opus fuisset, si deus candorem suum ostendere voluisset? 38. Wadius *quem* male ad *ludum* retulit. 44. Reisk. interpungit *almi filius Maiæ patiens vocari, Caesaris ultor*; ut *ultor* sit vocativus. —

Od. III. 22. *dissociabili* vulgo activa vi, qui terras dissociaret, accipiunt; sed Reiskius interpretatus est '*Oceanum ἄπικτον*, cum quo societas nulla possit contrahi.' Simili modo Hand ad *Gronov. Diatr. in Stat.* Tom. I. p. 280. 'Deus abscondit terras Oceano, ut hic cum aliis non sociaretur, non posset iterum sociari.' Bentlei. cum Gualterio scripsit *dissociabiles*, Cuning. *dissociabile*. 23. 'Noli in repetitione verborum *gens et gentibus* haerere et cum Bormanno ad Propert. III, 3, 31. p. 513. *mentibus* corrigere. vid. Husehk. ad Tibull. I, 3, 61. Wunderl. ad eund. I, 1, 45. Seebodii *Bibl. crit.* 1820. IX. p. 776. et 1822. XI. p. 1032. Wopkens. *Lectt. Tullian.* I, 13. p. 77. Duker. ad Liv. I, 153. et quae notavi ad Ovid. Metam. XV, 104. ed. Gierig. Magis etiam aberravit Bothius, qui vs. 27. *Atrox Iapeti genus* scripsit, non videns, voculam *audax* e consilio a poeta repetitam esse, cum omnia illa facinora ab audacia humana repetantur. 37. Multi codd. *ardui est*, sed vulgatam lect. recte defendisse videtur Bauer de *Q. Hor. locis nonnullis epist. subitaria*. (Laubani s. a. 4.) Utrumque quidem eundem sensum praebet, sed posterius in hac plurium facinorum enumeratione gravius esse videtur. —

Od. IV. 8. *urit officinas* eodem modo, quo apud Propertium II, 1, 54. *urat athena* dicitur. vid. ibi Barmann. p. 213. Scaligeri

urget, Wadii versat et Bentleii visis [quod etiam in sex codd. legitur] glossas esse dixerim.

Od. VI. 2. *Lectio alite* quomodo explicari possit, non video. Scholl. interpretantur *auspicio et sublimitate Homerica*, quod recte reiecerunt Gesner. et Graevius. Neque magis placet Graevii ratio, qui haec per hypallagen pro *carmine Maeonii alitis* dicta esse putat. vid. Schirach. *Clav.* p. 14. *Wadius cor. Maeonio carminis alite* i. e. Homero duce carminis (?). 18. *Bentl. cor. strictis*, Gronov. *sectos*, *Wadius virginum in — festis*. vid. Cuning. *Animadv.* c. IX. p. 797. et Burmann. ad Propert. III, 6, p. 551. Rectissime autem Schirach. *Clav.* p. 340. 'Haec proelia fiunt unguibus, sed quia sunt puellae pulchrae, venustae, sectos habent ungues. Non secant antea ungues quam proeliantes; ut omnes fere interpp. somniant. Sed puella nitida, mollis, quae amorem amat, pingitur vere certans, sed sectis, ut mos eis est, unguibus.' Praeterea his sectis unguibus notio noxae non timendae inesse videtur.

Od. VII. 27. *Teucro duce et auspice Teucro* i. e. meo ducta et meo auspicio. Conf. Ovid. *Fast.* I, 26., quem locum frustra tentavit Bentleius. vid. ibi Barmann. et Schirach. *Clav.* p. 31. Ingeniosa, sed non vera, est Wadii distinctio: *Teucro duce et auspice; Teucro Certus enim etc.*

Od. VIII. 4. *patiens*, i. e. qui pati posset. Conf. Iuvenal. VII, 33. Hinc non erat, cur Reisk. *impatiens pulveris* scriberet.

Od. XI. 1. Interpungunt: *quaesieris (scire nefas!), quem etc.*, vel: *quaesieris scire (nefas!) quem etc.* Sed verba *scire nefas* potius sunt obiectum v. *quaesieris*, et vv. *quem . . . dederis* indicant, *quod nefas* poeta intellexerit. 'Ne *quaesieris* cognitionem illam nefariam, quem etc.'

Od. XII. 13. In cod. Gemblac. et apud Aconem *parentem*, in multis libb. *parentis*, in plerisque *parentum* legitur. Baxter. et Gesner. ediderunt: *Quid prius dicam solitis parentum laudibus?* de qua lectione Bauerus in *Horatianis Observatt. ad Edit. Iani* (Hirschbergae 1786. 4.) monet: 'Habet poeticam plane structuram *solitis parentum laudibus*, solita maioribus laudis materia, quasi more maiorum laudandi. Nam quod sequitur *qui*, per synesin refertur ad Iovem; nam *laudes parentum* sunt Iupiter a patribus laudatus. Illud ipsum *qui* fecisse potest, ut reingeretur *parentis*, ut haberet *qui*, quo referretur. *Laudes* ergo *parentum* sunt materia laudis maiorum, is quem laudare solent.' Sed quis ferat soloecam hanc interpretationem? Muretus scripsit: *Quid prius dicam? solitis parentem etc.*, quod impeditum et durum esse Bentleius recte monuit. Idem valet de distinctione *Quid prius? dicam sol. parentem etc.*, quam, certe languidam, Wa-

dus et Fes receperunt. Mihi non est dubium, quia Lambin., Heins., Bentl., Cuning. et Bothius recte probaverint: *Quid prius dicam solitis parentis laudibus?* Parens enim eodem modo, quo *Pater* I. od. 2, 2. et III, 29, 44., de Ioye recte dicitur, quamvis hoc negaverint Harduin. et Bauer. 35. *Tarquinium* et *Catonem*, pro quibus Cuning. *Iunii fasces* et Bentlei. *anne Curti* [quoniam a tyranni laude, ne populum offenderet, et a Catonis, ne Augustus hoc indigne ferret, poeta abstinuerit] correxerunt, recte vindicant Gesner. et Bauer l. ad Od. 3, 37. cit. Non autem intelligendus est Tarquinius Superbus, sed Tarquinius Priscus, cuius *superbos* i. e. splendidos fasces vindicat Florus I, 5. De Catone vid. II, 1, 24. et Epist. I, 19, 14. Conf. Burmann. ad Propert. III, 9, 63. p. 600, et Jac. van Vaassen. *Animadv. histor. crit. ad fustos Rom. sacr.* cap. 2. p. 72.

Od. XIV. 1. Sensus est: 'O navis, quae iam non multum a portu abes, te fluctus in mare referent, nisi fortiter portum occupaveris.' Hinc apparet, neque cum nonnullis codd. *referunt* legendum, neque de navi, quae adhuc in portu sit, cogitandum esse. Sermo enim est de navi, quae portum ingressa fluctibus corripitur, Hinc poeta confidenter, 'Denuo, inquit, in mari iactaberis!' et indignabundas subiungit: 'quid tandem agis, quod portui tam propinqua in mare recurris?' Vide autem, quam parum conveniat Bothii correctio *ecquid agis?* Neque post *fluctus* interrogandi signum ponendum est, quod etiam retineri iussit Becher. l. ad Od. 2, 26. cit. p. 13., qui praeterea, 'integrum orationis lyricae sensum' assecuturus, vs. 5. scripsit *ut malus*, quasi his minutis particulis color poeticus augeatur. 6. *funes* sunt retinacula navis, *πελοπαρα*, neque vero vincula, quibus carinam dissilientem vinxerint. v. Bauer. *Animadv. Horatian.* ad edit. nuperr. Iani Peric. I. (Hirschb. 1780. 4.). *Carinae* autem neque cum Bentleio de pluribus navibus in uno porta congestis, neque cum Iohnsonio in *Aristarcho Antitibetl.* p. 68., Gesnero aliisque (v. Schrader. ad Musaeum p. 131.) de una navi accipiendae esse videntur. Increpat enim navem, quae remigio et ancoris amissis saucioque malo in mare reditura eat et e sententia communi subiungit, sine funibus carinas imperiosius mare vix durare posse Graviter sic ostendit temeritatem navis, neque video, cur hanc rationem importunam esse Mitscherlichius contendat. *gemunt* et *possunt* ex codd. et Servii auctoritate edidi. Haud raro enim *viden' ut, vides ut, aspice ut* cum indicativo modo coniunguntur. v. Silligius meus ad Catull. LXI, 77. et LXII, 12. 13. Becher. mavult: *Iactes et genus et nomen. Inutile!* vel certe: *nomen. Inutile nil pietis*

etc. Immo *genus et nomen inutile* non sine defectu *Ponticae pinui et filiae nobili* opponitur.

Od. XV. 20. *Cultus* cum *Fea* ex multis codd. edidi. vid. I, 8, 16. IV, 9, 15. et Ovid. Trist. II, 499. Vulgo *crines*, quae lectio, a Schirach. p. 59. defensa et per se quidem bona, tamen, cum de nexa caesarie poeta iam dixerit, a librario orta esse videtur.

Od. XVI. 8. Rectissime Bentleius *si* pro *sic* scripsit, cuius coniecturam cur malam dixerit Schirach. p. 149., non video. Quis enim dixerit: 'Non sic Corybantes aera geminant, ut irae aera geminant?' Sensus est: 'Non Corybantes, si geminant aera, mentem aequae quatiunt, ut irae.' 13. Sic cum Wadio interpuncti, ut *addere* a *coactus* pendeat, quod non perspexerant Scaliger et Bentleius. *Coactus* autem dicitur, quia, ut monet Gesner, 'in formandis brutorum membris artem suam omnem exhausterat.' Male igitur Scaliger *coactam* coniecit. vid. Bauer. l. ad 3, 37. cit.

Od. XVII. 5. Bauer. l. c. '*Totum* pro *tutum* [ex quibusdam Lambini codd.] corrigit Bentl. [cum Cuning., Wadio, Bothio aliisque], quod nil mirum sit, impune capellis arbutos quaeri, si *tutum* sit. Scilicet, si dixerit poeta, *tutum* esse. At si non dixerit? Pudet nugarum; pudet intempestivi acuminis. Quasi quidquam elegantius sit, aut poetis frequentius, quam *rationem verbi*, vel adverbii, reddere tali epitheto.' —

Od. XVIII. 9. Vulgo post *Evius* semicolon et post *avidi* punctum legitur. Sed verba *non ego . . . a* idi causam continere videntur, cur poeta invitum Bassareum quaterere nolit. —

Od. XX. Familiariter Horatius Maecenatem in Sabinum suum invitat, sed lauta convivium non esse paratam iocose addit. v. Mitscherlich. Hinc noli *Dulce* cum Medenb. Wakkero in *Amoenitatt. liter.* c. 2. p. 11. pro *Vile* corrigere. Neque recte Bentleius, probantibus Wakkero, Cuning., Sanadon. et Barmanno ad Propert. III, 7, 1. p. 561., *clare* pro *care* scripsit. Blande enim Maecenatem compellat.

Od. XXI. Hoc carmen, quod inter saecularia retulit Ancher-sen. pag. 349. seqq. edit. mai. [*Pars sexta operum Horatii, carmina saecularia* etc. Hafniae 1749 — 1758. 4.] et p. 60. seqq. ed. min., amoebaeum esse voluit Wadius, et pueris vs. 1. et 5 — 8. et vs. 13. verba: *Haec bellum lacrimosum*, puerorum et puellarum choro vs. 3. et 4. et puellis reliqua adscripsit. Sed vid. Mitscherl. Recte autem *Fea* vs. 13. ex omnibus codd. *Hic bellum* scripsit. Bentlei cor. *Haec*, ut Diana intelligatur. 'Sed vates specialius Apollinem deprecatur, deum Augusti tutelarem.' 14. Scaliger, Wadius, Cuning., Med. Wakker l. c. et alii ex paucis codd. et omittunt, ut vv. *principe Caesare* significant: 'propter Augustum, qui princeps est.'

Od. XXV. 5. Burmann. ad Propert. II, 15, 5. p. 348. coniecit *multis faciles*. 7. Bentleyi coniecit. *longam noctem* a Schirachio p. 272. probatam, improbant Burmannus maior ad Ovid. Heroid. I, 9. et minor ad Propert. I, 12, 13. Vide, quae notavi ad Ovid. Met. V, 334. Gierig.

Od. XXVIII. 18. *avidum* ex optimis et plurimis mss. recte reposuerunt interpretes. Altera lectio *avidis*, quae huic loco non convenit, quod non pereuntes sed res, quae perniciem afferunt, eiusmodi epitheto describuntur, defenditur a Burmanno ad Propert. III, 5, 47. Wadius vs. 17. 18. post vs. 20. collocavit et *altos* et *pavidis* pro *alios* et *avidum* correxit.

Od. XXIX. 2. Reiskius cor. *parans*, quod placet Schirachio p. 260.

Od. XXXI. Anchersen, qui Horatium ode XXXII. carminibus saecularibus praefuisse (p. 44. sqq. et 21. sqq.) monet, etiam hoc carmen iis annumerat p. 453. sqq. et p. 80. sqq. In quo non minus aberravit, quam quod *dedicatus* pro *dedicatum* scribere maluit. 12. *vina reparata* Scholiastes recte *commutata*, *emta* interpretatus est. Ut enim *aliquid aere parare* [Sat. II, 3, 129. Groebel. *Observatt. in scriptt. Rom. classic.* Spec. III. p. 6.], sic etiam *vina merce parari* recte dicuntur. Quod si verum est, quidni etiam *vina merce reparata* i. e. *mercis loco parata* libenter feramus? Bentleyi tamen haec 'Syriaca nardo condita' explicat, et Wadius coniecit. *Syrae aere parata mercis*. 18. et scripsi e cod. Altorf. et edd. Venet. aliisque. Vulgo *at*, quod Bentl. non male in *ac* mutavit.

Od. XXXII. 15. *mihi cumque vocanti* i. e. quandoque (quotiescunque vocaverim) v. Cuius. *Animadvv.* c. 13. p. 239. et Schirach. p. 83. Sed Anchersen. cor. *eumque* i. 'salve mihi et ei, qui *eum* scil. Apollinem rite vocat.' Bentleyi maluit *cuique*, Wadius *quoque* pro 'quocunque tempore.'

Od. XXXIII. 12. *Ioco* cum Porphyrr., Lambino, Wadio et Fea maiore litera scripsi. cf. I, 2, 34. Vulgo vv. *saevo cum ioco* interpretantur 'crudeli oblectamento', in qua explicatione insolentior est usus praepositionis *cum*, qui tamen ex I. od. 34, 15. Epod. 17, 37. Sat. I, 4, 7, I, 8, 50. satis defendi potest.

Od. XXXIV. Conf. Ph. Chr. List. *Dissert. inaug. de poenitentia Horatii philosophica ab insolito tonitru provocata*. Gies-sae 1734. 4. et Dan. Gtl. Briegleb. *disput. Od. 34. lib. I. Horatii explicans atque illustrans*. Coburg. 1770. 4. 13. *insignem*, virum illustrem. Sine causa corr. Bentl. *insigne* et Cuius. *insignia*, quod probat Schirach. p. 185.

- Od. XXXV. 6. *ruris* Wolfius commatis includi et cum voc. *dominam* iungi iussit. Quae contortior verborum ratio etsi ab Horatio non plane abhorreat, tamen necessaria non est. Inde enim, quod *ruris* colonus eam implorat, satis apparet esse eam *ruris* *dominam*. Wadius scripsit *domina*. 17. Pauci libri *serva* *Necessitas*, quod a Schirachio p. 368. probatum Bentleius recte reiecissee videtur. 29. Becher. l. ad 2, 26. cit. p. 16. ab hoc versu novum carmen exordiri voluit, cum haec verba per saltum praecedentibus addantur. Non vidit enim hunc versum cum vs. 1. coniungendum et, quae vss. 2—28. leguntur, tanquam per parenthesis interposita esse; quae ratio Horatio maxime familiaris est. v. 1, 12, 26—32. I, 32, 5—12. III, 17, 1—9. IV, 4, 1—4. et 18—22. [quae verba hanc ipsam ob causam Iani spuria esse iussit], IV, 6, 9—24. etc.

Od. XXXVI. 10. Erasmus ex Plin. H. N. VII, 40. cor. *Thressa*. Sed vid. Io. Chr. Senffti *dissert. de nota cressa*. Wittebergae 1697. 4.

Od. XXXVII. 10. *morbum* Schirach. p. 229. de mutilatione testiculorum et Reiskius et Mitscherl. de insano illo pruritu *πασχνηκῶ, πασχνηασμῶ*, interpretantur. Conf. Epod. 9, 13. *Sine iusta causa* Lamb. *Bos ordo virorum* et Bentl. *opprobriorum* coniecerunt. conf. Burmann. ad Propert. III, 9, 29. p. 590. 24. Unus Feae cod. *repetivit*. Reliqui libri *reparavit*. Acquiesco in Gesneri et Mitscherl. interpretatione. 'Volebat aliquando navibus partim per Isthmum ex Nilo transvectis in litus rubri maris, partim ibi aedificatis, fortunam novam experiri, et *classe cita* h. e. mota ac translata *reparare* h. e. amissis illis Aegypti inferioris circa Nili ostia litoribus; alias parare *oras latentes* Romanis.' vid. Plutarch. p. 948. Dio Cass. LI, 10. Flor. IV, 11. Alii tamen coniecturis locum sollicitarunt, quas recenset Groebel. l. ad 31, 12. cit., qui ipse *peragravit* vel *peraravit* suasit. Conf. Schirach. p. 320.

Od. XXXIX. et XL. Haec duo suppositicia carmina, Romae in Horatii ms. cod. biblioth. Palatinae a Casp. Pallavicino reperiata, ex editt. Feae et Iaeckii in meam transcripsi. vid. Iul. Bernh. Ballenstedt, *Ueber zwei neuerlich entdeckte dem Horaz zugeschriebene Oden*. Hannover. 1781. 4.

ANNOTATIONES

AD ODARUM LIBRUM SECUNDUM.

Od. I. In cod. Vanderb. D. hoc carmen inscribitur: *Ad Polionem tragœdum*, quod comprobare possit Schirachii sententiam, qui p. 231. vs. 1—8. non de historia belli civilis, quam

Pollio scripturus erat, sed de tragoedia huius argumenti intellexit; ut igitur Pollioni tragoedias scribere dissuadeat, donec Praetor rempublicam recte constituerit, aut historias suas belli civilis finiverit.

Od. II. In cod. Barthiano hoc carmen inscribitur: *Ad C. Sallustum Crispum Liberalem*, quod cognomen haud dubie a librariis eodem modo additum est, quo alibi Plautum *Asinium*, Ovidium *Getam*, Iuvenalem *Ethicum*, Martialem *Coquum* appellaverunt. v. Barth. *Advers.* VI, 1. p. 258. et Jo. Conr. Burch. Fischer. *De codd. mss. Horatii atque Virgilii Barthianis, simul cum animadvv. in Horat. spec.* (Helmstad. 1785. 4.) p. 19. Hinc fortasse inscriptio od. XII. libri IV. *ad Virgilium mercatorem* explicanda est, siquidem ibi Bothii, Virgilium Maronem intelligentis, rationem sequaris. 7. *agit* ex optimis Torrentii et Bentleii aliisque codd. scripsi. Vulgo *aget*. 19. Bauer. l. ad I, 3, 37. cit. cor. *populique*, ut sensus sit: 'Virtus dedocet nos uti falsis vocibus populi, i. e. non tribuere nomen beatis, quibus vulgus tribuit.' Probat hanc lect. Schirach. p. 92. Sed vulgata lectio fere eodem redit.

Od. III. 9. Codd. fere omnes *Quo* exhibent, quod si retinendum, cum Bothio ad *gramine* referendum est.

Od. V. 14. Bentleii correctionem *quod tibi demserit, apponet annus* recte refutavit Bauerus l. c. 20. *Gnidi*usque propter codd. optimorum consensum cum Fea pro *Gnidi*usve edidi. v. ad Sat. II, 3, 157.

Od. VI, 19. Multi codd. *fertilis Baccho*, quod librariorum, qui *fertilem Bacchum* [eodem modo quo *feraces fruges* dictum] concoquere non potuerunt, figmentum Bentleius in textum recepit.

Od. VII. In inscriptione carminis haeret Vanderbourgus, et monet Pompeium Grosphum Siculum et divitem fuisse (coll. II. od. 16, 33.), nostrum autem Italum (vid. vs. 3.), qui proscriptus haud dubie bona sua omnia omiserit. Hinc cum Stephano aliisque *Pompeium Varum* intelligit.

Od. X. 3. Wakefield. post *ninium* incidit. Sed propter praecedens *semper urgendo* vulgata distinctio potior est. *Iniquum litus* vulgo *periculosum* interpretantur, sed Schirach. p. 183. pro inaequali (coll. Liv. II, 31.) accipit, cum *litus premere* opponatur *alto mari*, in quo urgendo itidem periculum erat. 9. *Saepius* propter codd. consensum recte praetulerunt Bentl. et Bothius. Hoc enim vult poeta, quod homo excelsiore loco constitutus et *saepius* et *gravius* (*gravio*re casu) fortunae iniquitate prematur. Vulgo ex uno cod. *sae*vius scribunt, vid. Burmann. ad Ovid. Her. XIV, 30. ad Anthol. Lat. T. I. p.

et ad Propert. I, 8, 13. Ceterum Stoschius in *Museo critico* p. 505. post vs. 12. integram strophē excidiisse putat, quā infimae sortis infelicitas describatur. Minime. Poeta enim Licinium a nimia duntaxat honorum et gloriae cupiditate detertere studet.

Od. XIII. 2. Sic cum Mervillio et Bothio locum distinxī, ut *primum* cum *posuit* iungatur, et ad *quicumque* voc. *fuit* subaudiatur. Vulgo *quicumque primum*. Sed quid hoc sibi vult: *quicumque primum te posuit* — ? Wadius priore et in *at* mutato et posteriore deletō vs. 3. et *nepotum* in scripsit. Variē etiam locum satis perspicuum tentarunt Bentlei. et Cuning. 17. Bentl. cor. *reducem fugam*, quod a Burmanno ad Propert. III, 7, 54. p. 575. probatum recte reiecit Schirach. p. 50. Pulchre enim poeta Parthos celeriter fugantes sed fuga tam veloci tremēdos inducit.

Od. XIV. 13. Wadelii (*Animadv. crit.* p. 44.) correct. a *cruento Marte cavebimus* librariorum interpretamentum recte dixit Schirach. p. 47. 27. *superbis* ex uno cod. edidit Fea, et sic iam correxerat Cuning. Pauci libri *superbum*, quod placuit Cuning. et Noltenio in *Lexic. Antib.* voc. *oportet* p. 1621. Mervillius cum Barthio *Advers.* XXXVI, 14. et uno Feae cod. *superbus*. Wadius cor. *sapere*. Vulgo *superbo*, quod recte probasse videntur Bentl. et Iunianus Maius ap. Burmann. ad Anthol. Lat. T. II. p. 636. Agitur enim de vino a Postamo diligenter servato sed profuso ab haerede, quantumvis *superbum* et pontificum coenis potius sit.

Od. XV. Becher. l. ad I, 2, 26. cit. p. 23. carmen hoc fragmentum longioris carminis, cui exordium desit, esse monuit, quippe offensus eo, quod poeta lectorem sine ulla prooemii vel opportunitate vel gratia medias in res violenter quasi rapiat. Dubito, an ullum Horatiani ingenii non plane expertem unquam adsentientem reperiat. 15. Idem V. D. cor. *metanda*; non recordatus duntaxat, sexcentis in locis haec deponentium participia passive adhibita esse. 20. *novo* i. e. quod inusitatam speciem decusque habet, uti recte interpretatus est Hand ad *Gronov. diatrib.* in *Stat.* Tom. I. p. 76.

Od. XVI. 1. In membr. Barthii, cod. Argent. et aliis legitur *impatenti*, quod defendit Fischer. l. ad II. ed 2. cit. p. 15., Aegaeum mare *impatens* dictum monens, quod hinc insularum frequentia coarctatum illinc turbulentissimis procellis agitata sit. Vulgatam lectionem recte defendit Schirach. p. 265., quia Aegaeum mare pro unoquoque mari positum sit. 4. Becher. scripsit *nauta*, ut *prensus* habeat, quo referatur (?). 13. Idem distinxit: *Vivitur parvo!* — *Bene cui paternum . . . aufert!*

19. Ingeniose, sed dubito an vere, Bothius distinxit: *quid terras alio calentes sole mutamus patriae?*, ut sole ad patriae subaudiatur. Secutus sum Bentleium, quidquid oblocuti fuerint Cuning. et Wakefield. ad Virgil. Georg. IV, 511. Conf. Burmann, ad Anthol. Lat. T. II. p. 528. 32. Horam Spanhem. ad Callim. in Apoll. 81. T. II. p. 132. *Parcam* explicuit et maiore litera Gesner. exaravit.

Od. XX. 7. Ex variis huius loci interpretandi rationibus (v. Schirach. p. 335.) optima esse mihi videtur, quam Cuning. et Wadius praetulerunt, qui *dilecte* cum vv. *quem vocant* coniungunt, ut *dilecte* sit nomen, quo Horatius a Maecenate compellatus sit. Bothius cor. *quem vetas* scil. obire.

ANNOTATIONES

AD ODARUM LIBRUM TERTIUM.

Od. I. Hanc oden inter carmina saecularia male edidit Ancheren. p. 193. sqq. et p. 36. sqq. Gesnerus autem et Schirach. p. 133. primam strophem totius libri tertii praefationem esse voluerunt. 9. Wadius vv. *est ut sit maior* interrogandi signum apposuit. Bentlei. cor. *esto ut*. Sed *est ut* ut Graecorum ἔστιν ὅπως dictum recte defendit Schirach. p. 115.

Od. II. Ingeniose Groebel. in *Obss. in scriptt. Rom. classic. Spec. II.* (Dresdae 1820. 4.) hoc carmen in diem tirocinii, quo togam virilem pueri sumebant, scriptum esse suspicatur. 1. Lambin., Bentlei., Cuning. et Bothias ex nonnullis codd. *amici* praetulerunt. Vulgatam lect. cum Schirachio p. 17. et Fea retinui, quoniam *pati* hoc loco fere necessario eiusmodi praedictum postulat. Monet quidem Bothius, *amice pati* non significari posse *patienter*, *aequo animo ferre*, φίλως, ἀγαπητῶς φέρειν, sed causam non video. Etenim *pauperiem amice pati* est *pauperiem ferre amico in eam animo*, ita ut non gravis et molesta [sed amica, grata] tibi esse videatur. Quae explicatio non solum ex Graecis satis excusationem habet, sed etiam analogia adiectivi *amicus*, quod haud raro activa vi pro benevolo, faventi, non aegre ferenti ponitur, abunde comprobatur.

Od. III. Later varias de huius carminis consilio sententias plurimis placuit Ian. Fabri Epist. II, 42. suspicio, qua statuit, poetam his dehortatum esse Augustum, ne de sede imperii filium transferenda cogitaret. Conf. Schirach. p. 194. Contra Wiedeburg in *diatriba de nexu in odis Horatii* p. 27. monuit, iustitiam et animi constantiam laudari, et his virtutibus quomodo via ad immortalitatem pateat indicari; quam cum Romulus etiam adeptus sit, declarari, eum nec ipsa Iunone

HORATIUS.

U

concilio deorum adscriptum esse, atque inde occasionem, licet altius repetitam, arripi verbosam Iunonis orationem intexendi.' [Immo haec oratio propterea addita videtur, ut inveteratum Iunonis odium ab illo tempore solutum esse indicaret atque sic sententiae suae de Iunonis in Romuli apotheosi favore probabilitatem pararet. vid. Mitscherl.] Praeterea Gtfr. Chr. Haberland. in progr. *de consilio Horatii Od. lib. III. c. III. coniectura cum specim. animadv.* in *Virg. Bucolica*. Ienae 1777. 4. edito dicit, 'Horatium celebrasse Augusti Caesaris, in regendo, quod multis laboribus paraverat, imperio Romano iustitiam, in tuendo constantiam, animi magnitudinem, fortitudinem, finiumque orbis Romani vi armorum victrice ac fortitudine in dies propagandorum amplitudinem; sed hac lege celebrasse, ut iustitiam cives magis, quam factum adhuc esset, colerent, luxuriei avaritiaeque moderarentur, deos nunquam venerari et colere negligerent, eorumque adeo cultus religionumque sanctitates existerent in dies maiores melioresque.' 12. *bibit*, quod plurimi libri mss. exhibent, ut longe elegantius praetulit Haberland. 'Non promittitur heroi inter hos locus, quae est Barthii [Diatr. I. *de digressionibus poeticis*. Vitemb. 1766. p. 16.] sententia, sed hunc iam tenentem facit. Nam cum is ab anno inde aetatis suae XXVIII. per singula oppida in deorum tutelarium numerum receptus esset, non aliena ab hoc loco eius rei licet haud aperta commemoratio erat.' Idem statuunt Gesner. et Vanderb. 23. *damnatum* ad *Ilion*, quod neutro genere dictum est, referendum, neque opus est, ut cum Glareano et Bentleio *damnatam* scribatur. 53. Pro *obstitit* cod. Basil. e glossa *exstitit*, quod tamen placuit Müllero apud Haberland. p. XII. 58. Conf. Zennii *diatribae de fatali reipubl. Romanae conservatione*. Lips. 1768.

Od. IV. 9. Bothius cor. *Vulture in abdito*. Bentleius maluit *Altricis extra limina sedulae*. Triplici enim difficultate hic locus laborare visus est. Primum enim offendit vv. *Appulo* et *Apuliae* vicinitas, de qua vid. ad I, 3, 28. Porro in metro variato, *Appulus* et *Apulia*, haerent, quod tamen aliis exemplis defendi potest. Sic *Sicānus*, *Sicānus*, *Sicānus*, *Sicānia*, *Italus*, *Italus*, *Italia*, *Servilius*, *Servilia*. Vid. Grotefend *lat. Grammat.* II. p. 58. et quae notavi ad Ovid. *Metam.* VI, 11. Denique addunt, si *Apulus* ille mons sit, rem in eo gestam *extra limen Apuliae* accidisse dici non posse; quod tamen bene removerunt Gesnerus et Mitscherlichius. *Vultur* enim mons est Apuliae, cuius tamen iugum in Lucaniam porrigitur. Hinc recte mons *Apulus* dicitur, in quo tamen nimis progressus fines Apuliae exire potuit.

Od. V. 15. Mallem cum Stephano scripsisse *trahenti*, quamquam codd. *trahentis* tuentur, quod Fea 'Reguli trahentis (derivantis) ab exemplo perniciem' interpretatur. 37. '*Hic* [i. e. eiusmodi homo, qui mortem timuit] cum nesciret, unde vitam sumeret [cum in vitae discrimen adductus esset], pacem duello miscuit i. e. arma deposuit et captivum se dedit, vitam igitur ignominiosam morti praetulit.' Hinc non scripserim cum Bentleio *mortem hinc, unde vitam sumeret aptius; pacem* etc., vel cum Wadio *mortem his, unde vitam sumeret, amplius*, vel cum Bothio *mortem hinc, unde vitam sumeret, inscius pacem* etc.

Od. VI. 10. Nonnulli codd. *inauspicato*s, quod etsi propter reliquos codd. in lectione *non auspicatos* consentientes [conf. Stephan. diatr. II. apud Both. annotatt. ad Feae edit. Tom. I p. 41.] non praeferam, tamen propter malum sonum (*inauspicator* cont. *impetus*) non recte reiecit Bothius. vid. ad Od. IV, 6, 6.

Od. VII. 20. Permulti codd. *historias monet*, quod ut multo gravius praefert Schirach. p. 228.

Od. X. 3. Bentleius cor. *Proiectum*, quod etiamsi per se bene ferri potest [vid. Bentr. ad h. l. ad Epod. X, 22. Burmann. ad Propert. II, 7, 21. p. 267.], tamen vulgata lectio egregie pingit hominem in limine iacentem et frigore rigentem. vid. Baxter. ad h. l. et Schirach. p. 26.

Od. XI. 17—20. Varie hanc strophē tentarunt interpretes. Primum enim Dacierius monuit: 'Totum hoc carmen dishonestat vocula *eius*, qua utinam Horatius non usus fuisset.' Unde Bentleius cor. *quamvis fur. cent. muniant a. caput, exeatque sp. teter* etc. Cuningamius, *quamquam f. c. muniunt a. caput, aestuatque sp.*, vel, *efflat. atque sp.* Wadius, *quamquam f. c. muniunt a. caput et iubam, atque sp.* Gesner. *caput effluatque sp.* Both. *quamquam f. c. muniunt a. caput, eiulatque sp.* Eichstaedtius in *Seebodii Bibl. Crit.* 1819. Fasc. VI. p. 649—651. et Heinrichius in *Indice praelectt. in acad. Bor. Rhen. per menss. hib. a. 1821—1822. habend.* (Bonnae. 4.) spurios esse iudicarunt hos quatuor versus, quos tamen defendit Steuberus in *Seebod. Bibl. cr.* 1820. I. p. 59—63. Monent autem illi, his versibus sententiarum nexum turbari, in iis orationem latinam scabram [cum *eius* a sermone poetico abhorreat, *atque* in fine versus displiceat, *spiritus* et *sanies* neque bene coniungi neque *spiritus manare* dici possit, nec *furiale caput* huc quadret, neque omnino haec omnia (*furiale caput, angues, spiritus* et *sanies*) sint munimenta contra artis musicae delinimenta] et omnem strophē ex II, 13, 33—36. et II, 19, 31. 32. desumptam et a librariis huc intrusam esse. Sed quod ad sententiarum nexum attinet, poeta utique reliquas res brevi-

ter attingit et in Cerbero describendo exspatiatur. Quae descriptio etiāsi bene abesse possit, tamen neque nexum turbat, neque ab Horatii ingenio aliena est. Saepe enim longioribus singularum rerum descriptionibus sententiarum nexum sic interrumpi, docui ad I, 35, 29. Conf. III, 4, 45—48. et 61—64. Quin etiam latiore Cerberi mitigati descriptione anagis, ut bene monuit Steuberus, vis lyrae apparet. Depingit poeta horridam Cerberi faciem terribilemque formam, quae cum in universum ab artis musicae illecebris abhorreat, non erat cur singula munimenta commemorarentur. Cur autem *spiritus* et *sanies*, quae tamen ambo ex ore proveniunt, recte coniungi non possint, causam non video. *Manare* autem *sanies* et *spiritus* certe per zeugma dici possunt [vide, quos citat Burmann. ad Propert. I, 1, 24. et II, 25, 13.], uti explicuit Mitscherlich., qui etiam *furiale caput* recte interpretatus est. Praeterea si *aura*, *aër*, *sonitus* manant, etiam *tetrum* illum *spiritum* manare posse putaverim. Porro si *et*, *ac*, *ut*, *utque*, *neque*, *nec* etc. in fine versus recte ponantur, cur *utque* propter *πλατύτητα*, quam dicunt, ab hoc loco abhorret? Legitur in fine versus II, 10, 21., ubi Bothius *utque* scripsit et locum planum miro modo detorsit. Pronomen *is* autem, quod *ὀρθοτροπούμενον* [notione nostri *dér*, *die*, *dás*] in poetis frequens est, *ἐγκλιτικόν* et *προκλιτικόν* [quod, nostrum *ex*, *sic*, *es* significans, in casibus obliquis tantum adhibetur] a poetis evitari solet. Legitur tamen *eius* posteriore notione apud Ovid. Trist. III, 4, 27. Metam. VIII, 16., ut eos locos, in quibus *ei*, *eum*, *eo*, eadem vi leguntur, praeteream. Atque cur tale pedestris orationis verbum semel atque iterum a poetis adhiberi non licuerit, mihi quidem non liquet. Postremum autem argumentum, quo hos versus ex II, 13, 33. et 19, 31. sumtos esse Eichstaedtius statuit, miror quomodo a tanto viro proferri potuerit. Similitudo enim, quae inter hos locos intercedit, aut exigua aut nulla est. Conf. Stéuber. l. c.

Od. XII. Hoc carmen ex Bentleyi distinctione versuum cum Bothio edidi. Vulgo sic distinguere solent, ut cuique versui quatuor Ionicos pedes annumerent.

Od. XIII. 5. Delevi interpunctionem post *destinat*, ut sensus sit: 'cui frons turgida frustra destinat venerem et proelia.' 16. Quominus hic et Epod. XVI, 48. ex paucis libb. *nymphae* et *nympha* vulgatae lectioni praeferas, obstat Handius, qui ad Gronov. *Diatr. in Stat.* T. I. p. 179. egregie docuit, a poetis *lymphas* dici, cum aquam ipsam vel humorem et undam intelligant, *nympham* vero, quum vel omnino fontem vel eius praesidem, deam velint, aquae naturam non respicientes.'

Conf. Haschk. ad Tibull. IV, 1, 60. et Sillig. Epist. Crit. de Catull. p. 8.

Od. XIV. 11. *puellas virum expertes esse innuptas, nuptiarum expertes, bene monuerunt Iani et Fea.* Conf. Ovid. Metam. I, 479. Alii explicant *viris orbatas*. Vulgatam lectionem *virum expertae male ominatis* etc. defendit Manso in *Vermischten Abhandlung. u. Aufsätz.* p. 292. sqq. Sed poeta hic verba facit de sacris celebrandis, in quibus non nuptae mulieres sed cum pueris puellae adhibebantur. v. Bentlei. 19. *si quae* cum Bothio metri causa scripsi. *qua* ultimam corripit, nisi forte *qua testa* ablativum esse dixeris, quod certe perquam insolenter dictum esset.

Od. XVI. 32. Theod. Car. Alberti in *Observatt. philol. crit. in Horat. sortis suae laudes celebrantem* (Helmst. 1771. 4.) interpungit: *Fallit. — Sorte beatior.*, et explicat: 'Conditio mea tenuis, sufficiens tamen et tuta, prorsus latet ipsum adeo splendidum illum et divitem fertilis Africae proconsulem. Ego vero (in) hac ipsa mea fortuna longe felicior sum, rectius multo vivo.' Non recte. Sensus enim est: 'Fallit eum, qui imperio Africae fulget, ager [rivus, silva et fides segetis] meus Sabinus beatior [nescit hunc agrum esse praestantior] quam sors ipsius.' vid. Schirach. p. 130.

Od. XVII. 5. *Ducit* ex Heinsii coniectura ediderunt Bentl., Cuning., Gesner. et Bothius. Wadius cor. *ducere*. Codd. omnes *ducis*. Sensus est: 'Siquidem priores Lamiae eorumque nepotes à Lamo recte denominati sunt, tu ducis originem ab eo, qui etc.' Male igitur parentheses in Vanderbourg. post *fastos*, alii post *originem* clausurunt. Neque rectius Sanadon. vss. 2—5. spurios habuit, qui omitti sunt in edit. Bodon.

Od. XIX. 12. Monent interpp. Horatium in his magistrum convivii agere, unde multi cum Rutgersio in *Lectt. Venus.* c. 7. acripserunt *miscentor*. Wadius cor. *miscento c. p. commodi* (scil. *sodales*) et *petat*. Sed recte Cuningam. animadvertit Horatium in his non tam iubere, sed praecepta dare, quomodo vinum aqua temperandum sit. Sensus est: 'Commode [recte, sine ullo damno] poculo aut tres aut novem cyathi vini infundi possunt [de qua miscendi ratione vid. Christius *de magisteriis vett. in poculis* Lips. 1745., Schirach. p. 86. Mitscherl. et Vanderb.] Hinc Cuning. scripsit *commodum* (pro *commode*), quod probat Schirach. Sed idem sensus in vulgata lect. esse videtur. 'Tres aut novem cyathi commodi [i. e. *commode*] infunduntur poculo'.

Od. XXI. 5. Conf. Burmann. ad Propert. I, 9, 28. Wadius cor. *lectum o omine*. 17. Bothius post *anxiis* incidit et iungit *virisque et cornua pauperi addis*.

Od. XXII, Inter carmina saecularia male retulit Ancherseni. p. 303. sqq. et 56. sqq.

Od. XXIII. 19. Propter codd. auctoritatem scripsi *mollivit*, quod, uti Graecorum aoristus [vid. Hermann. *de emend. rat. Gr. grammat.* p. 188. ad Viger. p. 746. edit. 2.], *mollire solet* significat. vid. Bentl. ad h. l. Vulgo *mollibit*, quod placet Schirachio p. 169. et 279. Ceterum post *hostia* pone comma, ut sensus sit: 'Immunis manus, quae sumtuosâ hostiâ allatâ non blandior est, farre et mica deos mollire solet.'

Od. XXIV. 5. Bentleium sic et *dura Neecessitas* scribentem recte refutarunt. Klotzium in *Vindicc.* p. 218. et Schirach. p. 237. 18. An *temperat* per se *pocula miscet* significare possit dubito, et potius *parcit* explicuerim. Schirach. p. 362. *regit* interpretatus est. 33—60. In his versibus interpungendis Bothium et Schirachium p. 71. secutus sum.

Od. XXV. 7. Becherus loc. ad I, 2, 26. cit. interpunxit: *insigne, recens adhuc, ind.*, ut sit nostrum: ich eben noch, neu, noch frisch ergriffen von augenblicklicher Begeisterung. Dubito an cuiquam haec ratio placeat. 12. *ac* ex tribus codd. edidi, quoniam *non secus ut*, quod Bothius defendit, exemplis destituitur. Recte tamen idem Bothius vetuit, ne post *Rhodopen* punctum ponatur.

Od. XXVI. 7. *arcus*, quibus minitabatur lenonibus fores defendentibus, uti recte locum explicuit Bothius. Bentleius cor. *securisque*, Cuning. et *hastas*.

Od. XXVII. 2. *ducat* i. e. fac ut ducat, licet ducat. Noli igitur cum Bentl., Cuning., Wadio et Sanadono *ducit* corrigere et vs. 5. ex duobus codd. *rumpat* scribere. De consilio carminis optime Mitscherl. disputavit. Nexus sententiarum est: Impii variis ominibus terreantur et ab itinere prohibeantur (vs. 1—7.); his ego te non deterrebo sed felix omen tibi precabor (vs. 7—12.). Sed etiamsi neque infelicitate, neque oblivione nostri neque malis ominibus (vs. 17—20.) te detertere velim, tamen propter pericula, quae turbulentum mare minatur, iter tuum dissuadeo. 39. Cuning. et Wadius ex Mancinelli et Bentleii correctione *vitio* ediderunt, quod cur necessarium sit, non video. vid. Gesner. 41. Sivrius cor. *quam*, quod in textum recepit Wadius et probant Sanadon. et Bothius. Sed audacius imago ista ab inferis ascendens, tanquam deus, somnium adducere dicitur. 52. vid. D'Orvill. ad Charit. p. 239. ed. Lips. 60. Quin *pendulum collum elidere* significet *collum elidere*, se *suspenderi*, non est quod dubitemus. Quod autem haec dictio aliis exemplis confirmari nequeat, me non ita movet, ut cum Bentleio, Heinsio ad Ovid. *Fast.* IV, 371. et *Advers.* I. 11. p. 118,

Wakkero *Amoenit. Lister.* c. 18. p. 128. Schirach. p. 201. aliisque *elidere* ex uno alterove cod. praeferam, quod potius interpretamentum esse videtur. 71. *quum* i. *abstineto tum*, *quum* etc. Hinc non opus est, ut cum Klotzio in *Vindicc.* p. 224. et Schirach. p. 3. ex edit. Ven. 1490. *dum*, vel cum Bentleio *iqm tibi iniussus* scribas.

Od. XXIX. 6. *ne contempleris* i. e. noli contemplari. In paucis codd. *nec*, in uno alterove *non*, unde Cuning. et Wad. neu, Harding. *ut* corr. 26. Sanadon. cor. *orbis*. sed Maecenas urbi praefectus fuit. Cuning. et Wadius *urbis* maluerunt.

Od. XXX. Inter saecularia carmina edidit Anchersen. p. 615. sqq. et 128. sqq.

ANNOTATIONES

AD ODARUM LIBRUM QUARTUM.

Od. I. 2. Interrogandi signum post *moves* cum Bothio, Vanderbourgio aliisque pro puncto posui. Etenim haec sententia certa quidem et in facto posita est, sed miratur poeta, quod tale quid sibi aetate provectiori accidere possit. Eadem ratio est I, 28, 6. et I, 29, 5., Epist. I, 1, 3. Art. Poet. 382. Non multum differt III, 20, 2., ubi poeta miratur, quod Pyrrhus illa, quae monuit, non videat. Eandem ob causam Sat. I, 3, 128. post *sapiens* interrogandi signum posui. Sed non recte interrogandi signum ponunt I, 9, 4. Ibi enim Horatius Thaliarchum ad id attendere iubet, quod hiemis tempus advenerit, et propterea genio indulgendum esse monet. Ex communi sententia fit conclusio, in qua semicolon potius ponendum est. Hinc non multum distat Epod. I, 1—4., ubi poeta Maecenatis abitum futurum pro comperto habet, et de eo tantum dubitat, quid sibi faciendum sit.

Od. II. 2. Non opus est, ut cum nonnullis edit. *I-ule* scribatur, quod prae ceteris commendat Schrader. *Emendatt.* c. 12. p. 223. Vid. I, 12, 47. IV, 15, 22. Sat. I, 8, 39. Epist. I, 3, 1. Conf. quae notavi ad Ovid. Metam. IV, 632. ed. Gierig. 80. *plurimum* refer ad *laborem*. v. Schirach. p. 271. Neque recte post *plurimum* distinguunt atque *nemus* et *ripas* cum *finjo* iungunt. 49. Codd. inter *Tuque* et *Teque* variant. Antonius, qui expeditioni adversus Sygambros interfuerat, Augustum in triumpho comitabatur. Hinc sensus est: 'Dum tu et milites proceditis et dicitis *io triumphe*, nos cives idem dicemus.' v. Mitscherl. Bothius maluit: *recepto Caesare felix Teque. Dum proc. Wadius* cor. *Tuque, dum procedit, io tr.; Nos simul d., io tr.; Civitas omnis dabimusque* etc.

Od. III. 10. Multi codd. *praefluunt*, quod probant Bentleius, Wadius, Schirach. p. 138. aliique. 15. Anchersen. p. 35. sine iusta caussa cor. *vatem*.

Od. IV. 17. Verba quibus mos *fas est omnia spuria esse* voluit Iani in disput. crit. Halae 1778. 4. edita; sed argumenta eius non sufficiunt. vid. ad I, 35, 29. 24. Graviter et cum vi *victrices* Vindelicorum *catervae revinctae* dicuntur neque erat cur Bentlei. ex nonnullis codd. *repressae* et Bothius ex duobus *revinctae* praeferrent et Wadius *relectae* corrigeret.

Od. V. 17. Propter repetitam voc. *rura* correxerunt priore loco Faber *prata*, Both. *tuta*, posteriore Bentl. *farra*, Cuning. et Wakef. *culta*, Wadius *arva*. vid. ad I, 3, 28.

Od. VI. Carmini saeculari praeludit. v. Anchersen. p. 90. sqq. et p. 28. sqq. 6. Permulti codd. *quavis Thetidis*, quod certe propter frequentiore literam *i* Bothius improbare non debebat. Satir. I, 4, 91. *si risi*. vs. 116. *tibi mi*. Vid. ad Sat. I, 4, 41. Noli igitur huic incerto iudicio a soni ratione repetito aliquid tribuere; quo tamen saepissime usi sunt Horatii editores. Quantopere autem in his fluctuaverint viri docti, inde apparet, quod haud raro inter se pugnarunt. Sic Bothius Sat. II, 8, 7. *frustra calami immeritusque* propter ingratam literae *i* concursum ex uno cod. *calami frustra immeritusque* scripsit, et Cuningamius Epist. I, 8, 8. propter gratum literae *a* concursum *multa ac pulchra* pro *multa et pulchra* correxit. vid. Gierlg. ad Ovid. Metam. X, 3. Epist. I, 2, 32. *ut iugulent homines surgunt de nocte latrone s*, Bentleius edidit *hominem* [recte quidem, cum optimi codd. in eo consentiant], ut *ὁμοιοτέλετον* evitaret. Contra Bothius ad Sat. II, 8, 1. *Ut Nasidien i iuvat de coena beati*, in hac terminationis similitudine singularem concinnitatem esse multis docuit. Idem Epist. I, 14, 7. *Fratrem moerentis, rapto de fratre dolentis* propter *ὁμοιοτέλετον* fratrem mirantis correxit. Sed v. Both. *Vindicc. Ovid.* p. 15. et quae ad Ovid. Met. VI, 401. notavi. Ingratum *ὁμοιοτέλετον* etiam Sat. I, 5, 37. in vv. *deinde urbe invenit et dein urbe* scripsit. Eodem modo Morgenstern. Sat. II, 3, 254. *in Polemo? ponas* haesit et *Polemon*, quod Heindorf. reiecit, maluit. Nec non Bentleius Sat. I, 2, 110. pro *pectore pelli* propter ingratam alliterationem ex paucis libb. *pectore tolli* praetulit. vid. ibi Heindorf. Alii in hac alliteratione, ut *Dorica castra, te tenet* etc. elegantiam quandam invenerant. vid. Vulp. ad Tibull. I, 1, 5., Burmann. ad Ovid. Heroid. II, 61., Schroder. in *Miscell. Observatt.* VI, 1, p. 196., Bentleius. ad Horat. Od. II, 20, 10., Both. *Vindicc. Ovid.* p. 19., Gierig. ad Ovid. Met. I, 299. et quae ibidem ad IV, 522. monui. In literae

et concursu haesit Bothius et Od. IV, 11, 13. ex collat. Sax. *advocare* maluit. Simili ratione Od. III, 23, 12. Bentleius, Cuning. et Wadius ex paucis codd. *securim* scripserunt, ne tres versus in *s* [*ilices herbis, secures.* sed vid. Od. IV, 14, 45. sqq. Sat. I, 2, 58. et 59. et quae ad Ovid. Metam. XV, 426. dixi] exirent. Contrarium egit Bentleius Od. IV, 4, 7. ex multis codd. scribens *vernique iam nimbis remotis*, quod non propter sonum [conf. Od. III, 7, 7. Art. Poet. 161. Ovid. Metam. VII, 814.] sed propter codd. in lectione *vernique* consensum [vid. Gesner.] reiiciendum est. Neque Od. I, 3, 29. Feae lectio *domu subductum* propter concursum literae *u* [Epod. IV, 4. *crura dura*] sed propter insolentem ablativum, quem ex inscriptionibus et libris iuris Fea defendere non debebat, removenda est. Eadem vocalis tamen in caussa fuit, ut Bentleius Sat. I, 7, 20. contra leges grammaticas *compositi* scriberet. Idem Epist. I, 2, 17. *Rursus quid virtus* etc. propter sibi et *ὁμοιοτέλετον* rursum edidit. Propter litteram *m* autem Sat. I, 3, 20. *dum ferrum molliat* coniecit *emolliat* [exagitatus a Cuningamio *Animadvv.* c. XI, p. 136., qui ex cod. Leid. praetulit *ferrum dum molliat*, ut mugiens folium strepitus exprimatur]. Idem fecit Bothius, qui Sat. I, 10, 49. *multa cum pro cum multa* et I, 6, 113. *vespertinusque pro Circum vespertinumque* et I, 9, 49. *hac non pro hac nec* correxit.

Od. VII, 3. Plane aberravit Salmasius, cum ad Solin. p. 305. *recrescentia* corrigeret et p. 681. *decrescientia* 'valde crescentia' interpretaretur. Verum vidit Gesner. Conf. Burmann. ad Anthol. Lat. T. II. p. 353. 15. *pater* e plurimis et optimis codd. edidi. Vulgo *pius*. Male autem interpp. in *divite Tullo* haerent. vid. Liv. I, 31. Both. ad Horat. Sat. II, 3, 168. Burmann. l. c. p. 715.

Od. VIII. 17. Cum poeta insolitam caesuram in voc. *Carthaginis* adhibuerit, neque Scipio Africanus Maior Carthaginem incenderit, Bentleius hunc versum spurium iudicavit. Sed Cuningam. [cui accedit Wadius], caesuram ex Od. II, 14, 17. defendens, cor. *impendia*. Minime. Quamquam enim haec *incendia* de incensis Hasdrubalis et Syphacis castris et exustis Punicis navibus cum Fea non intellexerim, poterat tamen poeta in his *nomen Scipionis* urgere et silentio praeterire, quod iunior Scipio Carthaginem incendio deleverit. Conf. Schirach. p. 170.

Od. IX. 18. Multi codd. *Primusque et Sthenelusque*, quod utrumque per se bene ferri potest. Male enim Bentleius ad Epod. XVI, 6. et Sermen. I, 6, 68. et Burmann. ad Ovid. Heroid. II, 89. monuerunt, post *non* et *nec* semper *ve* scribendum esse. Revocavit hanc sententiam Burmann. ad Ovid. Metam. III, 492., in Ad-dendis Tom. IV. p. 242. et ad Phaedr. IV, 4, 16. Aberrat etiam

Gierig. ad Plin. Paneg. 49, 6., qui in eiusmodi locis *que* pro *neque* positum esse dicit. Immo vocula *que* duae sententiae arctissime connectuntur et ita in unam coalescunt, ut negandi particula ad utramque pertineat. vid. ad Sat. II, 3, 157. 25. Conf. Homer. Odyss. V, 51. et Burmann. ad Propert. III, 1, 25. p. 485. 41. In paucis libb. post *utili* et *vultu* additur *et*, unde Wad. *aut* fecit.

Od. X. 2. Hunc locum de adventu aetatis virilis recte accepisse videntur, ut sensus sit: 'cum lanugine adventante aetatulam tuam istam, qua places, amiseris et pulchritudinem mollem.' Wad. explicat: 'formae, qua superbis, elegantia pennas, quibus avolet, sibi sumet.'

Od. XI. 9. Sine caussa Heinsius, Cuming. et Wad. *festinant* scripserunt, neque recte Bentleius vs. 13. *crepitant*, quod cod. Altorf. confirmat, correxit.

Od. XII. 15. *iuvenum*. Qui hoc carmen ad Virgilium quendam mercatorem scriptum esse putant, Claudium et Drusum vel Ca-ium et Iulium Caesares intelligunt; sed Bothius, qui Virgilium Maronem poetam substituit, Agrippam, Pollionem et Maecenatem illos iuvenes esse maluit.

Od. XIII. 14. Aliquot codd. *cari*, quod placet Wadio. Verum hic non de pretio sed de pelluciditate lapidum sermonem esse Fea recte monuit.

Od. XIV. 10. *Genaunos* [*Γενάωνος*] et *Breunos* [*Βρεῦνος*, Ptolem. II, 13. Strab. VII, p. 313.] e codd. recte scripserunt intpp. Plerique codd. mire variant. 19. *fatigarit*, quod propter *spectandus* necessarium esse videtur, ex duobus Fea codd. edidi. Vulgo *spectaret* vel *spectarat*. Wadius non post *Martio* sed post *liberae* incidit, ut in verbis *spectandus pectora* sit Graecismus, et in seqq. scripsit: *quantis fatigavit ruinis indomitos!* 28. Codd. inter *meditatur* et *minatur* variant, et utrumque habet quo defendatur; prius tamen magis poeticum esse videtur.

Od. XV. 2. *lyra* cum *loqui* iungendum esse, recte monuit Wadius.

ANNOTATIONES

AD EPODON LIBRUM.

Ep. I. 4. Wakefield. cor. *tui*, Bothius *Caesari tuo*. Sed sensus est: 'Tu *tuo* ipsius periculo *Caesaris periculum* subire paratus es.' Vide autem, quantum argutetur Bothius monens: 'Sane friget *tuo*, cum subire alterius periculum sine suo ipsius, praesertim in bello, nemo possit.' Quasi poesis nihil nisi nudam sententiam admittat. *Tuo* propter oppositum *Caesaris periculum*

necessario additur. 5. Plurimi codd. *si* pro *sit* exhibent, i. e. quibus vita est iucunda, si te superstitute vivitur. Sed haec ratio mihi nimis contorta esse videtur. 20. Barth. *Advers.* XXXVII, 15. scribit *ad lapsus* i. ad quosvis serpentium lapsus pullis timet.

Ep. II. 11. 12. In cod. Altorf. et edd. Steph. et Fabric. hi duo versus post vs. 14. leguntur, qui ordo utique vulgato potior est. 21. *Quis* cum Cuning., Sanad. et Wadio Fea edidit, sed incerta est huius lectionis auctoritas. 25. Recte Bothius ex codd. auctoritate *ripis* pro *rivis* revocavit, cum *alti* [profundi] *rivi* ad amoenitatem nihil conferant. Eundem tamen vs. 27. ex Marklandi coniectura *Frondesque* edidisse nollem. *Fontes*, qui in codd. omnibus exstant, opponuntur avium cantui, neque ad *altas ripas* [fluminum] pertinent. Cur autem flumina cum fontibus coniungi recte nequeant, caussam non video. Conf. Senec. Hippol. 508. sqq.

Ep. IV. 8. *bis trium* recte correxit Barth. *Advers.* LIV, 26. Codd. *bis ter*, quod soloecum est.

Epod. V. Saepius poeta *Canidiam veneficam* commemorat. Conf. Epod. XVII. Satir. I, 8, 24. etc. Dicunt eam unguentariam proprio nomine *Gratidiam* appellatam, Neapoli ortam et olim ab Horatio amatam esse. vid. Heindorf. ad Sat. I, 8. et Cel. Weichert. in Commentat. de *Iarbita Timagenis aemulatore* [Grimae 1821. 4.] p. 10. Fea ad Sat. II, 1, 48. eius patrem Canidium, maritum Albutium fuisse affirmat. Conf. ibid. Both., qui eam potius Albutii moechi scortum fuisse monet. 60. *laborarint* propter codd. auctoritatem edidi. v. Mitscherl. Vulgo *laborarunt*. 87. Perperam post *valent* interrogandi signum reliqui, cum punctum ponendum esset. Sensus est: 'Venena i. veneficia multum quidem valent et fas nefasque, omne officium, convertunt; at non possunt conditionem mortalium mutare et efficere, quominus veneficae poenas dent.' Sic recte locum explicuisse videntur Lambin., Gesner. et Bothius. Idem, nisi fallor, voluit Wad. s. scribens: *Venena, magnum ut fas nefasque, non valent* etc. Alii vehementer in hoc loco se torserant, e quibus Guyetus vs. 87. 88. spurius esse voluit. Quod remedium profecto facillimum est in locis, quos non intellexeris!

Ep. VI. 8. Bothius ex aliquot codd. praetulit *procedet* i. e. obviam ibit mecum pugnatura. Sed sensum potius dixerim: 'insectabor omnes feras, quaecunque praecesserint et in conspectum mihi venerint.' v. Mitscherl.

Ep. VII. 11. Vellem virgulam post *mos* et *dispar* sustulisse. *feris* et ad *lupis* et ad *leonibus* referendum est et sensum recte exposuit Fea: 'Neque lupis neque leonibus feris unquam fuit hic mos nisi in dispar genus.'

Ep. IX. 15. Baues. in *Observatt. crit. ad Horat.* p. 4. distinguit: *signa (turpe!) militaria*, quod probat Schirach. p. 70. Sed *turpe* ad *conopium* referendum est. 17. *Ad hunc* i. e. ad versus Romanum sic degeneratum. Alii codd. *ad hoc, adhuc, at hunc* etc. 20. Aliquot codd. *sitae*, sed *citae* i. e. citatae, mortae, iam recte vindicavit Gronov. *Observatt.* IV, 4. p. 424.

Ep. X. 8. Wakefield. cor. *Plangit* et Cuning. [quem vide *Animadv.* c. 13. p. 230.] *frementes*. Utrumque praeter necessitatem.

Epod. XIII. 15. *certo*, quod evitari nequit neque fallit. Non recte corr. Bentleius *curto*, Schirach. p. 355. *secto*, Klotz. *Vindic.* p. 265. *certo sub nomine*. 18. Locum recte explicuerunt Mitscherl. et Bothius. *Vinum et cantus* dicuntur *alloquia*, solatia, aegrimoniae. Bentleius tamen cor. *ac dulcibus*. Klotz. neglecto metro maluit *deformes aegrimonias*, Schirach. p. 15. *deformesque aegrimonias*.

Ep. XV. 8. Coniunctivum perfecti haud raro notione futuri exacti adhiberi, inter omnes constat. Male igitur Baxter., Cuning., Wadius et Gesnerus in *turbarit* et *agitarit* haeserunt, et ex nonnullis codd. *turbaret* et *agitaret* scripserunt, quae cum *v. fore* non conveniunt.

Ep. XVI. 15. 'Forte communiter (omnes) aut certe melior pars quaeritis, qui expediât carere laboribus malis, i. e. ut careatis' etc. Sic recte locum expedit Mitscherl., in quo alii male haeserunt. Est autem sententia hypothetica, neque recte nonnulli interrogandi signum post *laboribus* posuerunt. 57. 58. In hunc locum Fea hos versus non male transposuit, qui in codd. ante vs. 63. leguntur. Alii eos post vs. 52. collocari iusserunt.

Ep. XVII. 4. Bothius mœnuit, post monosyllaba, praesertim praepositiones, non *atque* sed *et* vel potius *quæ* poni, et correxit *Per te atque*. Vellem tamen mirae sententiae rationem addidisset. 5. *refixa devocare sidera* i. e. devocando refigere, devocare ut refixa sint. vid. Gierig. ad Ovid. *Metam.* I, 303. Alii libri *defixa*. Sed prior lectio difficilior est. 22. Verecundam colorem oribus non ossibus convenire, interpp. contendunt. Hinc Scalig., Bentl. et Bothius *ora* correxerunt; sed Cuning., Sanadon. et Wakefield. post *reliquit* comma posuerunt, ut ad *reliquit 'me'*, ad posteriora verba *'sunt'* subaudiatur. Codd. omnes *ossa* tuentur, et sensus est: 'Verecundus pudor reliquit ossa i. e. me, cui non nisi ossa et pellis supersunt.' 33. *Furens* ex aliquot codd. Fea recte praetulisse videtur. Reliquae enim lectiones *urens, virens, vibrans, vivens* interpretamentorum speciem prae se ferunt. Conf. Burmann. ad *Anthol. Lat. T. I.* p. 136. 50. Plerique codd. *Pactumeius*, quod interpretantur: 'partus ventris tui ve-

rus filius, non suppositus erat.' *Ventrem* enim pro infante dictum esse putant. vid. Benth. et Schirach. p. 364. et 376. Alii nec pauci nec spernendi libb. *partumeius*, i. qui facillime parit et quasi partum meiit, quae lectio Feae placuit. Eodem modo *submeius* et *submeiulus*, quae etiamsi ab Isidoro tantum et Marcello Empirico adhibita sint, tamen analogiam vocis comprobant. Mihi tamen, quod praeferam, non satis liquet. 60. 'Cui bono ditavi Pelignas annos et velocius toxicum miscui, si te impune abire sinam? Ulciscar te, sed tardius obibis, quam optaveris; nam ingrata vita tibi misero in hunc finem ducenda est, ut novis semper cruciatibus suppetas.' Bothius.

ANNOTATIONES

AD CARMEN SAECULARE.

Vid. Anchersen. p. 511. sqq. et. p. 106. sqq., qui cum Wadio et Mervillio hoc carmen ita distinxit, ut pueri vs. 9 — 12. 33, 34. et 61 — 68., puellae 13 — 20. 35, 36. et 69 — 72. et iunctus chorus 1 — 8. 21 — 32. 37 — 60. 73 — 76 canat. 27. *servet* scripsit, ut haec verba sint optantis et voventis, quae ratio cum sequentibus optime convenit. vid. Gesner. Codd. tamen inter *servet* et *servat* fluctuant. Conf. Schirach. p. 363. 49. Sic, Benthleium et Bothium secutus, ex pluribus potioribusque mss. edidi. 'Quaecunque Augustus, vos bobus et sacrificiis veneratus, precatur, impetret.' Sed etiam altera lectio *quique . . . imperet* habet, quo se commendat. Recte enim poeta precari poterat, ut Augustus, ut antea, ita etiam in posterum imperaret, quod a vs. 53 — 56. egregie comprobari videtur. 68. Fea ex plerisque codd. *prorogat, curat et applicat* edidit, ut ad hos etiam versus *si* pertineat et a vs. 73. apodosis incipiat. Sed ut non haeream in sententia 'si Apollo et Diana preces audiunt, spero etiam Iovem eas auditurum esse,' tamen me offendit illud: 'si Apollo rempublicam prorogat, spero etc.'

ANNOTATIONES

AD SATIRARUM LIBRUM PRIMUM.

Sat. I. 2. *ulla*, quod Fea pro *illa* ex multis codd. recepit, quamquam per se bene ferri potest (conf. Ovid. Metam. XII, 184.); tamen in simplici definitione iusto gravius esse videtur. 4. Constantem omnium libb. lectionem *annis* cum Fea, Heindorfio et V. D. in *Ephem. Lips.* 1818. ch. 274. p. 2189. retinui. Innuit poeta non *quos vitae* sed *annos militiae*. Neque cogitandum est de quovis cive Romano, qui iure coactus stipendia mereat [qui quidem mos dudum antiquatus erat]; sed poeta, querelas cito prae-

HORATIUS.

X

tereantes descripturus, inducit militem, qui [non gregarius, quoniam cum mercatore se comparat] sponte sua lucri causa stipendia meruit et longa militia functus atque labore fractus tandem intellexit, militem sibi non eas, quas speraverat, divitias colligere posse. Non igitur de onere armorum et fatigatione, sed de eo queritur, quod tam multis militiae annis nihil divitiarum sibi parare potuerit. conf. vs. 51. Aliter tamen statuit Buherius *armis* corrigens, quod praeter eos, quos Bothius in edit. Gesneri laudat, etiam Eichstaedtius ad Ommerenii praelectt. *Horaz als Mensch u. Bürger von Rom*, p. 193. et Groebelius loc. ad-*Od. I, 1, 29.* cit. defendunt. 8. *Aut post momento* ex quinque codd. inserui. Bis enim *aut* ponitur, ubi pares res sibi opponuntur, semel, ubi deterior subiungitur. 29. *Praeterea* per *ἀναλόγητον* explicandum est. Pergere enim vult poeta, sed subito mutat mentem. *Perfidus hic campo miles* [i. e. miles, qui campo et pugnis non fidus est] ex quinque Feae codd. scripsi. Vulgo *Perfidus hic campo*, quem cum concoquere non possent, correxerunt Markland in *Epist. crit. ad Harium* p. 4. *Causidicus vaser hic* [quod probant Io. Mich. Hamann. in progr. schol. Regiomonti 1796. 8. edito et Eichstaedt. l. c. p. 194. Sed iuris consultum hic commemorari non posse Heindorf. bene docuit.], Valart. *Callidus hic cautor*, Schrader. *Emendast.* p. 169. *Providus hic cautor*, De Bosch. *Pervigil hic campo*, Fea *Praefidus hic campo*, Bothius *Fervidus in campo*. 50. Vix dubium est, quin Cuning. recte *viventis* correxerit. *viventi* enim cum *refert* iungi nequit. Neque placet hunc dativum ad *aret* referre, ut sit: '*aret sibi viventi.*' 73. Non recte huic versui interrogandi signum apponunt. Non enim haec interrogat, sed ex vs. 70—72. indignabundus concludit, et graviter monet, non fuisse cur Tantali fabulam rideret. His autem sequenti versu praecepta addit. 77. *Mali fures* ex solemnii dictione. vid. Heindorf., Wolf. et Both. ad h. l. Non recte igitur Fea post *malos* comma posuit. Ceterum vs. 75. typheta pro *quils* scripsit *quis*. Quod si consilio fecit, recte fecit. Etenim pronomen *qui* est secundae declinationis [eodem modo flexum, quo *solus, ullus* et alia], quod formas *quem, qui* (ablat.) et *quibus* a pronomine *quis*, quod tertiae declinationis est, mutuatum est. Sed puerorum causa e vulgari ratione *quils* scripsi, quamquam nemo *domints, servts, puerts* facile probabit. 88. 'An nihili putas et operam perdere videris (*perdas*), si cognatos, quos sine impensis tuis natufa tibi dedit, retinere velis.' Recte locum vertit Wieland. 95. *Nummidius a nummis* dictum, *ein gewisser Reiche, ein gewisser Silbermann*. Confirmant hanc lectionem duo Feae codd. et Charisius. Vulgo *Ummidius*, qua lectione Bentleius abductus pro *quidam cor. qui tam*. 100. *Tyndaridarum* i. e. omnium

tum marium tum feminarum huius gentis. Ironice ad Clytemnestram alludit. v. Heindorf. Noli igitur aut *Tyndariarum* aut *Tyndarearum* scribere. 101. *Muenius* (conf. Epist. I, 15, 26.) et *Nomentanus* homines erant perquam prodigi. vid. Sat. II, 3, 224. sqq. Alii tamen *Maevium* substituunt hominem avarum et sordidissimum. 105. *Tanais* fuit spado, *Visellii socer* autem herniosus.

Sat. II. 3. M. Tigellius Hermogenes, in Sardinia natus, musicus peritissimus et vocis eximiae fuit. Qui quidem, C. Iul. Caesari et Octav. Augusto acceptissimus, aliquando Horatii carmina non satis modulata dixerat; unde saepius in eum invehit poeta. vid. Sat. III. IX, 25. X. 90. Cic. Famil. VII, 24. Cel. Weichert. in *Comment. de Q. Horatii Fl. obtrectatoribus* (Grimae 1821. 4.) p. 9. 25. Scribendum est vel *Malthinus* a μάλθων, vel *Maltinus* a Luciliano *malta*, quod mollem significat. Codd. *Malchinus*. Maecenatem hoc nomine tangi cum Schol. vet. statuunt Heindorf., Büttmann. et Weichert. l. ad Epod. 5. cit. p. 10. 36. Cupienhius [quod nomen Horatius fortasse a *cupiendo* deduxit] a Schol. dicitur C. Cupiennius Libo Cumanus Augusti familiaritate clarus, corporis sui diligentissimus, sectator matronarum concubitus. 45. Sic propter codd. consensum edidi. Duo codd. et ms. Cruq. *cuidam* vel potius *quoidam*, unus lib. *demeierent*; unde vel *cuidam* . . . *demeteret ferrum*, vel *cuidam* . . . *demeieret ferro* ediderunt. Conf. Valer. Max. VI, 1, 13. 55. *Origo* meretrix et mima nobilissima. 59. Pro *abunde* Schirach. p. 274. cor. *abuti* i. e. 'an satis est evitare, personam abuti, non evitare, quidquid ubique afficit.' Sed cur in codd. lectione haereret, iustam causam non habuit. 63. Comma, quod vulgo post *ancilla* legitur, recte delevit Heindorf. Vix enim *ne* tertio demum loco ponitur. *ancilla togata* est liberta meretrix, quae feminae togas gerebant, matronae autem stolas et pallas. 64. Sext. Villius cum Fausta, Sullae filia et Milonis uxore, tam saepe rem habuit, ut quasi Sullae gener[quod verb. pro adultero satis acerbepositum est] dici posset. 67. De *Longareno* vid. Macrob. Sat. II, 2. *fore* pro foribus. 80. Sic, ut edidi, locum ex codd. Bentleius alique constituerunt. 'Neque huic matronae, quamvis niveis viridibusque lapillis ornata sit, femur magis tenerum et crus rectius est, quam tuum, o Cerinthe; quin etiam togatarum femora et crura saepe meliora sunt.' Sed inopportuna tamen est matronae et Cerinthi comparatio, cum non de Cerintho sed de puellis togatis matronae praeferendis agatur. Unde recte Fea ex plerisque codd. scripsisse videtur: *Nec magis huic inter niveos viridesque lapillos (Sit licet hoc, Cerinthe, tuum) tenerum est femur* etc. i. e. 'Matronae femur, etiamsi tenerrimum sit et cum Cerinthi femore comparari possit, margaritis et smaragdis non magis tenerum red-

ditur. Quare propter cultum matronae amor non expediendus est; sin autem pulchritudinem spectas, meretrices persaepe meliora femora habent.' Hinc non video cur Bentleius hanc lectionem ineptam et sensu destitutam esse dixerit. 95. *Catui* 'adeo impudica fuit, ut in aede Veneris Theatinae ad theatrum Pompeianum adulterium cum Valerio Siculo Colono, tribuno plebis, obducto velo admiserit.' *Schol. Cruq.* Eadem propter pulchritudinem crurum elata veste usa esse dicitur v. Acron. 121. Hunc versum interpp. ex Philodemi epigrammate quodam petito esse monent, quod legitur in Reiskii *Anthol.* p. 111. et in Brunckii *Analectt.* II. p. 85., sed spurium atque ex hoc loco fictum esse arguitur ab Iacobio in Wolfii *Lit. Analect.* II. p. 359. Vid. Morgenstern. *Symbol. crit. in quaedam loca Plat. et Horat.* Spec. II. p. IV. 129. *vepallida* recte probarunt Heindorf., Both., Morgenstern. libri cit. Spec. I. p. V. aliiq. *Fea edidit vae pallida. Benti. ne pallida.* Ad *conscia et haec subaudias ancilla, et uxor ad deprensa.* Male autem correxerunt Benti. *doti haec* et Cuning. *doti illa prensa.* vid. Heindorf. ad h. l. —

Sat. III. 8. Groebel. in *Obs. in scriptt. Rom. classic. Spec.* VI. (Dresd. 1824. 4.) male correxit *resonat quae e chordis quatuor imae*, vel *e chordis quatuor imd.* *Vox* in his significat *sonum, den Ton*, et ordo est, ut recte Heindorf. monuit, *modo summa voce, modo haec, quae ima resonat chordis.* Conf. Schirach. p. 53. 56. et 364. Idem Groebelius l. c. vs. 20. recte cum Heindorfio *haud* probavit, quod in uno Feae cod. et edit. Aldi legitur. Unus cod. *aut*, reliqui et exhibent. Sed *haud*, quod proprie est dubitantis neque acriter contententis, ab omni sententiarum nexu et particula *immo* flagitatur. 21. *Maenius.* vid. ad 1, 101. Alii *Maevius* legunt, qui fuit homo avarus, nisi forte Maevium poetam maledicum (Horat. Epod. X. Weichert. de Horat. Obrectatt. p. 12 sq.) intelligere malis. De *Novio* vid. I, 6, 121. 25. Unus cod. *praevideas*, quod a Benti., Cuning., Rutgersio et Heins. ad Ovid. Pont. I, 7, 43. probatum recte reiecit Schirach. p. 275. Pauci libri *provideas*, unde Bothius fecit *pro videas oculis* i. e. videas pro oculis, pro lippitudine tua, ut *pro virili, pro sapientia tua* dicitur. Hoc ferri posset, si sermo esset de aliquo, qui vere oculis inunctis prospexisset. Groebel. lib. cit. Spec. V. cor. *proh! videas.* Nonnulli codd. *male.* Sed sana est vulgata lectio, quam iam Acron recte explicuit. 'Tu, qui in amicorum vitiis tam acute cernis, tua mala [i. e. gravissima vitia] ita videndo percenses ac si lippus esses [ut lippus oculis inunctis mala pervidere potest].' 46. *Sisyphum* pumilionem M. Antonii fuisse dicunt. *Hagna* autem meretrix fuit. 82. Vulgo Antistium Labeonem [v. Tacit. Ann.

IN, 75. Sueton. Octav. 54. Dio Cass. LIV, 16. Gellius XIII, 12.] intelligunt. Wieland. scripsit *Labieno*. v. Senec. Praef. Controv. 5. 120. Sensus est: 'Cum enim omnia peccata aequalia esse dicas et, te parva similiter ac magna puniturum esse, mineri, non dubium est, quin eum, qui multo maiore poena dignus sit, ferula tantum caedas.' Non vereor ut affirmat, et male Heindorf. ut pro ne positum et Bothius orationem soloecam esse dicit. 130. *Alfenus Varus* olim Cremonae *sutrinam* (vel secundum unum Acropis cod. *tonstrinam*) fecerat, sed postea stipendia mereri coepit et anno V. C. 713. agris dividendis praefuit. vid. Acron. ad h. l. Donat. Vit. Virgil. 30. Serv. ad Eclog. VI, 6. et IX, 10 et 29. Voss. ad Virgil. Eclog. VI. p. 291. Alii P. Alfenum Varum iuris consultum celeberrimum intelligunt, quos refellit Heindorf. 132. Bentleius ex uno cod. *tensor* pro *sutor* edidit. vid. supra.

Sat. IV. 11. *tollere* vulgo explicant *servare*, sed est potius *delere*, uti recte monuit Doering. lib. ad Sat. X. laud. Quae enim e libro *tolluntur*, eiiciuntur. conf. X, 51. 14. Crispinus fuit philosophus ἀπειράλογος, et poeta loquax, qui de secta Stoica versus scripserat. conf. Sat. 1, 120. Bothius post *velles* punctum posuit, ut Crispinus *garrulus* et *piger* dicatur. Sed alii propter vs. 10. haec recte ad Lucilium retulisse videntur. 21. De Fannio varia referunt Scholiastae. Ex Horatio apparet eum poetam ineptum Hermogenis convivam (Sat. I, 10, 80.) et Horatii obrectatorem fuisse et scripta sua cum imagine ultro bibliothecis misisse. Conf. Excell. Weichert. de Horat. Obtreott. p. 7. Vulgo Fannium Quadratum intelligunt. 25. Vulgo ex codd. *elige* scribunt. Bentleius cor. *arripe*. Sed lectio *erue* a codd. satis confirmata difficultatem eiusmodi hominem e magna turba extrahendi significare videtur. 26. *ab avaritia* ex duobus Bentleii et uno Marcilii cod. ediderunt. v. Burmann. ad Propert. II, 20, 15. p. 399. Reliqui libri in lect. *ob avaritiam* consentiunt. Praepositio *ob* autem partim finem indicat, quem factis assequi studes (ut *scelus ob titulos admittis* i. e. ut titulos tibi pares. Sat. II, 3, 212., *se demittis ob assem* Epist. I, 16. 64. etc.); partim [vel potius unice] causam, quae nos ad facinus aliquod incitat. Sic *prave sectum stomacheris ob unguem* Epist. I, 1, 104., *parcus ob haeredis curam* ibid. 5, 6., *laudas ob amici iussa* ibid. 10, 12., *clarus ob id factum* ibid. II, 2. 32., qui postremus locus maxime huc facit, cum sensus fere idem sit, qui est in verbis *clarus hoc facto*. Eodem modo *ob avaritiam laborare* est *avaritia lab.*, propterea laborare, quod *avaritia hunc laborem excitat*. In mutata autem structura *duo ob avaritiam aut ambitione laborare* non est quod haereas.

Sic Ovid. Heroid. V, 15. *super stramen foenoque iacere*, et VIII, 110. *fugio sicut ab hoste virum*. Plura de hac re olim ad Ovid. Met. I, 19. disputabo. Sed in nostro loco certi quid definire non ausim, quare etiam priorem lectionem retinui. 35. Rutgers. eor. *tibi*, quod probant Heind. et Bothius. Sed *sibi* est dativus commodi. Risum excutit aliis de eo, quod ipse dixit. 41. Qui cum Benteio ex nonnullis codd. *si qui* ediderant, poterant hoc ex Sat. 6, 30. defendere, sed ad malum sonum provocare non debebant. Si enim *si quis* propter sibilum displicet, in *si qui* litera *i* offendit. Sin in *quis scribat* haeserunt, debebant etiam in *plus scribere* vs. 16., *merces surgente* vs. 29., *quivis stomachetur* vs. 55., *dissimilis sis* vs. 112., *plures sumus* vs. 142. haerere. Res autem in eo versatur, quod *quis*, *qua*, *quid* et *aliquis*, *aliqua*, *aliquid* substantiva sunt, adiectiva autem *qui*, *quae*, *quod* et *aliqui*, *aliquae*, *aliquod*. Ubi igitur haec verba absolute [substantivo non addito] ponuntur, proprie ubique *si quis* scribendum est, et *si qui* tum demum adhiberi potest, cum e contextu substantivum quoddam subauditur. Quin igitur et hoc loco et I, 6, 79. II, 6, 78. II, 7, 24. Epist. II, 1, 239. etc. *quis* praeferendum sit, non est dubium. Magis haerere possis in iis locis, in quibus pronom. *quis* et *aliquis* aliud substantivum additur [*aliquis sensus*, *si quis deus*]; quod tamen appositionis loco additum esse videtur. Non autem discernere ausim, utrum scriptores Augustaei aevi non nisi *aliqui sensus*, *si qui deus*, neque *aliquis sensus*, *si quis deus* dixerint, an inter *aliquis sensus* et *aliqui sensus* simile discrimen intercedat, quod est inter *quis deus fecit*? et *qui deus fecit*? Etenim in *quis deus* quaeritur nomen [Iupiter an Apollo], in *qui deus* qualitas [bonus an malus, benignus an invisus]. 65. *Sulcius* et *Caprius* delatores acerrimi fuerunt. 73. *recitem*, propter *habeat* necessarium, multi codd. exhibent. Vulgo *recito*, quod si cum Heindorfio receperis, de consuetudine Horatii [pro *recitare soleo*] explicandum est. 87. *unus* opponitur cunctis, neque recte *Fea* ex nonnullis libb. *imus* scripsit, cui accedit Morgenstern. I. ad 2, 129. cit. p. 17. Bene autem Benteius pro *avet*, quod non satis grave est, ex uno cod. *amet* praetulisse videtur. vid. Schirach. p. 26. 92. Cf. 2, 27. Petillius Capitolinus cum Capitolio praesset, coronam Iovis Capitolini auream furatus esse dictus est; sed in iudicium vocatus a iudicibus in gratiam Augusti absolutus est. 100. *Fea* ex uno cod. *fucus* edidit, quod probat Morgenstern. l. c. p. V. 109. *Albi filius* et *Barrus* homines incerti sunt, sed prodigi fuisse videntur. 112. Pro *Scetani* fortasse ex nonnullis codd. *Sectani*, a sectando puellas, legendum est.

Sat. V. 5. 'Duobus demum diebus Forum Appii pervenimus,

cum alii [*altius procincti*] uno die hociter absolvant. Quod quidem propterea fecimus, quod iis, qui tardius procedant, via Appia minus gravis est.' Haec postrema verba iocose addit poeta. vid. Heindorf. Plane aberravit Bothius, qui haec de proximo itinere (naechste Tagereise) intellexit et scripsit *hinc iter*. Fea edidit *nimis est gravis*, quae verba sive serio sive iocose dicta sunt, commodum sensum non habent. 32. *L. Cocceius Nerva* imperatoris Nervae avus iam a.V.C.714. Antonii et Augusti dissolutionem composuerat. Appian. B.C. LXIV. p. 796. *Pontei* *Capito* non fuit Caius, qui a V. C. 765. Consul fuit, sed eius pater, qui 721. Consul suffectus fuit, et tribus annis ante Antonio Cleopatram in Syriam arcesserat. Plutarch. in *Anton.* et Morgenstern. Symbol. Spec. II. p. IV. 34. *Aufidius Luscus* non praetorius, sed scriba fuit, et Fundis magistratu fungens tamquam praetor se gessit. 38. *L. Licinius Varro Murena* fuit frater Terentiae, quae Maecenatis uxor erat. 50. *Coccei* scribendum erat e vulgari lege, qua substantiva in *ius* genitivum in *i* formare dicuntur. vide, quae dixi ad Ovid. Metam. XV, 728. 72. Fea cum Lambino ex uno cod. scripsit *arsit macros*; sed vulgarem ordinem recte defendunt Cuning., Both., Wolf. ad I, 1, 88., Morgenstern. Symb. I. p. VI., D' Orvill. ad Charit. p. 395. aliique.

Sat. VI. 4. *legionibus* propter codd. retinui. Sed tamen ex uno cod. *regionibus* scribendum esse videtur; nam Maecenatis maiores Lucumones sive reges Etruriae fuerunt. vid. Both. ad h. l. Aliter tamen statuit Huschk. ad Tibull. I, 1, 2. 12. *P. Valerius Laevinus* propter morum turpitudinem ultra quaesturam provehi non potuit. 13. *Vulgo fuit*; sed *fugit* ut lect. difficiliorem probat etiam Kirchner. ad Sat. II, 3, 278. 20. *Decio*. v. Cic. de divinat. I, 24, 51. De *Appio Claudio Pulchro* v. Cic. Epist. ad Fam. VIII, 14. et Brut. 77. 24. *Tillius*, a Caesare quasi Pompeianus e senatu motus, interfecto Caesare latum clavum recepit et tribunus militum factus est. 39. *Cadmus* crudelissimus illius temporis carnifex publicus fuit. vid. Eichstaedt. ad Ommeren. p. 197. et Schirach. p. 94. 40. *Novius*, homo novus, Neumann; nisi forte frater Novii foeneratoris (vs. 121.) intelligendus est. *Novius Niger* commemoratur a Sueton. Caes. 17. 53. *possim*, quod orationis nexus requirit (ich möchte wohl nicht können), ex codd. edidi. *Vulgo possum*. 85. Recte locum explicuit Bothius: 'Nectimuit, ne sibi potius quam mihi met ipsi, tali institutione male uso, vitio quis aliquando verteret, si non ultra praeconis aut coactoris conditionem adscendissem.' 117. Cum Heindorfio *echinus* pro *echino* propter codd. auctoritatem scripsi et post *vilis* incidi, ut adsit *echini* epitheton; *guttus* enim et *patera* verbis *Campana supellex* satis describuntur.

Sat. VII. 3. vid. Schirach. p. 210. 8. *Sisenna* et *Barrus* homines dicaces fuisse videntur. 15. *verset* ex plurimis et optimis libris scripsi. Bentleius ex paucis *verset* maluit. Eadem varietas I, 8, 19., ubi *versant* propter codd. auctoritatem praeferendum est. 20. *Bithus* et *Bacchius* gladiatores fortissimi, cum multos intemissent, tandem inter se commissi mutuis vulneribus conciderunt. 30. Plin. H. Nat. XVIII, 26. Voss. ad Virg. G. II, 403.

Sat. VIII. 7. *Fea* cor. *fissa*, quod recte reiecit Bothius, cum *fixa arundo* (ein aufgestekter Rohrbüschel) idoneum sensum praebeat. 11. *Mallius Verna* trans Tiberim ingenuis parentibus natus, quia a multis pecuniam mutuam rogabat, *Pantolabos* cognominatus est. De *Nomentano* vid. ad Sat. I, 102. 15. Bentl. cor. *qua*, sed *quo* refer ad v. *aggere*. 25. *Sagana* fuit liberta Pomponii senatoris [vel foeneratoris] et habuit sororem natam minorem. Cf. Epod. V, 25. 32. Sic cum Wakef. interpunxi, qui tamen ex aliis codd. *utque* scripsit. Vulgo *servilibus modis* cum *peribura* coniungunt. 39. Quis *Iulius* fuerit incertum est; certe cum *Pediatia* [ut sit *Iulius Pediatia*] propter linguae leges coniungi nequit. — '*Pediatius* eques Romanus patrimonio consumpto se prostituit et propter molliem ab Horatio mutato genere *Pediatia* nominatur.' — '*Alunt Voranum*, Q. Lutatii Catali libertum, fuisse adeo furacem, ut nummos subreptos a nummulario in calceos demiserit, a quo cum deprehensus esset, quidam subridens, Belle, inquit, si te non *ἐγκαλέσει*, h. e. verberibus tanquam aes recudat, alludens ad calceos.' 41. Vix est dubium, quin recte Bentleius *resonarint* correxerit; certe, quomodo *resonarent* ferri possit, non video. Insolita perfecti forma corruptionis ansam praebuit.

Sat. IX. 1. Sic cum Wakefield. *Silv. Crit.* IV. p. 197. interpunxi, quae ratio etiam Feae placuit. Bothius vv. *sicut meus est mos* ad *ibam*, Heindorf. et ad *ibam* et ad *meditans* retulit. 16. Multi codd. *prosequar*, quod est eorum, qui officii et honoris causa aliquem comitantur. Sed *persequar*, quod multo gravius et homini arroganti et insolenter se offerenti convenientius est, Fea vindicavit. 22. Hamann. loc. ad I, 1, 27. cit. correxit: *si bene me noris*; sed vulgatam lect. iam Schol. vet. recte interpretatus est. '*Si sum virtutis propriae idoneus aestimator.*' — *Vibius Viscus* eques duos filios senatorii ordinis habuit, quorum alter Horatii amicus et Maecenatis convictor fuit. Conf. Sat. I, 10, 83. et II, 8, 20. De *Vario*, poeta tragico, (I, 5, 40. 10, 43. Art. Poet. 55. etc.) omnia nota sunt. 25. vid. ad I, 2. 3. 44. Verba *paucorum hominum* . . . *est usus* recte garrulo isti tribuisse videntur Turneb. *Advers.* XV, 18., Torrent., Bentlei., Heindorf. et Bothius, quamvis ea Horatio denuo adscripserit

Manso loc. ad Od. III, 14, 11. cit. p. 294. Vix enim Horatius, ut alia mittam, Maecenatem dexterius (pfffiger) fortuna usum esse dixisset, quippe cui *sapientius* certe dicendum erat. Friget etiam haec Maecenatis laus, siquidem ab Horatio dicitur. Neque recte Morgenst. *Symbol. Spec. I*, p. vii. cor. *Nemo deterius* [quod etiam in edit. Mediol. 1477. expressum est] et haec verba de Horatio, qui Maecenatis favore non prudenter usus sit, ab importuno illo dicta esse monet. 60. *agit* i. e. cum vehementiore corporis motu dicit. Male igitur Both. ex nonnullis codd. *ait* praetulit. 61. *Fuscus Aristius* grammaticus illius temporis celeberrimus et tragoediarum scriptor. Conf. Sat. 10, 83. Epist. I, 10, 1. Od. I, 22. 69. *Tricesima sabbata* cum Lambino, Dacier., Sanad., Hagedorn., Torrent. ad Sueton. Aug. 76. aliisque de festo Passah intelligo, quod die XV. mensis Nisan (medio Aprili) celebrabatur. Annum autem Iudaei a. d. IX. Calend. Octobr. incipiebant. Alii aliter statuunt. vid. Henr. Aug. Franck. *Commentat. de trigesimo Iudaeorum Sabbato* (Erford. 1765. 4.)

Sat. X. Priores octo versus, quae in permultis codd. et omnibus scholiis desunt, genuinos esse Iac. Fr. Heusinger. *De versibus Horatianis, quibus eques importunus Lucilii defensor facete reprehenditur, caussa parum manifesta ab Horatio abiudicatis* (Wolfenbutt. 1759. 4.) et Fr. Guil. Doering. *De Horatii octo versuum integritate praeter rem in suspicionem vocata* (Gothae 1822. 4.) probare studuerunt. Priorem obiter refutavit Heindorfius, posteriorem Eichstaedtius singulari libello *De Horat. Sat. I, X. exordio* Ienae 1822. 4. edito. Eos certe cum consilio et stylo huius satirae non convenire, Heindorfius recte docuisse videtur. Male igitur Io. Val. Franckius eos post vs. 51. interponi iussit. Heindorf. et Bothius in his exordium alius satirae ab Horatio non absolutae agnoscunt. Conf. Cel. Weichert. *De Titio Septimio poeta comment.* (Grimae 1824. 4.) p. 2. Morgenstern. autem *Symbol. Spec. II*. p. V. eos ab Horatio primum initio huius satirae positos sed secundis curis remotos esse putat. De *Catone Valerio* Grammatico vid. Sueton. *de Grammat. illustr.* c. 11. — 2. Perperam Doeringius *ineptus* pro *inepte* est correxit. 'Inepto modo Lucilio favet.' 6. De *Laberio* vid. Macrobi. Saturn. II, 7. Sueton. Caes. 39. etc. 18. *simius iste* M. Demetrius, modulator, esse dicitur, qui vs. 79. et 90. commemoratur. v. Weichert. de Obtrecht. p. 6. 22. *Pitholeon* sive *Pitholaus* Rhodius fuit epigrammatographus. Sueton. Caes. 75. Macrobi. Saturn. II, 2. Weichert. loc. ad vs. 36. cit. p. 4. 26. *Petilli*. v. ad Sat. 4, 92. 28. *Pedius Poplicola* et *Messala Corvinus* [Conf. Od. III, 21, 7. Tibull. IV, 1.] oratores insignes verba Graeca diligenter evi-

tarunt. Quinctilian. X, 1. 'Quaero ex te, utrum in versibus tantum, an etiam in caussarum actionibus, in quibus maximi oratores *Latine* loquuntur, tu patriae patrisque immemor [*oblitus*] Graeca Latinis immiscere malis?' Noli igitur cum Bentleio *oblitos* scribere, quod ab Heindorfio et Bothio probatum recte reiecit Manso loc. ad Od. III, 14. cit. p. 295., qui tamen non recte post *facias* interrogandi signum posuit. Apparet etiam *Latine* legendum esse, quamquam permulti codd. *Latini* exhibent, quod ad *patris* relatum maxime friget. *Canusii* Apuliae urbe sermone ex Graecis et Latinis mixto utebantur. 36. M. Furius Bibaculus Cremonensis, poeta non satis concinnus et homo mordax (Tacit. Ann. IV, 34.) inter alia carmen epicum de pugna Achillis et Memnonis et *παρὰ γὰρ ἑλάν* Belli Gallici scripserat, in qua versus ab Horat. Sat. II, 5, 41. adductus legebatur, unde nunc *turgidus Alpinus* dicitur. Docte de eo exposuit Weichertus optimus in *Comment. de Turgido Alpino sive Marco Furio Bibaculo poeta Cremonensi*. Grimae 1822. 4. 38. *Tarpa*. v. ad Art. Poet. 387. 46. Hoc sc. poesis satirica. 61. Memini Spohnium meum de hoc loco sic fere disputasse: 'Cassius Parmae Etruriae urbe natus est, unde *Etruscus* et Epist. I, 4, 3. *Parmensis* dicitur. Parma enim, colonia Romanorum in agrum Etruscum missorum, eodem iure, quo Bononia, ad Etruriam pertinebat. Fuit ille poeta multorum carminum, quae tamen nullius pretii erant. Errant enim, qui Cassium ab Horatio Epist. I, 4, 3. laudari putant. Ibi enim Horatius nihil dicit nisi: Scribisne tu opus quoddam, quod vastitate sua etiam vasta Cassii opuscula superet? Idem Cassius in Bruti et Cassii castris tribunus militum fuerat et postea primum ad Sext. Pompeium deinde ad Antonium se contulerat. Post pugnam Actiacam Athenas fugit, ubi Octavianiani iussu interfectus est. Quod quidem Horatius respiciens (scripta enim est haec satira a. V. C. 723. mense Octobri) et de multitudine scriptorum iocans dicit: Hoc ipso tempore fama fert, Cassium interfectum suis libris in rogam exstructis ambustum (i. e. combustum, v. Cic. pro Mil. 32. et Heindorf. ad h. l.) esse.' Conf. Schirach. p. 45. 66. Bothius h. v. recte cum Heindorfio interpretatus esse videtur: 'Do, Lucilium esse limatiorem, quam facile sit aliquis auctor carminis rudis et Graecis intacti.' Sed vs. 66. de Ennio intelligit Manso l. c. p. 297. 68. *delatus* i. e. si non suo sed hoc aevo vixisset. Alii libb. *dilatus* i. si usque ad nostrum aevum vixisset, quod absonum est. 77. *Arbuscula* mimae celeberrima et meretrix fuit. Cic. ad Attic. IV, 15. 78. *Pantilius* s. *Pantillius* (ὁ πᾶν ἑλλαν) homo ceteroquin ignotus est, nisi quod vilis poeta fuisse dicitur. v. Weichert. de Obtrecht. p. 5. 80. v. ad

Sat. 4, 21. et 2, 8. 82. De *Plotio Tucca* et *Tito Valgio Rufo* poeta epico et elegiaco (Od. II, 9. Intpp. ad Tibull. IV, I, 180.) omnia nota. *Octavius* historicus fuisse videtur. v. Virgil. Catalog. 14. De *Fusco* et *Viscis* vid. ad Sat. 9, 22. et 61.

ANNOTATIONES

AD SATIRARUM LIBRUM SECUNDUM.

Sat. I. De C. Trebatio Testa iurisconsulto celeberrimo vid. Cic. ad Famil. VII, 5. Ernesti in Clav. Cic. etc. 15. *describat*, quod est dubitantis, codd. confirmant. Bentleius tamen e multis libb. *describit* praetulit. Eadem varietas et ratio vs. 20. deprehenditur. 22. v. Sat. I, 8, 11. 24. *Milonius* illorum temporum scurra, qui cum ebrius saltasset, Romanorum mores violaverat. Cic. pro Mur. 6. 29. Censu et natalibus Lucilius melior fuit, quam Horatius et Trebati. 47. *Cervius*, Ascanii libertus, calumniator, accusavit Cn. Calvinum lege de sicariis. Cic. Verr. V, 44. Alii legunt *Servius*, de quo v. Cic. ad Fam. VIII, 12. et ad Q. fratrem II, 13. 49. vid. ad Epod. V. Conf. Sat. II, 2, 67. C. *Marcus Furius* fuit index corruptissimus, qui accepta pecunia reos absolvere solebat. 53. *Scaeva*, homo luxuriosus, matrem, quia nimis diu viveret, veneno necavit. 54. Miro modo Bothius post *mirum* incidit et coniunxit *nil mirum sceleris* [i. e. nil miri sceleris] *faciet*. Sed recte Wielandus: 'ein Wunder iust wie das, dass dir der Wolf nicht mit dem Hufe nachschlägt.' vid. Heindorf. 59. *luserit* ex tribus codd. praetulit Fea, probantibus Bothio et Morgenst. Spec. II. p. 9. coll. Serm. II, 8, 62. Od. II, 1, 3. III, 29, 50. Vulgo *iusserit*. 61. *amicus* sc. tibi. *frigore* sc. amicitiae suae. v. Pers. I, 108. 68. *Lupo* v. Cic. de N. D. I, 23. 84. Negligentia mea in textu remansit *laudatur*, quod idoneo sensu destitutum cum Wielandio, Habersfeldio, Heindorf., Both. et Morgenstern. l. c. in *laudatus* mutandum est.

Sat. II. 10. Hic locus per ἀνακολουθίαν explicandus est, cuius sensus est: 'Venatione vel equitatione lassus sis, vel etiam, si Graecorum studia Romanorum militiae praefers et vel pila vel disco te exercere mavis, disco te fatiges: cum labor, quicumque fuerit, fastidia extuderit' etc. v. Heindorf. et Kirchner. *extuderit* i. e. vi quadam fastidia illa penitus infixi excusserit. Argutatur Bentleius, monens, *extundere* non esse excutere ut eiicias et expellas, sed ut invenias et obtineas; cui tamen obtemperavit Morgenstern. Spec. I. p. VIII. et cum illo ex uno cod. *expulerit* recipi iussit. Sed vid. Heindorf. et Schirach. p. 126. 16. Kirchnerus post *atrum* comma posuit et hanc voc. cum *hiemat*

coniunxit. Sed non video, cur mare hiemans, *χειμαζόμενον*, non recte *atrum* dicatur. 29. In hoc versu multum se torserunt intpp., in quo simplicissima est Bothii ratio: *Carne tamen, quamvis distat, nihil hac magis illa, Imparibus formis deceptum te patet.* i. e. 'Quamvis distat gallinae caro a pavonis, tamen nihil (non) hac (pavonis) magis illa (gallinae, sed) imparibus formis deceptum te esse patet.' Illud tantum huic sententiae obstat, quod poeta, discrimen inter pavonis et gallinae carnem esse, negat. Sensus autem est: 'Non vesceris pluma pavonis, neque cocto idem honor adest, et tamen, quamvis illa avis (pavo) carne sua nihil magis hac (gallina) distat, imparibus formis, ut patet, deciperis.' *nihil magis* simpliciter pro *nullo modo*, *neutiquam* dictum esse videtur, et *illa* ad propius, *haec* ad remotius refertur. vid. vs. 36. Ruhnken. ad Rutil. Lup. p. 216. Gronov. Obs. III, 16. Duker. ad Flor. IV, 2, 48. Heusing. ad Cic. Offic. I, 3, 5. Bremi ad Nepot. VIII, 1, 3. Philolog. Blätter Fasc. II, p. 132. etc. Confer, quae ad Epist. I, 17, 19. notata sunt. 38. Benteleius hunc versum spurium esse voluit et Heindorfius certe *rari* scribendum esse monuit. Utrumque recte improbavit Kirchner. Concludit enim hic versus sententiam gulonumque perversitatem indicat. 'Laudas magnos mullos et odisti procere lupos, quia hos natura magnos fecit, illos parvos; vulgaria enim stomachus, qui raro ieiunus est, contemnit.' 46. De *Gallonio* v. Cic. de Fin. II, 8. et pro Quinct. 30. 50. *praetorius*, qui praetura excidit, ein Praetor in Hoffnung, 'Asinius Sempronius Rufus instituisse creditur, ut ciconiarum pulli manducarentur; quare cum in praetura petenda repulsam tulisset, tale epigramma meruit:

Ciconiarum Rufus iste conditor,

Hic est duobus elegantior Plancis,

Suffragiorum puncta non tulit septem;

Ciconiarum populus altus est mortem.' *Schol.*

84. Benteleius cor. *ubive*, quoniam post *seu*, *seu* tertium locum particula *ve* obtineat; quam sententiam recte refutavit Kirchner, qui tamen in notione particulae *sive* definienda aberrat. v. Zumpti Gr. Lat. p. 276. ed. recent. 99. Plurimi codd. *aes*, quod librariorum est. 124. *Ipa* est precantis et voventis, ut in illo: *ita me dii ament.* v. Kirchner. 129. *proprie* [i. e. privatim, peculiariter,] ex codd. scripsit Fea, quod probat Morgenstern. Spec. II. p. X. Vulgo *propriae* i. telluris, quae propria sit, herum natura statuit neminem. 134. *cedet* propter codd. auctoritatem cum Kirchnero scripsi. Eodem modo in lectione *dictus erat* optimi libri consentiunt, et ad *proprius* voc. *est* facile subintelligitur. Kirchnerus cum aliis edidit: *dictus, erit nulli proprius.* Conf. Huschk. ad Tibull. I, 1, 19.

Sat. III. 1. Bentleius ex aliquot codd. scripsit: *Si raro scribes, ut canas: quid fiet?*, quod, ut nimis languidum, recte reiecit Heindorf. Neque rectius Bothius ex aliis mss.: *Sic raro scribes i. e. scribere vis metri caussa* edidit. Damasippus enim Horatium non propterea vituperat, quod raro scripturus sit, sed quod hoc ipso tempore raro et scripserit et scribat. vid. vs. 6. 9. 11. sqq. Recte igitur plurimi et optimi codd. *scribis*, de cuius ultima syllaba producta non est quod dubites, cum ab arsi satis excusationis habeat. vid. Sat. I, 4, 82. 5, 90. II, 1, 82. 2, 47. Conf. Cel. Weichert. Epist. crit. p. 73. Schneider. Gramm. Lat. I. p. 745 sqq. Plerumque quidem haec productio in quarto hexametri pede (v. Hermann. Elem. Doctr. metr. p. 40.), interdum tamen etiam in reliquis occurrit. 4. Bentleius ex quatuor codd. *at ipsis*. Sed nullus est obiectioni locus. Neque placet eius distinctio: *huc fugisti sobrius. ergo* etc., qua locus vehementer languet. v. Heindorf. Male autem Kirchner. *Saturnalia* de convivii et commensationibus aestivis intellexit, quia Horatius iuxta hiemis tempore in Sabinum suum se contulerit. Sed vid. vs. 10. quem Schol. Cruquii recte interpretatus est. Illud ipsum miratur Damasippus, quod hieme poeta rure lateat. 7. *Arguit eorum stultitiam, qui cum sententiarum aut verborum inopia urgentur, in parietes quasi minus commodos irascuntur*. Schol. Cruq. Conf. Pers. I, 106. De versibus parieti inscriptis male cogitant Schol. Acr. et Kirchner. 19. *Ianum medium* de media Iani cuiusdam parte intelligunt. Sed plures transitiones perviae (Iani) ad forum ducebant, quorum unus *Ianus Medius* (der mittelste Durchgang) vocabatur, in quo toto (vid. Epist. I, 1, 54.) foeneratores mentas suas habebant. conf. Schirach. p. 141. 25. *Vulgo cognominabar Mercurius*. Schol. Cruq. Noli igitur ex Gryphii edit. cum Sanadono, Valarto, Wakef. ad Virg. G. III, 147. et Habersfeldio *Mercuriali* scribere. 27. Verba: *Atqui Evomit et medicum urget*, quae vulgo Damasippo tribuuntur, cum Morgenstern. de Sat. et Epist. Horat. discrimine p. 57. et Symbol. crit. Sp. II. p. XII. Horatio adscripsi. Damasippus enim, ut, unde Horatium nosset, explicaret, se, Stoica philosophia impulsus, aliena curare dixit. Iam vero hic homo, qui sapienti barba sua nisi ad perfectam certe ad conspicuam sapientiam pervenisse sibi videbatur, hoc aliena curandi negotium morbum propterea appellare non potuit, quod a Stoica philosophia id repetierat. Quomodo enim et se et Stoicos cum lethargico pugnis alios petente comparare poterat? Egregie autem haec verba Horatio conveniant, qui ad id alludens, quod Damasippus *insanus* (vs. 40. 48.) appellatus est, eum non tam ab omni

HORATIUS.

Y

morbo sanatum esse dicit (qui sensus verbis: *Novi . . . te illius, inesset*), quam potius morbi ratione mutata eundem, qui antea emacitate laboraverit, nunc mordacitate urgeri suspicatur. Iocose igitur haec ex Damasippo quaerit, et statim responsionis loco subiungit: *Dum ne quid simile* etc. 33. *Stertinius* philosophus ducentos et viginti libros de philosophia Stoica scripsit. 61. Iliona Priami filia et Polymestoris uxor simul Polydorum fratrem et Deiphilum filium educavit. v. Heyn. Excurs. XXIV. ad Virg. Aen. I. Sed ne frater insidias experiretur, cum Deiphili, Deiphilum autem Polydori nomine vocavit. Hinc factum est, ut Polymestor, cum Troia diruta Polydorum trucidare vellet, filium suum interficeret eiusque corpus in mare proiceret. De hac re Pacuvius fabulam *Ilionum* composuit, in qua Deiphili umbra matri dormienti apparebat, eamque verbis: *Matér te compello* vocans, ut corpus suum sepeliret, rogabat. vid. Cic. Academ. II, 27. Tuscul. I, 44. Hygin. 109. Quae fabula cum aliquando in scena ageretur, Fufius, qui matris personam suscepserat, revera tanto sopore obdormierat, ut Catieni Deiphilum agentis compellationem non audiret. conf. Schirach. p. 110. Ceterum *Ilionum edormire* eodem modo, quo supra I, 5, 63. *Cyclopa saltare*, dictum est, unde non opus est, ut cum Lennepio Animadvv. ad Coluth. II. cap. 11. p. 123. *Cum Iliona edormit* scribatur. 63. 'Docebo, cunctum vulgus insanire errorem similem huic errori.' 69. *Decem a Nerio* i. e. decem tabulas, quales Nerius scribere solet. 'Scribendas cura, o creditor, tabulas decem, quales a Nerio, centum, quales a Cicuta scribi solent — tamen falleris.' Gesner. Vid. Schirach. p. 338. Heind. et Both. *Nerius et [Perillius] Cicuta foeneratores fuere callidissimi*. Schol. Cruq. 72. *malis alienis* i. e. 'non suis, sed animalis, cuius ille, dum nexus a te rapitur, repente figuram induit. Sequitur enim *Fiet aper, modo avis* etc.' Lennep. ad Sabin. Heroid. I, 85. 89. Quae signo ¶ distinxi, Stertinus sibi ipse aut Damasippus ei obiecit. In his omnibus enim usque ad vs. 295. Stertini orationem Damasippus refert. De *Q. Arrio* vid. Cic. in Vatin. c. 12. et Ernesti in Clav. Cic. 123. Süvern in prolusione Elbingae 1807. edita correxit: *Ne tibi desit!*, quod recte improbat Morgenst. Symb. crit. Spec. II. p. XV. 129. *tuos*, quod codd. optimi et plurimi tuerentur, nolim propter litterarum a concursum cum Bentleio in *tuo* mutare. Sensus est: 'Insanam te esse dicunt, si populum caedas, vel etiam servos tuos, in quos tamen, cum tui et tuo aere parati sint, plurimum iuris habes.' Eodem iure tuearis *servosque* (vid. ad vs. 157.), quod fortasse per *ἑν δὲ δούλῳ* *populum tuum servilem, familiam tuam* interpretari possis. Male autem alii

interpp. propter verba *quos aere pararis* de variis servorum generibus et vario modo acquisitis cogitarunt. Neque melius Kirchner. suavit: *servosve fuges*. 157. Plurimi libri *pereamque*, multi *pereamve*, pauci *pereamne*. Postremum soloecum est. Sententia autem Opimii haec est: Aut interna caussa (*morbo*) aut externa (sive *furtum* sive *rapina* est) pereundum est, et nihil refert qua peream. Iam vero poterant utique *furta* et *rapinae*, quatenus diversae erant, particula *ve* disiungi, poterant etiam, quatenus coniuncta *morbo* opponuntur, particula *que* copulari. Conf. Hand. ad Stat. Tom. I. p. 281. Nihil enim refert, quod alterum ad medicum alterum ad haerem pertinere dicitur. Eodem modo in vernaculo sermone: *Was ist es für ein Unterschied, ob ich durch Krankheit, ob durch Diebstahl und Raub — vel: ob ich durch Krankheit, ob durch Diebstahl oder Raub zu Grunde gehe*. Saepe autem in eiusmodi locis turbas moverunt viri docti, in quibus nihil refert, utrum voc. *que* sententias coniunxeris, an part. *ve* disianxeris. In his igitur codices audiendi sunt, et temerariam rationem sequuntur, qui haec pro lubitu corrigunt. 161. *Craterus* medicus praestantissimus. Cic. ad Attic. XII, 14. 163. Verba *Quod latus . . . acuto* causam continent, cur medicus [antaeager ipse] negat, illum hominem non aegrum esse. Iam vero poterat haec caussa a medico addi, poterat etiam omitti et a Stertiniio suppleri. Prius si statueris, *tententur*, posterius si sumseris, *tentantur* scribendum est. Utrumque enim in codd. legitur. Vid. Wagner. Comment. de coniuncti modi apud Latinos natura usque (Marburg. 1817. 4) p. 28. Gernhard. ad Cic. de Offic. I, 26, 90. Eadem ratio est Sat. I, 4, 4. I, 6, 3. 48. Ovid. Met. XIII, 487. etc. 164. Mutavi interpunctionem, ut sensus: 'Potest fieri, ut aliquis, quia non periurus neque sordidus est, aequis Laribus porcum immolare possit, idem tamen propter ambitionem et audaciam suam Anticyram navigare debeat.' Vulgo enim post *Laribus* puncto, et post *audax* nisi eodem signo, certe maiore interpunctione distinguunt. 183. *Fea* contra metrum ex plurimis codd. edidit *aut aeneus*. Sed *aeneus* nunquam tribus syllabis veteres dixerunt. vid. quae ad Ovid. Metam. in indic. s. h. v. [edit. Gierig.] notavi. 187. Cur Wielandius et Habermeldus in his verbis Stertini et Agamemnonis dialogum esse voluerint, causam non video. Immo Stertinius, novo exemplo rem demonstraturus, *Agamemnonem* et *militem* eodem modo, quae supra Opimiam et medicum, loquentes inducit. 191. Plurimi codd. *reducere*, quod per se quidem recte dicitur, sed a metro respuitur. Videntur enim aureae aetatis poetae praepositionem *re* tum demum produxisse, cum in arsi collocata et cum verbo composita esset, cuius primitiva forma a consona inciperet et

duas priores syllabas correptas haberet. Hinc non solum fere ubique *rētilit*, *rēperit*, *rēpūlit*, *rēiūdīt*, sed etiam *rēcīdīt*, *rēcīdāt*, *rēcūbat*, *rēpārāt* etc. recte dicuntur, vix autem *rēpello*, *rēduco*, *rēsisto* certis exemplis [nisi haec ex Plauto, Lucretio, Terentio et recentissimis poetis petiveris] probare possis. *De-ducere* autem eodem modo dictum est, quo ex Asia in Graeciam proficiscentes *καταβαίνειν* dicebantur. 201. Bentlei. et Heindorf. distinguunt: *Quorsum insanus quid enim Aiax fecit?*, quod Latinum non est. Idem valet de Kirchneri ratione: *Quorsum insanus quid e. A. fecit, cum st. f. pecus?* Recte tamen viderunt, voc. *insanus* necessario ad Aiace[m] pertinere. Id enim agit miles, ut demonstret, *insanum* [quem dixit Agamemnon] non tanta perpetrasse facinora, quanta Agamemnon, qui sibi sanus videatur, fecerit. Male igitur Bothius cum Acrone scripsit: *Quorsum insanus?* sc. tibi videor. Quod si retinere velis, certe haec verba militi tribuenda sunt, ut sensus sit: Cur [qua ratione] insanus ille abs te dicitur? Sed recte locum percepit Schol. Cruquii. Agamemnon enim, qui militis mentem nondum satis percepit, quaerere vult: *Quorsum haec dicta sunt?* Sed interrumpit eius orationem miles et statim pergit: *Insanus quid etc.* Eodem modo in sequentibus militis orationem ab Agamemnone interrumpi puto. 208. Recte Heindorf: 'Qui tumultu (animi et cupiditatum) alias (diversas) veri scelerisque species permixtas capiet, commotus (insanus) habebitur.' 230. Non opus est ex paucis codd. scribere: *Qui cum venere etc.* Vivide enim et quasi *δραματικῶς* haec omnia narrat Stertinius, unde etiam vs. 233. pathetice subiungit: *Accipe etc.* 239. Conf. Plin. Hist. Nat. IX, 59. Valer. Max. IX, 2. 254. *Polemo*. vid. Lucian. Bis Accus. c. 17. Valer. Max. VI, 9. 310. *Turbo gladiator fuit parvo corpore, sed animosus pugna*. Schol. Porphy. 317. Receptam lectionem post Cruquium et Bentleium probarunt Heindorf., Bothius et Morgenstern. Symbol. Crit. Spec. II. p. XVI. Fea edidit: *num tandem, se efflans, sic magna fuisset*. Haeserunt autem viri docti in verbo *fuisset*, pro quo Harius in Epist. Crit. p. 23. scripsit: *magnu fuit? Tum*. Vir doctus apud Morgenst.: *fuit? at. Morgenst.: fuit? et*. Sed nihil mutandum. *num* in interrogatione obliqua adhiberi bene docuit Morgenstern., et praesens tempus in eiusmodi narrationibus haud raro *ἀποδοτικῶς* et perfecti loco ponitur, ita ut recte et imperfectum et plusquamperfectum subiungi possit. vid. Epist. I, 7, 68. Simili modo vs. 278. aberrat Kirchner., pro *fuit* scribens *furit*, quoniam *praecipitat* et *fuit* non sic coniungi potuerint.

Sat. IV. De *Catio* vid. Manso in Vermischt. Abhandl. u. Aufsaetzen p. 234. sqq., qui Caium Matium equitem intelligit.

Maecenatem sub hoc nomine latere suspicatur Heindorf. 19. *alma* correxit Bentleius; sed *alba*, in quo codd. consentiunt, non male de maiore albumine Fea interpretatus esse videtur, quod oppositus *vitellus* omnino comprobatur. 61. *immorsus* stomachus, i. e. vellicatus, excitatus, eodem modo, quo vs. 59. *acer* dicitur. 'Stomachus vino acer redditus et ideo immorsus flagitat refici perna et hillis.' Heindorfius tamen coniungit *immorsus perna et hillis*, quod huic loco non convenit. Bentleius, ex paucis libris in *morsus* sine idoneo sensu scripsit. Bothius correxit *immersus*. Si quid mutandum est, malim *inhorsus* i. e. stomachus flagitat refici perna et hillis non mansis, sed quas integras et rudes devoraveris.

Sat. V. 22. Schrader. Emendatt. p. 72. correxit *struam*, quod placet Ruhnkenio in Praefat. ad Schelleri Lexic. Lat. Belg. p. XIV. Sed multo elegantius est *ruam* i. e. eruam (quod nonnulli codd. ex glossa tuentur), operose conquiram. Vid. Morgenstern. Symbol. crit. II. p. XVIII. 36. Plerique libri *quassa*, quod multis defendit Fea. Sed *cassa nux* ex proverbiali locutione recte dicitur, *quassam* autem quomodo rite explices non habes. 39. Sunt haec verba Furii Bibaculi, de quo vid. ad I, 10, 36. 60. Retinui vulgarem hanc lectionem, qua acerbe divinatio irridetur. Bentleius tamen in uno cod. *mihi donat* in alio *donavit* invenit, unde Häberfeldus correxit: *Quidquid dicam aut erit, aut non Divinare mihi magnus donavit Apollo*, quae lectio ab Heindorfio et Vossio probata utique Tiresiae, qui statim rem eventu probatam subiungit, convenientior esse videtur. Bothius coniecit: *aut non Divinare etiam magnus mihi donat Apollo*. 103. Multum in hoc loco se exercuerunt interpretes, qui si sanus est, sic explicandus esse videtur: 'Postquam heres scriptus es, sparge subinde haec verba *Ergo nunc* etc. et, si potes, lacrimas funde; si non potes et vultus gaudia prodit, licet eum celare, i. e. vel avertere vel velare.' Quod si cui durum esse videtur, restat ut cum Barthio ex cod. antiquissimo legatur: *est gaudia prudentum vultu celare*. vid. Fischer. libr. ad II. od. 2. citato p. X. Ex priorie ratione fortasse melius etiam scribi possit: *illacrimare Gaudia prodentem vultum est celare*. In cod. Altorf. enim *est* post *prodentem* legitur et in multis libris plane deest.

Sat. VI. 16. Hic versus neque cum Gesnero parentesi includendus neque cum Häberfeldo post vs. 19. collocandus est. Sensus enim est: 'Simulac me in Sabinum meum contulero, nihil prius satiris et humili hoc carmine celebrabo, quam rus, quod modo dixi. Neque me ibi, ut Romae, ambitio et cum autumnus auster (der Sirocco) impediunt, quo minus carmina pangere possim. Rus

igitur argumentum, Ianus autem principium carminis erit.' 24. Verba *Eia . . . urge* non sunt Iani, uti Bothius opinatur, sed Horatii, qui sibi haec tanquam ex persona hominis accusati obicit. 48. Bentleii interpunctionem recte tuiti sunt Heindorf. et Bothius. Fea tamen edidit: *Invidiae: noster ludos* etc., quod cum Turnebo Advers. VI, 7. probat Morgenstern. Symbol. orit. II, p. XIX., qui etiam *spectaverit et luserit* praefert. 109. Bentleyus ex duobus codd. *praelibans* edidit. Sed *praelambens* non solum codd. auctoritate defenditur, sed etiam mari vernikiter se gerenti magis conveniens est.

Sat. VII. 13. Valgo ex multis codd. *doctor* scribant, cum Schol. Cruq. notaverit: *Dicitur Priscus oratoriam docuisse*. Sed nemo Romanorum docendi causa Athenas se contulit. Praeterea *doctus* i. e. sapiens, philosophus melius et aptius *moecho* opponitur. 30. Neque *usque* scribendum, neque *usquam* pro semper accipiendum est. *usquam* est irgendwohin, ad ullam coenam. Tu ita te geris, ac si ad nullam unquam coenam invitus (*vinctus*) eas. 82. *lignum, νερόσκεπον, Marionette*. v. Apulei. de Mundo p. 125. Plato de Legg. I. p. 644. E. Male Douza, Marcilius, Bentley, et Sanadonus correxerunt *signum*. v. Burmann. ad Anth. Lat. Tom. II. p. 487. 113. *et erras* edidit Fea. Sed vid. Morgenstern. l. c. II. p. XIX.

Sat. VIII. 1. Scripsi cum Torrentio et Bentleyo *Ut Nasidieni* etc., ut *Nasidieni δια ευναϊστικας* duarum vocalium, ut scribit Schol. Cruq. ad II, 3, 245., *Nasidjeni* legatur, de quare multum disputarunt Lambin. ad I, 7, 30., Bentleyus, Heindorf. et Both. ad h. l., Gronov. ad Senec. Thyest. 233. Both. ad Plaut. Amph. prol. 74. et alii. Fea edidit: *Nasidieni qui*, qua lectione omnem numerum pessum dedit. Non autem refrager scribenti: *Qui Nasidieni*, cum voc. *ut* atque ex glossa orta esse videatur. 82. *dantur* propter codd. exhibui, quamquam etiam *dentur* optime ferri potest. vide, quae monui ad Ovid. Metam. XV, 113. ed. Gierig. 88. *albae* cum Bentleyo et Heindorfio scripsi. vid. Conr. Schneider. Grammat. Lat. Vol. II. p. 7. 90. *adusto* non *asso* explicandum sed proprie accipiendum esse, recte monuerunt Heindf. et Morgenst. II. p. V. 95. Male Bentley. dubitans an *afflare* cum dativo iungi possit, cor. *veluti si* v. Schirach. s. h. v. p. 12.

ANNOTATIONES

AD HORATII EPISTOLARUM LIBRUM PRIMUM.

Epist. I. 14. Non tuam tantum disciplinam sequor. v. Schi-

raeh. p. 197. 16. Editt. vett. *versor*, quod propter praecedens *agilis* probat Handius ad *Gronovii Diatr. Stat.* T. I. p. 432. 21. Male Bentlei. ex uno cod. *Lenta* scripsit. *Longa* cum vi repetitur. v. Fea et Obbarius. 25. Hunc versum spurium esse censet Hand. l. c. p. 411. Causas tamen non addit, et bene contra eum disputavit Obbarius. 44. Vulgo post *labore* punctum legitur; sed vss. 42—46. dupliorem *πρότασιν* et vss. 47. 48. *ἀπόδοσιν* continent. 56. Si hic versus, ex Sat. I, 6, 74. repetitus, genuinus est, certe vs. 55. cum Marklando *senesque* et legendum est; cum vv. *Laevo* . . . *lacerto* nihil nisi periphrasin puorum contineant. Dubito autem, rectene Gesner. et Fea monuerint, Horatium hoc versu satirice atq., ut indicet, senes etiam tota die puerili illa exercitatione computandi numeros atque aera suarum rationum tractandi occupatos esse. 57. Nexus est: Cives ordinem et locum ex pecunia, pueri in ludo ex meritis et recte factis constituunt. Recte quidem hi, et haec sit immutabilis lex (*murus athenus*), nil conscire etc.' In multis codd. autem vs. 58. ante vers. 57. sic legitur: *Si quadringentis s. s. m. desint*; sed alterum ordinem et lect. *sed* . . . *desunt* ex optimis codd., nexu sententiarum flagitante, recte reposuit Bentleius. v. Obbarius. 62. De *lege Roscia* v. Cic. p. Mur. 19. Phil. II, 18. Liv. Epit. 99. 67. *Pupius* tragoediographus ita affectus spectantium movit, ut eos flere compelleret. 71. Non opus est, ut cum Bauero *ferar* pro *fruar* (vid. Schirach. p. 144.) aut seq. versu cum Bothio aut *fugiam* legatur. 91. *Ride* sc. pauperem, qui divitem imitatur. Ride hoc, quod statim describitur. Hinc non recte Bentleius cor. *viden ut*, quod Bothius probat. Neque *ride* necessario ad Maecenatem referendum sed in universum dictum est.

Epist. II. 1. Duo Lollii fratres fuerunt, quorum alter infra epist. 18, 63. commemoratur. 7. *Barbariae* i. Phrygiae. vide, quae dixi ad Ovid. Metam. XIV, 574. 25. *Stultus* Ulixes fuisse agendi ratione, *excors* autem, siquidem canis vel sus factus et humana natura privatus esset. Hinc neque de tantologia cogitandum neque *excors* in *exsors* mutandum est. 27. Recte Schirach. p. 246. 'Nos numerum tantum explemus, nihil memorabile gerentes et otiose viventes.' 31. *cessatum* i. ducere curam, ut cesset. *cessatum* est supinum, neque *cessatam*, *cessantem* vel *certatim* corrigendum est. v. Gesner., Both. et Schirach. p. 53. et 395. 52. Gronov. cor. *tomenta*. Sed v. Burmann. ad Anthol. Lat. Tom. II. p. 485. et Hand. ad Gronov. *Diatr. Stat.* T. I. p. 160.

Epist. III. Vide de hac epist. Cel. Weichertii *Comment. de Titio Septimio poeta* (Grimae 1824. 4.), unde haec transcribo:

Iulius Florus fuit Horatii amicus, iuris peritus, orator et poeta. Ex Ennio, Lucilio et Varrone praestantiores Satiras elegit easque emendavit, fortasse etiam *ἐκποίησεν* scripsit. Claudium Tiberium Neronem a. V. C. 734. in Orientem comitatus est, sed postea in Galliam secessit et 774. Galliarum rebellionem excitavit. *Titius Septimius* idem est, quem Horatius epist. IX. Tiberio commendat et cui inscripta est Od. II, 6. Fuisse videtur filius M. Titii, qui a. 723. consul fuit. Scripsit tragoedias et poemata lyrica, quae tamen ab Horatio propter nimiam sublimitatem vituperantur. *Celsus*, poeta plagiarus, non esse videtur Celsus Albinovanus, Tiberii scribe et comes, ad quem epist. VIII. scripta est. *Munatius* fuit haud dubie filius L. Munatii Planci, qui, M. Titii avunculus, et a. 712. consul, apud Augustum multum gratia et auctoritate valebat. 4. Lectionem *turres*, pro qua Benteius alique *terras* scripserunt, egregie comprobavit [coll. Strabo XIII, 22. Tom. V. p. 298. Tz.] Weichertus l. c. p. 8., quamquam olim in Epist. Crit. p. 47. *terras* maluerat.

Epist. IV. De huius epistolae consilio v. Spohnius meus de *A. Tibulli vita et carminibus* P. I. c. 5. p. 97. Scripta est a. 728., cum Tibullus rure latens Deliae amorem deploraret. Non ita multum ante Od. I, 33. facta est. Ibi magis iocose, hic autem gravius eum admonet, *ne doleat plus nimio memor immitis Glyceræ* (der unholden Huldian). 3. vid. ad I, 10, 61.

Epist. V. 4. *T. Statilius Taurus* a. 728. iterum consul fuit. Iocose autem Horatius dicit: 'Bibes vinum non ita vetus neque praestans; (conf. Od. I, 20.) si melius habes, affer, si non, veni; certe te exspecto.' Inde apparet, non recte Feam ex uno cod. vs. 6. post septimum collocasse. 9. *Moschus*, Pergamenus rhetor, illo tempore beneficii reus fuit, eiusque causam egerunt Torquatus et Asinius Pollio. 26. De *Butra* et *Septicio* nihil constat. Idem valet de *Sabino*, quem Aul. Sabinum, Ovidii amicum et heroidum scriptorem, esse non recte nonnulli opinati sunt. Alii legunt *Septimumque* (vid. ad epist. III.), quod cum Bentr. et Both. propter codd. recte reiecit Weichertus l. c. p. 6. 27. *umbris*. v. Sat. II, 8, 22.

Epist. VI. 5. *spectent* e plurimis et optimis codd. revocavi. Fea edid. *spectant*. Solent utique poetae in diet, *sunt qui* indicativum modum praeferre; sed locos non congruentes mutandos esse negaverim. vid. Heindorf. ad Sat. I, 4, 24. Conf. Pauli *Beyträge z. Sprachwissensch.* Fasc. I. p. 163., Krüger *Untersuch. aus d. Gebiet d. lat. Spr.* Fasc. I. p. 63., Schwarz. *Comment. crit. de Cic. Offic.* (Ulmae 1820.), Beier. ad Cic. Offic. I, 2, 5. 26. *Porticum Agrippae* esse Neptuni s. Argonautarum porticum (Dio Cass. LIII, 27.), quam Agrippa a. 729. condidit, monet Excell. Weichert. *De Medea Oestro percita* Comm. I.

(Grimae 1824. 4.) p. 7. 51. *pondera* i. e. quae eiusmodi homo humeris fert. v. Baxter. et Wieland. 53. *hic fusces* ex plurimis codd. scripsi. Alii *is*, quod ad *ille* referendum esset; sed tertium quendam commemorat.

Epist. VII. 46. De *L. Marcio Philippo* oratore v. Ernesti Clav. Cic.—

Epist. VIII. Vid. ad Epist. 3, 9. 5. *oleamque* pro *oleamve* ex codd. scripsi; vites enim et olea coniunctum armentis opponuntur. vid. ad Sat. II, 3, 157. 12. *ventosus* (i. e. inconstans) propter codd. et sensum loci praefendum. Ipse enim sibi levitatem suam obicit. Altera lectio *venturus* aperte librariorum figmentum est.

Epist. IX. Vide, quae ad epist. III. notavi. 2. *Fea* ex duobus codd. et editt. vett. *nam me* edidit. Sed reliquorum libb. lectionem *quum*, in qua duplex *πρότασις* (conf. epist. 1, 44.) non offendit, retinui. *Scilicet* cum vi verbis *ut tibi se laudare* etc. additur, cum tale quid ab Horatio minime expectaveris. Quare Bothius non recte post *scilicet* incidisse videtur.

Epist. X. 1. vid. ad Sat. I, 9, 61. 41. Semper divitias sibi paraturus, quia omni tempore parvo uti *nesciet*, semper serviet. Non igitur video, cur *nesciit* Gesnerus et Bothius praetulerint.

Ep. XII. 8. Bothius ex uno cod. *sic vivis* scripsit. Sed sensus est: 'Si nunc paucis contentus vivis, sic etiam *vives* tum cum (*protinus ut*) te fortunae rivus inaret.'

Ep. XIII. 14. '*Pyrrhia* est nomen ancillae in quadam fabula Titinii, quae furata lanæ glomos ita gestavit, ut deprehensa sit.' Schol. Cruq.

Ep. XIV. 34. Ad hunc versum ex praecedenti *scis* repetendum est: *Quem scis bibulum Falerni*. Bothius audacter eum post vs. 32. collocari iussit.

Epist. XV. De *Numonio Vala* v. Vellei. Paterc. II, 119. 3. *Antonius Musa* Augusti libertus et medicus. Sueton. Aug. 59. Ad *supervacuas* intellige *fucit*, neque vero *scribit*. 10. Interpunctionem post *nota* cum Sanadono et Bothio delevi. 26. *Mucnius*. v. ad Sat. I, 1, 101. 35. *Fea* post *scilicet* incidit; sed vulgatae distinctionem recte revocavit Bothius monens: 'Ita omaso suo vescebatur, ut in nepotes lautius coenantes invehetur, tanquam alter Bestius.' Conf. Cel. Weichert. de *Iarbita Timagenis aemulatore* p. 11. Bestius enim homo parcissimus fuit.

Epist. XVI. 41. Ironice sibi fingit descriptionem viri boni, quam vs. 43. sq. refellit. Quod ut melius appareat, vs. 41—43. iis adscripsi, quibus tanquam adversarius sententiam suam impugnat. 49. *Sabellus* i. dominus agri Sabini, Horatius. Schol.

Cruq. 50—56. Hi versus quasi responsionem Sabelli continent, cur ille servus *bonus et frugi* haberi nequeat.

Epist. XVII. 12. *siccum* h. l. pauperem, impransum et *unctum*, opulentum, laute viventem significare Schol. notant. 19. *hoc* referendum est ad verba *Scurror ego ipse mihi*, neque vero ad *populo tu*, ut Bothius volebat, qui propterea interpunctionem loci mutavit et post *tu* et *rex* punctum, post *multo est* comma posuit. Sed si verba *rectius . . . multo est* Horatius cum vv. *populo tu* iungere voluisset, scripsisset *rectius illud* etc. Etenim non recte monent, in duobus enuntiatis discernendis pronom. *hoc* ad posterius, *illud* ad remotius referendum esse. vide ad Sat. II, 2, 29. Immo *hoc* designat id quod *potius* est et *propius* ad loquentem pertinet, *illud* autem id cuius nulla aut minor est cum loquente coniunctio; et tum demum, cum utrumque enuntiatum idem valet, *hoc* ad proximum referri solet. Sic Sat. II, 2, 36. nulli *hi* et lupi *illi* dicuntur, quoniam poeta magnorum mullorem amorem carpit. Nulli igitur ibi sunt potior res, et magis quam lupi ad poetam pertinent. 21. Fea ex permultis codd. scripsit: *tu poscis villa, verum es Dante minor*, quod tamen librariorum figmentum dudum editores reiecerant.

Epist. XVIII. 1. vid. ad Epist. 2. init. 19. *Castor et Dolichos* nobiles illius temporis gladiatores fuerunt. 31. De *P. Volūmnio Eutrapelo* v. Ernesti Clav. Cic. 80. *Ut*, quod pro *sicut* positum est, noli cum Bentleio in *At* vel cum Cuning. in *Ac* mutare. 82. *Luthienus Theon* libertinus dicacitatis amaritudine praeter ceteros ita patronum suum exasperavit, ut domo eius summoveretur. Schol. Cruq. 105. *Mandela* fuit pagus in Sabinis. 15. *Timagenes*, rhetor Alexandrinus a Gabinio captivus Romam ductus et a Fausto Sullae filio redemptus tandem in Caesaris Augusti gratiam venit (Senec. Controv. 34.); sed propter linguam procacem et *παρρησίαν*, unde *Parrhesiastes* dictus est (Plutarch. de Adul. et Am. Discr. T. VI. p. 250. R. Suidas v. *Τιμαγένης* et *σφηνωθεῖς*) mox ipsi Augusti domo interdictum est. Inde propter facetias (Senec. Epist. 91.) ab Asinio Pollioni exceptus est, et in agro Tusculano in Pollionis villa obiit. Qui *Timagenes* cum aliquando in hominum doctorum conventiculo cum omnium applausu declamasset vel scriptum quoddam praelegisset, accidit, ut *Cordus*, [vel *Codrus*, siquidem idem est, quem Virgilius in eclogis commemorat] homo doctus, natione Maurus, *Iarbita* cognominatus, illius virtutem aequare niteretur et nimio nisu et ingenti vocis laterumque intentione diaphragma dirumperet et subita morte periret. Haec hausi ex doctissima Weichertii *Comment. de Iarbita Timagenis aemulatore*. Grimae 1821. 4.

Epist. XX. 8. Duo codd. *plenus cum*, quod plenius et rotundius esse Bentley. et Fea monuerunt et in textum receperunt. Omnino Horatii interpretes, praesertim Cuningamius, aurium iudicio usi, multos poetae locos transpositis verbis sollicitarunt, quippe nescientes, nunquam verba transponenda esse, nisi aut grammaticae aut rhetoricae leges eiusmodi transpositionem necessario flagitent, quibus inductus Heindorfius Sat. II, 4, 90. recte *memori referas* ex codd. prae tulit. Vide autem, quo iure scripserint Epist. I, 2, 10. *regnet salvus*, 2, 17. *muros intra*, II, 1, 97. *vultum picta*, 2, 40. *zonam qui*, Sat. II, 4, 22. *nigris qui*, 4, 51. *supponas coelo si vina*, 3, 112. *longo cum*, 3, 137. *tutae male mentis*, 5, 29. *in ius vocet*, 6, 25. *terras radit*, 7, 93. *mentem dominus*, 8, 72. *lapsus, pede*, ut de aliis permultis taceam.

ANNOTATIONES

AD EPISTOLARUM LIBRUM SECUNDUM.

Epist. I. 14. Fea ex duobus codd. *positos* edidit, quod etsi propter tautologiam cum Bothio non reiecerim, tamen iusta librorum auctoritate destituitur; neque est cur a vulgata lect. discedas. Idem valet vs. 18.; ubi Bentleyus ex uno cod. *hoc* pro *hic* maluit. 46. *itidem* ex duobus codd. cum Bothio scripsi. Vulgo *etiam*, quod non quadrat in loco, in quo de saepius repetita demtione sermo est. Multi codd. *et item*, quod immerito Feae placuit. 52. Ennius Pythagorae *μετεμψυχῶσαι* fretus, Homerum se olim fuisse, credidit. v. Schirach. p. 40. 69. *delendaque* pro *delendaye* propter codd. edidi. v. ad Od. IV, 9, 18. 71. De Orbilio v. Sueton. de illustr. gramm. c. 9. 75. *ducit* cum Baxtero et Bothio *producit*, *commendat*, explicem. Bentleyus correxit *ducit venitque*. v. Schirach. p. 107. 79. 'Si fabula in scenam recepta sit, quae floribus et croco spargitur.' Schol. Cruq. v. Schirach. p. 81. Weichert. de turgid. Alpino p. 9. 92. *viritim* per singulos viros explicat Schol. 'Nemo est qui haec non legat.' Fea ex uno cod. *Quiritum* edidit, quod vel propter inusitatum genitivi formam displicet, quamquam Mer villius in praef. ad Horat. p. VIII. eandem formam in alio Horatii loco reponere voluit eamque exemplis *sapientum* et *sapientium*, *clientum* et *clientium*, *parentum* et *parentium* etc. defendere studuit. 115. Bentleyus correxit *Quod melicorum est*, *promittunt melici*, quod a multis probatum tamen necessarium non duco, siquidem sensus est: 'Nemo, qui non gubernator est, regit navem, nemo nisi medicus abrotonum dat; relinquimus ergo medicis medicinam et fabris fabrilia; sed carmina

omnes pangimus.' 124. *est*, quod ad sensum necessarium est, e codd. addidi. 178. *inflat* non sine vi quadam opponitur ei, qui *exanimat*, spiritum subtrahit. Alii tamen *instat* legunt, quod iusta librorum auctoritate destitutum est. 186. *Vulgo gaudet*. Sed *plaudit*, quae vox plebi non moderate gaudenti proprie convenit, recte ex codd. reposuit Fea, qui etiam Bentleii correct. *equiti* iure reiecit et *incertos oculos*, pro quibus *ingratos* Bentleius maluit, inconstantes neque constanter una aliqua specie fruantes bene interpretatus est. 196. *converteret* propter codd. 'consensum retinendum est, quamquam per se *converterit*, quod nonnulli Prisciani codd. exhibent, bene ferri posset et rem in facto positam denotaret. [Conf. Cic. p. Rosc. Am. 35, 99. *Quid erat, quod Capitonem primum scire voluerit?*] Democritus enim exempli loco adducitur, et verba *rideat* *Democritus*, si in vivis esset, fere idem significant, quod *quivis rideat si converterit* etc. 213. Verba *ut magus ad qui angit* referenda sunt, neque recte Wakefield. scr. *Et, magus ut, modo* etc. Locum non ita difficilem recte explicuerunt Zeunius, Wieland. et Schirach. p. 176. 216. *munis* i. e. templum Apollinis abs te-dedicatum. Sueton. Octav. 29, 268. Bentleii. ex nonnullis codd. *operta* scripsit. Sed *capsa aperta* i. quae ne clausa quidem est, egregie contemptum et neglectum rei indicat, vid. Gesner. et Schirach. p. 21.

Epist. II. 8. *imitabitur* cum Fea ex plurimis optimisque codd. recepi, ut artem quandam pueri, cuilibet arti apti, poeta indicet. Vulgo edunt *imitaberis*, quod Acron explicat: 'Tanti ingenii est, ut flectas eum, quo velis, tamquam argillam udam.' 16. Plurimi libri *laedat* i. e. si forte fiat, ut te nihil laedat. Alii *laedit*. 17. Ab hoc versu apodosin incipere Eichstaedtius recte monuit, sed non recte vs. 16. maugoni tribuere videntur, cum sensus sit: 'Si quis servum venalem his verbis, quae vs. 8—15. leguntur, tibi commendet, et tu, siquidem te fuga excepta non offendant, nummos des; ille ex mea opinione poenae securus esse potest.' 19. Huic versui recte interrogandi signum apposuit Bothius, quem sequutus est Güntherus in vers. vernacula. 60. Bion Borysthenites philosophus in scriptis suis neque hominibus neque diis pepercit. v. Diog. Laert. IV, 52. 75. Fea ex tribus codd. scripsit *furit*, quod probat Kirchnerus ad Sat. II, 3, 278. Sed etiam altera lectio *fugit*, celeriter currit, ἀλόγως τρέχει, habet quo se commendat. 90. Multum Bothius in hoc loco fluctuatur, cuius sensus est: 'Romae rhetor consulti frater erat eo consilio, ut Vides furorem: sed qui [in welcher Hinsicht] minus vexat furor iste poetas? Ego carmina facio, alter elegos, et invicem nobis acclamamus: Mira-

bile visu . . . Vide tantum, quanto cum fastu ad aedem Apollinis adspiramus' etc. Recte locum vertit Günther. 125. *Cyclopa movetur*. v. Gronov. *diatr. Stat.* I. p. 510. ibique Hand. 128. Post *ringi* interrogationis signum posui. Quærit enim poeta, præstetne contrarias partes sequi, quas vs. 128—140. exemplo illustrat; et vs. 141. sqq. responsionem addit. 182. *curet* ex tribus codd. pro *curat* concinnitatis causa propter *habeant* scripti. v. ad Epist. I, 6, 5. et Both. ad I, 1, 57.

Epist. III. *de Arte Poet.* 5. Markland., Schellius, Klindworthius et alii post *teneatis* interrogandi signum ponunt et *amici* cum *Pisones* coniungunt. Sed vulgatam distinctionem a Viro docto in Ephem. Isenens. 1820. ch. 237. p. 471. defensam recte retinuerunt Günther. et Hocheder. 18. *Rhenum*, quippe difficilior lectionem, retinui. conf. Od. IV, 4, 38. Multi codd. *Rheni*, quam dicendi rationem Graevius ad Callimach. in Iov. 6. Tom. I. p. 5. Ern. illustrat. 20. Male Klindworth. cor. *Vis simulare*. vid. Hocheder. et Schirach. p. 84. Neque rectius, Martini *Var. Lect.* I, 25. et Schirach. p. 125. ex nonnullis libb. *expes, νέκρως*, ore tantum exstans, prætulerant; quod in naufragii descriptione nisi absonum, certe ridiculum est. Quivis enim natans ore tantum exstat. *Expes* est, qui in alto mari natat, et hæc vox graviter arguit pictorem, qui nihilominus in tali naufragii pictura cypressum in vicino quodam litore adpingit. 26. *lenia* ex nonnullis codd. reponi iusserunt Bentleius et Exc. Weichertus I. ad Epist. I, 6, 25. cit. p. 4. Alteram lectionem *levia* [*laevia*], a Fea, Doeringio, Hochedero et Schirachio p. 240. probatam, expressit Güntheras: die Sucht recht fließend zu schreiben. 32. *Aemilius* gladiatorum ludus non procul a Circo fuit. Pro *unus* autem ex aliis codd. legendum est *imus* [i. e. ultimus in arte], quod recte defendunt Hocheder. et Schirach. p. 175. 43. Sic cum Bentleio et Schirachio p. 89. locum distinxi: 'ut iam nunc dicat quæ iam nunc dici debent [i. e. ut quæque suo loco et suo tempore dicat], pleraque tamen nunc [præsenti tempore] omittat et in aliud tempus differat. Conf. Schirach. p. 289. in *præsens tempus omittat* est nostrum: er lasse es für jetzt weg. 55. *cinctus Cethegis* i. e. priscis illis, qui adhuc cingulum, campestre, loco tunicae gerebant. Schirach. p. 55. Burmann. ad Anthol. Lat. I. p. 335. 62. Pro *vigentque* Fea ex uno cod. *virentque* edidit, quod recte reiecit Hocheder. 65. Retinni lectionem *sterilisque diu palus*, quoniam Servius et Priscianus affirmant, Horatium ultimam huius vocis syllabam corripuisse. Si quid mutandum esset, cum Gesnero scriberem *sterilisque palus diu*, ut propter sequentem vocalem *diu* corriperetur. v. Both. ad h. l. 95. Recte Bentleius punctum post *pedestri* sustulit, quem tamen ego

HORATIUS.

Z

puisse nollem *Telephus aut Peleus*. Uterque enim simul Chremeti comico opponitur. 101. *Adsunt* neque *adsint* legendum est, quoniam haec verba sententiam communem continent, ex qua poeta concludit: *si vis me flere* etc. Neque opus est, ut cum Bentleio legatur *flentibus adflent*, quod tamen probavit Burmann. ad Anthol. Lat. II. p. 209. v. Hocheder. 129. Aberrat Bothius scribens *deduxes in actus Quam sic proferres*. 'Rectius [cum minore aberrandi periculo] deducis [deducere potes] Illiacum carmen [argumentum iam tractatum], quam deduceres ignota et indicta, si primus ea proferres.' Conf. Wagner. in *Probus. ad Indic. Lect. per semestre aestiv.* 1818. habend. in *Acad. Marburg.*, qui citat Tacit. Ann. I., 21. et 29. Liv. I., 27. Cic. Verr. II, 1, 26. Tusc. Quæst. V, 7. de N. D. I, 31. de Invent. II, 2, 27. quibus alia in Seebodii Bibl. Crit. 1821. Fasc. 2. p. 167. adduntur. 157. Fea cum Bentleio ex uno cod. scripsit: *Mobilibusque decor, maturis dandus et annis*. Sed *naturis* recte defendunt Schirach. p. 227., Gesner. et Hocheder. Alia est natura pueri, iuvenis, viri, senis, et natura cum annis mobilis est. Hinc Horatius dicit: 'cuique aetati mores aptandi et pro mutatis naturis et annis decor mutandus est.' 190. *reponi* est denuo [in scena] edi. vid. vs. 120. et Schirach. p. 322. Hinc non opus est; ut ex aliquot. codd. *spectanda* scribatur. 208. *urbes*, quod codd. fere omnes pro *urbem* tuentur, Fea recte recepisse videtur. Non enim simpliciter de Roma, sed de quavis urbe, in qua spectacula edebantur, sermo est. 248. Bothius ex codd. maluit *accedet*, quoniam poeta se aggressurum aliquando promittat. Sed haec verba in universam dicuntur, et *accedit* eodem iure quo *pollet* servandum est. 258. *Hic* i. e. in sede secunda et quarta. 294. Bentl. ex codd. quibusdam *praeseptum* edidit, quod recte reiecit Fea. Sensus est: 'Reprehendite carmen, quod litura non decies ad unguem castigavit, ut perfectum sit.' vid. ad Epod. XVII, 5. et ad Od. I, 17, 5. 301. *Licinus* tonsor postea a Caesare in senatum receptus est. 357. vid. Epist. II, 1, 233. 371. Vid. ad Sat. I, 10, 27. De Cascellio Aulo v. Valer. Max. VIII, 12, 1. 373. *columnae* eodem modo, quo Sat. I, 4, 71. [vid. ibi Heindorf.] *pila*, explicandae sunt. conf. vs. 345. Mira enim est Frenzelii sententia, qui in *Seebodii Bibl. Crit.* 1822. Fasc. 2. p. 167. *deos* de hymnis et tragoedia, *homines* de poesi media et *columnas* de epigrammatis intelligit. Fea *homines* doctos et *columnas* plebem interpretatus est. 387. *Meti* pro *Metii* scribi iussit Cel. Weichert. de Turgido Alpino p. 5. vid. ad Sat. I, 5, 50. Fuit autem Sparius Metius Tarpae illis temporibus summus criticus et severus carminum aestimator. 423. *Atras lites*, *ἀντράς*, recte vindicavit Fea. Bent-

leius ex codd. quibusdam *artis* maluit. 438. De *Quinctillo* Varo, poeta Cremonensi, cui Od. I, 24. inscripta est, v. Heyn. Excurs. II. ad Virgil. eclog. 441. Pro *tornatos* Bentlei. cor. *ter natos*. Sed vid. Burmann. ad Propert. II, 25, 43. p. 471.

Errata.

Od. I, 3, 7. et Epist. I, 16, 16. pro *incolumen lege incolumem*. Od. I, 34, 12. pro *Valet* l. *valet* et II, 5, 4. et Sat. I, 3, 109. *venerem* pro *Venerem*. Od. III, 4, 35. pro *Vitam* l. *Visam*. Epod. I, 57. pro *Iapathi* l. *lapathi*. Epod. XIII, 2. pro *silvae* l. *siluae*. Sat. II, 3, 235. pro *cenem* l. *coenem*. Sat. II, 3, 201. ante *quorsum* interpone *A*. Comma ponendum est Od. I, 2, 8. post *montes*, II, 9, 20. post *Niphaten*, III, 12, 4. post *telas*, III, 16, 6. post *pavidum*, III, 30, 12. post *populorum*. Idem delendum III, 14, 3. post *Caesar* et Sat. I, 4, 49. post *insanus*. Semicolo incidendum est Od. IV, 9, 50. post *timet*; interrogandi signo Epod. IX, 10. post *perfidis* et Epist. I, 18, 103. in fine; puncto Od. IV, 2, 44. post *orbem*, Epod. VI, 4. post *petis* et Epist. I, 16, 66. in fine. Ceterum pro recepta lectione scribe Sat. II, 1, 84. *laudatus*, Art. Poet. 22. *levia*, 32. *imus* et 62. *vigentque*.

